

MUHAMMED KUDSÎ EL-BOZKIRÎ

(Memiş Efendi)

نازلنا على محمد وآله
صلى الله عليهم
وآلهم الطيبين الطاهرين
الطاهرين

Doç. Dr. İsmail BİLGİLİ
Ahmet ÇELİK

MUHAMMED KUDSÎ EL-BOZKIRÎ
(MEMİŞ EFENDİ)

(H. 1198-1269 / M. 1784-1852)

Doç. Dr. İsmail BİLGİLİ
Ahmet ÇELİK

KONYA – 1442 / 2021

Memiş Efendi

**MUHAMMED KUDSÎ EL-BOZKIRÎ
(Memiş Efendi)**

Genel Yayın Yönetmeni

Hasan Hüseyin İZİ

Yazarlar

Doç. Dr. İsmail BİLGİLİ - Ahmet ÇELİK

bilgiliismail@hotmail.com | celikahmet66@hotmail.com

İnceleme & Tashih: Afife BÜYÜKSAKARYA (BİLGİLİ)

Hat: Mustafa BÜYÜKSAKARYA

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Procem Ajans

Baskı - Cilt: Dizgi Ofset

Tel: 0 332 342 00 05 - 0 332 342 07 42

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4 Karatay / Konya

ISBN: 978-605-61018-1-6

Konya 2021

KUDSİ İlim, Eğitim, Araştırma ve Yardımlaşma Vakfı

Tel: 0 332 501 66 76

Beyşehir Çevre Yolu Selçuk Mah. Metanet Sk.

Esmira Plaza Kat: 2 / 203 Selçuklu / KONYA

www.kudsi.org.tr | bilgi@kudsi.org.tr

Bu çalışma

KUDSİ İlim, Eğitim, Araştırma ve Yardımlaşma Vakfı'nın

Ücretsiz Kültür Hizmeti Yayınıdır.

Yayın No: 01

MUHAMMED KUDSÎ EL-BOZKIRÎ
(Memiş Efendi)

YÂ HAZRETİ PİR ŞÂH-I NAKŞİBEND
MEVLÂNÂ MUHAMMED EL-HÂLİD EL-BAĞDÂDÎ
VE SEYYİDİNÂ MUHAMMED EL-KUDSÎ
(Kaddesellâhu Esrârahumul Âlî)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ÖNSÖZ

İnsanın olgunlaşım ahlaken yücelmesini hedefleyen İslam tasavvufu Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i seniyyeden kaynaklanan, insanın hal eğitimiyle ilgilenme metodudur. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ı anmamız gerektiği¹, Allah'ı anmanın en büyük ibadet olduğu², doğruluk üzere ve doğrularla beraber olunması gerektiği³, gıybet⁴ ve benzeri kötü davranışlardan uzaklaşılması mecburiyeti üzerinde durularak ahlak eğitimine yer verilmiştir.

Kur'an ve sünnet ışığında hayatını südürmüş alimlerimizden Memiş Efendi olarak bilinen Muhammed Kudsî El-Bozkırî ilmi ve ahlak eğitimi birlikte yürüten mederris

1 Bakara, 2/198, 200, 203; Nisa, 4/103; Maide, 5/4; Enfal, 8/45; Ahzab, 33/41; Cuma, 62/10

2 Ankebut, 29/45

3 Tevbe, 9/119

4 Hucurat, 49/12

Memiş Efendi

mürşidlerden önemli bir şahsiyettir. Memiş Efendi, XIX. yüzyılda Konya'nın Bozkır nahiyesinde yaşamış, bıraktığı ilmi gelenek ve yetiştirdiği öğrencilerle etkisi cumhuriyetli yıllara, oradan da günümüze kadar intikal etmiş seçkin şahsiyetlerdendir. Memiş Efendi, medrese ve tekke geleneğini bünyesinde birleştirerek Hz. Peygamber (s.a.v)'in ilim ve ahlak eğitimini beraber yürütme modelini Ebu Saîd Muhammed el- Hadimî Hazretlerinden sonra Konya bölgesinde devam ettirmiştir.

Araştırmamız bir giriş, dört bölüm ve eklerden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Nakşîbendî tarikatına, tasavvuf ve medrese eğitim esaslarına kısaca değindik.

Birinci bölümde Memiş Efendi'nin hayatını ve ailesini inceledik.

İkinci bölümde Memiş Efendi'nin bir anlamda konumunu ve etkisini ortaya koymada yardımcı olacak ders aldığı âlim ve mürşitler ile yetiştirdiği öğrencilerine yer verdik.

Üçüncü bölümde Memiş Efendi'nin torunlarının eğitim hizmetlerini araştırdık. Özellikle Islâh-ı Medaris ve Meşrik-i İrfan üzerinde durarak tesirine dikkat çektik.

Dördüncü bölümde Memiş Efendi'nin tasavvufî ve ilmî silsilesi, mektupları, şemali, ahlakı ve bazı menkıbelerine değindik.

Araştırmamızı mevcut kaynaklardan, konuyla ilgili kişiler ve Memiş Efendi'nin torunlarından temin edebildiğimiz bilgi ve belgeler ışığında gerçekleştirdik.

Konu ilmi, ahlaki, siyasi, içtimai ve hukuki boyutlara varması açısından üzerinde değişik alanlarla ilgili müstakil çalışma yapmaya elverişlidir. Özellikle XIX. ve XX. asrın başları itibariyle Konya’da aydınlatılması gereken pek çok önemli olay vardır. Bu olayların üzerinde objektif tahliller yapabilecek araştırmacılara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu araştırma ile Memiş Efendi’ye, eğitim sistemine ve bıraktığı tesire dikkat çekmeye çalıştık.

Konya’nın bir “dip dalgası” olan bu çalışmamızın nice güzel kapıların aralanmasına vesile olmasını Cenabı Hak’tan dileriz.

Araştırmamız esnasında bilgi ve birikimlerinden istifade ettiğimiz hocalarımıza, araştırmacı arkadaşlarımıza, eserin basımını sağlayan İzi Ailesine ve emeği geçen tüm dostlarımıza teşekkür ederiz.

Her şeyi en güzel bir şekilde sonlandıran Yüce Rabbinizin tevfik ve inayetiyle...

Doç. Dr. **İsmail BİLGİLİ**

Ahmet **ÇELİK**

Karatay / Konya

2021

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Tasavvuf ve Medrese Eğitimi	15
A- Nakşîliğin Anadolu'ya Giriş Dönemleri.....	18
B- Nakşîbendî Tarikatının Kurumsallaşması.....	19
C- Nakşîlikte Gizli Zikir ve Üveysilik	21
D- Nakşîlikte Eğitim Esasları.....	22
E- Hâliidiye Kolu ve Özellikleri	25
F- Medrese Eğitim Tarihi.....	27
G- Medrese Tekke İlişkisi.....	32
H- XIX. Yüzyılda Konya'da Sosyal, Dini ve İlimi Hayat	34

BİRİNCİ BÖLÜM

Memiş Efendi (K.S.)'nin Hayatı ve Ailesi	39
A- Hayatı	39
B- Vefatı ve Türbesi.....	47
C- Kütüphanesi ve Medresesi:	54
D- Ailesi.....	56
A) Memiş EFendi'nin Hanımları.....	56
B) Memiş Efendi'nin Erkek Çocukları.....	57
1) Muhammed Bahaüddin Efendi	57
Muhammed Bahaüddin Efendi'nin Oğulları.....	62
A) Muhammed Zeynel Abidin Efendi	62
B) Muhammed Rifat Efendi	69
C) Ahmed Ziya Efendi	70
2) Mustafa Asım Efendi (Koca Müftü)	78
3) Zeynel Abidin Efendi	80
4) Ubeydullah Efendi	80
5) Şeyh Halid Efendi	81
6) Abdullah Sıddık Efendi	83

Memiş Efendi

7) Hasan Kudsi Efendi	84
A) Ali Rıza Kudsi Efendi	89
B) Hattat Ahmet Ülgen	92
C) Memiş Efendi'nin Kız Çocukları:.....	93
1) Havva Hanım	93
2) Fatma Hanım	94
3) Ayşe Hanım	94
4) Hatice Kübra Hanım	95

İKİNCİ BÖLÜM

Memiş Efendi'nin Hocaları ve Öğrencileri.....	97
A- Memiş Efendi'nin Hocaları	98
B- Memiş Efendi'nin Öğrencileri	110
a) Büyük Hacı İsa Efendi	115
b) Muhammed Bahaüddin Efendi	117
1) Zeynel Abidin Efendi	120
2) Fahri Kulu Efendi	120
3) Mehmed Kudsi (Çakıllı) Efendi	124
4) Hacı Mükremin Efendi.....	126
c) Hacı Feyzullah Efendi	127
d) Kadınhanılı Topbaşzade Ahmed Kudsi Efendi	135
e) Hacı Abdullah Efendi	137
f) Hacı Ahmed Efendi	143
g) Hafız Ahmed Efendi (Konyalı).....	143
h) Süleyman Efendi	144

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Memiş Efendi'nin Torunlarının Eğitim Hizmetleri	145
A- Bekir Sami Paşa Medresesi (Paşadaireesi) ve Islâh-ı Medaris ..	147
B- Meşrik-i İrfan ve İntibah	161

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Memiş Efendi'nin Tasavvufî ve İlmî Silsilesi,	167
A- Memiş Efendi'nin Tasavvufî Silsilesi	169
a) İkazü'n-Nâimîn'de Yer Alan Silsile	169
b) Risale "Silsile-i Şerîfe ve Hatm-i Hâcegân ve Du'a ve Tertîbi Şügûl (Silsile-i Aliyye-i Nakşibendiyye-i Hâlidîyye)"	173
c) Diğer Bir Silsilenâme	176
B- Memiş Efendi'nin İlmî Silsilesi	183
a) Hadis İcazeti Silsilesi	184
b) Fıkıh İcazeti Silsilesi	185
C- Memiş Efendi'nin Bazı Mektupları	187
D- Memiş Efendi'nin Şemâilî ve Ahlakî	193
E- Memiş Efendi'nin Menkıbeleri	197
Sonuç	209

Kaynaklar	211
------------------------	-----

Ek-1

Münâcât-i Erbâiniyye (Silsile)	217
--------------------------------------	-----

Ek-2

Kaside-i Ziyâiyye Tercümesi	221
-----------------------------------	-----

Ek-3

Muhammed Zeynel Abidin Efendi'nin Ali Rıza Kudsî Efendi'ye Verdiği İcazet	224
---	-----

Ek-4

Silsile-i Şerîfe ve Hatm-i Hâcegân ve Du'a ve Tertîbi Şügûl Silsile-i Aliyye-i Nakşibendiyye-i Hâlidîyye	227
--	-----

Yazarlar	244
----------------	-----

Muhammed Kudsî El-Bozkırî

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

GİRİŞ

TASAVVUF VE MEDRESE EĞİTİMİ

Ve seyyidinâ Muhammed el-Kudsî
(Kaddesallâhu Esrârahumul Âlî)

Anlamı

Ve Efendimiz Muhammed el-Kudsî
(Allah Onların Yüce Sırlarını Takdis Etsin)

“Vücudunu çürütenden er olmaz”

'Memiş Efendi'

Hız. Peygamber (s.a.v)'in Medine'ye hicreti ile birlikte ilk olarak mescidin inşası ve yanında da bir eğitim yuvası haline dönüşen Suffe'nin yapılmasıyla ashabın eğitim için her türlü çabayı sarfetmiştir. Burada eğitim gören Ashabı Kirama 'Suffe Ashabı' denilmiştir. Ashabı suffenin Hız. Peygamber (s.a.v)'den İslam'ın emir ve yasaklarını öğrenerek daha sonraki nesillere aktarılmasında, İslam'ın öğretilip yayılmasında büyük katkısı olmuştur.

Hız. Peygamber (s.a.v) İslam'ın ilk yıllarından itibaren ashabıyla bizzat ilgilenmiş, eğitimleriyle birebir meşgul olmuştur. Ashabının sıkıntılarına katlanmış, ahlaken yücelmeleri için gerekli tavsiye ve uygulamalarda bulunmuştur. Ashabıyla beraberlerken zikir meclisleri oluşturdukları bilinmektedir. Ayrıca ashabına yalnızken Allah'ı nasıl zikredeceklerini, hangi kelimelerle tesbih edeceklerini de öğretmiştir. Hız. Peygamber (s.a.v), Hız. Ebu Bekir ve sahabeden pek çoklarına gizli ve açık zikri telkin etmiştir.⁵ Hız. Peygamber (s.a.v)'min ashabına bu tavsiyeleri bizlere ahlak eğitiminin yani tasavvufun İslamî bir eğitim olduğunu ve ilk zamandan beri sürekli var olduğunu göstermektedir.⁶

Tasavvuf züht, güzel ahlak, kalp temizliği, nefisle mü-

5- M. Asım Köksal, XVIII/380

6 - Hız. Peygamber (s.a.v)'in zikrin faziletini ifade buyurduğu hadisler ile sahabeden kadın ve erkeklere öğrettiği tevhit, tespih, istiğfar ve toplu zikir yaptırdığına ve hatta tesbih çekerken sağ elinin parmak uçlarından faydalandığına dair örnekler için bkz: M. Asım Köksal, İslam Tarihi, XVIII/ 353-380. Özellikle Hız. Peygamber (s.a.v)'in bizzat yaptıkları, müslümanlara da emir ve tavsiye buyurdıkları zikir ve evradından bazıları ile ashaba ellerini kaldırtarak toplu zikir yaptırdığı örnekler için bkz: M. Asım Köksal, XVIII/380

cadele, istikamette olup Kur'an ve sünnete uymak, Allah'a tam teslimiyet, ihsan mertebesi ve ihlâs ile hareket etmek, İslam'ın ruh hayatı, batını bir ilim ve ledün ilmi olarak tarif edilmektedir.⁷

Tasavvuf, nefsin iyi ve kötü durumlarından bahsedip nefsin kötü hallerden temizlenmesi (tezkiye-i nefis) ve iyi hallerle güzelleştirilmesi (tehzib-i ahlak) yollarını gösterip Allah'a ulaşma (seyr ve vuslat) O'na kavuşma durumunu tarif eden bir ilimdir.

Tasavvuf insanı Allah'ın seveceği olgunluğa erdirtme, Allah'ı da insana sevdirmeye sanatıdır. Bu sanatın icra edildiği okullardan biri de Nakşîbendî ekolüdür.

Nakş-î bendi veya Nakşîbend, kalbde zikir yoluyla tefekkür ile ilahi sevgiyi, uyanıklığı nakşa çalışan, kalbin üzerinde süsler işleyerek kalbe başka hiç bir şeyin girmemesi için etrafını kuvvetli set ve bentlerle çeviren kişi demektir.

Bahaüddin Nakşîbend Muhammed bin Muhammed el-Buhari (v.791/1389)'nin tasavvufta Abdulhalık Guçduvani (v.617/1220)'den 'üveysi tarzı' ile feyz alarak takip ettiği yolun adı Nakşîbendiyyedir. Bu yola sadece Nakşî'de denir. (Uveysî, Veysel Karani gibi sevdiği ve bağlı olduğu şahsı görmeden gaybî olarak muhabbetle feyz alma tarzıdır.) Şah-ı Nakşîbend tasavvuf eğitimini sohbet üzerine yerleştirmiştir.⁸ Aslında Nakşîlik, Şâh-ı Nakşîbend tarafından kurulmamıştır. Şâh-ı Nakşîbend bu ekolün kurumsallaşmasında belirgin bir öneme sahip olduğundan onun ismiyle

7- Hasan Kamil Yılmaz, Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, s.28-29
8- Şamil İslam Ansiklopedisi, Nakşîbendiye, 6/136

anılır olmuştur. Zira bu gelenek Şâh-ı Nakşîbend'den önce de bulunmaktaydı.

A- NAKŞİLİĞİN ANADOLU'YA GİRİŞ DÖNEMLERİ

İlk Nakşîler, Anadolu'ya Timur ordusu ile gelmişlerdir. Fakat ortam elverişli olmadığından yayılma imkânı bulamamıştır. Yine de Nakşîlik zamanla üç ana dalga ile Anadolu'ya ulaşmıştır.

1- Nakşîliğin Osmanlı topraklarına ilk girişi Fatih Sultan Mehmet döneminde Hâce Ubeydullah Ahrar'ın halifelerinden Molla Abdullah İlahi vasıtasıyla olmuştur. Molla Abdullah bir müddet sonra yerine Emir Ahmet Buhari'yi vekil bırakarak Vardar-Yenicesine göçmüş ve orada 1491 yılında vefat etmiştir. Şeyh Ahmet Buhari'nin Fatih'teki tekkesinde başlayan silsilesi herhangi bir kesintiye uğramadan günümüze kadar devam etmiştir.

2- Muhammed Murat Buhari, İmamı Rabbani'nin oğlu Hâce Muhammed Ma'sum'dan icazet aldıktan sonra Hicaz ve Suriye'yi ziyaret edip, Şam'a yerleşmiş, birkaç kere İstanbul'a gelmiş, 1729'da Ebu Eyyub el-Ensârî'nin kabrinin yakın bir yerinde vefat etmiştir. İstanbul'da onun ismine izafeten Muradiye tekkesi adında bir Nakşî tekkesi kurulmuştur. Muradiye tekkesi, uzun süre İstanbul'un en önemli ilim ve tasavvuf merkezlerinden biri olmuştur. Bosna-Hersek'e Nakşîbendî tarikatını götüren Hüseyin Baba Zukic, Muradiye tekkesinde yetişmiştir.

Nakşîlik XV. asırda Osmanlı ülkesine girmesinden bu yana Türk halkına manevi eğitim veren en önemli bir disiplin olmuştur. Mürşitlerinin canlı, zarif, mütevazı kişiler olup Hz. Peygamber (s.a.v)'i ve sahabeyi örnek alan bir hayat sürmeleri halk arasında itibar kazanmalarına sebep olmuştur. Nakşî hocalar, titiz tavırlarıyla medreselerdeki ünlü âlimleri etkilemiş, onları Nakşî yola davet etmiştir. Her meslek ve sınıftan insanlar bu yola yönelmiş, Orta Asya, Hind-Pakistan bölgesinden sonra Nakşîliğin en etkin olduğu bölge Anadolu olmuştur.

3- Mevlana Hâlid-i Bağdadî (v.1242/1827), XIX. asrın başlarında Hindistan'dan İmam Rabbani (v.1034/1624)'nin devam ettirdiği Nakşîbendî-Müceddidi tarikatını Osmanlı topraklarına taşımıştır. Nakşîbendî geleneğini buradan Kafkasya, Mısır, Irak, Suriye, Anadolu ve Rumeli'de yayarak silinmez bir etki bırakmasını sağlamıştır.

B- NAKŞİBENDÎ TARİKATININ KURUMSALLAŞMASI

Şâh-ı Nakşîbendî'nin irşat zinciri üç manevi yolla Hz. Peygamber (s.a.v)'e ulaşmaktadır. Bu yollar Hz. Peygamber (s.a.v)'den itibaren şu şekildedir;

1- Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Zeynel Abidin, Muhammed Bakır, Cafer-i Sadık,

2- Hz. Ebu Bekir, Selman-ı Farisi, Kasım b. Muhammed, Cafer-i Sadık,

3- Hz. Ali, Hasan-ı Basri, Habib-i Acemi, Davud-u Tai,

Memiş Efendi

Maruf-u Kerhi, Seriyi-i Sakati, Cüneyd-i Bağdadî, Ebu Ali Rudbari, Ebu Ali Katib, Ebu Osman Mağribi, Ebu Kasım Gürgani, Ebu Ali Farmedi,⁹

Nakşîbendî tarikatı tarihi seyir içinde güçlü şahısların etkisiyle belli dönemlere ayrılmıştır. Tarikat, tesiri kuvvetli mürşitler vasıtasıyla günümüze kadar gelmiştir. Zamanımıza kadar gelebilen Nakşîbendî kolları şunlardır;

1- SİDDİKİYE: Hz. Ebu Bekir, Selman-ı Farisi, Kasım b. Muhammed, Cafer-i Sadık.

2- TAYFURİYE: Bayezid-i Bestami, Ebu'l-Hasan Harakani, Ebu Ali el-Farmedi, Yusuf-u Hemedani.

3- HACEGANİYE: Abdülhalık Gucduvani, Arif-i Rivgeri, Mahmud İncir Fağnevi, Ali Ramiteni, Muhammed Baba Semması, Emir Kûlal.

4- NAKŞİBENDİYE: Muhammed Bahaüddin Şah-ı Nakşîbend, Alaaddin-i Attar, Yakub-u Çerhi.

5- AHRARİYE: Ubeydullah-ı Ahrar, Kadı Muhammed Zahid, Derviş Muhammed, Hacegi Emkenegi, Muhammed Baki Billah.

6- MÜCEDDİDİYE: İmam-ı Rabbani, Muhammed Ma'sum, Muhammed Seyfettin, Muhammed Bedvani.

7- MAZHARİYE: Şemsettin Mazhar Habibullah, Abdullah Dehlevi.

8- HALİDİYE: Mevlana Halid-i Bağdadî.

Nakşîliğin tarihi kökenleri XIV. asırda Bağdat'ta bilinen

sofi geleneği temayülüne karşı bir tepki ifade eden Horasan tasavvuf geleneğine dayanır.

C- NAKŞİLİKTE GİZLİ ZİKİR VE ÜVEYSİLİK

Hoca Abdülhalık Gucduvani bir gün hocası Sadreddin ile tefsir dersi okurken Araf suresinin, “Rabbinize yalvararak gizlice dua edin.”¹⁰ ayetine gelince hocasına;

-“Bu gizliliğın aslı ve gizli zikrin hakikati nedir? Cehri zikirde organlar hareket eder ses dışarıdan duyulur. Gizli zikirde ise insanlar görmese de içimizde şeytan görür. Öyleyse zikir sırasında başkaları tarafından görülmeyen ve şeytan tarafından sezilmeyecek bir dua/zikir’in yolu nedir?” diye sormuş. Hocası da;

-“Bu soruya ancak tasavvuf ilmi cevap verebilir o da bizde yok” demiş.

Bir müddet sonra Gucduvanî’nin karşısına Hızır (a.s) çıkmış. Ona başını suya sokmasını ve kalbinden yedi veya yirmi bir defa Kelime-i Tevhid-i söyleyinceye kadar çıkarmamasını emretmiş. Böylelikle Hızır (a.s) ona Nakşî tarikatı için geçerli on bir esastan iki tanesi olan vukuf-u adedi ve zikr-i hafiyi öğretmiş.¹¹ Böyle bir eğitim tarzına Üveysilik adı verilir.

Üveysi dört grup insana denir. Bunlar:

1-Hz. Peygamberin ruhaniyetinden feyz alanlar.

10 - Araf, 7/55

11- Hamid Algar, Nakşibendilik, s.18

Memiş Efendi

2-Veysel Karani'nin terbiyesiyle yetişenler.

3-Herhangi bir büyük şeyhin ruhaniyetinden feyz alanlar.

4-Bizzat Hızır (a.s.v) aracılığı ile irşat edilenler.

Nakşî tarikatı içinde Üveysîlik yoluyla yetişen üç büyük âlim vardır. Bunlar;

1-Ebu'l-Hasan el-Harakani, Bayezid-i Bestami'nin ruhaniyetinden,

2-Abdülhalık Gucduvanî , Hızır Aleyhisselam'dan,

3-Şah-ı Nakşîbend, Abdülhalık Gucduvani ve Hakim et-Tirmizi'nin ruhaniyetinden istifade etmişlerdir.

D- NAKŞİLİKTE EĞİTİM ESASLARI

1-Kur'an-ı Kerim'e ve sünnete sınıksız sarılmak,

2-İslam'ı zahir-batın bütünlüğü içinde yaşamak,

3-Her türlü faaliyette ilahi rızayı ölçü almak,

4-İlmi, her şeyin temeline oturtmak,

5-Halk içinde Hak ile birlikte olmak,

6-İhlâs ve takva ile donanmak,

7-Aksiyoner ve dışa yönelik bir anlayışa sahip olmak,

8-Gayri İslamî ve gayri ahlaki tavır ve anlayışlara şiddetle karşı olmak,

9-Tarikatın bir gaye olmadığını, tasavvuf ve tarikatın kâmil insan, kâmil iman, güzel ahlak, Allah ve insan sevgisi, muhabbet ve kardeşlik ve insanlara hizmet anlayışı için bir araç olduğunu kabul etmektir.

Abdulhalık Guçdevanî de Nakşîliğin temel ilkelerini şu şekilde belirlemiştir:

1- Vukuf-i zamanî: Manevi yolculukta zamanın iyi değerlendirilmesi.

2- Vukuf-i adedi: Belli sayıda zikrin kalbe yerleştirilmesi.

3- Vukuf-i kalbi: Kalbin uyanık tutulması.

4- Huş der dem: Nefes alıp verirken gafil olunmaması.

5- Nazar ber kadem: Yürürken ayağa bakılması, dışarı ile ilginin kesilmesi.

6- Sefer der vatan: Kötü huylardan, iyi huylara, Hakk'a hicret edilmesi.

7- Halvet der encümen: Halk içinde Hakla beraber olunması.

8- Yâd kerd: Allah'ın zikredilmesi.

9- Baz geşt: (İlahi ente maksudi ve rızake matlubi / Ya Rabbi! Maksadım sensin; dileğim senin rızandır) denilmesi.

10- Nigah daşt: Kalbin kaybettiği şeylerin geri kazanılması yani ruhun ilk saf haline döndürülmesi.

11-Yâd daşt: Allah'ın devamlı zikredilmesi.

Nakşîliğin en belirgin özelliği, İslam'ın emir ve yasaklarının öğrenilip uygulanmasına verdiği önemdir. Nakşîlik ısrarla Allah'a yönelen bir hayatın gerekliliği üzerinde durmuştur. Devamlı Allah'ın huzurunda olduğunu hissederek bir hayat sürdürmeyi, Allah aşkıyla dolmayı, dikkati başka yere yöneltmeden, başkalarıyla konuşurken veya ilgilenirken bile kişiye Allah'a yönelik hali sürdürmeyi tavsiye etmiştir.

Nakşîlikte üç rabita arka arkaya yapılır. Rabita-ı mevt (ölüm), rabita-ı mürşid ve rabita-ı huzur. Bu rabitalarla mü-

Memiş Efendi

rid, mürşidi ile silsiledeki veliler ve Hz. Peygamber (s.a.v) vasıtasıyla Allah'a ulaşan bir tefekkür/düşünce zincirine bağlanmış olur.

Nakşilikte zikir ya toplu (Hatm-i Hacegân), ya da ferdi yapılır.

Nakşibendî tarikatında Şah-ı Nakşibend'ten önceki mürşitler tarafından cehri/açık zikir tercih edilirken Şah-ı Nakşibend hafi/gizli zikri tercih etmiştir. Aslında Mahmut İncir Fağnevi'den Emir Külal'e kadar gizli zikir ile açık zikir birleştirilmiş durumda iken Şah-ı Nakşibend açık zikri bırakarak gizli zikri benimsemiştir.

Şah-ı Nakşibend bir gün Buhara mezarlığında dolaşırken Baba Muhammed Semmasi'den Abdülhalık Gucduvanî'ye kadar ulaşan büyükleri mana âleminde müşahede etmiş. Gucduvanî kendisine: 'Dinin emir ve yasaklarına uymasını, ruhsatlarla değil azimetlerle amel etmesini, Hz Peygamber (s.a.v)'in ve ashabının yolundan gitmesini' tavsiye etmiş. Bundan sonra Şah-ı Nakşibend'in ruhi hayatında değişmeler olmuş ve gizli zikri tercih ettiği söylenmiştir.

Nakşilikte İmam-ı Rabbanî (v.1034/1624)'ye kadar vahdet-i vücud görüşü benimsenmiştir. İmam Rabbani, vahdet-i vücudu (varlığın tekliği/her şeyin Allah'ın yansımasından ibaret olması görüşünü) tenkit etmiş, vahdet-i şuhut (her şeyde Allah'ı görme) anlayışını savunmuştur. Vahdet-i şuhut, 'Allah'tan başka görülen hiçbir şey yok-

tur' ifadesiyle anlatılır.¹² Burada Allah'ın Allah, kulun kul olarak kalma anlayışı bulunmaktadır.

E- HALİDİYE KOLU VE ÖZELLİKLERİ

Önce Horasan bölgesinde başlayan Nakşîlik, sonraları Orta Asya'ya, Muhammed Baki Billâh vasıtasıyla Hindistan'a ve Mevlana Halid-i Bağdadî vasıtasıyla da Ortadoğu ve Osmanlı coğrafyasına yayılmıştır. Mevlana Halid-i Bağdadî Hâlidîye kolunun mimarı olup Nakşîbendiyye tarikatının devamını sağlayan önemli şahsiyetlerdendir.

Mevlana Halid-i Bağdadî, bağdat, Şam ve Süleymaniye'de ilimde yetiştirip icazet-diploma verebilecek seviyeye getirdiği 116 halifesi aracılığıyla Hâlidiliği, Miladi XIX. asrın Osmanlı devletinde en yaygın ve tesirli tarikatlarından biri haline getirmiştir.¹³ Nakşîbendiyye'nin diğer kolları Hâlidî şeyhlerini örnek alıp onun usullerini uygulamışlardır.¹⁴

Halid-i Bağdadî'nin etkisi ve halifeleri ile İstanbul başta olmak üzere Anadolu'ya ulaşmıştır.

Mevlana Hâlidî Bağdadî'nin icazet verip Anadolu'ya gönderdiği halifeleri ise şunlardır:

- 1- Abdullah Şemadini (1813-Şemdinli),
- 2- Ahmet Eğribozi (1835-İzmir),
- 3- Ödemişli Hasan Kudsî (1834-Karaman),
- 4- Halid el-Cezeri (1839-Cizre),
- 5- Muhammed Kudsî el-Bozkırî (1852-Konya),

12- İslam Ansiklopedisi, Vahdet-i Vücut, Vahdet-i Şuhut, 8/166

13- İrfan Gündüz, Osmanlılarda Devlet Tekke Münasebetleri, s.245

14- İrfan Gündüz, s.246

Memiş Efendi

- 6- Taha el-Hakkâri (1852-Hakkâri),
- 7- İsmail Şirvani (1853-Amasya),
- 8- Ahmed b. Süleyman el-Ervadi (1858-Trablus),
- 9- Muhammed el-Hani (1862-Şam),
- 10- Abdulfettah el-Akri (1864-İstanbul),
- 11- Muhammed Firaki (1865),
- 12- Osman Siraceddin Tavili (1872),
- 13- Ahmed Siyahî (1874),
- 14- Abdullah Mekki Erzincani (?),
- 15- Muhammed Hafız er-Ruhavi (?),
- 16- Ali Septi (1870)¹⁵

Mevlana Halid-i Bağdadî, Konya'ya halifesi Ödemişli Hasan Kudsî'yi göndererek Hoca Memiş Efendi'yi irşat etmiş, Konya ve İç Anadolu bölgesinde Memiş Efendi vasıtasıyla tarikatını yaymıştır.

XIX. asrın Osmanlı devletinde en yaygın ve en tesirli tarikatlardan biri olan Hâlidiye'nin kısa zamanda büyük bir gelişme göstermesi, dinin esaslarına bağlı ahlak eğitimine önem veren tarikatların, toplum tarafından kolayca benimsendiğini ve toplumu yönlendirebildiğini ortaya koymaktadır.

Mevlana Halid-i Bağdadî ve halifeleri ehli-sünnet anlayışının güçlenmesine yardım etmiş, âlimlere ve halka hitap ederek İslamî esaslara uyan tasavvufun yayılmasına öncülük etmiştir.

Nakşîliğin Hâlidiye kolu XIX. yüzyılda teşekkül etmiş ve Türkiye'de en yaygın tasavvufî kol olmuştur. Hâlidiye kolunun kısa zamanda böylesine hızlı bir şekilde gelişip

yayılmasında, Mevlana Halid-i Bağdâdî'nin ilme ağırlık veren, İslam'ın ahkâmına sınımsız bağlılığı ön planda tutan tasavvuf anlayışının ve halifelerinin ilmiye sınıfına mensup oluşlarının sebep olduğu söylenebilir.¹⁶ Bu kolun hızla yayılmasının sebeplerinden bir diğeri de II. Mahmud döneminde yeniçerilikle birlikte kapatılan Bektaşiliğe ait tekke-lerin devlet tarafından bu teşkilata devredilmesidir.¹⁷

F- MEDRESE EĞİTİM TARİHİ

İslam geleneğinde ilme ve ilmin tahsiline çok önem verilmiştir. İlimin elde edilmesini sağlayacak okuma ve bir sonraki nesle aktarılmasında etkili olacak yazmanın ilk gelen ayetlerde yer alması İslam'ın ilme ne denli değer verdiğini göstermektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v) döneminden itibaren yaygınlaşan eğitim kurumları, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde disiplinli bir şekilde gelişmiş, nice millet ve toplulukların medenileşmesinde öncülük ederek katkıda bulunmuştur.

İslam dünyasında ilk medreseler miladi X. asırda Buhara, Nişâbur, Merv¹⁸, Horasan gibi doğu bölgelerinde ortaya çıkmıştır. Buradan da Bağdat, Suriye, Mısır, Tunus ve Endülüs gibi diğer İslam merkezlerine yayılmıştır. Anadolu'da ise medreseler ilk kez XII. yüzyılda kurulmuştur.¹⁹

16- İrfan Gündüz, s.244

17- Hamid Algar, Nakşibendilik, s.401-407

18- Yaşar Sarıkaya, Medreseler ve Modernleşme, s.23; Zeki Atçeken, Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması, s.189

19- Yaşar Sarıkaya, s.23

Memiş Efendi

Eğitim tarihinde Konya'nın önemli bir yeri vardır. Konya Anadolu Selçuklu devletinin İznik'ten sonraki başkenti olunca (1097)²⁰ değeri artmış, özellikle XII. asırdan itibaren hızlı bir gelişme göstererek 1190 yılında 30 bin olan nüfusu XIII. asırda 60 bine ulaşmıştır. Bunun yüzde onunu da gayri müslimler oluşturmaktaydı.²¹ Konya I. Alaaddin Keykubat döneminde (1220–1237) üst seviyede bir gelişim yakalamıştı. Hz. Mevlana, babası Sultanul Ulema ile bu dönemde Konya'ya gelmiştir.²²

Osmanlılar Konya'yı aldıktan sonra Selçuklulardan kalan medrese ve diğer eserlere sahip çıkarak gerekli tamir ve ilavelerde bulunmuşlardır. Medreselerin eğitime devam etmeleri için hocalar tayin ederek medrese eğitimine canlılık kazandırmışlardır.²³ Özellikle Selçuklu döneminden kalan İplikçi, Gühertaş, Büyük ve Küçük Karatay, İnce Minareli, Sırçalı gibi bilinen medreseler eğitimlerini Osmanlı'nın himayesinde XX. yüzyıla kadar sürdürmüşlerdir.²⁴

Selçuklulardan sonra Anadolu'da etkisini gösteren Osmanlı Devleti, ilk medresesini Orhan Bey zamanında XIV. asırda İznik'te kurmuştur. Sonraki dönemlerde Osmanlı padişahları tarafından Bursa, Edirne ve İstanbul'da medreseler kurulmaya devam etmiştir. Yeni kurulan medreselere Anadolu'nun Konya, Kayseri, Akşehir gibi köklü merkezlerinden, İran, Mısır, Suriye ve Türkistan gibi diğer İslam ülkelerinden hocalar getirilmiştir.

20- Zeki Atçeken, s.11, 311

21- Zeki Atçeken, s.12

22- Zeki Atçeken, s.12

23- Zeki Atçeken, s.328

24- Zeki Atçeken, s.192–272

Osmanlının seviyesi yüksek, en kaliteli medreseleri XV. asırda başkent olması sebebiyle İstanbul'da kurulmuştur. Bunların başlıcaları; Sahnı Seman, Süleymaniye ve Beyazıt medreseleriydi. Ali Kuşçu (v.1474), Molla Hüsrev (v.1480) ve Veziriazam Mahmut Paşa (v. 1474)'nın öncülüğünde âlim ve idarecilerden oluşturulan bir heyet, Osmanlı Devleti'ndeki medreselerin eğitim disiplini ile ilgilenmişler, medreseleri ilkokuldan üniversite seviyesindeki eğitim sınıflarına göre derecelendirmeye tabi tutmuşlardır.

Osmanlı padişahları XV ve XVI. asırlarda yaptırdıkları medreselerle medrese kurma geleneğini oluşturmuşlar, padişahlarla birlikte vezirler ve âlimler de Anadolu'nun değişik bölgelerinde medreseler kurmuşlardır. Bu sebeple medreselerin sayıları XVI. asırda 500'e kadar ulaşmıştı. Bu medreseler içinde ihtisas medreseleri de bulunmaktaydı. Mesela, Kur'an ve hafızlık Dârul Kurrâ'da, hadis ve hadis ilmi Dârul Hadis'te, tıp eğitimi de Dârut Tıp'ta üst seviyede verilmekteydi²⁵

Taşrada kurulan medreseler genelde alt seviyeli, İstanbul'dakiler ise üst seviyeli kurumlar olduklarından ilim alanında ve meslekte ilerleme büyük ölçüde başkent medreselerinden mezun olmakla mümkündü.

Medreseler, ilahi emir ve yasakları, şahsi ve içtimai hak ve ödevleri topluma anlatacak, vereceği kararlarla adaletin yerleşmesini sağlayacak âlim, hâkim ve müftü yetiştirmeyi amaç edindiğinden Osmanlıda medreseler-

Memiş Efendi

de öğretim dili Arapça idi. Zira İslamî ilimlerin kaynakları Arapçaydı. Öğretim dili her ne kadar Arapça olsa da anlatım dili Türkçeydi.²⁶

Medreseler öğrencisini bünyesinde barındırmakta, gıda ve benzeri ihtiyaçlarını medrese için kurulan vakıf gelirlerinden karşılamaktaydı. Medreseler öğrencinin zarruri ihtiyaçlarını karşılayarak öğrencinin kendini ilme daha çok vermesini sağlamakta, kısa surede yüksek verim elde etmesine imkân hazırlamaktaydı.

Medreseler, halkın gerekli bilgi ve kültürü alması ve ilim adamlarının yetişmesinde etkili olmuştur. Devletin ihtiyaç duyduğu alim ve idari niteliklere sahip insanlar yetiştirmiştir.

Fakat Tanzimat dönemi sonrası başlayan batı yanlısı değişim süreci medreseleri de olumsuz yönde etkilemiş, özellikle hukuk sahasında devletin ihtiyaç duyduğu elemanların yetişmesindeki tesirini azaltmıştır.

Tanzimat döneminden sonra Osmanlı padişahlarının özellikle de II. Abdülhamit'in gayret ve teşvikiyle Konya merkezli medrese faaliyetleri cumhuriyetin ilanına kadar devam etmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Osmanlı idaresinde etkili olan İttihat ve Terakki Fırkası medreselerin kapatılmasına yönelik bir dizi çalışmalarda bulundu. Medreselere alternatif okullar açılmıştır. Bu okullardan mezun olanlara devlet dairelerinde memurluk imkânı verilmiştir. Medreselerin gelir kaynakları olan vakıflara

el konulmuştur. İmkânlarını daraltılmıştır. Modernleşme sürecinde takip edilen bu tür çalışmalar halkın tepkisini almakla beraber sunulan imkânlar ve mezuniyet sonrası iş bulma avantajları sebebiyle halk, çocuklarını medrese yerine yeni açılan okullara göndermeyi tercih etmişti.

Devletin medreseler aleyhine başlattığı uygulamalar mecliste de büyük tartışmalara sebep oldu. Nitekim Konya mebusu Zeynel Abidin Efendi (Hoca Memiş Efendi'nin torunu) mecliste sert tartışmalara sebep olan konuşmasında, hükümeti medreselerin elindeki bütün vakıflara el koymakla üstelik medresede ders veren hocalara maaş vermemekle itham ederken, medreselerin ıslahının vakıfların kuruluş gayelerine göre faaliyet yapmaları durumunda mümkün olacağını savundu. Konuşmasında hükümetin okullar için verdiği maddi desteği medreselere niçin tanımadığını sorguluyordu.²⁷

Zaman içerisinde medrese kurumu üzerine yapılan tartışmalar büyüdü. Medreselere ithamlarda bulunularak ıslah çalışmalarına gidildi. Konuyla ilgili nizamnameler yayınlandı. Balkan ve ardından çıkan I. Dünya savaşları sebebiyle medrese talebeleri askere alındı, savaştan dönebilenler de memleketlerine gidince medreseler öğrencisiz kaldı.

Nihayet, 3 Mart 1924 tarihli ve 430 sayılı bir kanunla "Tevhid-i Tedrisat" ilan edilmiş ve bütün medreseler Maarif Nezareti'ne bağlanmıştır. Aslında kanunla direk kapa-

27- Yaşar Sarıkaya, s.137-8

tılmayan medreseler, bir müddet sonra bakan Vasıf Çınar tarafından bu kanuna dayanılarak kapatılmıştır. Böylece altı asırlık Osmanlı eğitim sistemi tamamen ortadan kaldırılmış oldu.²⁸

G- MEDRESE TEKKE İLİŞKİSİ

İslam tarihi boyunca medrese ve tekke eğitimi birbirini tamamlayan unsurlar olarak görülmüş, bu metot asırlar boyunca İslam ülkelerinde uygulanmış-gelmiştir. Anadolu'da bunun örneklerini, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde açılan medrese ve tekkelerin yürüttüğü faaliyetlerde görebiliriz.

Özellikle Anadolu'da kurulan Türk medreselerinin olgunlaşma devresinde bütün İslâmi ilimler kadar, Türk edebiyat ve ilimlerine, tarihine, nefis terbiyesi, tıp, fen ve tabiat gibi pek çok sahaya ileri seviyede hizmetler edilmiştir. Türklerin en büyük ahlak/tasavvuf eğitimcileri, doktorları medreselilerdir. Türklerin en önemli İslâmi eserlerini Türkçe olarak yazanlar medreselilerdir. Kur'an-ı Kerim'i de asırlarca evvel tercüme edenler de medreselilerdir. Medreselerde anlatım dili Türkçe olarak korunmuştur. Medreseler tekkelerle el ele vererek, Türk'ün öz dilini de sinesinde barındırmıştır. En zengin Türk şiirlerini çoğunlukla tasavvufî yönü bulunan eğitimciler söylemişlerdir. Katolikliğin XIX yüzyıla kadar ilimler ve fenlere karşı çıkardığı zorlukları, yaptığı 'kâfir' ithamlarını, İslâmiyet asla yapmamıştır. Bin iki yüz sene içinde Katolik ruhaniler arasında bir tek mühendis ve tabiatbilimci yetişmemesine karşılık, İslam dünyasında ve Türkler arasında en meşhur mutasavvıflar, tabiatbilimciler,

doktorlar ve âlimler medreselerde yetişmişlerdir. Avrupa hukukçularının, kadın için ve genellikle devlet karşısında fertler için tanıtmak istedikleri geçerli hukukun tamamını İslâmiyet on dört asır önce getirdiği esaslarla kabul ederek yürürlüğe koymuştur. Türk dilinin en sade şeklini devlet dairelerinde yaşatanlar, medreseden yetişen kâtiplerdir. Türklerin en iyi tarihlerini yazanlar da yine medreselilerdir.²⁹

Medreseler ferdi farklılığı ön planda tutarak eğitim vermişlerdir. Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre ders almalarına zemin hazırlanmış, mecburi eğitimden ziyade ilgi duyulan alanın derslerini alma imkânı sunulmuştur. Bu da ferdin özel kabiliyetinin gelişmesine, yetenekli olduğu sahada kolayca mesafe almasına sebep olmuş, alanında uzman ve söz sahibi âlimlerin yetişmesini sağlamıştır.

Medrese eğitimi her seviyedeki insanın alabileceği şekilde düzenlenmiştir. Disiplinli olarak sıra derslerine giremeyecekler için herkese açık tamamen serbest genel derslere (ders-i âmm) devam imkânı sunulmuştur.

H- XIX. YÜZYILDA KONYA'DA SOSYAL, DİNİ VE İLMİ HAYAT

Anadolu Selçuklularına uzun süre başkentlik, Osmanlı devletine de önemli bir eyalet merkezliği görevinde bulunan Konya XIX. yüzyılda da bulunduğu coğrafi konum itibarıyla sürekli olarak dikkat çeken, ilgilenilen bir şehir hüviyetini taşımıştır. Konya tarihte nice milletlere vatan olmuş, medeniyetlerinin izlerini taşımıştır.

29- Muallim Cevdet, Mektep ve Medrese, (Hazırlayan: Erdoğan Erüz)

Memiş Efendi

Osmanlının otuz vilayetinden biri³⁰ olan Konya'nın merkezine bağlı dört nahiye ve bu nahiyelere bağlı seksen altı köy bulunmaktaydı. Konya'ya bağlı toplam yirmi dört kaza, bu kazalara bağlı otuz iki nahiye ve nahiyelere bağlı bin dokuz yüz seksen dört köy bulunduğu 1324 senesinde yapılan yıllıkta tespit edilmiştir. Geniş bir bölgeyi kuşatan Konya vilayeti, merkezden bir vali ile yönetilmekteydi. Vilayete bağlı sancakların yönetimi ise tayin edilen mutasarrıfların idaresindeydi. Kazalarda ise Kaim-i makam adıyla bilinen Kaymakamlar bulunmaktaydı.³¹

Konya halkı değişik milletlerden oluşmakta, bunların başında müslüman olan Türkler gelmekteydi. Müslümanlardan başka gayr-i müslimler de bulunmaktaydı. Özellikle Ermeni ve Rum milletine mensup gayri Müslim vatandaşlar daha fazlaydı. Konya'da ayrıca Keldânî milletine, Latin Katolik ve Ermeni Katolik milletine mensup vatandaşlar da bulunmaktaydı.³²

Konya'ya yerleşen gayri Müslimlerin mal varlıkları genişti. Mirasın intikali veya satım akdi için tutulan kayıtlar, gayri müslimlerin geniş mal varlıklarını ortaya çıkarmaktadır. Kayıtlardaki tarla, bağ, bahçe veya çarşı içindeki dükkânların çokluğundan da bu durum ortaya çıkmaktadır.

Kayıtlara geçen malların kıymetleri göz önüne alındığında, gayr-i müslimlerin mal varlıklarının hiç de az olmadığı görülmektedir. Bunun çeşitli sebepleri olabilir. Bu sebepler-

30- Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, s. 6-7

31- Salname, s. 7-9.

32- Bkz: İsmail Bilgili, Konya Şerhiye Sicillerinden Yüzkırkinci Defterde Kayıtlı Olaylar ve Hükümleri, Konya, 1992, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, s.25-6

den bir tanesi, şüphesiz azınlıkların ilgili fermanlarla Osmanlı Devleti'nden elde ettikleri geniş imtiyazlardır. Bu sebeple Konya'daki ticari hayat genelde Müslüman olmayanların kontrolündeydi. Sarraflık, kuyumculuk, bakırcılık, büyük çoğunluğuyla kunduracılık Rum ve Ermenilerin elindeydi.³³

XIX. yüzyılda Konya'da dini ve ilmi hayatı Hadim'de Hadimî hazretlerinin babasının öncülüğünde başlayan ve medrese-tasavvuf anlayışını birleştirerek eğitim veren medreseler belirlemiştir.

Hadim, Ebu Said Muhammed Hadimî dönemine kadar küçük bir köy olarak kalmıştır. Hadimî ile birlikte büyüme ve ünü Osmanlı ülkesine yayılmaya başlamıştır. Hadimî zamanında Hadim, bölgenin ilim ve irfan merkezlerinden biri olmuştur. Osmanlı kaynaklarında Hadim'den bahsedilirken Hadim'in, İstanbul, Bursa, Konya, Kayseri gibi büyük ulema yetiştiren beldeler arasında sayılması ilçenin o dönemdeki önemini göstermektedir.

XVIII. ve XIX. yüzyılda Konya Hadim kasabasını bir ilim ve irfan merkezi haline getiren Ebu Said Hadimî ve oğulları, çoğunluğu müderris olan birçok halife yetiştirmiştir. Anadolu'da medrese geleneğini yeşerten Ebu Said Hadimî'nin tasavvufî silsilesi Mustafa Neccari - Hoca Ahmed Tarsusi - Muhammed Murad Buhari - Muhammed Masum Faruki vasıtasıyla İmam Rabbani'ye ulaşır.³⁴

33- Caner Arabacı, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, s.5

34- Hür Mahmut Yücer, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, s.319; <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi3/sarikaya.pdf>

Memiş Efendi

Konya Vilâyeti'nin ilmi yükselişinde, yerel bilginlerin ve sofilerin, bilhassa Nakşîbendî Tarikatı mensuplarının rolü çok önemlidir. Açılan 45 medreseden 38'inin kurucusu ve vâkîfı, ayrıca pek çok mektep, kütüphane, tekke ve cami kuruluşlarında da başrolü alan ulema veya sofilerdir. Konya'da Nakşîbendîler tarafından finanse edilen ve işletilen birçok medrese kurulmuştur. Konya'da Nakşî şeyhlerinin ders verdiği medreselerden biri İbrahim Efendi tarafından 1760 yıllarında kurulan Nakiboğlu medresesidir.

Ebubekir Sami Paşa tarafından kurulan, kurucusunun adını taşıyan ve ayrıca Paşa Dairesi ismiyle bilinen medrese, Nakşîbendîlerin Konya'daki ikinci önemli eğitim kurumudur. Bu medresede görev yapan müderrisler, aynı zamanda Nakşîbendî Tarikatı'nın önde gelen şeyhlerindendi.

Hasan Efendi tarafından 1834 yılında kurulan ve Cıvıloğlu ismiyle bilinen medresenin hocalarından, kurucu Hasan Efendi'nin oğlu Mustafa Efendi (öl. 1333/1915), aynı zamanda bir Nakşîbendî şeyhidir.

Bir diğer örnek de Abdülbasir Efendi (öl. 1314/1896) tarafından yaptırılan Vaki medresesidir. Medresenin kurucusu, 1821 yılında Silifke'de dünyaya geldi. İlk eğitimi memleketinde yaptıktan sonra, yüksek din eğitimi için Bursa ve Denizli'ye gitti. Daha sonra Konya'ya geldi. Burada, yukarıda ismi anılan Ebubekir Sami Paşa Medresesi müderrislerinden Nakşîbendî şeyhi Himmet Efendi ile tanışarak kendisine intisap etti.

Nakşîlerin Konya'da kurdukları veya içinde ders verdikleri başka medreseler de vardı. Diğer medreselerde ça-

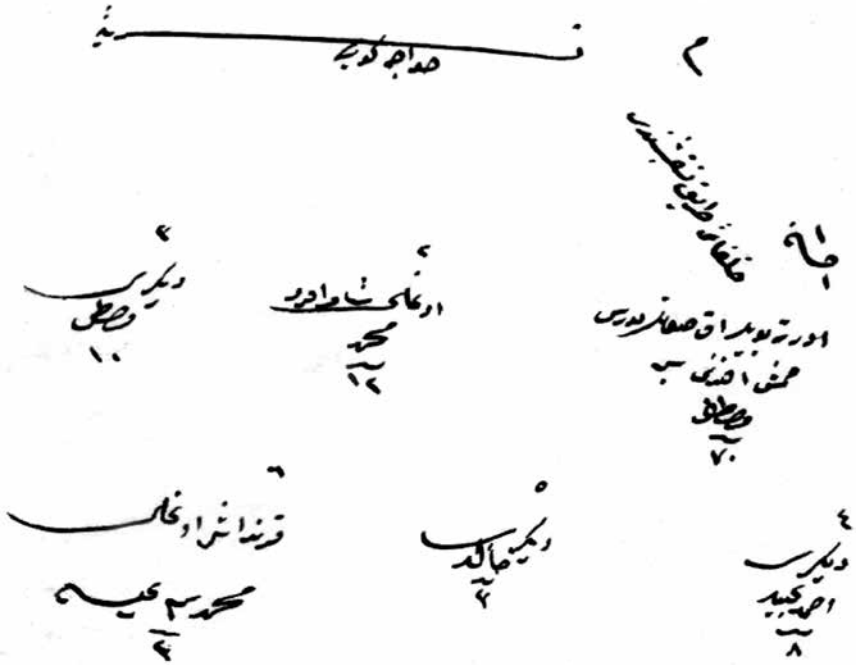
lışan müderrisler arasında da birçok Nakşî bulunuyordu.

Konya'da Mevleviler medrese çalışmalarına katkıda bulunmuşlar, Kemaliye (Küçük Karatay) Medresesi gibi bazı medreselerde ders vermişlerdir.³⁵

Konya'da Halvetiler medrese kurmamış, bir-iki tekke ile çalışmalarını yürütmüşlerdir. Bektaşiler ise Konya'da fazla tutunamamışlar; bilinen tek müesseseleri XII. Asırda kurulmuş Ali Gav Zaviyesi'dir.³⁶

35- Yaşar Sarıkaya, Osmanlı Dönemi Konya'sında Medrese Kurucusu ve Patronu Olarak Sofiler ve Âlimler, <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi3/sarikaya.pdf>

36- İbrahim Hakkı Konyalı, Tarih, s. 512-592

1260/1844 Tarihli Bozkır Hoca Köy nüfus defteri

“Hulefay-ı Tarîki Nakşibendiyyeden orta boylu, ak sakallı müderris Memiş Efendi b. Mustafa, Yaşı 70.

Oğlu Muhammed (13), Mustafa (10), Ahmet Ubeyd (8), Halid (2) ve karındaşı oğlu Muhammed b. İsa (2)

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHAMMED KUDSÎ EL-BOZKIRÎ MEMİŞ EFENDİ HAYATI VE AİLESİ

A- HAYATI (1198-1269/1784-1852)

Hoca Memiş Efendi Osmanlı devleti sınırları içerisinde Konya Bozkır-Seydişehir bölgesinde yaşamıştır.

Hayatını;

- a) I. Abdülhamit (1774–1789),
- b) III. Selim (1789–1807),
- c) IV. Mustafa (1807–1808),
- d) II. Mahmut (1808–1839),
- e) Sultan I. Abdülmecit (1839–1861)'in saltanat dönemlerinde geçirmesine rağmen etkilesi en çok II. Mahmut (1808–1839) zamanında görülmüştür.

Miladi 1784, hicri 1198 yılında Bozkır'ın Aliçerçi köyünde dünyaya gelmiştir. İsmi, Muhammed b. Mustafa b. İsa'dır.

Memiş Efendi

Halk arasında “Memiş Efendi” lakabıyla tanındı.³⁷ Memiş kelimesi Muhammed anlamındadır.

Nesep bakımından şerefli asil bir soydan gelirler. Babası, Mustafa b. İsa’dır. Annesi Halime Hanımdır.

Soyları Horasanlı Komutan, Derbent Molla Said Horasanî’ye³⁸ oradan da Hz. Peygamber (s.a.v) Efendimize dayanmaktadır.

Memiş Efendi’nin dedeleri Molla Said Horasanî, birbirlerine hısım ve akraba olan on yedi büyük aile olarak³⁹ Selçuklu Devleti hükümdarı Melikşah’ın oğlu Sultan Sencer (1086-1157) tarafından 12. asırda Anadolu’ya gönderilir.⁴⁰ Molla Said Horasanî beraberindekilerle, Konya’nın güneybatı yönünde ‘Aksinne’ denilen yere bir süreliğine yerleşir. Konya Selçuklu Sultanı, ⁴¹ Molla Said Horasanî’yi yeğenlerinden Havva Sultan’la evlendirir. Molla Said Horasanî, amcası Halil Efendi ve amcasının oğlu Mustafa Efendi ile bu gün Aliçerçi ve Karacahisar adı verilen ‘Göllü’ topraklarına yerleşir.⁴²

Memiş Efendi’nin bilinen dedeleri arasında Şeyh İsa Efendi’nin Said Efendi ve Hatice Hanım adında iki kardeşi

37- Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 10 Eylül, 1975

38- Fevzi Uçan, Şeyh Muhammed Kudsi (Memiş) Efendi’nin Köken Soyağacı, Tarihsiz el yazısı notlarından oluşmaktadır.

39- Fevzi Uçan, Şeyh Muhammed Kudsi (Memiş) Efendi’nin Kökeni/ Soyağacı

40- Fevzi Uçan’ın hazırladığı “Soyağacı”nda, Molla Said Horasanî ve yakınları, Sultan Secer’in emriyle Anadolu’ya hicret etmişlerdir.

41- Bu dönemde Konya’da bulunan Anadolu Selçuklu Devleti Sultanı’nın II. Kılıçarslan (1155-1192) olması muhtemeldir.

42- Fevzi Uçan, Şeyh Muhammed Kudsi (Memiş) Efendi’nin Kökeni/ Soyağacı

vardı. Memiş Efendi de Şeyh İsa Efendi'nin oğlu Mustafa Efendi'nin oğludur.⁴³

Memiş Efendi'nin İsa ve Ali isminde iki kardeşi vardır. İsa Efendi sonradan Çavuş kasabasına yerleşmiştir. İsa efendinin kızları Hibetullah⁴⁴ ve Fatma Hanım⁴⁵ dir.

Memiş Efendi'nin yaşadığı dönem Bozkır yöresi de Hadim gibi ilim ve irfan yuvasıydı. Bozkır başta olmak üzere Karaardıç, Avdan, Karacahisar, Hocaköy, Meyre ve Erdoğan köylerinde yedi tane faal medrese vardı.

Hoca Memiş Efendi, ailesi tarafından tahsil yapmak üzere küçük yaşta Karacahisar köyüne gönderilerek, akrabaları olan Ebû Said Hâdimî'nin talebelerinden İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisari isimli bir zâtin dinî terbiyesinde büyüdü.

İbrahim Efendi vefat edince, oğlu Muhammed b. İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisari'nin huzurunda tahsiline devam etti. Seydişehir'de medfun Hacı Abdullah Efendi'nin de babası olan Muhammed Efendi melek yüzlü bir kişiydi⁴⁶

Hoca Memiş Efendi, Alanya'da Şeyh Hafız Muhammed Şükrü Burhanzade el-Alai'den hadis ilmi tahsil ederek

43- Fevzi Uçan, Şeyh Muhammed Kudsî (Memiş) Efendi'nin Kökeni/ Soyağacı

44- Hibetullah hanım, Konya'da merhum cerrah Dr. Ahmed Said Uğurlu'nun hanımı Hayriye hanımın annesi Hatice hanımın annesidir. Mehmed Eminoğlu, Tarihçe, s. 51

45- Fatma Hanım Konya Kız mektebinde uzun yıllar öğretmenlik yapmıştır. Mehmed Eminoğlu, Tarihçe, s. 51

46- Muhammed Bahaüddin, Şemsü's-şümus (Güneşler Güneşi), Mütercim: Hüseyin Fevzi Paşa; Sadeleştiren: Ali Fikri Yavuz, Mahmud Parlar, s.100

Memiş Efendi

icazet aldı.⁴⁷ Alanya'da hadis okuduğu sırada Şeyhinin, kendisinden daha üstün olmayan bir arkadaşına daha fazla ilgi göstermesi sebebiyle Kayseri'ye gittiği ve orada tahsiline devam ettiği rivayet edilir.⁴⁸

Sonra Ege'de, İstanbul'da⁴⁹ ve bugün Yunanistan sınırları içinde bulunan Tarhala'da ve Hadim'de ilim öğrendi.⁵⁰

Memiş Efendi memleketine dönünce halkı irşat faaliyetlerine başladı. Karacahisar'daki medresesinde öğrenci okutmaya devam ederken Karacahisar'a gelen Ödemişli Hasan Kudsî ile görüştü ve kendisine intisab etti. Hasan Kudsî Mevlana Halid-i Bağdâdî'nin halifelerindendi. Memiş Efendi de tasavvuf eğitiminde ilerleme düşüncesindeydi.

Memiş Efendi, tasavvufa olan meyli sebebiyle Mevlana Halid-i Bağdâdî'yi görmek ve ondan istifade etmek amacıyla Şam'a giderek onu ziyaret etti. Şam'a varmadan onun ruhaniyetinden istifade etmek ve ona olan muhabbetini derinleştirmek için yirmi iki tane murakabe⁵¹ yapması ilham olundu.

Mevlana Halid-i Bağdâdî'nin evi Şam'da büyükçe bir tepededir. Bir gün sabahtan evinin penceresinden bakmaya başlar. Görenler meraklanırlar ama edeplerinden bir şey soramazlar. Nihayet beklediği, ikinci vakti çıkar

47- Ahmed Ziya Efendi'nin Ali Rıza Kudsî'ye verdiği icazet Koyunoğlu Kütüphanesi NO: 37.023

48- Ali Osman Koçkuzu, Paşadaresi, s.50

49- Ali Osman Koçkuzu, Paşadaresi, s.82

50- Ali Osman Koçkuzu, Paşadaresi, s.49

51- Murakabe: manevi feyzin gelmesi için gözlerin kapatılarak gönülden düşünmektir.

gelir. Karşıdan Şeyh Memiş Efendi'yi gören Mevlana Halid-i Bağdâdî etrafındakilere onu göstererek;

- **Bu Anadolu'nun Aslanıdır.** Buyurur.⁵²

Hoca Memiş Efendi, kırk gün Şam'da kalarak Mevlana Halid-i Bağdâdî'nin yanında erbain çıkardı ve sohbetlerinde bulundu. Orada bulunduğu süre içerisinde Mevlana Halid-i Bağdâdî'den çok istifade etti. Mevlana Halid-i Bağdâdî, Kudüs'e gitmesini emretti. Kudüs'te bir erbain daha çıkardı ve Mevlana Halid-i Bağdâdî'nin yanına döndü. Bundan sonra kendisine "Kudsî" lakabı verildi.

Kudüs, Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)'in Yüce Rabbimizle görüşmek üzere miraca çıktığı, yükselme yeri olduğundan burada erbain çıkarmak manevi yönden ilerlemek için önemli kabul edilmiştir. Bu sebeple Kudüs'te erbain çıkaranlara "Kudsî" sıfatı verilmiştir. Memiş Efendinin hocalarından Ödemişli Hasan Kudsî'ye de Kudsî lakabı aynı sebepten verilmiştir.

Merhum Ahmet Büyüksakarya hoca efendi, Memiş Efendi ile Halid-i Bağdâdî arasında geçen şöyle bir menkıbeden bahsedirdi:

Halid-i Bağdâdî, bir gün öğrencilerinden kap getirmelerini ister. Herkesin kabına pekmez doldurup geri verir. Ertesi gün pekmezi geri getirmelerini emreder. Memiş

52- İlnur Candan, Muhammed Kudsî Bozkırî Hz.'nin Hayatı, s.25

Memiş Efendi

Efendi'den başka hiç kimse pekmezi getiremez, çünkü hepsi pekmezlerini yemiştir. Halid-i Bağdâdî, Memiş Efendi'ye;

-Sen niye yemedin? diye sorar. O da,

-Efendim yememizi emretmediniz ki, der. Bunun üzerine Halid-i Bağdâdî;

-Bir dağlı geldi, ne varsa aldı götürdü, diyerek Memiş Efendi'nin büyüklüğüne işaret eder.

Yine Memiş Efendi ile ilgili şöyle bir menkıbe daha anlatılır:

Mevlana Halid icazet verdiği halifelerine der ki:

-Artık geldiğiniz yerlere döneceksiniz. Lütfen yazılı adresinizi bana bırakınız.

Herkes adresini yazarak Mevlana Halid-i Bağdâdî'ye sunar. Halid-i Bağdâdî hazretleri Memiş Efendi'nin adresini hayret ve hayranlıkla okur. Memiş Efendi adresini şu şekilde yazmıştır:

“Kıtmîr-i bâb-ı Şâh-ı Nakşîbend”⁵³

53 Anlamı: 'Şâh-ı Nakşîbend dergâhının hizmetkârı.' (Ahmed Selahaddin Hidayetoğlu Hocamız'dan naklen.)

علاوه
 اول توفنگ انداخت
 ابنك مراد ابدان كسرتك
 شهره ي بوروك ده ل
 امام اولوب اول
 حضرتك ارخانلدين
 نجينا بکرمي بکرمي بسش
 سه صکره آق صفالک
 اولديغي حالده قاطع
 طريق مسلمان اولمقله
 حکومت سبه طرفدن
 اوزرنه عاچکلوب
 توفنگ ايتورولوب
 مقبول اولديغي منونم

Mevlana Halid-i Bağdadî, Muhammed Kudsi'ye Hocası Ödemişli Hasan Kudsi'den sonra ikinci kez hilafet görevi verir ve memleketi Karacahisar'a gönderip ilmi yaymak, halkı irşat etmekle vazifelendirir.

Memiş Efendi, Karacahisar'da irşat faaliyetlerine devam ederken kendisine defalarca suikast düzenlenir. Bir defasında tüfekte tam öldürüleceğinde manevi bir el ile tüfek başka bir yöne ateş ettirilerek öldürülmekten kurtulur.⁵⁴

Memiş Efendinin oğlu Hasan Kudsi Efendi'nin Şemsü's-Şümus'a yaptığı ilave notta bu olayla ilgili olarak şunu kaydeder;

"Ol tüfengin endaht itmek murad iden kimsenin şöhreti Yörük Deli İmam olup ol Hazretin irtihalinden

54- Muhammed Bahaüddin, Şemsüş şümus, s.102

Memiş Efendi

tahminen yirmi-yirmi beş sene sonra aksakallı olduğu halde kâtı-ı tarık-ı müslimîn olmakla hükümet-i seniyye tarafından üzerine asker çekilip tüfeng ile vurulup maktul olduğu mütevatirdir.”

Daha sonra kendisini çekemeyenlerin çoğalması ve suikast düzenlenmesi üzerine Karacahisar’dan Hocaköyü’ne (Üçpınar) hicret eder. Aynı hal birçok ilim adamının başına da gelmiş, onlar da Memiş Efendi gibi doğup büyüdüğü yerleri terk etmek zorunda kalmışlardır.

Hocaköyü

Hocaköyü’nde on yedi yıl irşat ve müderrislik yapar. Hocaköyü’nde hasetçilerin ve kendisini çekemeyenlerin çoğalması üzerine buradan da Seydişehir’e gider.⁵⁵

Seydişehir’de bulunan, daha önce görevlendirdiği talebelerinden Abdullah Efendi’den;

— Efendim buraya gelecektiniz de beni niye görevlendirdiniz? gibi bir söz işitmesi üzerine oradan da Çavuş isimli köye hicret eder.

B- VEFATI ve TÜRBEŞİ

Çavuş Seydişehir'e 23 km mesafede olup yeni açılan Konya – Seydişehir yolundan Konya'ya uzaklığı yaklaşık 60 km'dir. Bu köyde Memiş Efendi'nin kardeşi İsa Efendi ve çocukları bulunmaktadır.⁵⁶

Bozkır ve Hocaköy ahalisi büyük bir pişmanlık duyarak kalabalık bir heyetle Çavuş'a Memiş Efendi'den özür dilemeye gelirler.

Fakat Çavuş halkı Memiş Efendi'ye sahip çıkarak kendisini vermek istemezler. İki gurup arasında bu sebeple bir anlaşmazlık meydana gelir.

Çavuş Köyü

Memiş Efendi onları teskin ederek sabaha kadar beklemelerini ister. Topluluğa;

— “Bizim hicretimiz dünyaya ait değildir; Cenab-ı Maşuk'tan başka bir yere hicret etmiyoruz” diyerek şu

56- Çavuş'ta bu aileye “Heseler (Hacı İsalar)” denilmektedir.

Memiş Efendi

ayeti kerimleri okur; “Bilesiniz ki, Allah’ın dostlarına korku yoktur; onlar üzülmeyecekler de. Onlar, iman edip de takvaya ermiş olanlardır. Dünya ve ahiret hayatında onlara müjde vardır. Allah’ın sözlerinde asla değişme yoktur. İşte bu, büyük kurtuluşun kendisidir.”⁵⁷

Bu sözlerinden sonra ilahi emre uyarak Hicri 13 Muharrem 1269 / Miladi 27 Ekim 1852’de 71 yaşında Hakk’ın rahmetine kavuşur.⁵⁸

Memiş Efendi’nin Vefat Ettiği Çavuş’taki Makamı

Halifelerinden Hacı Abdullah Efendi, Memiş Efendi’yi yıkayıp kefenleyerek, Hoca köyünden gelen kişilerin de hazır olduğu bir cemaatle⁵⁹ cenaze namazını kıldırır. Hep birlikte Çavuş’taki medresesinin yanındaki ebedi istirahatgahına defnedirler.⁶⁰

57- Yunus, 10/62-4

58- Abdurrahman Memiş, Halid-i Bağdâdî ve Anadolu’da Hâlidilik, s.138

59- Muhammed Bahaüddin, Şemsüş-şümus, s.102

60- Hasan Özönder, Konya Velileri, s. 234

Memiş Efendi vefat ettiğinde geride sadece bir post, bir hasır, bir çarık ve bir asadan başka bir şey bırakmamıştır.⁶¹

Memiş Efendi'nin külahla örtülü olan türbesi halifesi Hacı Abdullah Efendi'nin öncülüğü ile 1283 / 1866 yılında yaptırılmıştır.⁶²

Kabri açıldığında halifelerinden Mustafa Efendi, Memiş Efendi'nin bedeninin çürümemiş ve halen sıcak olduğunu hissedince;

— Hazret sıcaktır, deyip bayılmıştır. Memiş Efendi de sağlığında “cesedini çürütenden er olmaz” buyurmuş.⁶³

Çavuş kasabasında Memiş Efendi'nin türbesinin camisinde 14.06.2008 cumartesi günü ikindi namazı sonrası tanıştığımız Emekli İmam Hafız Muharrem Hoca Efendi bizlere hocasından nakille Memiş Efendi'nin Türbesinin yapılışı ile ilgili şu bilgileri aktardı:

“Rahmetli hocam Memiş Efendi'nin medreselerinde okumuştur. Medreselerin ne zaman yıkıldığını bilmiyoruz. Rahmetli hocam 1964 yılında 94 yaşında iken öldü.

Rahmetli hocam 14-15 yaşında Beyşehir'in Eynikler köyüne cerre gidiyorlar. Halk bunları karşıyor. Siz neresiniz diye soruyorlar, onlar da Çavuş köylüyüz diyorlar.

61- Hasan Özönder, s. 235

62- Hasan Özönder, s.234; A.Kuş, İ. Duvarcı, F. Şimşek, Konya'da Osmanlı Dönemi Eserleri, s.213; M. Ali Uz, Bozkır Sempozyumu, s.218

63- Abdurrahman Ayaz, Seydişehir Tarihi, s.91

Memiş Efendi

70-80 yaşındaki bir adam hocama sizin Göçü Çavuşunu biliyorum, ben orda türbede çalıştım diyor. Türbenin yapımını 14 sene sonra iki gayri müslim ustaya götürü usulü vermişler diyor. Türbenin taşlarını üç km yakında bulunan bir dağdaki düzgün taşlardan veya bir kilise yerinden kağnılarla getirmişler. Fakat taşlar çok sert çıkmış. İşçiliği zor olmuş. Ustalar türbeyi altı ayda bitireceğiz diye almışlar fakat bir, bir buçuk sene türbenin yapımı devam etmiş.

Türbenin masrafını köylüler ile medrese ve camiye yöneten Hocalar sülalesi karşılamış. Gayri müslim ustalar, ‘çalıştık ama zarar ettik’, demişler.

Eynikler köyündeki adam hocama anlatıyor; türbeyi bitirdikten sonra gayri müslim ustalar;

“Bu kadar çalıştık, zarar ettik; şu kabri bir açalım da bakalım, zarar ettiğimize değer mi? Bu adam nasıl bir şey” demişler ve bir fırsatını bularak sandukayı açmışlar. Bir bakıyorlar ki 14 sene sonra daha kefeni bembeyaz, her tarafı dipdiri duruyor. Saçı, sakalı aynı, ortalığı bir tütü (kokusu) alıyor. Sonra kabri kapatıyorlar.

Evine giden Hoca, Memiş Efendi’nin kokusunu duyuyor ve ‘Kabri açtılar her halde’ diyerek geliyor bir bakıyor ki, kapatmışlar ama açıldığı belli. Onlara bağırıp çağırıyor, niye açtınız diye kızıyor. Onlar da;

“Hoca hiç bağırma sus” diyorlar. “Biz bilerek bu kabri açtık. Altı ayda yapacağımız işi bir senede zor bitirdik. Za-

rar ettik ama bilerek, yaptığımız zarara değer mi diye açtık bu kabri. Ama zararımız helal olsun, değermiş” diyorlar.”

Türbe kapısının üstündeki kitabede;

“Kutbu’l-âfak gurretü a’yuni’l-uşşak Muhammed Kudsi hazretlerinin türbe-i şerifinin tarihi 1283 h.”⁶⁴ yazılıdır.

Türbe Kapısının Üstündeki Kitabe

Türbe içinde Memiş Efendi’nin kabir taşı kitabesinde;

“Sadât-ı meşâyih-i Nakşîyeden mahbûb-u hüdâ, kutbu’l-vücutül-cami beyneş-şerîati ve’t-tarîkati Muhammed Kudsi hazretine fatiha. 1269 h.” ibaresi yazılıdır.⁶⁵

64- Eminoğlu, Tarihçe, s.14

65- Eminoğlu, Tarihçe, s.15

Türbe İçinde Memiş Efendi'nin Kabir Taşı Kitabesi

Memiş Efendi hazretlerinin türbesinin önündeki şadırvan, 1314 / 1896 yılında Valide Sultan Kethüdası Hacı Sait tarafından yaptırılmıştır.⁶⁶

Sultan II. Abdülhamid'in annesi Valide Sultan adına yaptırıldığı söylenen şadırvan üzerine asılı kitabede;

“Maşaallah, Valide-i Sultan aliyetü'ş-şan kethüdası atufetli Hacı Said Bey Hazretleri tarafından inşa olunmuştur. Tekabbelallahu azze ve celle. Sene 1314” yazılıdır.⁶⁷

Şadırvanın üstünde bulunan kitabedeki valide kelimesinin önündeki “Sultan” kelimesini 1953'te Çavuş nahiye müdürü olan kişi eline çekiç ve keski alarak herkesin gözü önünde kazımıştır.⁶⁸ Bu boşluğa sonradan “Sultan” kelimesi yazılarak siyaha boyanmıştır.

66- Hasan Özönder, s.235

67- Mehmet Emin Eminoğlu, Tarihçe, s.13; Abdurrahman Ayaz, Seydişehir Tarihi, s.94

68- M. Ali Uz, Konya Âlimleri ve Vefîleri, s.211

Memiş Efendi'nin Türbesinin Önündeki şadırvan

şadırvanın Üstündeki Kitabe

C- KÜTÜPHANESİ VE MEDRESESİ:

Memiş Efendi'nin kendisine ait büyük bir kütüphanesi vardı. Hicret etmek zorunda kalınca bu kütüphaneyi imam arkadaşı Salih Efendi'ye emanet bırakır. Bir kavgada Salih Efendi'nin çocukları katledilir. Salih Efendi de bu olayın verdiği üzüntü ile aklını kaybeder. Memiş Efendi'nin kitap koleksiyonu kaybolup gider. Memiş Efendi'nin çocukları da bu karışıklık üzerine kitapların arkasını arayamazlar.⁶⁹

Memiş Efendi'nin Çavuş'taki medresesi hemen türbesinin yanında imiş. Köyün yaşlılarından aldığımız bilgilere göre medresenin 30 kadar odası, civar köylerden de gelen 450-460 kadar da talebesi varmış. Öğrenciler yatılı olarak kalıyorlarmış. Çok geniş bir bahçesi varmış. Medresenin yerine şu anda iki katlı bir ev inşa edilmiştir.

Memiş Efendi'nin Çavuş'taki Türbesi

Memiş Efendi'nin torunlarından müderris Abdullah Fevzi Tanrikulu Hocaefendi, dedesini; 'Haksızlığa karşı dürüstlük bayrağını devamlı olarak kaldıran, bu yüz-

69- İlknur Candan, s.23

den de sürekli yer değiştiren ve Peygamberimizin hicret sünneti'ni yaşayan bir büyük âlim' olarak tanıtır.

Zamanının cebabiresine, zorbalarına karşı daima haklı savunmuş ve bu yüzden de birçok eziyetler görmüştür. Yaşadığı dönemin imkânları ölçüsünde çocuklarını okutmuş, onları irşat için etraf beldelere ve Konya'ya göndermiş ve Hoca köyü'nü (Üçpınar'ı) bir ilim yuvası ve bir ahlak ve irşat diyarı haline getirmiştir.

Abdullah Tanrıkulu Hocaefendi merhumun ifadesine göre, o devirde Üçpınar, ilmin irfanın merkezi olmuş, manevi tatlı pınarların ve suların “maksem-i feyz ve irfanı, maksem-i ab-ı zülali; Feyz, irfan ve hayatın can suyunun dağıtıldığı bir depo olarak” binlerce insan tarafından ziyaret edilmiştir. Bugün adı geçen köyde kurduğu medrese, bina olarak bile ayakta kalamamıştır.

“Memiş Efendi'nin medresesi nerede idi?” sorusuna, gösterilen birkaç taş yığınına işaretlerle cevap verilebilmektedir. 1919 senesinde dedelerinin medresesinde beş altı saat kalan ve zahitçe bir hayat geçirdiğini anlatan Abdullah Tanrıkulu Hocaefendi, medresenin “Müşrif-i harabi olduğunu” daha o tarihte ifade etmiştir. Bu tabir, neredeyse yıkılmaya yüz tutmuş demektir. Ayrıca Abdullah Efendi o hatirasında şöyle demektedir; “Üç beş sene sonra camimizi açıp kapatacak bir sarıklıyı bulmak da güçleşecektir.”⁷⁰

70- Ali Osman Koçkuzu, Seydişehir Çavuş'a Yeni Ziyâret,

D- AİLESİ

a) MEMİŞ EFENDİ’NİN HANIMLARI

Memiş Efendi’nin farklı dönemlerindeki evlilikleri;

1) HAVVA HANIM

Aliçerçili Samet Hoca’nın kızıdır. Halen Aliçerçi’de Samedler isimli bir sülale vardır. Mezarı Üçpınar kabristanı’ndadır.

2) GÜMÜŞ KADIN

Hocaköylü Halim Efendi’nin kızıdır. Memiş Efendi’nin bu hanımından üç oğlu ve iki kızı dünyaya gelmiştir. Kabri Üçpınar kabristanındadır.⁷¹

Üçpınar Kabristanı

3) EMİNE (EMİŞ) HANIM

Bozkır şeyhinin kızıdır. Memiş Efendinin, bu hanımından iki oğlu bir kızı dünyaya gelmiştir.

http://www.memleket.com.tr/author_article_detail.php?id=4513

71- Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 10 Eylül, 1975

4) EMİNE HANIM

Memiş Efendi, hocası Ödemişli Hasan Kudsî Efendi'nin vefatı üzerine dul kalan eşi Emine hanımla evlenmiştir. Bu hanımından bir oğlu dünyaya gelmiştir. İsmi Hasan Kudsî'dir.

Emine hanım, Konya'da vefat etmiş olup mezarı Hacı Fettah kabristanındadır.

b) MEMİŞ EFENDİ'NİN ERKEK ÇOCUKLARI

Memiş Efendi'nin yedisi erkek, dördü kız on bir çocuğu vardır.⁷²

1) MUHAMMED BAHAÜDDİN EFENDİ (1250-1324 / 1831-1906)

Memiş Efendi'nin büyük oğludur. Annesi Emine (Emiş) hanımdır. 1831 yılında Bozkır'ın Karacahisar köyünde doğmuştur. Babasının rahle-i tedrisinde bulunmuştur.

1862 yılında Konya'ya yerleşmiştir. Aynı zamanda bu günkü Merkez Bankası'nın yanında bulunan Bekir Sami Paşa Medresesi'nde müderrislik ve Hâlidîye tarikatının şeyhliğini yapmıştır. Aynı zamanda İplikçi Câmîî imamlığını da yürütmüştür.⁷³

72- M. Ali Uz, Konya Alimleri, s.306-307

73- Ali Osman Koçkuzu, Paşadaresi, s.50

Bahaüddin Efendi'nin Türbesi

Sultan II. Abdulhamit Han'ın mektuplaşma yoluyla Bahaüddin Efendi'den ders aldığı rivayet edilmektedir.⁷⁴

Bahaüddin Efendi, Ödemişli Hasan Kudsî Efendi'nin kızı Ayşe hanımla evlenmiştir.⁷⁵ Bu evliliğinden üç oğlu dünyaya gelmiştir.

1906 yılında Konya'da vefat etmiştir. Hacı Fettah kabristanında medfundur.

Bahaüddin Efendi, Memiş Efendi'nin vefatından sonra

74- Ahmet Gürtaş, Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi ve Kaside-i Daliyye'si, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 1999, S. 9, s.83

75- Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 10 Eylül, 1975. Bahaüddin Efendi'nin hanımı Ayşe hanım, Memiş Efendi'nin rebibesi konumundadır.

onun “halife-i mutlakası”⁷⁶ olarak irşat görevini yürüttü. Babası gibi kendisi de İslamî ölçülere son derece saygılı bir tasavvuf anlayışını benimsedi. Şeriatın ve hakikatin aynı şeyler olduğunu savundu.⁷⁷

The image shows a page from a handwritten manuscript, likely a calendar or a record book. It features a grid structure with multiple columns and rows. The text is written in Arabic script. Some words are circled, and there are some larger, more prominent headings or entries. The page is somewhat aged and shows signs of wear.

76- Ali Osman Koçkuzu, Paşadaireisi, s.52

77- Ali Osman Koçkuzu, “Bahauddin Efendi”, İ.A, 4/458

SULTAN İKİNCİ ABDÜLHAMİT'İN TUĞRASI

DEVLETİ ALİYYEHİ OSMANİYE TEZKERESİDİR

دولت علییه عثمانیه تبارک و تعالیٰ

درجات و شرف مکرمه	أصل و زوجه متمدد اولوب اوله یی	سنت و صفت و آداب ملاطیق	ملک	تاریخ و محل ولادت	والده سیسیه عمل اطاق	پدی سیسیه عمل اطاق	اسم و شهرت SM VE ŞÖHRET
DERGAC VE SUNUFU KADIRIY ESİ	MÜTEHİL VE ZEVCESI MUTEADDİ SULUP OLMADUĞU	SANAT VE SFAT VE HİZMET VE İHTİAB VE SALAHİYETİ	MİLLETİ	TARİH VE MAHALLI VLADETI	VALİDEĞİ İSMİ VE DEĞERLİ İSMİ	MAHALLI İKAMETİ İLE MAHALLI İKAMETİ	ŞEHİR VE MÜHÜR Respasitri Fuzze Muhammed Kud Efendi
	Elr Müzezzil	مشاهیر Meşayih-i İrandan	İslam	Bozkr 1250	1900	Memiş Efendi	مهميش Efendi

SİCİL NUFUSA KAYIT OLUNAN YER				سجل نفوسه قید اولان محل				EŞKALI				
سوخ مسکن	مسنن نوماراسی	سوكا	مخالله و كارهیس	كازاسی	VLAYETI	ALAMETI FARKALI SABİTE	SMA	GÖZ	BOY			
Hane	44	Şems	Şems	Konya	Konya	Tam	Buğday	Ela	Orta			

بالاده اسم و شهرت و حال و صفتی محمد اولان تبارک و تعالیٰ
اول سودنه جریده نفوسده مقید اولدینتی مشر اشبو تذکره اعلا قلندی

Nezaret-i Umur-i Dahılye

BALADA İSM ŞÖHRET HAL -U SFATI MUHARRER OLAN REŞADETLİ FAZÜLETLİ
MUHAMMED KUDSİ EFENDİ DEVLETİ ALİYYEHİ TABİYYEHİ HAL OLUP OL SURETLE
CERİDE İ NUFUSA MUKAYYED OLDUĞUNU MÜŞİR ŞU TEZKERE İTİA KILINIK.
5 Ağustos 1320

Bahaüddin Efendi'nin aile nüfus kaydı

Bahaüddin Efendi, müsbet ilimle beraber akli ilimlerin bir arada okutulmasını tavsiye ederdi. Bahaüddin Efendi, Kütübü Sitte (altı hadis kitabı) hafızıydı.⁷⁸

Bahaüddin Efendi, Konya'ya yerleşip ilim ve tasavvufu birlikte yürütmesi sebebiyle sıkıntılar çekmiş, bu sıkıntılarını şu cümleyle ifade etmiştir;

-Hocalar bizi derviş diye sevmiyor, dervişler de hoca diye sevmiyorlar.

Bahaüddin Efendi'nin, babası Memiş Efendi'nin vahdeti vücut görüşüne sahip olduğunu iddia eden bir şahsın mektubuna cevap ve reddiye olarak kaleme almış olduğu "Baisül mağfire fi beyanı akvalil-vahde" ile zikrin faziletine dair "İkazü'n-naimin ve tenbihu'l-gafilin" adlı iki Arapça eseri vardır.⁷⁹ Ayrıca Şemsu's-Şumûs adlı eserin Memiş Efendi'yi anlatan kısmı Bahaüddin Efendi'ye aittir.

Bahaüddin Efendi'nin, Muhammed Zeynel Abidin, Muhammed Rifat Efendi ve Şeyhzade Ahmed Ziya isimlerinde üç oğlu vardır.⁸⁰

78-Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 10 Eylül, 1975

79-Yusufağa kütüphanesi, nr. 9898; Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, 1/170-171. Bahaüddin Efendi'nin 'İkazu'n-Naimin ve Tenbihu'l-Gafilin' adlı eseri Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf bilim dalı araştırma görevlisi Ali Çoban tarafından hazırlanan "19. Yüzyıl Osmanlı Şeyhlerinden Muhammed Bahâeddin Efendi ve 'İkâzu'n-Nâimîn' Adlı Eserindeki Tasavvuf Anlayışı" (2007) isimli yüksek lisans tezinde tercüme edilmiştir. Ali Çoban 19 yüzyıl Konya'sında Nakşibendilik. Konya, 2019.

80-Mahmud Sural, Bahaüddin Efendi'nin Nuri adında bir oğlunun daha olduğunu söylemektedir. Bkz: Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 10 Eylül, 1975

Memiş Efendi

İbrahim Hakkı Konyalı: “Bu üç kardeş İslam’ın arzula-
dığı çapta yetişen madde ve mana ilimlerini kendilerin-
de toplayan büyük adamlardır. Dejenereleşen ve çöken,
memleketi çöktüren eski medreselerin ıslahı için çalış-
mışlardır ve nihayet 1327/1909 yılında Konya’da (İslâh-ı
Medâris-i İslamîyye Cemiyeti Hayriyye) adlı bir bilim
yuvası kurmuşlardır. Her üçü de bu medresede hocalık
yapmışlardır.”⁸¹ demektedir.

Muhammed Bahaüddin Efendi’nin Oğulları

a) Muhammed Zeynel Abidin Efendi (1866-1939)

Bahaüddin Efendinin büyük oğlu Zeynel Abidin, 1866
yılında Konya’da doğdu.

İlk tahsilini Konya’da, medrese tahsilini de İstanbul’da
yaptı. Babası Şeyh Bahaüddin Efendi’den sonra Nakşî
Halidî şeyhi oldu.

Orta boylu, şişmanca olan Zeynel Abidin Efendi, be-
yaz bir derviş arakıyesi üstüne gelişi güzel sarılmış sarı-
ğ, sırtında bir lâta ve bol bir cübbe, ayağına ise futa gibi
daracık lapçinler ve üzerine de taka gibi yayvan pabuçlar
giyer, tel çerçeveden yapılan gözlükler takardı.

Nakşîbendî Tekkesi Konya Postnişini iken şöhreti Boz-
kır ve civarı, Hadim, Taşkent, Karaman, Seydişehir ve
Beyşehir’e kadar yayıldı.

81-İbrahim Hakkı Konyalı, Abid ve Abideleriyle Karaman Tarihi, s.332;
Mustafa M. Tığlıoğlu, Bozkırda Açan Çiçek, İslah-ı Medaris-i
İslamîyye, İslam Mecmuası, s.47-9, sy: 145 Eylül, 1995

Islah-ı Medâris'i kurdu. Bir müddet müderrislik yaparak talebe yetiştirdi.

Politikaya atılan Zeynel Abidin Efendi, 1908'deki Meclis-i Mebusan seçimlerinde Konya'dan, İttihat ve Terakki Fırkası milletvekili seçildi.

Zeynel Abidin Efendi

1911 yılına kadar İttihat ve Terakki Partisi'nin diğer mebuslarıyla birlikte hareket eden Zeynel Abidin Efendi, Meclisten Konya'ya fazla tahsisat ayrılması için Konyalı mebuslarla birlikte hareket etti. Şehrin valileriyle görüşerek çeşitli meselelerin haline yardımcı oldu.

1911 yılının ortalarına doğru İttihat ve Terakki Partisi'nin bazı çalışmalarını onaylamayan Zeynel Abidin Efendi, muhalefet safına geçerek, 21 Kasım 1911 de Hürriyet ve İtilaf Fırkası kurucuları arasında yer aldı.

Hürriyet ve İtilaf Partisi merkez teşkilatı idare heyetinde görev alan Zeynel Abidin Hocaefendi, Konya'da il teş-

Memiş Efendi

kilatını kurdurarak, Mazlumzade Hacı Osman'ın sahipliği, Mehmet Hilmi Efendi'nin mesul müdürlüğü altında, Mehmet Burhanettin, Rusçuklu Ali Şevki, Ali Rıza gibi yazarların yazılarıyla destek verdiği "Meşrik-i İrfan" gazetesini destekledi.

İttihatçıların bütün gayretlerine rağmen nüfuzunun geniş bir sahaya yayılması sonucu 18 Ocak 1912 ikinci dönem Mebusan seçimlerinde, Bozkır, Hadim, Taşkent, Karaman, Beyşehir, Seydişehir seçmenleri Zeynel Abidin Efendi'ye oy verdiler. Konya merkezdeki altmış dört seçmenden dördü oy kullanmadı, geriye kalan altmış kişiden, elli dokuzunun reyini aldı. Ancak nedendir bilinmez, Meclis-i Mebusan'da, mazbatasını uzun müddet tasdik edilmedi, münakaşalara yol açtı.⁸²

İttihat ve Terakki Partisi Hükümetinin, Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi olayında suçladığı Zeynel Abidin Efendi diğer Hürriyet-İtilafçılarla birlikte hapis yattı. Daha sonra Gemlik'e sürgün gönderildi.

30 Ekim 1918 Mondros Antlaşması'ndan sonra İstanbul'a geri geldi. Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin yeniden canlandırılmasına ön ayak oldu.

Keskin zekâsı, kuvvetli medrese mantığı ile bilenmiş şahsiyetinden ayrı olarak yaman bir siyasetçiydi. Konya ağzı ile hitabet kudreti ve belâgat kabiliyetinin yanı sıra kalemının de kuvvetli oluşu sebebiyle Hürriyet-İtilafın ileri gelenleri arasında Konyalı yabana atılır biri değildi. Bu özel-

liğini duyan Padişah Vahdettin, halka yakın olmak, halkla temas kurmak için her çeşit vasıta ve teşkilattan mahrum bulunduğu bir sırada Zeynel Abidin Hoca'ya iltifat ve itibar etmiştir.

Zeynel Abidin Efendi'nin Sultan Vahdettin ile tanışması şöyle anlatılır;

“Zeynel Abidin Hoca'nın uzun yıllar mebusluk yapmış, dini ve umumi kültürü geniş, zeki ve becerikli bir zat olmasına rağmen, halkla anlaşmasına çok ehemmiyetli bir vasıta teşkil eden mahalli lisanını bırakmamış olması padişahın hoşuna gidiyordu.

Öğrendiği Frenkçe kelimeleri bile Konya ağzına çevirerek telâffuz etmekten kendini alamayan Zeynel Abidin Hoca'nın, padişahla tanıştığı o zamanki memleketin durumuna göre siyasi içtihadı;

— Velinimetim, bu memleketi ancak bir İslam demokrasisi kurtarabilir! Tarzındaki ifadesinden ibaretti.

Padişah Vahdettin'e Tanzimat hareketlerine karşı olduğunu, Yeniçeri Ordusu'nun kaldırılmaması gerektiğini ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nu okuyan Mustafa Reşid Paşa'nın affedilmesinin mümkün olmadığı yolundaki düşüncelerini de aktaran Zeynel Abidin Hoca, padişahın emriyle Edirne iline vali tayin edildi.

Üç-beş gün Edirne valiliğinden sonra Padişah Vahdettin Zeynel Abidin Efendi'yi I. Damat Ferit Hükümeti'ne Ayan Üyeliğine aldırdı.

Memiş Efendi

Zeynel Abidin Efendi, Milli Mücadele'den sonra “Yüzellilikler” listesi ile yurtdışına çıkarıldı.

Zeynel Abidin Efendi, ailesiyle birlikte önce Hatay İskenderun'a daha sonra da Mısır ve Şam'a giderek yerleşti. 1935 yılından itibaren de Medine-i Münevvere'ye yerleşti.

Saatçi Osman Efendi

İslâh-ı Medaris'te okuyan ve sonradan Medine'ye yerleşen Saatçi Osman Efendi, Zeynel Abidin Efendi hakkında şunları anlatır:

“Zeynel Abidin Efendi'ye Medine'de iken şu soru sorulmuş;

- Efendi Hazretleri tasavvufu ve dervişliği en kısa olarak nasıl tarif edersiniz. Kendisinin bu suale verdiği şu cevabın, yıllardır tesiri altında bulunmaktayım:

-Derviş, hazır askerdir!

Böyle bir tarif, tasavvuf tarihinde görülmemiştir. Bu tarif beni kendimden geçirmiş, mest etmiştir... Bu tarife

göre mücahitler hep derviştir ve dervişlerin de hep mücahit olmaları lâzımdır.

Derviş, kendi nefisini terbiye edip İslâm'ı yaşadığı gibi, ümmet-i Muhammediye'yi de yaşatıp kurtarmakla vazifelidir... Sahabe-i Kiram, en büyük dervişlerdir. Çünkü İslâm'ı hem yaşamış, hem yaşatmaya çalışmış ve daima hazır birer asker olarak cihad etmişlerdir.”⁸³

Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi ise Zeynel Abidin Efendi için şunları anlatır:

“Zeynel Abidin Efendi, Ziya Efendi kadar âlim değildi. Fakat son derece zeki ve basiret sahibi idi. Uzak görüşlüydü. Cesur ve pehlivan yapılı bir zattı. Baştan hep taraf olduğumuz İttihat ve Terakki Cemiyetinin iç yüzünü ilk fark ederek bizi uyaran ve o fesat ocağına karşı mücadele bayrağını açmamıza sebep olan Zeynel Abidin Efendi olmuştur.

Mustafa Sabri Efendi

83- Ertuğrul Düzdağ, Ali Ulvi Kurucu Hatıralar, 1/174-5

Memiş Efendi

- Bu teşekkül, bu fırka masonların ve Yahudilerin, İslam ve Osmanlı düşmanı zümrelerin elinde alettir. Bu fırka sonunda memleketin başına büyük felaketler getirecektir. Bizim bundan ayrılmamız gerekir, demiş, sonuna kadar da bu fikirde ve mücadelesinde devam etmiştir.

Medreselerin ıslah edilmesi gerektiğine inanarak kardeşi Ziya Efendi'yi bu işe sevk ve teşvik eden ondan Islâh-ı Medaris açmasını temin eden de Zeynel Abidin efendidir.”⁸⁴

Burhanzadeler'den Rüveyda Hanım ile evlenen Zeynel Abidin Efendi'nin Ayşe, Emine, Behiye ve Kadriye adında dört kızı oldu.

Şam'da vefat eden Rüveyda Hanım'ın cenazesi Zülkifl Mezarlığına, Medine'de vefat eden Zeynel Abidin Efendi'nin cenazesi ise Medine Baki Mezarlığı'nda Hz. Osman (r.a)'ın kabri civarına defnedildi.

Soyu; Yardımcı ve Öncü soy isimleri ile devam etmektedir.

Eserleri:

- 1- İslamîyet ve Meşrutiyet
- 2- Malumat-ı Medeniye adlı Osmanlı'nın son dönemi ve milli mücadele dönemini içeren anıları vardır.⁸⁵

84-Ertuğrul Düzdağ, Ali Ulvi Kurucu Hatıralar, 1/173-4

85-Mehmet Zeynel Abidin Efendi, İslamîyet ve Meşrutiyet, s.9-15; M. Ali Uz, Konya Âlimleri, s.314-315; M. Ali Uz, Bozkır Sempozyumu, s.221

b) Muhammed Rifat Efendi (1872-1920)

1872'de Konya'da doğmuştur. Yetiştığı ortam itibariyle iyi bir eğitim gören Rifat Efendi 1318/1900'de babası Muhammed Bahaüddin Efendi'den cüz'i Nakşî tarikatı hilafeti almıştır.

1319/1901'de amcası şeyh Hasan Kudsî Efendi'den de tam ilmî icazet almıştır. Rifat Efendi, Islâh-ı Medaris'in kurucularındandır. Rifat Efendi, Delilbaş isyanıyla ilgili olmakla itham edilmiş; bu ithamın bir uzantısı olarak da, isyan olayını takip eden günlerde, henüz olay adli bir kovuşturma ve yargılama konusu yapılmadan bir gece evinden güvence verilerek götürülmesine rağmen, yetkili bir merciin sorgusu ve yargısı olmaksızın alelacele gece yarısı idam edilmiştir. Rifat Efendi'nin evinden hangi güvenceyle alınıp nasıl idam edildiği konusunda bilgisi ve görgüsü olanların başında, eski Şer'îye ve Evkaf vekillerinden Konya mebusu Hadimli Mehmet Vehbi Efendi bulunmaktadır.⁸⁶

20 Ekim 1920 yılında idam edilerek şehit olmuştur.⁸⁷ Mezarı Hacı Fettah Kabristanı'nda babasının türbesinin yanındadır.

Câmiî

Saadeddin Efendi'nin kızı Aliye Hanımla evlenen Rifat Efendi'nin, Mehmet, Ahmet, Sıdika ve Saide adında dört çocuğu olmuştur. Oğlu Ahmet, amcası Zeynel Abidin Efendi'nin kızı Behiye Hanımla evlenmiştir.

86-Gürtaş s.84

87-Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 11 Eylül, 1975

Muhammed Rifat Efendi'nin Kabri

Soyu; Erenmemiş, Uğurlu, Kurşuncu, Akder ve Filizer soy isimleriyle devam etmektedir.⁸⁸

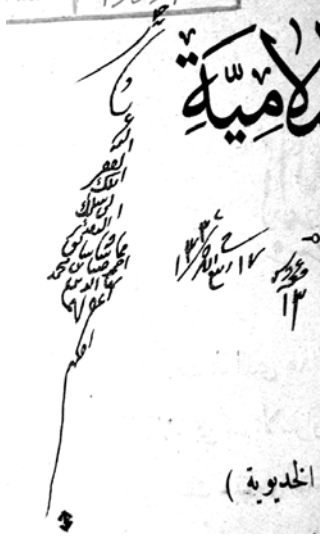
c) Ahmed Ziya Efendi (1874 - 1923)

1874 yılında Konya'da doğdu. Muhammed Bahaüddin Efendi'nin en küçük oğludur.

İcazetini, amcası Hasan Kudsi Efendi'den almış ve daha sonra kardeşleri ile birlikte, Islâh-ı Medâris'i kurmuştur. Islâh-ı Medaris'te pek çok değerli talebe yetiştirmiştir.

Ahmed Ziya Efendi, Islâh-ı Medaris'te din ilimleri yanında fizik, kimya ve kozmografya gibi fen dersleri de okutmuştur.

88- M. Ali UZ, Konya Âlimleri, s.316; M. Ali Uz, Bozkır Sempozyumu, s.221

Ahmed Ziya Efendi ve Imzası

Ahmed Ziya Efendi Islâh-ı Medaris'te müderris iken öğrencilere astronomi dersleri verirdi. Zaman zaman bu dersin tatbikatı için çeşitli rasat/gözlem aletleriyle Alaaddin Tepesi'ne çıkarlardı. Bu derslerden birine öğrencileriyle birlikte Fahri Kulu ve Haciveyszade Mustafa Efendi de katılmıştır. Gece geç vakitlere kadar gökyüzü taranmakta fakat aranılan yıldızların yeri bir türlü bulunamamaktadır. Haciveyszade hem yeni evli evde bekleyenleri olduğu gibi sabahleyin de imamlığını üstlendiği camiye gitmek için erken kalkacaktır.

Durumu bilen Fahri Efendi, Ahmed Ziya Efendi'ye;

- Efendim vakit geç oldu. O yıldızlar da bizim gibi uykusu gelip yatmışlardır. Bu gün gidelim de yarın gece on-

Memiş Efendi

ların uykusu bastırmadan yakalamaya çalışalım deyince Ahmed Ziya Efendi durumu anlayarak;

-Öyle mi! Peki öyleyse, deyip dersi bitirir.⁸⁹

Ahmed Ziya Efendi bir defasında Islâh-ı Medaris'te kontrol için girdiği sınıfta öğrencilerin topluca:

- Nesiytü, nesiytü, nesiytük!" (Unuttum, unuttum, seni unuttum) sözünü nakaratlı bir şekilde söylediğini işitir. Öğrencileri susturarak,

- Unutmayı silin lüğatinizden." diye ikaz eder. Sadece uyarmakla yetinmez neşeyle söylenen şiirin bu bölümünü;

- Hatartü, hatartü, hatartük!" (Hatırladım, hatırladım, seni hatırladım!) diye değiştirip bu haliyle söyler. Onun kitabında unutkanlık yoktur. Unutmak nedir, bilmemektedir. Keskin zekâyâ sahiptir.⁹⁰

Ahmed Ziya Efendi, Konya'da önce Topraklık'ta Koyunoğlu müzesi civarında sonra şimdiki İsmet Paşa İlköğretim Okulu'nun olduğu yerde daha sonra da Sanat Mektebi'nin yerinde bulunan Mektebi Hukuk'ta uzun yıllar İslam Hukuku Müderrisliği yapmıştır. Hukuk mektebinde Miras Hukuku (Feraiz) derslerine girmiş, ders notlarını sonradan kitap haline getirmiştir.

Kütübü Sitte hafızı olan Ahmed Ziya Efendi, Konya'da son asırda yetişen en büyük ilim adamlarından birisi olarak kabul edilir. Deha derecesinde bir zekâyâ sahiptir.

89-Mustafa Özdamar, Haciveyiszade, s.309-310; Koçkuzu, Paşada-iresi, s.105

90-Mustafa Özdamar, Haciveyiszade, s.33

Arap ilim adamlarını hayrete düşüren, Arapça eserler vermiştir. Beynelmîlel bir hukuk otoritesi olarak kabul edilir. Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi adıyla ün yapmıştır.

Ziya Efendi daha medrese öğrencisi iken ilim için İstanbul'a yaptığı bir tren yolculuğunda aynı kompartımanı paylaştıkları bir Hoca Efendi tarafından ismi sorulmuş, o da;

— Ahmed Ziya, efendim! deyince, Hoca;

— Ziya, Ahmet ile değil de Yusuf ile beraber olurdu demiş, Ahmed Ziya Efendi:

— Yusuf'lar Ziya'yı Ahmet'ten almışlardır efendim, diye cevap vermiştir.⁹¹

Bu cevapla işaret edilmek istenen husus İslam tasavvufundaki kozmogoni ile ilgili anlayıştır. Bu anlayışa göre, ilk defa Nur-i Muhammedi, ondan da bütün kainat yaratılmıştır. Bu itibarla Hz. Yusuf (as) da nurunu Hz. Peygamber'den almış olmaktadır.⁹²

Ahmed Ziya Efendi Arapça, Farsça ve Türkçeye hâkimdir. Bu üç dilde güçlü şiirleri vardır. Onun Kaside-i Ziyaiyye (Dâliyye) adıyla anılan Arapça kasidesi meşhurdur.

Ahmed Ziya Efendi, başta İbrahim Hakkı Konyalı olmak üzere, Haciveyiszade merhumun sık sık adından övgüyle bahsettiği ilim adamlarından birisi idi.

91-Hayreddin Karaman, Bir Varmış Bir Yokmuş, 1/170

92-Gürtaş, s.89

Memiş Efendi

İbrahim Hakkı Konyalı:

-“Ziya Efendi dünya çapında bir bilgindi. Doğu ve Batı âlemi onu tanır, bilgisi karşısında hayranlık duyarlardı. Bu medresenin ve İslam’ın zaferini çekemeyenler ailenin felaketini hazırlamışlardı” demektedir.⁹³

Haciveyiszade Mustafa Kurucu kendileri için;

-“Konya’nın değil dünyanın ‘ziya’sıdır” ifadesini kullanmıştır.

Yine Haciveyiszade sık sık:

-“Her eve bir Ziya lazım” derdi.

Haciveyiszade bir sohbetinde hocası Ahmed Ziya Efendi için şu ifadeleri kullanır:

-Hoca Ziya efendimiz... Ehl-i beyt-i Rasulullahtan, Hacı Fettah’da medfun, gavs-ı azam, kutb-u efham kutbil vasilin, umdetü ehli’s-sahv ve’t-temekkün Muhammed Bahaüddin efendimizin küçük oğludur. Aşk-ı garamın yakıcı yıkıcı halatı kendisinde tam tecelli ettiği sırada babası Muhammed Bahaüddin efendimizin ziyareti maksadıyla kasideyi (Ziyaiyyeyi) tanzim buyurdular.

Fakat o vakit muvaffak olmadıysa bilahare kendisi İstanbul’dan Mekke-i Mükerrerme’ye vardılar. Cenab-ı Şerif öyle demiş:

-Arap, Türk çok hoca gördüm, Hoca Ziya gibi adam görmedim...”⁹⁴

93- İ. Hakkı Konyalı, Karaman, s.332

94- Ali Osman Koçkuzu, Paşadaresi, s.259-260

Osmanlı'nın yıkılmasından sonraki yıllarda Mekke'de toplanan İslâm âlimleri, Ahmed Ziya Efendi'nin ilmini ve irfanını takdir ettiklerinden onu sadaret makamına getirmişlerdir.

Ziya Efendi, karşısındakini tesir altında bırakan bir mi-zaca sahipti. Aynı zamanda dedesi gibi Kütüb-i Sitte hafızı da olan Ahmed Ziya Efendi, Nakşî tarikatı Hâlidîye kolunun da mürşididir. Ömrü boyunca, aklî ilimlerle naklî ilimlerin birlikte verilmesinin zarureti üzerinde durmuş ve kurdukları medresede, bu düşüncesini uygulamaya çalışmıştır.

Azime Hanımla evli olan Ziya Efendi'nin Bedriye adında bir kızı olmuş, öğretmen de olan bu hanım kız 23-24 yaşlarında vefat ettiğinden, soyu devam etmemiştir. Ziya Efendi'nin Hanımı Azime Hanım ve kızı İstanbul'da vefat etmiştir.

Ahmed Ziya Efendi 1923 yılında Mekke'de vefat etmiştir.⁹⁵ Mekke Şerifi Hüseyin kendine Hz. Hatice'nin kabri civarında kubbeli bir kabir hazırlatmıştı. Fakat Ziya Efendi vefat edince kendi kabir yerine Ziya Efendi'yi defnettirmişti.

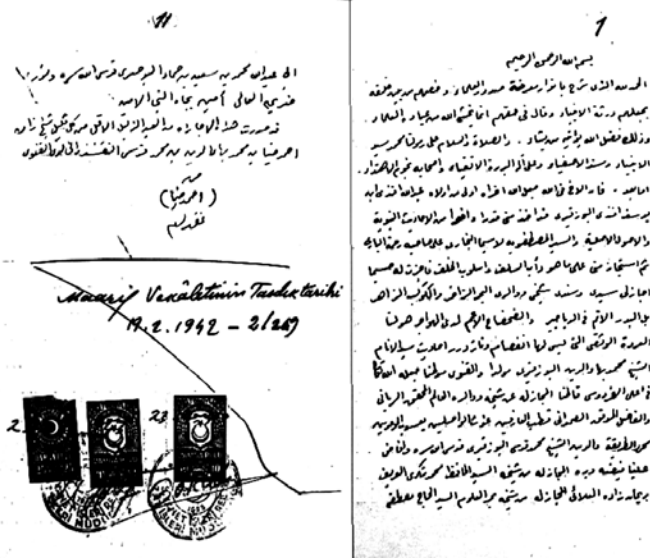
95-M.Ali Uz, Konya Alimleri, s.318-319; M. Ali Uz, Bozkır Sempozyumu, s.222

Ahmed Ziya Efendi'nin yirmiye yakın eseri vardır.

Başlıcaları şunlardır:

1. Kavaid-i Külliye Şerhi, ⁹⁶
2. Emâli'l-Feraiz
3. Ucâletü'l-Feraiz
4. Sülâfetü'l- Feraiz
5. Emâli'l- Vasaya ⁹⁷
6. Kaside-i Ziyaiyye veya "Daliyye" ⁹⁸
7. Kaside-i Lamiye

Ahmed Ziya Efendi'nin Abdullah Tanrikulu'ya verdiği icazetin ilk ve son sayfası

96-Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu tarafından "İslam Hukuku'nun Genel İlkeleri adıyla yayınlandı. İstanbul 1996.

97-bkz. Dr. İsmail Bilgili, Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi nin Hayatı ve "Emâli I-Vesâyâ" Adlı Eseri, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sayı 12, Yıl 2008, sayfa, 301-344

98-bkz. Ahmet Gürtaş Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi ve Kaside-i Daliyyesi S.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi sayı 9 yıl 1999.

Ali Ulvi Kurucu anlatır:

-“Haciveyiszade, Zeynel Abidin Efendi ve kardeşleri hakkında söylediği sözlerden dolayı Hadimli Mehmed Vehbi Efendi’ye kırgın ve dargındı. Mehmet Vehbi Efendi’nin bu davranışı onun ittihatçılığındandı.

Hadimli Mehmed Vehbi Efendi, Şeyh Zeynel Abidin ve Ziya Efendilerin yurt dışında vefat etmelerinden dolayı;

-“Yeryüzünde yatacak yer bulamadılar. Vatan onları dışarı attı” demiş, Haciveyiszade de buna karşılık;

-“Birisini Beytullah bağrına bastı, diğerini de Muhammed Mustafa sancağı altına sakladı. Biri Cennetül Mualla’ya, diğeri Cennetül Baki’ye gömüldü. Bu zatlar Müslüman Türkün Müslüman kalmasından başka ne için çalıştılar? Başka ne istiyorlardı? Onlar için böyle konuşup da Müslüman Türkün Müslüman kalmasını istemeyenlere sevgi saygı göstermek büyük bir âlimin şanına yakışır mı?” demiştir.⁹⁹

Zeynel Abidin Efendi, Mehmet Vehbi Efendi ve Akşehirli Ahmet Efendi için:

-“Biz sağ iken hacca gelemezler. Gelirlerse Rasulullah (s.a.v)’ın huzurunda hesaplaşırız. Ne idi ne oldu” demiş. İkisinin de hacci bunların vefatından sonra olmuş.

Sonradan Mehmet Vehbi Efendi; “Şeyh Efendi’nin çocukları düdüğü çaldı yani onlar kazandı. Biz bilemedik, bunları fark edemedik” demiş.¹⁰⁰

99- Ertuğrul Düzdağ, Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar, 1/175

100-Mustafa Özçelik Hoca Efendi İle 01.06.2008 günü yapılan görüşme. Ayrıca bkz. Gürtaş, s.94.

2) MUSTAFA ASİM EFENDİ (KOCA MÜFTÜ)

Hocaköyü'nde doğmuştur. Babası Memiş Efendi'nin medresesinde yetişti.

Avdan Şeyhi Muhammed Zahiruddin Efendi'nin kardeşi Ayşe Hanımla evlendi.

1890–1906 yılları arasında Bozkır müftülüğü yapmıştır.

Mustafa Asim Efendi

Mustafa Asim Efendi'nin Oğlu, Muhammed Zühdü Efendi
Mustafa Asim Efendi'nin 1906 yılında vefatından sonra

yerine 133 âlim ve eşrafın imzasıyla verilen dilekçe üzerine oğlu Zühdü Efendi Bozkır Müftülüğü'ne geçmiş ve bu görevi 1919 yılına kadar devam ettirmiştir.

Zühdü Efendi'nin Bozkır Müftülüğü İçin Verilen Dilekçe

Memiş Efendi

Mustafa Asım Efendi'nin Soyu; Karadağ, Sezer, Gümüştop soy isimleriyle devam etmektedir.¹⁰¹

3) ZEYNEL ABİDİN EFENDİ

18 yaşında iken Karacahisar Köyü'nde vefat etmiştir.

Kabri aynı köyün kabristanındadır.

4) UBAYDULLAH EFENDİ

Hocaköyü'nde doğmuştur. Babası Memiş Efendi'nin ilim ve terbiyesinde yetişmiştir.

Ubeydullah Efendi'nin Kabri

Ubeydullah Efendi Hocaköylü Hafız Nuri Efendi'nin kızı Sıdika Hanım ile evlenmiştir. Bu evliliklerinden Sabit, Feyzullah ve Fatma isminde üç çocuğu dünyaya gelmiştir. Hepsi de genç iken vefat ettiğinden soyu devam etmemiştir.

Ubeydullah Efendi 1881 yılında Hocaköy'ünde vefat etmiştir. Kabri Üçpınar Kurşunlu Câmîi avlusundadır.¹⁰²

5) ŞEYH HALİD EFENDİ (1841-1909)

1841 yılında Hocaköy'de doğmuştur. Babasının ve abisi Muhammed Bahaüddin Efendi'nin terbiyesi altında ilim tahsil etmiştir.

1300 yılında (M.1883) Hâlidiyye Tarikatı'nı yaymak için Karaman'a göç etmiştir. Ketane/Ketenci Medresesi'nde müderrislik ve zaviyesinde irşat görevlerinde bulunmuştur.¹⁰³

1909 yılında vefat etmiştir. Kabri Ketane Câmîi haziresindedir.

Ibrahim Hakkı Konyalı Karaman Tarihi'nde;

“Bu kitabe aynı zamanda bir hal tercümesidir. Halid Efendi engin ve büyük bir âlim idi. Bozkırlı Nakşî tarikatının kutbu Memiş Efendi'nin oğlu idi”¹⁰⁴ der ve burada iki sahife halinde bir taşta şu kitabeyi nakleder:

“Şeyh Halid Efendi'nin Memiş Efendi namıyla meşhur Şeyh Muhammed Kuddise sirruhu hazretlerinin mahdumu Şeyh Muhammed Bahaüddin Efendi'nin birader ve halifelerinden Bozkır kazasının Hoca karyesinden 1257 senesinde doğan biraderinden tahsil-i ulum eden ve

102-Mehmet Eminoğlu, Tarihçe, s.69

103-İ. Hakkı Konyalı, Karaman, s.331; Koçkuzu, “Bahaüddin Efendi”, İslam Ansiklopedisi, 4/458

104-İ. Hakkı Konyalı, Karaman, s.328

Memiş Efendi

1300 senesinde Karaman'a hicret ederek Tarikat-ı Aliye-i Nakşîbendiyye-i Hâliyye üzere irşat ederken 3 Rebûlahir 1327 ve 24 Mayıs 1325 Perşembe günü saat on biri elli dakika geçerken vefat etmiştir.¹⁰⁵

Şeyh Halid Efendi'nin Kabir Taşı

Şeyh Halid Efendi'nin Hamdi, Mehmed Kudsî ve Sıddık adında üç oğlu ve Emiş adında bir kızı olup büyük oğlu Mehmed Kudsî Çakılı uzun yıllar Karaman Müftülüğü görevinde bulunmuş ve 1962'de Karaman'da vefat etmiştir.

Soyu; Tanrıöver, Çakılı, Özer soy isimleriyle devam etmektedir.¹⁰⁶

105-İ. Hakkı Konyalı, Karaman, s.328

106-M. Ali Uz, Konya Âlimleri, s.311; Eminöğlü, Tarihçe, s.70

6) ABDULLAH SİDDİK EFENDİ (1851-1921)

1851 yılında Hocaköy'ünde doğmuştur. Ağabeyi Mustafa Asım Efendi'den ilim tahsil etmiştir. Kendisine ait medresede uzun yıllar müderrislik yapmıştır.

Abdullah Sıddık Efendi

Hocaköy'e 2 km uzaklıktaki Bayboğan Köyü'nde 102 yaşında yaşlı bir amca; '1919 yılında çok kıtlık olduğunu, hiç yağmur yağmadığını, yağmur duası için Hocaköy halkının bir araya geldiğini, Abdullah Sıddık Efendi'nin ağlayarak hacet duası yaptığını hemen arkasından yağmurun yağdığını ve kendilerini Hocaköy'e ıslanmış şekilde zor attıklarını' ağlayarak Ziya Kuz'a anlatmıştır.

1921 yılında Hocaköy'de vefat etmiş olup kabri köy kabristanındadır. Soyü; Oğul ve Şenel soy isimleriyle devam etmektedir.

7) HASAN KUDSÎ EFENDİ (1847-1921)

Memiş Efendi'nin Emine Hanım'dan olan oğludur. 1847 yılında doğmuştur.

Memiş Efendi

Öğrenimini Konya Müftüsü Kadınhanılı Hüseyin Efendi¹⁰⁷ ve ağabeyi Bahaüddin Efendi'den yapmıştır. Hat sanatını Alaiyeli Abdulgani Vehbi Efendi'den öğrenmiştir.

Hasan Kudsi Efendi'nin Kabri

Konya'nın tanınmış ailelerinden Alaybeyi Mehmet Efendi'nin kızları Hatice ve o vefat edince Havva Hanımlarla ve son olarak üçüncü hanımı Bozkır'ın Akçapınar Köyü'nden Kasaplar sülalesinden (merhum Prof. Dr. Faruk Sümer'in halası) Hediye Hanımla evlenmiştir.

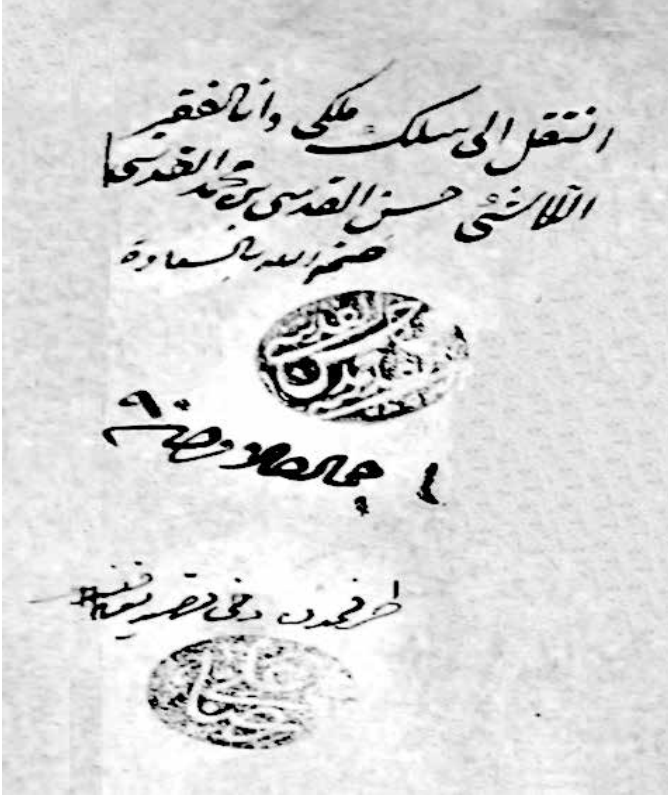
İlk hanımından, İsmet, Ali Rıza, Sıdika; ikinci hanımından, Ahmet, Hatice¹⁰⁸; üçüncü hanımından Sakine ve Refia adlı çocukları dünyaya gelmiştir.

107-Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 17 Eylül, 1975

108-Konya âlimlerinden Abdullah Tanrıku Hoca Efendi (1883-1943) ile evliydi. Bkz. M. Ali Uz, Konya Âlimleri, s.399.

İlk iki hanımı Konya Hacı Fettâh mezarlığında, son hanımını Hediye Hanım ise Şam'da Mevlana Halid'in türbesi yakınlarındadır.

Hasan Kudsî ve oğlu Ali Rıza Kudsî Efendilere ait kitap kayıtları ve mühürleri

Hasan Kudsî Efendi 5 Rebiulevvel 1340/6 Kasım 1921 yılında Konya'da vefat etmiştir. Kabri Muhammed Bahaüddin Efendi'nin türbesinin sol tarafındadır. Mezar taşında vefatı 1919 yılı olarak belirtilmiş ise de Fahri Kulu Hoca Efendi'nin Hasan Kudsî Efendi için yazdığı Mezartaşı Ki-

Memiş Efendi

tabesinde vefatı 5 Rebiulevvel 1340 olarak kaydedilmiştir. Hicri 1340 tarihi de miladi 1921 tarihine denk gelmektedir. Fahri Kulu Hoca Efendi'nin yazdığı kitabe de şu şekildedir:

“Rûh-i Kudsîleri uçtu yükselerek Mevlâ'ya
Cism-i hissiyeleri müştak mı refiki a'lâya
Vasl-ı didârı rubûbiyet olan bu gibi kâmiller,
Fasl-u farkı geçmiş olur sağ iken
Ölüm acıları nefsin tadacağı şerbet
Ehl-i kalb içmiş olup dünyada savdı neveti
İşte ölmezden ölmüş olan pir-i cihân
O kadar fazl u kemâlâtı ile bu yerde nihân,
Ca-niş'in olmuş idi şeyhi Bahaüddin'e
Şeyhlik yapmış idi Hoca Ziyaeddin'e
Muhy-i din kutb-i vücud Şeyh Memiş Efendizade
Hasan Kudsî Efendi 1340'da oldu bu hayattan azade.”
5 Rebiulevvel 1340¹⁰⁹

Veli Sabri Uyar: “İlm-i tasavvufta ve funun-u âliyede yekta ve bihemta idi. Fazl-u irfanına nihayet yok idi. Zamanın kutbu idi. Abid ve zahid, mezinne-i kiramdan ve ulema-i amilinden ve sülehay-ı ümmetten ve erbab-ı keşif ve ehl-i halden bir zat nadiru'l-vucud olup 1921/h.1340 yılında vefat etmiştir” demektedir.

Hasan Kudsî Efendi'nin vefatı Veli Sabri Uyar ve Fahri Kulu Hoca Efendi'nin belirttikleri gibi 1921 tarihidir. Vefat tarihinin 1921 olduğunu Memiş Efendi'nin türbe içerisinde asılan levha da belirtmektedir.

“İrtihal, şehrimiz ulemasından ve meşayih-i Nakşîben-diye’den Kudsî Efendi, Sînn-i Kemalini çoktan geçmiş olduğu halde dün irtihal-i dar-ı beka etmiş ve cenaze namazı Kapu Camîi Şerifi’nde bil-eda makbere-i mahsusasına defin edilmiştir. Rahmetullahî aleyhî rahmeten vasia.”¹¹⁰

Soyu; Ülgen, Tanrıkulu, Eminoğlu, Yücesoy, Altan ve İzi soy isimleriyle devam etmektedir.

Hasan Kudsî bir eğitimci olarak pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Müderris olduktan sonra zahiri ve batini ilimlerle mücehhez olduğu halde inzivaya dayalı bir hayatı tercih etmiştir. Siyasetle ilgilenmemiştir. Ayrıca Uzun yıllar Kapu Câmîi ve İplikçi Câmîi’nde vaizlik yaparak halkın takdir ve sevgisini kazanmıştır.¹¹¹

110- Babalık, 6 Teşrinî Sani 1337, 6 Kasım 1921.

111-Veli Sabri Uyar, Hattatlar, Konya Dergisi, sy: 115-116 Haziran Temmuz, 1948; Konya Bilginleri, sy.121-122, Ekim Kasım 1948; Ziya Kuz, Merhaba, 19 02 2005; M. Ali Uz, Bozkır Sempozyumu, s.220

الاختصاصا خلافا لا يكاد يخصصه ثمرة از فوق
كل ذي علم علم فالتفاوت في العودية و
الفصوح فأمرها أمانا من التفاوت وألفصوح
في العلم بالامور الثلاثة التي يختص الله من عباده
العلماء وهذه بآية التوفيق وهذا كلام
بجمل ولكن فيه كفاية لمن استصبر
ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم
قليد آخر كلامنا لا اله الا الله محمد رسول
الله برحمتك يا رحيم
الرحمن
واما الفقيه خبير اقدم العلماء والشيخ
حسن قدس سر محمد قدس
عنه

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي امتد روحه العبد في
صدور العلماء وجعل ثمارها العبد انوار
الشريعة الجزاء والصلوة والتلاوة من ربه
وظم والى تبارك الانبياء عليهم وعلى اله
مع الذين اتبعهم وهم ايمانهم وسواهم
ويعد فيقول الهيد الفقير الخبير المعترف العجز
والقصير حسن قدس سر محمد قدس الفتوى
عق عنه الرب تعالى ان العلم انفس
ما صرفت فيه نقاش الاعمار واكتب
في تحصيله البراءة والفقار قال الله تعالى
استعبد بالله فلما جاوز قال لفتيه آتاعنا كما
ذ

Hasan Kudsî Efendi'nin Ahmed Ziya Efendi'ye verdiği
icazetin ilk ve son sayfası (Koyunoğlu Kütüphanesi)

Hasan Kudsî Efendi Paşa Dairesi'nde müderrislikte
bulunmuş ve pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Bu öğrenci-
lerinden bazıları şunlardır: Şeyhzade Ahmed Ziya Efen-
di, hattat Hacı Abdülkadir Efendi (1850-1915),¹¹² hattat ve
hakkâk Halid Efendi (1877-1937).¹¹³

Hasan Kudsî'nin oğullarından Ali Rıza Kudsî Efendi de
zamanın büyük âlimlerindendi.¹¹⁴

112-Veli Sabri Uyar, Hattatlar, Konya Dergisi, sayı: 110, s. 6

113-Veli Sabri Uyar, Hattatlar, Konya Dergisi, sayı: 116-117, s. 59

114-M. Ali Uz, Bozkır Sempozyumu, s.220-221

a) Ali Rıza Kudsî Efendi (1886-1956)

Hasan Kudsî Efendi'nin oğullarından Ali Rıza Kudsî Efendi 1304/1886 tarihinde Konya'da doğdu.¹¹⁵ Babasından, Muhammed Bahaüddin Efendi ve Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'den dersler aldı.

Ali Rıza Kudsî Efendi medrese eğitimi yanında Rüştiye ve Daru'l-Muallimin'den de mezun oldu. Çanakkale Savaşı'na katılarak sol kolundan yaralandı.

Yeğenoğlu Medresesinde bir ara görev yaptı.¹¹⁶ Daha sonra Paşadaresi'nde müderris oldu. Islâh-ı Medaris'te Arapça, akaid ve kıraat derslerini okuttu. Fahri Efendi, Haciveyiszade Mustafa Efendi ve Ahmed Kudsî Eminoğlu öğrencilerindendir.

115-Ali Rıza Kudsî Efendi'nin nüfus tezkeresi için bakınız: Mehmet Eminoğlu, Osmanlı Vesikalarını Okumaya Giriş, s.165.

116-Caner Arabacı, Konya Medreseleri, s.412-3; Mehmet Eminoğlu, Osmanlı Vesikalarını Okumaya Giriş, s.159

Memiş Efendi

Ali Rıza Kudsî Efendi, Nakşî tarikatında Şeyh Zeynel Abidin Efendi'nin halifesidir. Konya'da İntibah dergisini çıkararak başyazarlığını yaptı. Ayrıca Babalık dergisinde de yazılar yazdı.

- Namaz'da Miktar-ı Kıraat,
- Ezan ve Hutbe,
- El-Firakul İslamîyye,
- Küllühüm Müslimün adlı eserleri vardır.¹¹⁷

Kurtuluş Savaşı sonrası yurt dışına çıktı. Önce Mısır'a sonra Suriye'ye gitti. Şam'da 1956 yılında vefat edip Kas-
yun Dağı eteğinde Takva Câmîi'nin bahçesine defnedildi.¹¹⁸

Mezar taşında şunlar yazılıdır:

“El-Fâtiha Ya Rahîm Hâzâ Kabru'l-Merhûm ve'l-Mağfûr
Eş- Şeyh Ali Kudsî Min Hüddâmi't-Tarikati'l-Aliyye En-
Nakşîbendî Sene 1375 H. (1956 M.)”

Kendi yerine Muhammed Cıgıl Efendi (1904–1987)'yi halife olarak bıraktı.

117-Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 12 Eylül, 1975; M. Ali Uz, Konya Alimleri, s.320, <http://a-Kudsî.tripod.com/>

118-Ali Rıza Kudsî Efendi'nin vefatıyla ilgili olarak kardeşi Ahmet Ülgen'in gönderdiği mektup için bakınız: Mehmet Eminoğlu, Osmanlı Vesikalarını Okumaya Giriş, s.156.

عن الكاتب القرويني عن تواليه عن الزبيدي عن الفراء عن الامام النعمان بن ابي
الطيب محمد بن سليمان الصعلوكي عن ابي اسحق الرواسي عن ابي العباس احمد
بن ابي القاسم عثمان بن ابي اسحق اسمعيل بن ابي عبد الله محمد بن ادریس
ابن ابي اسحق عن محمد بن الحسن النسبيني عن امامنا محمد بن اسحاق بن ابي حفص
نعمان بن بنات عن احمد بن محمد عن حماد بن ابراهيم الخثعمي عن خلفه وادب
عبد الرحمن بن الاسود بن زياد وادب ابراهيم بن عبد الله بن ابي حبيب داود
عن عبد الله بن مسعود ورضي الله عنهما والشاذ عن ابي اسحق محمد بن ابراهيم
عبد الله بن محمد بن ابي اسحق محمد بن ابراهيم بن ابي اسحق محمد بن ابراهيم
ادوية بن محمد بن ابي اسحق محمد بن ابراهيم بن ابي اسحق محمد بن ابراهيم
بسم الله والحمد لله
وانا الفقير المذنب احمد بن محمد بن ابراهيم بن محمد بن ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم
قدس سرهما اذ قد رجع عن القدر من ابي اسحق محمد بن ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم
وهي عندهم القدر من ابي اسحق محمد بن ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي خلق الانسان وعلّمه البيان وعلم آدم الاسماء فانه لما ذكره
بسجدة حمزة عليه السلام وتعلموا اجلاء الايمان والصلاة والسلام على
سيدنا محمد الذي صلّى الله عليه وآله وسلّم انتم تقولون انما نختص الله من خلائقه
معلماء واورثهم الوحي فما جعلوا فيهم اولادهم فاهل بيته وما لا يشهدوا
وكلهم وصيون انما بيان لهم باحسان الودوم الذين رضوا الله تعالى
عنهم اجمعين وبعد فان الاخرة من الاعمال والعالم العامل
على اذنه بن الراجح عيش من اقرب من ان يتصوره لانهم جلسوا هذا الفقير وحرف
سطرا من حرفة الخطير فحصل العلوم الدينية والعقول الادبية السنية
واخذ

Ahmed Ziya Efendi'nin Ali Rıza Efendi'ye verdiği icazet (Koyunoğlu Kütüphanesi)

b) Hattat Ahmet Ülgen (1896-1982)

Hasan Kudsi Efendi'nin bir diğeri oğludur. 1314/1896 yılında Konya'nın Kürkçü Mahallesi'nde doğdu. İlk tahsilini babası Hasan Kudsi Efendi'den aldı. Sonra Islâh-ı Medaris ve Daru'l-Hilafetü'l-Aliyyeden mezun oldu.

Çok güzel sülûs, nesih ve talik hattı yazardı. Resamlıkta da üstün bir yeteneği vardı. Hat sanatını Halid Efendi'den, resim sanatını Antalyalı Sadık Efendi'den öğrendi. Bilahare muallimlik kursuna katılarak ilkokul öğretmenliğine tayin edildi.

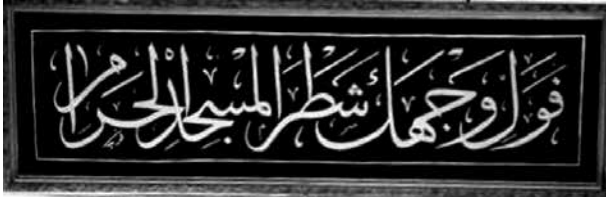
1943–1947 yılları arasında Kayseri Aziziye Pazarören Enstitüsünde resim öğretmenliği yaptı. Sonra Konya'ya tayini çıktı. Bir ara Doğanhisar'da öğretmenlik yaptıktan sonra Çukurçeşme ve Karma ilköğretim okulunda görev yaptı.

1957 yılında 31 yıllık öğretmenlik hayatından sonra emekli oldu.

Konya Karatay Tahtalı Câmîî Minber Yazısı

Önce Ruhat Hanımla evlendi. Bu hanımın vefatından sonra Yıldız Hanımla evlendi. Altı kız ve bir erkek evladı oldu.

Konya Karatay Tahtalı Câmîî Mihrab Yazısı

Çok sayıda cami levhası, mezar taşları ve Konya kaşıkları gibi değerli eserler bıraktı. Yazılarına (Ferid) diye imza atardı.¹¹⁹

25 Ağustos 1982 yılında vefat etti. Kabri Hacı Fettah mezarlığındadır.

119-M. Sabri Uyar, Hattatlar Armağanı, Konya dergisi, Yıl: 11, sayı:16, 1947; Emiñoğlu, Tarihçe, s.80; Ali Osman Koçkuzu, Haydi Basalım İzlere, s.421

c) MEMİŞ EFENDİ'NİN KIZ ÇOCUKLARI:

1) HAVVA HANIM

Memiş Efendi'nin birinci hanımı Aliçerçili Sa-
met Hoca'nın kızı Havva'dan doğmuştur. Doğum yeri
Karacahisar'dır. Memiş Efendi'nin Karabayırlı talebesi
Softa Hoca Mehmet Efendi ile evlenmiştir. İki oğlu ve üç
kızı dünyaya gelmiştir.

a- Birinci oğlu Halil Efendi, dayısı Muhammed Ba-
haddin Efendi'de okumak üzere Konya'ya göçerek
Paşadaresi'nde öğrenci olmuştur.

Halil Efendi'nin Üçan, Kuz soy isimleri ile soyu devam
etmektedir.

b- Diğer oğlu Sofu Abdullah'ın soyu; İnuğur, Akın gibi
soy isimlerle İstanbul'da devam etmektedir.

2) FATMA HANIM

Hocaköyü'nde doğmuştur. Bozkır Kadısı ve Maden
müdürü Abdullah Efendi ile evlenmiştir. Yusuf Efendi (v.
1918) ve Müderris Abdulhalim Kuz (v. 1938) isimlerinde iki
oğlu dünyaya gelmiştir.

1863 yılında Üçpınar'da vefat etmiştir. Mezarı köy kab-
ristanındadır.

Soyu; Kuz, Öncü, Gümüştop, Tanrıkulu, Erdoğan, Ba-
şegmez soy isimleriyle devam etmektedir.

3) AYŞE HANIM

Avdan şeyhi ve Memiş Efendi'nin halifesi olan, Hz. Ömer'in soyundan Muhammed Zahirüddin Efendi ile evlenmiştir.

Üç oğlu ve dört kızı olmuştur. Oğulları, Hacı Osman Efendi, İsmail Talat Efendi ve Mehmed Efendilerdir. Mezarı Avdan'dadır.

Soyu; Öncü, Tekin, Güzel, Tan, Yaşar soy isimleri ile devam etmektedir.

4) HATİCE KÜBRA HANIM

Hocaköylü Numan Şeyhin oğlu Mehmet Efendi ile evlenmiştir. Bu evliliğinden Ahmet Efendi, Fakih Efendi ve Numan Efendiler dünyaya gelmiştir.

1926 yılında Üçpınar'da vefat etmiştir. Mezarı köy mezarlığındadır.

Soyu; Yamaner, Arıcı, Albayrak, Teber, Saygı ve Uysal soy isimleriyle devam etmektedir.¹²⁰

Mevlana Halid-i Bağdâdî Türbesi (Şam)

Ödemişli Hasan Kudsi Efendi (Karaman Ketenci Câmiî)

İKİNCİ BÖLÜM

MEMİŞ EFENDİ'NİN HOCALARI VE ÖĞRENCİLERİ

A- MEMİŞ EFENDİ'NİN HOCALARI

Memiş Efendi'nin hocaları, Muhammed Bahaeddin Efendi'nin "İkazü'n-Naimîn" adlı eseriyle Ahmed Ziya Efendi'nin Hasan Kudsî Efendi'den aldığı ve Ali Rıza Kudsî ile Abdullah Tanrıkulu'na verdiği icazetler incelenerek tespit edilmiştir. Memiş Efendi'nin tespit edebildiğimiz hocaları şunlardır:

1. İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisârî,
2. Muhammed b. İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisârî,
3. Hadim Müftüsü Seyyid Ahmed el-Hadimî,
4. Muhammed Şükrü el-Burhanzade el-Alai: Hafız, Âlim, Kamil, Muhaddis, Es-Seyyid Muhammed Şükrî El-Alâî'den ki Reyhanzâde diye bilinir,
5. İsmail bin Halil ibn İsmail et-Târhalavî,
6. Ödemişli Hasan Kudsî Efendi,
7. Mevlana Halid-i Bağdadî.

Şeyh Memiş Efendi'nin ilk hocası Ebû Said Hâdimî'nin talebelerinden **İbrahim Efendi**'dir.¹²¹ Memiş Efendi, İbrahim Efendi vefat edince oğlu Muhammed Efendi'den tahsiline devam etmiştir.

121-Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi 4882/7,17 nolu yazma talik kırması ile yazılmış İbrahim Karacahisari adına 'Risalat el-iskârat' adında bir risale kayıtlıdır.

Muhammed b. İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisari

medrese tahsilini bitirdikten sonra köyüne dönerek medresede görev yapmaya başlamıştı.

Muhammed b. İbrahim el-Bozkırî el-Karacahisari'nin, “Kelime-i Tevhid Hakkında Bir Risale”¹²² ve “Kur’an’da Vukuf Yerleri Hakkında Bir Risale”¹²³ adında kitapları tespit edilmiştir.

Konya Bölge Yazma Eserler kütüphanesi kayıtlarında iki sayfa olarak yer alan ‘Kelime-i Tevhid’ risalesi her ne kadar Memiş Efendi’nin hocasına nispet edilmekte ise de Hoca Memiş Efendi’ye ait olması da muhtemel gözükmektedir. Zira eserin hemen başında besmele ve hamdeleden sonra, “Ben Muhammed Bozkırî...” ifadesi yer almaktadır.

Kitabın ilk sayfasında yer alan bir ayeti kerime ile bir hadisi şerifin tercümesi şu şekildedir:

“Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla,

Allah’a hamd ve Onun seçkin kullarına selam olsun.

Zikir, kullukta fazilet ve güzel ahlak bakımından en üstün bir mertebedir.

Zikir, ittifakla güzel ve en hoş bir kelimedir. Güvenilen ve önemsenen kitaplarda zikrin faziletini anlatan konular bir araya getirilmiştir. Kelime-i tevhid, kıymetli bir hazine ve geniş bir denizdir. Zikir umulur ki mağfirete kaynak oluşturur.

122-Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, 776/2-3

123-Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, 776/14

Memiş Efendi

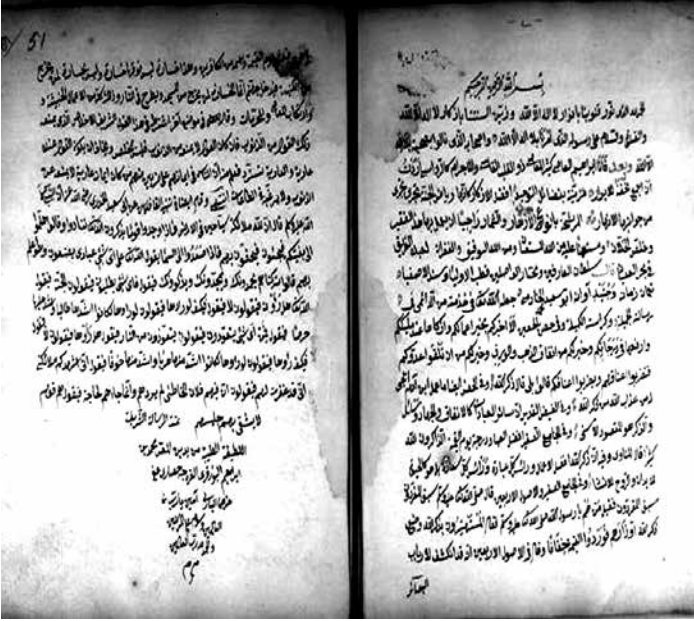
Ben, Muhammed el-Bozkırî'yim ki, Allah günahlarını affetsin, ayıplarını örtsün ve onu her türlü uhrevi bela, musibet ve üzüntülerden korusun.

Allah Teâlâ buyurdu ki; “Bil ki muhakkak ki Allah -‘ennehu’ zamiri şandır- kendisinden başka ilah olmayandır -cümlesi de gizli olan şartın cevabıdır-.” Yani şu anlama gelmektedir: “Ey Muhammed (s.a.v)! Allah’a davet ederken Müminlerin saadeti ve inkârcıların sıkıntıya düşüp zelil olmaları için ‘lailahe illallah’ sözü üzerinde sabit kal, onu sürekli tekrarla.”

Hadisi şerifte Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu; “Kul, ‘Allah’tan başka ilah olmadığına şahitlik ederim’ dediğinde’ Allah Tebareke ve Teâlâ buyurur ki; ‘Ey meleklerim! Kulum kendisi için benden başka bir Rab olmadığını bildi, anladı. Ben de sizi şahit tutuyorum ki, ben onu bağışladım, mağfiret ettim.’ Her kim de büyük bir saygı ile ‘Allah’tan başka ilah yoktur; Hz. Muhammed (s.a.v) Onun peygamberidir’ derse büyük günahlarından dört bin kadarı yıkılır gider.”

Hz. Peygamber (s.a.v)’e; “Şayet onun dört bin kadar günahı yoksa (ne olacak)!” diye sorulduğunda, şöyle buyurdular; “(Onun sebebiyle) ailesinin ve komşularının günahları affedilir.”¹²⁴

124-Muhammed Bozkırî, Tevhid Risalesi, s.1, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, 776/2-3

Kelime-i Tevhid Risalesinin İlk ve Son Sayfaları

Memiş Efendi'nin hocalarından bir diğeri de **Ödemişli Hasan Kudsi Efendi**'dir. Mevlana Halid Bağdadî tarafından Kudüs'e halvet ve irşat için görevlendirilmişti. Bundan dolayı da kendisine "Kudsi" lakabı verilmiştir.

Mevlana Halid Bağdadî'yi ziyaretten dönerken Hadim'e oradan da Karacahisar'a uğradı. Karacahisar'da Ödemişli Hasan Kudsi'yi büyük bir öğrenci grubu karşıladı. Şeyh Memiş Efendi bu şahsa intisap etti. Ödemişli Hasan Kudsi Efendi beş altı gün Karacahisar'da kaldı. Ödemişli Hasan Kudsi, Memiş Efendi'ye Halid-i Bağdadî Hazretleri'nin sohbetlerine devam etme izni verdi.

Memiş Efendi

Hasan Kudsî Efendi Karacahisar'dan Seydişehir'e geçti. Memiş Efendi de medrese ve öğrencilerini bırakarak hocasının peşinden Seydişehir'e geldi.

Ödemişli Hasan Kudsî Efendi;

— “Memiş Efendi, senin hatırın için Seydişehir'de on gün kalıp seyr-u sulûk edelim. Sonra sen yerine geri dön öğrencilerini perişan etme. Dersler bittiği zaman Konya'ya gel” dedi.¹²⁵

On günlük bir seyr-u sulûk eğitiminden sonra Memiş Efendi, Karacahisar'a dönerek dersler bitene kadar ilim ve zikirle meşgul oldu.

Dersler bittikten sonra Konya'ya gelen Memiş Efendi beş ay Konya'da kalarak tasavvufî hilafet izni aldı. Daha sonra da irşad için Kayseri'ye görevlendirildi.

Fakat Hasan Kudsî Efendi “(Önce) en yakın akrabamı uyar.”¹²⁶ ayeti gereğince Memiş Efendi'ye:

- “Kendi memleketine git. Irşat ile halkı Hakk'a davet et” buyurarak memleketi Bozkır'a görevlendirdi.¹²⁷

Ödemişli Hasan Kudsî Efendi kendisi de Karaman'da irşat faaliyetlerine başladı. Hasan Kudsî Efendi 1254/1838 yılında Karaman'da vefat etti. Kabri Karaman'da Seki çeşme mahallesinde bulunan Ketenci /Kethane Câmîî haziresindedir.

125- Muhammed Bahaüddin, Şemsüs-şümus, s.101

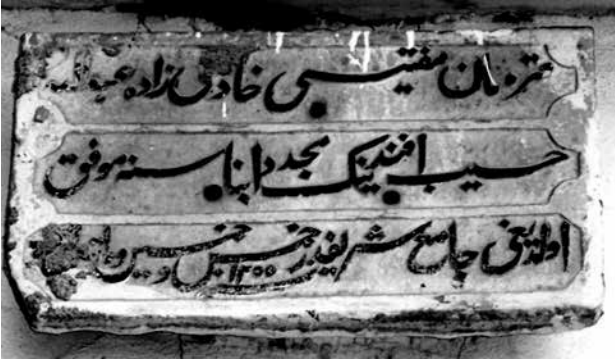
126- Şuara, 26/214

127- Muhammed Bahaüddin, Şemsüs-şümus, s.101

Bu zaviyeyi Ketenci Baba adında bir Nakşîbendî şeyhi kurmuştur. Ketenci Baba'dan sonra yerine oğlu Şeyh Mansur geçmiştir.¹²⁸

Bu civar, Ödemişli Hasan Kudsî Efendi için Nakşî-Hâlidî tarikatının yayılıp gelişeceği bir temel olmuş ve Karaman'da tasavvufî görüşlerini yayma imkanı bulmuştur. Bu cami ve zaviyesi Hasan Kudsî Efendi adına, Hadimî'nin torunu Karaman müftüsü Abdullah Hasib Efendi tarafından 1255/1839 yılında inşa edilmiştir.¹²⁹

Karaman Ketenci Câmiî dış duvarında mermer bir kitabe talik yazı ile şunlar yazılıdır:

“Karaman müftüsü Hadimî zade Abdullah
Hasib Efendi'nin müceddeden binasına muvaffak
Olduğu camii şerifdir. Sene hams ve hamsîn ve mieteyn
ve elf hicriye 1255”

128- İbrahim Hakki Konyalı, Karaman, s.330

129- İbrahim Hakki Konyalı, Karaman Tarihi, s.323; Mehmet Eminoğlu, Tarihçe, s.34

Memiş Efendi

Ödemişli Hasan Kudsî Efendi'nin mezar taşı kitabesi ise şöyledir:

“Kutbu irşad-ı velâyet nuruna
Şah-ı sertâc-ı kerâmet feyzuna
Bûlbül-i bâğ-ı tarîk-i nakşibend
Rehnümây-ı rabt-ı âlem sernüvâ
Bâisi feyzullahtır âleme
Şu'leyân etti kulûb-i aşkına
Ravza-i kabrin ziyareti âşikân
Eylesünler istifaza ruhina
Ol Hasan Kudsî benâm-ı mahlası
Vâsıl oldu ruhu Hakk'a izzdına
Ta hitâm-ı ömri es'ad tarihi
Mühr-i yâb kaddesallahu şeyhenâ sene 1254 h. (1838 m.)

Ödemişli Hasan Kudsî Efendi'nin hanımı Emine Hanım 1298/1880 yılında vefat etmiş, kabri de Hacı Fettah Mezarlığı'nda bulunmaktadır. Kabir taşı kitabesindeki

vefat tarihi Ödemişli Hasan Kudsî'nin hanımı olma ihtimali kuvvetlendirmektedir. Mezar taşı kitabesinde şunlar yazılıdır:

“Huve
El-merhume ve'l-mağfur leha
eş-Şeyh Hasan Kudsî
Efendi'nin zevcesi
Emine'nin ruhi çün 1298 / 1880.”

Ödemişli Hasan Kudsî Efendi'nin iki çocuğu vardı. Bunlardan biri Muhammed Bahaeddin Efendi ile evli olan Ayşe Sıdika Hanım diğeri ise Ubeydullah Efendi'dir. Çocuklarının her ikisinin de kabri Hacı Fettah mezarlığında-
dır. Ayşe Sıdika Hanım'ın kabri Muhammed Bahaeddin Efendi'nin türbesi içindedir.

Hasan Kudsî Efendi'nin oğlu Ubeydullah Efendi'nin kabri ise Muhammed Bahaeddin Efendi'nin türbesinin kuzey doğusundadır. Hicri 1295/miladi 1878 tarihli sivri kemerli mezar taşında şunlar yazılıdır:

“Ah minel mevt.
el-merhum ve'l-mağfur
eş Şeyh Hasan el-Kudsî
Efendi'nin mahdumu
Ubeydullah
Efendi'nin
Ruhi için
El-fatiha. 1295/1878”

Memiş Efendi'nin bir diğer Şeyhi Halid-i Bağdâdî'dir. Mevlana Halid-i Bağdâdî, 1293/1779'da Irak/Süleymaniye Karadağ kasabasında dünyaya geldi. Nesebi, baba tarafından Hz. Osman'a, anne tarafından da Hz. Ali ye ulaşır. Tahsiline önce Karadağ sonra da Süleymaniye'de devam etti. Abdülkerim ve Abdürrahim Berzenci'den icazet aldı.

Bağdat'a giderek kalam, fıkıh, hadis, tefsir, edebiyat okudu. Süleymaniye'ye döndü. Kendisine bir medrese tahsis edilebileceği yöneticiler tarafından teklif edildiği halde henüz yetişmediğini ileri sürerek kabul etmedi.

Senendüç'e giderek Muhammed Kasım'dan fen ve sosyal ilimler öğrendi. Süleymaniye'ye döndü. Hocası Abdülkerim 1798'de vefat edince hocasının medresesinde müderrisliğe başladı ve onun yerine geçti. Yedi yıllık eğitim hayatından sonra içindeki manevi boşluğu doldurmak için bir mürşit aramaya koyuldu. 1805'te hac için yola çıktı. Şam'a uğradı. Şam'ın muhaddislerinden Muhammed el-Kurbizi'den hadis icazeti aldı. Kadiri Şeyhi Mustafa el-Kürdi'den Kadiri icazeti aldı.

Medine'de Yemenli bir zattan nasihat istedi. O da:

—“Ey Halid Mekke'ye gittiğinde edebe uymayan birini görürsen hemen reddetme!” dedi. Mekke'ye geldi. Bir cuma günü Kâbe'ye gitti. Sırtını Kâbe'ye dayamış bir adamı gördü;

—“Utanmadan Kâbe'ye sırtını çevirmiş. Edebi gözetmiyor” diye içinden geçirince o zat;

—“Mü'mine hürmet Kâbe'ye hürmetten daha üstündür. Bunun için yüzümü sana döndüm. Niçin beni kötülüyor sun? Medine'de sana yapılan ikazı ne çabuk unuttun.” dedi. Halid-i Bağdâdî onun velilerden biri olduğunu anlayıp ona talebe olmak isteyince o zat:

-Senin irşadın Hindistan tarafından geliyor. O tarafa yönel, dedi. Aradığını bulamamıştı.

Halid-i Bağdâdî, bu olaydan sonra Süleymaniye'ye medresesine döner. Abdullah Dehlevi'nin halifelerinin

Memiş Efendi

den Mirza Rahimullah Derviş Muhammed Azimabadi, Süleymaniye'ye gelir. Onun teşvikiyle 1809 yılında yaya olarak Abdullah Dehlevi ile görüşmek üzere Hindistan'a gider. Yolculuk bir yıl sürer. Yolda uğradığı yerlerdeki alim şeyhlerle tanışır. İslam büyüklerinin kabirlerini ziyaret eder.

Abdullah Dehlevi ona önceleri tuvalet temizliği ve ayak işleri hizmetlerini verir. Bu arada Şah Abdülaziz b. Şah Veliyullah Dehlevi'nin derslerine devam ederek hadis, akaid ve kelim derslerinden icazet alır. Kısa sürede seyr-u sulûkunu tamamlar. Abdullah Dehlevi'den aldığı işaretle memleketine dönmeye karar verdiğinde son arzusu sorulur;

-“Son arzum dindir. Dinin kemali ve kuvvet bulması için de dünyayı isterim” der. Bunun üzerine hocası arkasından;

-“Halid hepsini alıp götürdü” demiştir.

Halid-i Bağdâdî, 1811'de Süleymaniye'ye sonra da Bağdat'a gelir. Vali Said Paşa'nın desteği ile İhsaniye Medresesi'ni tekke olarak kullanmaya başlar. Engin ilmi ve geniş tasavvuf bilgisi ile şöhreti kısa sürede yayılır. Kendisini çekemeyenler Sultan II. Mahmud'a şikâyetle bulunur. Tahkikat sonucunda iftira olduğu anlaşılır. Süleymaniye'de ikinci dergâhı açar.

Pek çok öğrenci yetiştirir. İlime ağırlık veren şer'i esaslara bağlı bir tasavvuf anlayışına önem vererek tamamı ilmiyeden gelme 116 halife yetiştirir. Bunlar kendi bölgele-

rine giderek tarikatın yayılmasına katkıda bulunurlar. Tekrar Bağdat'a gelen Mevlana Halid 1822'de Şam'a giderek üçüncü dergâhı açar. Halkasını genişletir. 1825'de hacca gider. Hac dönüşü 12 Zilkade 1240/10 Haziran 1826'da Şam'da kolera hastalığından vefat eder. Kabri Şam'da Salihiye/Kasyun tepesi eteğindedir. Onun müritleri arasında Mustafa Asım, Mehmet Refik gibi Şeyhulislamlardan; Sait Paşa, Davut Paşa, Abdullah Paşa, Necip Paşa, Namık Paşa gibi devlet adamları; ünlü Hanefi fakihî İbn-i Abidin, Ruhu'l-Meanî Tefsiri yazarı Alusi gibi âlimler vardır. O çalışmalarlarıyla Nakşî tarikatını Osmanlı coğrafyasına taşıyarak tarikatın yerleşmesini ve geniş halk kitlelerine ulaşmasını sağlamıştır.

Eserleri;

- 1- İkdü'l Cevheri,
- 2- Rabîta,
- 3- Şerh-i Makamat-ı Hariri,
- 4- Şerh-i Hadis-i Cibril,
- 5- Siyelkuti Haşiyesi,
- 6- Akaid-i Adudiye,
- 7- Divan¹³⁰

130-Hamid Algar, "Hâlid el-Bağdâdî", İA (TDV), 15/284. Abdul Cebbar Kavak, Halid-i Nakşibendî ve Hâlidicilik, İstanbul, 2016.

B- MEMİŞ EFENDİ'NİN ÖĞRENCİLERİ

Konya'da medresenin ve din eğitiminin itibar kazanması ve yükselmesinde en önemli pay ulema ve sofilere aittir. Medresenin Osmanlı Devleti genelinde itibar kaybettiği bir dönemde, halkı ve sevenlerini yönlendirerek bu kurumun Konya'da revaç bulmasını ve rağbet görmesini sağlayan âlim ve sofi ailelerden iki tanesi önemlidir: Hadimî ailesi ve Bozkırlı Şeyh Memiş Efendi ailesi.

Konya'da medrese kurma bakımından etkin olan ulema ailelerinden birisi, birçok ünlü sofi ve din bilginini yetiştiren Hadimî ailesidir. Bunlardan en meşhuru, başta kelâm, fıkıh, ahlak ve tasavvuf olmak üzere çeşitli İslam ilimlerinde önemli eserler kaleme alan ve 18. yüzyılda Hadim gibi küçük bir kazada, Anadolu'nun en büyük eğitim merkezlerinden birini kuran Muhammed el-Hadimî'dir.

Hadimî ailesinin, 18. ve 19. yüzyılda, Konya'da medresenin yükselmesinde ve din eğitim ve öğretiminin gelişmesinde önemli bir payı ve katkısının olduğu görülmektedir.

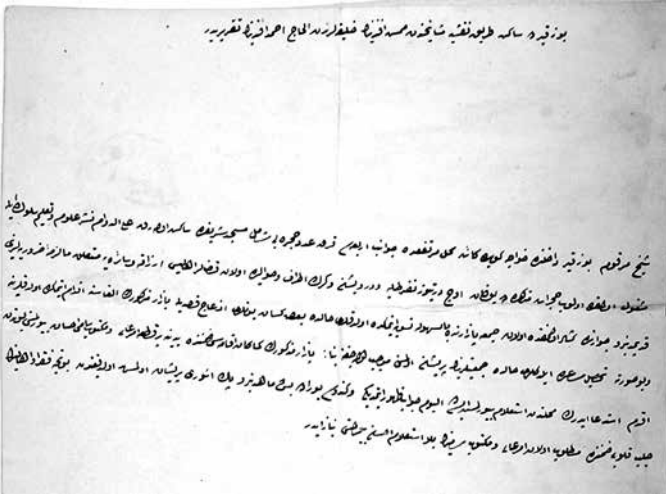
Osmanlı eğitim kurumlarının çöküşe terk edildiği 19. yüzyılın ikinci yarısında, Konya'da yeni açılan medrese sayısı yirmiyi buluyordu. Konya medreselerinin, 18. ve 19. yüzyılda, çevre şehir ve köylerden de rağbet gördüğünü, öğrenci göçlerinden anlıyoruz. Özellikle İçel, Antalya, Karaman ve Hadim'den, daha sonra ünleri Anadolu'nun her tarafına yayılan ve saygınlık kazanan öğrenciler geldi. Bunların birçoğu ilmiye teşkilatında yüksek mevkilere yükseldiler. Bazıları da buldukları yerlerde müderris, müftü, vaiz, sofi v.s. olarak din eğitimine katkı sağladılar. Bu dönemde

Konya’da, Nakşîler tarafından açılan birçok medrese kurulmuştur.¹³¹

Nakşîbendî Tarikatı’nın Hadim ve Konya başta olmak üzere Anadolu’nun muhtelif yerlerinde hızla yayılması ve buralarda kök salması, 18. yüzyılın sonlarından itibaren, özellikle Mevlânâ Hâlid Bağdâdî döneminde olmuştur.

Bu dönemde Hâlidî Bağdadî’nin halifesi olarak memleketine dönen Memiş Efendi, yetiştirdiği müritlerini Anadolu’nun değişik şehirlerine gönderir. Müritler gittikleri yerlerde Nakşîbendiye’nin Hâlidîye kolunu yaymak için tekke ve medreseler açarlar, geliri yüksek vakıflar kurarlar.

Memiş Efendi’nin halifelerinden Ahmet Efendi ile ilgili bir belge¹³²

131- Yaşar Sarkaya, Osmanlı Dönemi Konya’sında Medrese Kurucusu Olarak Sufiler ve Âlimler (18.-19. Yüzyıllar), KTO Dergisi, Eylül-Ekim 2007

132- BOA, vesika: 54, Dosya: 33

Memiş Efendi

Şeyh Memiş Efendi'nin Bozkır'dan İstanbul'a, Kayseri'den Tarsus'a, Alanya'dan Beyşehir'e, Antalya'dan Isparta'ya, Konya'dan Trabzon'a, Şebinkarahisar'dan Manisa'ya, Akseki'den Yalvaç'a kadar çeşitli yerlerde bulunan halifeleri, Nakşibendî tarikatı Hâlidîye kolunun Anadolu'da yayılmasına vesile olmuşlardır.

Şeyh Memiş Efendi halifelerine karşı anlayışla yaklaşım meseleleriyle ilgilenmiştir. Halifelerinden Seydişehirli Hacı Abdullah Efendi'nin evlenmesine yardım etmiştir.

Bir defasında da Hacı Abdullah Efendi öğretim yaptığı medresede sıkıntıya düşünce hocası Memiş Efendi'ye gelmiş ve durmunu izah etmişti. Memiş Efendi;

- "Mücehhez olduğun zekanın karşısında yaşının kıymeti yoktur. Sende biz o güç ve kuvveti gördük ve gönderdik. Hemen Seydişehir'e dön ve vazifene devam et. Öğrencilerle beraber halkı irşat et. Allah yardımcın olsun" diyerek Abdullah Efendi'yi geri göndermiştir.

Halifelerinden Feyzullah Efendi'ye kimseden para ümit etmemesi için sık sık;

- "Minderinin altında o günkü ihtiyacın vardır" diye uyararak rızık Allah'tan beklemesini tavsiye etmiştir.¹³³

Şeyh Memiş Efendi'nin yetiştirdiği halifelerinden bazıları şunlardır:

- Abdulkadir Efendi (Aladağ Yağcılar köyünden)
Abdullah Efendi (Burdurlu)
Abdullah Efendi (Seydişehir Karaviran köyünden)
Abdulkadir Efendi (Niğdeli)
Ahmed Efendi (Antalya Alanya Kızılağaç köyünden)
Ali Efendi (Antalya Alanya)
Ali Efendi (Antalyalı)
Ali Efendi (Ermenek Lafza köyünden)
Ali Efendi (Manisalı)
Ali Efendi (Taşkentli)
Ali Efendi (Tekeli)
Ali Efendi (Üreğilli)
Fadıl Efendi (Taşkentli aslen Buharalı)
Hacı Abdullah Efendi (Seydişehirli)
Hacı Ahmed (Çumra Alibeyhüyüğü köyünden)
Hacı Ahmed Efendi (Beyşehirli)
Hacı Efendi (Düşenbe Senir köyünden)
Hacı Efendi (Güzelhisarlı)
Hacı Efendi Efendi (Kırımlı)
Hacı Feyzullah Efendi (İstanbul'dan)
Hacı Halil Efendi (Ahıskalı)
Hacı Hasan Efendi (Düşenbe Senir köyünden Yalvaç'ta oturan)
Hacı Hüseyin Efendi (Antalya Elmalılı)
Hacı İbrahim Efendi (Mersin Tarsus Gönlüklü)
Hacı Muhammed Efendi (Antalya Akseki Çimi köyünden)
Hacı Mustafa Efendi (Sivaslı)

Memiş Efendi

Hafız Ahmed Efendi (Konyalı)

Hasan Efendi (Ahırlılı)

Hüseyin Efendi (Bozkır Belviran-Kanka köyünden)

İbrahim Efendi (Yalılıyüklü)

İsmail Efendi (Manisalı)

Muhammed Efendi (Bayır köyünden)

Muhammed Efendi (Bozkır Avdan köyünden)

Muhammed Bahaüddin Efendi (oğlu)

Mustafa Efendi (Bozkır Hisarlık köyünden)

Mustafa Efendi (Bozkır Mire köyünden)

Mustafa Efendi (Denizli Tavaslı)

Nuri Efendi (Konyalı)

Nuri Efendi (Şebinkarahisarlı)

Osman Efendi (Ispartalı)

Süleyman Efendi (Ahırlılı)

Süleyman Efendi (I) (Antalya Akseki Manaval köyünden)

Süleyman Efendi (II) (Antalya Akseki Manaval köyünden)

Türbedar Musa Efendi (Seydişehir Çavuş köyünden)

Veli Hafız Efendi (Bozkır Kayapınar köyünden)

Veli Hafız Efendi (Bozkır Kovanlık köyünden)

Tobbaşzade Ahmed Kudsî Efendi (Kadınhanılı) (Kad-desallahu esrarahüm)¹³⁴

134- Muhammed Bahaüddin, Şemsüş-Şümus, s.104-106; Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya, (Hazırlayan: M. Akkuş, A. Yılmaz), II/309-310; Abdurrahman Memiş, Anadolu'da Hâlidilik, s.139-140

Şeyh Memiş Efendi'nin halifelerinden bazılarının kısa hayat hikâyeleri şu şekildedir.

a) BÜYÜK HACI İSA EFENDİ

Hadim'in Bolay köyünde 1813 yılında dünyaya geldi. Birçok âlim yetiştiren bir aileye mensuptur. İlk tahsilini babası ulemadan Süleyman Efendi'de yaptı. İsa Efendi, Hadim'de Hocası Münzevi Said Efendi'nin, sonra da Konya medreselerinde meşhur müderrislerin derslerine devam ederek ilim sahasında ilerleyip, icazet aldı. Bu arada tanınmış hattatlardan olan Ali Fevzi Efendi'den yazı dersleri alarak hattat oldu.

Müderris olduktan sonra Bolay'a dönen İsa Efendi, orada bir cami, medrese ve çeşme yaptırarak, medresede birçok talebe okutup yetiştirdi. Misafirperverliği, cömertliği, ilim ve irfanıyla meşhur olarak halkın sevgisini kazanan Hacı İsa Efendi, siyah bir aba giydiği için "Abalı Şeyh" olarak da anıldı.

Genç yaşında Memiş Efendi'ye intisap ederek onun halifelerinden birisi oldu.

Karaman, Konya ve İstanbul'da özellikle de sarayda vaaz eden İsa Efendi, ilk zamanlar tasavvufa karşı çıkmış, ancak başından geçen bir olaydan sonra Memiş Efendi'ye intisap etmiştir. Bu olay şöyledir:

Bir gün Karaman'da vazederken tarikat ve tasavvuf ehli hakkında ileri geri konuşmuş hatta Memiş Efendi'nin de aleyhinde bulunmuştu. Öfkelendiği bir sırada vazettiği cami-

Memiş Efendi

nin kümbeti büyük bir gürültü ile patlayınca, herkes bu olaya şaşırıp kaldı. Bu yüzden kendisine kümbet patlatan hoca lâkabı takıldı. Konuşmasını keserek misafirhaneye çekilen İsa Efendi, gece rüyasında Memiş Efendi'yi gördü. Önüne diz çöktüğü Memiş Efendi, elinde bir makas olduğu hâlde:

-“Gel bakalım Abalı. Sen çok ileri gittin, uzat şu dilini keseyim” deyince İsa Efendi özür diledi. Bunun üzerine Memiş Efendi:

-“Senin manevî ilim ve hâle ihtiyacın var, bunun için bize gelmen gerekir. Yarın doğruca bize geleceksin” hitabıyla kan ter içinde uyanır.

Sabah erkenden Bozkır'ın yolunu tutarak, Memiş Efendi'nin huzuruna çıkar, elini öper, tekrar özür diler ve ona intisap eder. Bir süre Memiş Efendi'nin yanında misafir kalır, seyr-ü sulûkunu tamamladıktan sonra Bolay köyüne döner. Şeyhinin ilk halifesi olarak, şeriat ve tarikat ilmini birlikte yayar.

1874 yılında irşat ile meşgul bulunduğu Bolay Köyü'nde bir içme suyu meselesi sebebiyle kavga eden köylüleri ayırmak için araya girdiği sırada başına gelen bir taşla yaralanır ve bu sebeple de vefat eden İsa Efendi, köyünde defnedilir.

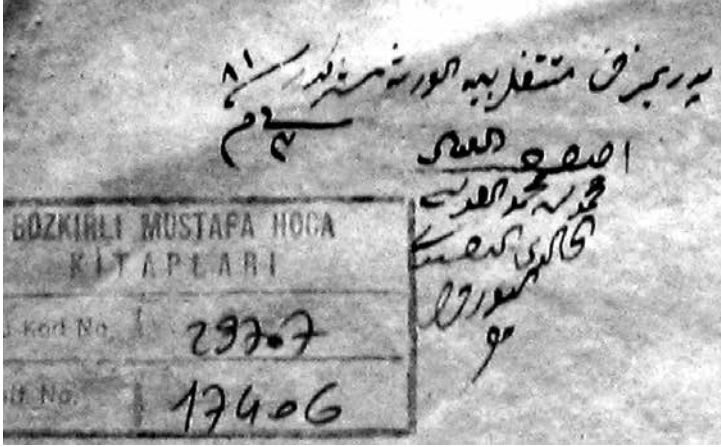
Büyük Hacı İsa Efendi olarak anılan merhumun yazdığı “Evrad-ı Bahâiye” ile bir “Delâil-i Hayrat” torunlarının çocuklarında bulunmaktadır.¹³⁵

135- M.Ali Uz, Konya Alimleri, s.223-224; www.merhabagazetesi.com.tr/eski/arsiv/2006/06/19/yorum.htm; Büyük Hacı İsa Efendi'nin şeceresi hakkında Bkz. M.Ali Uz, Konya Alimleri, s.436

b) MUHAMMED BAHAÜDDİN EFENDİ

Babası Memiş Efendi'den sonra Konya'da onun ilmi ve tasavvufî çizgisini devam ettiren halifelerinden birisidir. Hayatıyla ilgili bilgiler Memiş Efendi'nin çocukları bölümünde verilmiştir.

Muhammed Bahaüddin Efendi'ye ait bir imza

Muhammed Bahaüddin Efendi'nin Kabri

Ödemişli Hasan Kudsi Efendi'nin kızı Ayşe hanımla evlenmiştir.¹³⁶ Bu evliliğinden üç oğlu dünyaya gelmiştir.

Bahaüddin Efendi'nin Paşadaresi dışında bir tekkesi daha olduğundan bahsedilmektedir. Yılanlı Medrese denilen bu tekke günümüzde Kapu Câmîi kible tarafında bulunan bitpazarının olduğu yerdir.¹³⁷

Muhammed Bahaüddin Efendi'nin Halifeleri

1- Zeynel Abidin Efendi (oğlu)

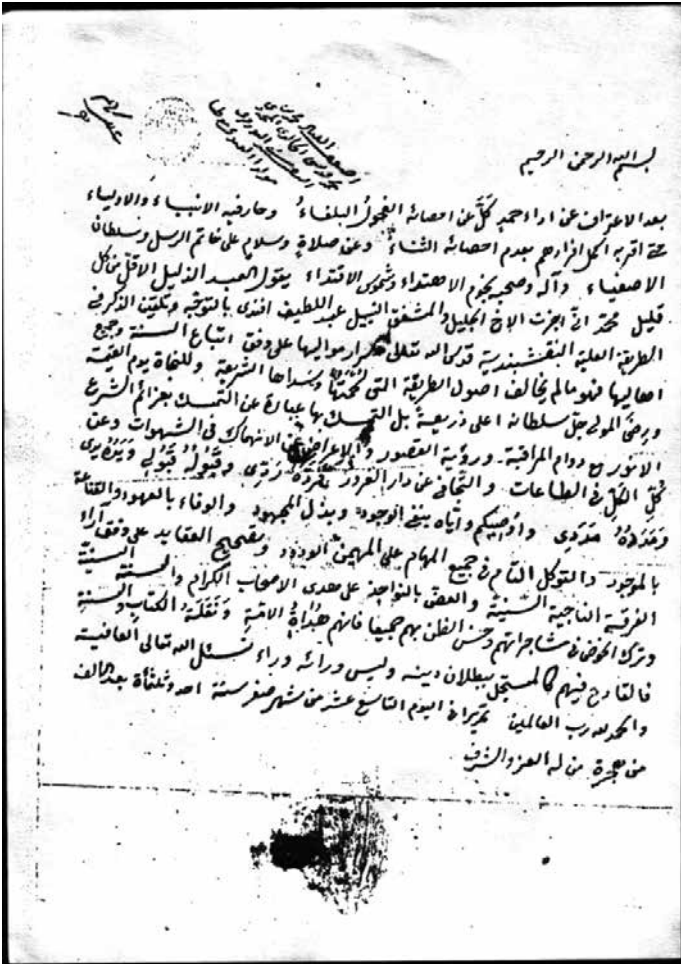
2- Rıfat Efendi (oğlu)

136- Ali Osman Koçkuzu, Paşadaresi, s.52

137- Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 4 Ağustos 1975

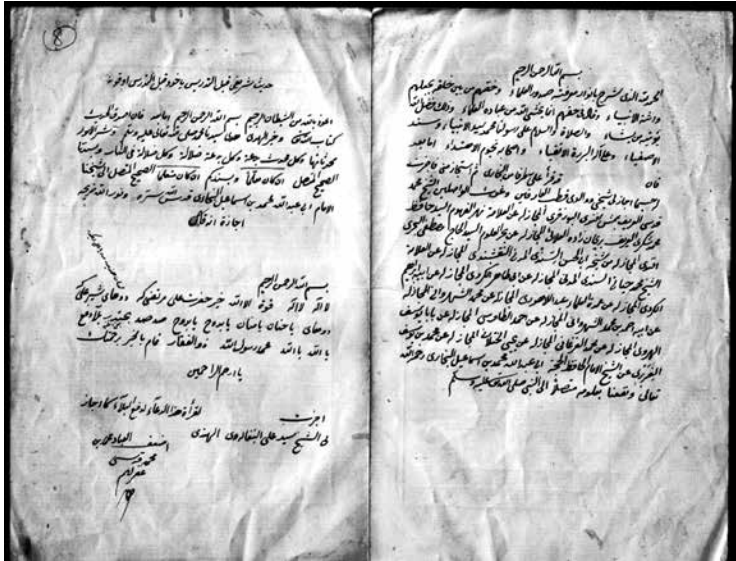

- 3- Hasan Kudsi Efendi (kardeşi),
- 4- Halid Efendi(kardeşi),
- 5- Silifkeli Hacı Mükremi Efendi,
- 6- Hadimli Fahri Kulu Efendi,
- 7- Mehmed Kudsi (Çakilli) Efendi,
- 8- Akşehirli Mustafa Efendi
- 9- Abdüllatif Efendi

Bahaüddin Efendi'nin Şeyh Abdülatif Efendi'ye
verdiği icazet. 19 Safer 1311 / 20 Aralık 1883

Bahaüddin Efendi'nin Şeyh Seyyid Ali Bengaldevi
el-Hindi'den aldığı icazet

1) Zeynel Abidin Efendi

Zeynel Abidin Efendi, Muhammed Bahaüddin Efendi'nin oğludur. Hayatı ile ilgili bilgiler Bahaüddin Efendi'nin oğulları bölümünde verilmiştir.

2) Fahri Kulu Efendi

1880 yılında Taşkent'te doğdu. Annesi Ayşe Hanım'dır. Babası, âlim bir zat olan Mehmed Hocadır. Babası Hadimli Mehmet Vehbi Efendi'yi de okutmuştur.

Fahri Efendi, daha yaşını doldurmadan annesini, 2-3 yaşlarında babasını kaybetmiştir.

Efe dayısı ve anneannesinin himayesinde ilk tahsilini tamamlamıştır. Arkasından Taşkent Rüşdiyesini bitirdikten sonra dayısı onu tahsilini ilerletmesi için Konya dışında tanıdığı Mudurnulu bir hocanın yanına göndermiş, fakat gereken ilgi gösterilmeyince Konya'ya dönmek zorunda kalmıştır.

Okumak isteyen Fahri Efendi'yi dayısı, daha sonraları Konya'ya getirerek Sivaslı Ali Kemal Hoca'ya (veya Aladağlı Hoca'ya) teslim etmiştir.

Bahaüddin Efendi ile tanışması ise şöyle olmuştur: Bir gün hocası ile çarşıya çıkmış, Kapu Câmîi'nin doğu şadırvanının önünde, o sıralar Paşadaresi müderrisi Muhammed Bahaüddin Efendiye rastlamışlar, iki hoca selamlaşıp görüşmüşler. Hocası çömezine "Evladım, bu gelen zata şeyh efendi derler, yanına vardığımızda elini öp" der, Fahri Efendi de öper. Bu genç talebenin tavrı ve hali şeyh efendi hazretlerinin hoşuna gider ve 'Bunu bize ver bizde okusun' teklifinde bulunur. Bu görüşmeyle Fahri Efendi'nin ilmî ve manevî hayatı başlamış olur.

Memiş Efendi

Fahri Efendi, daha sonra İstanbul'a giderek zamanın meşhur âlimlerinden medrese tahsili görerek icazet almıştır.

On yıl kadar süren İstanbul'daki tahsil hayatı sırasında Sebilürreşad ve Beyan-ı Hak gibi çeşitli dergilerde ve gazetelerde ilmî, edebî ve fikrî yazılar yazmıştır.

Fahri Efendi, Arapça ve Farsçanın yanında Rumca'yı da çok iyi bilirdi. Bir dönem Sofya'da vaizlik yapmıştır.

Fahri Efendi (Kulu)

Fahri Efendi Hoca, Konya'ya dönerek Şeyhi Bahaüddin Efendi'nin vefatı üzerine de halifelik görevini üstlenmiştir¹³⁸.

Ana dili gibi Arapça, Farsça ve Rumca bilen Fahri Efendi, Bahaüddin Efendi'nin küçük oğlu Ahmed Ziya Efendi'nin müdürü olduğu Islâh-ı Medaris'te müdür yardımcılığı görevinde bulunmuş, birçok talebenin yetişmesine emek vermiştir.

138- Ali Ulvi Kurucu Hoca Efendi'nin Hatıralarında Mustafa Kurucu (Haciveyiszade) Hoca Efendi, Fahri Efendi'nin bu vazifeyi yürüttüğünden bahsetmektedir. Bakınız: Hatıralar, 3/66

Medrese Hocalığı döneminde Konya’da neşredilen Meşrik-ı İrfan gazetesinde yazılar yazan Fahri Efendi medreselerin kapatılması üzerine evine çekilerek, ömrünü ibadet ve taatla geçirip, vefatına kadar irşada devam etmiştir. Gelen ziyaretçilerini evde kabul ederek, onların yetişmeleri için sohbetlerde bulunmuş, halka her zaman yardımcı, onların her türlü dertlerine derman olmayı kendine görev edinmiştir.

Âlim, fazıl, edip ve son derece nezih bir kimse olan Fahri Efendi, tasavvuftan ileri gelen büyük bir hoşgörüyü sahip olarak tanınmış, bu nedenle herkesin hürmetini kazanmıştır. Tevazu sahibi olduğu, ev işlerine yardım ettiği, “Siz yorulmayın, biz yaparız” denilince “Benim de bu kadar hizmetim bulunsun” diyerek, misafirlerine bizzat kendisinin hizmet ettiği kaydedilir.

Güzel şiirler yazan, birçok dinî ve tasavvufî konuyu veciz bir şekilde mısralara dökten Fahri Efendi, meşhur “Kaside-i Bürde” yi tercüme edecek derecede Arapça’ya ve şiir gücüne sahipti. “Ahirete İman” isimli şiirinin bir bölümü şöyledir;

“Gözet ahkâm-ı Mevlâyı, yarın ruz-i kıyamet var
Mücazât var, mükâfat var, günahkâra ikâbullah
Unutma zinhar ölmek var, ölüp sonra dirilmek var
Çınlıçplak derilmek var, bürür âfakı havfullah”¹³⁹

Fahri Efendi’nin keramet sahibi olduğu, ziyaretine gelenlerin kalbinden geçenleri bildiği, soru sormak isteyenlerin sorularını sohbeti sırasında cevaplandığı ifade edilmiştir.

139- Ali Osman Koçkuzu, Haydin Basalım İzlere, s.175.

Memiş Efendi

“Diyanet İşleri eski Başkanlarından Ahmet Hamdi Akseki, ziyarete geldiği Çimili Hakkı Efendi Hoca’ya, Muhyiddin-i Arabî’nin Füsüs ve Fütühat-ı Mekkiyye gibi eserlerini tercüme ettiği hâlde bazı kısımlarını halâ anlayamadığını söyler. Hakkı Efendi de meselenin Fahri Efendi’ye açılmasını tavsiye eder. O akşam sohbet sırasında fikri sorulan Fahri Efendi, mütevazı bir şekilde açıklamalar yapar. Hayret içinde kalan Ahmet Hamdi Akseki, Fahri Efendi gittikten sonra Hakkı Efendi’ye;

-“Yahu Hakkı Efendi, bu nasıl ilim. Ömrümüz boşa gitmiş, ilim buymuş” demekten kendini alamaz.

Fahri Efendi, 26 Temmuz 1950’de vefat etti. Hacı Fettah Mezarlığı’nda Şeyhi Muhammed Bahaüddin Efendi’nin yanına defnedildi.

Kabir taşında şu kitabe yazılıdır;

“Geldim iline müflis ve muzdarrım İlâhî
Bir sadakaya nur-u cemalinden İlâhî
Zenbil-i niyazım boş, dolduruver lütfen İlâhî
İhsanına enbarına medyunum İlâhî
Taşkentli Muhammed oğlu Fahreddin Kulu.”¹⁴⁰

3) Mehmed Kudsî (Çakıllı) Efendi

Memiş Efendi’nin oğlu Halid Efendi’nin oğludur. 1290 / 1874’da Bozkır Hoca köyde doğdu. Sıbyan mektebini bitirdikten sonra Karaman’a gidip 1887’de rüştiyeyi bitirdi. Konya ve Karaman medreselerinde ders gördü.

1898'de Bekir Sami Paşa Medresesi ve tekkesi şeyhi ve amcası Muhammed Bahaüddin Efendi'den Nakşî-Halidî tarikatı üzere icazet aldı.

Ayrıca amcası Hasan Kudsi Efendi'den de 1901'de icazet aldı. Babasının vefatından sonra Karaman'da Ketenci Baba Nakşîbendî tekkesi postnişinliği ve müderrisliğinde bulundu.

Mehmed Kudsi Efendi ve Karaman'daki kabri

Karaman müftüsü Mustafa Efendi'nin azli ve müftülük için yapılan seçimde eski müftü Hadimîzade Mustafa Efendi'nin 18 reyine karşı, 41 oyla Karaman müftüsü oldu. Bu seçim meşihatça da tasvibe uygun görüldüğü için resmen 1919'da Karaman müftülüğü onaylandı.¹⁴¹ Uzun yıllar Karaman Müftülüğünde bulundu. 1962'de Karaman'da vefat etti.

141- Sadık Albayrak, Son Devir Osmanlı Uleması, 3/302

4) Hacı Mükremin Efendi

Silifke’de dünyaya geldi. Medrese tahsili yapmak için geldiği Konya’ya yerleşti. Sarı Hafız Süleyman Vehbi Efendi’de tahsilini tamamlayıp icazet aldı. Bir icazet de Kurra Kafalızâde Hacı Hasan Efendi’den aldı.

Hacı Mükremin Efendi’nin Kabri

Uzun yıllar Unkapanı Medresesi’nde talebe okutarak icazet veren Hacı Mükremin Efendi, vaktini riyazet, Kur’an ve zikirle geçirdi. 1915 yılında vefat ederek Hacı Fettah Mezarlığı’na defnedilen Mükremin Efendi’nin kabir taşı kitabesi şöyledir:

“An asıl Silifke’den ve meşâyihî Nakşîbendiye-i Hâliidiye’den olup Şeyh Bahâuddin Kuddise sırruhu Hazretlerinin halifesinden el-Hac Mükremin Efendi. Ruhuna fatiha–1331.”¹⁴²

c) HACI FEYZULLAH EFENDİ (1805–1876)

Hacı Feyzullah Efendi, Memiş Efendi'nin halifesidir. 1805'de Silistre eyaletinin Razgrad'a bağlı Sazlı köyünde dünyaya gelen Hacı Feyzullah Efendi tahsil hayatına yedi yaşında başladı, bir sene içinde Kur'ân-ı Kerim'i hıfz ederek tecvid, ilmihâl ve İmam Birgivi'nin kitaplarını okudu.

Feyzullah Efendi'nin Fatih'teki Türbesi

On sekiz yaşına kadar sarf, nahiv ve fıkıh tahsil eden Hacı Feyzullah Efendi 1809'da Rusya'nın o bölgeyi istilâ etmesi sebebiyle Vidin'e göç etti. Burada taun ve veba salgını çıkması üzerine tekrar memleketine döndü, fakat çok geçmeden 1232/1817'de tekrar Vidin'e geldi.

1825'te babası vefat eden Hacı Feyzullah Efendi 1826'da Belgrat'a gelerek askeri eğitim gördü. 1828'de Rusya muharebesinde İnebolulu Mahmud Ağa'ya kâtip olarak Vidin civarındaki muharebelerde bulundu. Daha

Memiş Efendi

sonra Ömer Paşa ile Siroz'a gidip ordu müşiri sadrazam Reşid Paşa'nın dairesine alındı. O zaman Anadolu'yu istilâ eden Mısırlı İbrahim Paşa'nın üzerine gönderilen Reşit Paşa'nın emrine girerek orduyu hümayun levazimat-ı umumîye memuru olarak tayin edildi.

İstanbul'da bir ara mühürdarlık da yapan, kendi elinin emeğiyle geçinmeye çalışan ve bu yönüyle melami meşrep olduğu anlaşılan Hacı Feyzullah Efendi gördüğü bir rüya üzerine Hâlid-i Bağdadî'nin halifelerinden Malatyalı Hüseyin Vâiz Efendi'yi ziyârete gitti. Hüseyin Vâiz Efendi kendisine teveccüh ederek inâbe¹⁴³ verdi. 1840'da bir ara Maraş'ta memurluk yapan Feyzullah Efendi Hüseyin Vâiz'den hilâfet aldı.

Hacı Feyzullah Efendi'nin şöhretinin yayılmasından sonra Mısır Hidivî Mehmed Ali Paşa'nın isteği üzerine İbrâhim Paşa, özel bir yazı ile Hacı Feyzullah Efendi'yi âilesi ile Halep üzerinden Mısır'a gönderdi. Erzâk-ı Umûmiye Nezâreti ve Ziraat-i Umûmiye Emânet-i Cesîmesi'nde memur olan Feyzullah Efendi'nin daha sonra istifa ederek Antakya'ya geldiği İlim-i Hakikat'da zikredilmektedir.

Feyzullah Efendi, daha önce görüşüp feyiz aldığı hocası Hüseyin Vâiz Efendi vefât edince, başka bir rehber aramaya başlar. Şöyle anlatır:

“Mürşidimin vefatıyla muhtaç olduğum bir rehber buluncaya kadar dünyanın her tarafını dolaşmak en büyük

143- İnabe; bir mürşide bağlanmak. (Heyet, Osmanlıca Türkçe Büyük Lugat, s.450, İstanbul 1985)

arzumdu. Bu şekilde başıboş kalışım beni kahrediyordu ve yerimde duramıyordum. Ancak (işler vakitlerine bırakılır, zaman gelince olur) buyrulduğu gibi bir müddet sabırla bekledim. Bu hal üzere bir ay geçti. (Daha sonra verilen bir vazifede dokuz ay daha çalıştım.) Hakikî maksadıma kavuşuncaya kadar gezip dolaşacaktım.”

“İskenderiye’den Anadolu’ya giden bir gemiye binip yola çıktım. Yolda bir İngiliz korsan gemisi bizi esir aldı. Birkaç gün sonra da serbest bıraktı. Bundan sonra denizde fırtına çıktı. Alaiye iskelesine güçlükle geldik ve on beş gün kaldık.”

“Bu sırada o memleketin insanlarından bazılarıyla görüşüp konuştuk. Bu konuşmalarımız sırasında Konya’da büyük bir âlim ve meşhur bir veli olan Muhammed Kudsî Efendiden bahsettiler. Onun büyüklüğünü ve üstünlüğünü anlattılar. O zata karşı kalbimde bir muhabbet ve meyl hâsıl oldu. Derhal ailemin bulunduğu yere gidip onlara; “Ben aradığımı buldum! Hazırlanın yarın Konya’ya gideceğiz.” dedim. Onlar hazırlıklarını yaptılar ve ertesi gün yola çıktık.”

“Meğer Muhammed Kudsî hazretleri Konya’da değil, Bozkır’ın Hoca köyünde imiş. Yola çıkışımızın dördüncü yani cuma günü o köye ulaştık. Köye yaklaşınca, köyün yakınında akan bir çaydan geçerken ayakkabımın teki suya düştü. Bulmak mümkün olmadı. Atımdan indim, üzerimde kıymetli elbise, bir ayağımda ayakkabı ve bir ayağımda da mest olduğu halde yürüyordum. Arkamdan

Memiş Efendi

da hanımım, çocuklarım ve hizmetçilerim geliyordu. Eşyalarımızla yüklü bir halde pazaryerinden geçerken bize bakıp birbirlerine; “Acaba nereye gidiyorlar?” diyorlardı. Hava soğuk ve kar yağmıştı. Önce bir evde misafir olduk. Sonra hemen bir ev kiralayıp yerleştik.”

“Hemen o gün Muhammed Kudsî hazretlerinin huzuruna gittim. Mübarek yüzünü görünce, ben de tam bir aşk ve muhabbet hâsıl oldu. İçimden bu büyük zat beni talebeliğe kabul etse diye geçerken, bana;

-Soyun da gel! buyurdu.

“Dünyalık namına neyim varsa her şeyimi bırakmamı işaret ettiğini fark ettim. Hemen kiraladığım eve gidip bütün aile efradımı yanıma çağırdım. Bütün altın kıymetli mücevherat ve silah sandıklarını açıp bunları taksim edip dağıttım. Sonra da hizmetçilerimin tamamını serbest bıraktım. Onlara; “Ey evlatlarım! Küçüklüğümden beri can u gönülden aradığım mürşidi kâmilî ve mürebbî-i mükemmilî Allah teâlâyâ hamdolsun ki bugün buldum. Yıkayıcının elindeki ölü gibi ona teslim ve tâbî oldum. “Bana soyun da gel!” buyurdu. Artık benim dünya ile işim kalmadı. Siz beni öldü kabul ediniz! İşte sizi Allah için serbest ve hür bırakıyorum. Serbestsiniz.” dedim. Sonra oğullarım Tahir ve Sadık’a ve hanımıma dönerek;

“İşte yaptığımız muameleyi gördünüz ve anladınız. İsterseniz sizi buradan Vidin’e göndereyim. Orada oturunuz. Nasibimizde var ise bir gün yine kavuşuruz. Eğer bu-

rada kalmayı isterseniz sabır ve tahammül göstermeniz îcâb eder. Hocam ne zaman izin verirse o zaman gelip sizinle görüşürüm.” dedim.”

“Hanımım ve oğullarım tam bir teslimiyetle; “Saçının bir teline bin can ve baş feda olsun.” diyerek orada kalmayı istediler.”

Feyzullah Efendi onların bu samimî teslimiyeti üzerine onları kiraladığı evde bırakıp Muhammed Kudsî hazretlerinin huzuruna gitti. Hocası onu hemen halvete soktu. Kırk gün bir yerde yalnız ibadet ve tâatla meşgul oldu. Daha bu vazifeye başladığı sıralarda idi. Bir gün bir âh çektiğinde yanında bulunan arkadaşlarının süratle yanından kaçıştıklarını görüp niçin kaçtıklarını sordu. Onlar:

-Sen âh çektiğin zaman ağızından ateş çıkıyordu. Biz bu ateşten korkup kaçtık, dediler.

Feyzullah Efendi şöyle anlatır: “Bir sabah vakti Muhammed Kudsî hazretlerinin sohbet meclisinde en ön saftan bir adım ileri oturmuştum. İçeri teşrif ettiklerinde safların düzeltilmesi ile vazifeli olan Celâl Efendi ile birlikte yanıma gelip kalabalık bir cemaat önünde kolumdan tutarak beni en arka safa geçirdi. Bunun bir hikmetinin ve nefsimin kusuru sebebiyle olduğunu düşünerek dışarı atılmadığıma şükrettim.”

Muhammed Kudsî hazretlerinin yanında yedi ay müddetle tasavvufta çok sıkı bir şekilde çalıştı. Meşakkatli riyazetler çekti. Yedi ay sonra ona tasavvufta icazet ve hilâfet verdi.

Memiş Efendi

Feyzullah Efendi şöyle anlatmıştır: “H.1257 / 1841 senesi Rebî’ülevvel ayının başında bir Cuma günü, Cuma namazından sonra Muhammed Kudsî hazretleri camiden çıktığı sırada pazar halkı büyük bir kalabalık hâlinde saf saf dizilmiş bekler bir halde idi. Hocam halka selâm verdikten sonra ellerini açıp onlara dua etti. Büyük kalabalık da; “Âmin!” dedi. Bu duadan sonra beni medresenin bir odasına götürüp, daha önceden benim için yazdığı icazetnameyi çıkarıp açtı ve okudu. Sonra bana verdi ve beni irşâd vazifesi yapmakla vazifelendirdi. Hemen o gün Malatya’ya gitmemi emretti. Hazırlanıp vedalaşarak yola çıktım. Kırk beş günde Malatya’ya ulaştım. Burada insanları terbiye etmek ve talebe yetiştirmekle meşgul oldum.”

1843’te hac farızasını ifa eden Hacı Feyzullah Efendi Malatya’ya döndükten sonra mürşidinin isteğiyle Vidin’e gitti. Burada üç ay kadar kaldı. Ardından Malatya’ya döndü.

Feyzullah Efendi, 1264 / 1847 senesinde İstanbul’a gidip insanları irşâd, doğru yolu gösterme ile meşgul oldu. Hocası Muhammed Kudsî Efendi ona daha önceden;

-”İstanbul’un bir köşesinde yerleşip, nice zaman tanınmazsın. Yalnızlık âleminde gizli kalırsın!” buyurmuştu.

Hocasının işareti üzerine İstanbul’da sekiz sene talebeleri ve çocuklarıyla kendi halleri üzere bir evde kaldı. Sessiz sedasız insanları irşâd ile meşgul oldu. Daha sonra ismi duyulup tanındı.

Feyzullah Efendi'nin sohbetleri çok kıymetli idi. Uzunca boylu, buğday benizli, güler yüzlü, yumuşak sözlü, kalbi feyiz saçan büyük bir veli ve rehberdi. Etrafına ilim ve feyiz saçmaya başladı. Âlimler, tasavvuf ehli zatlar, devletin ileri gelenleri ve halk büyük kalabalıklar hâlinde sohbetlerinde toplandı. Böylece pek çok kimse onun rehberliği ile saadete kavuştu. Talebeleri gayet iyi yetişip âlim, salih ve fazilet sahibi oldular.¹⁴⁴

Malatya Elazığ yöresinde başlattığı irşat faaliyetlerine Rumeli'de de devam eden Feyzullah Efendi 1865'te tekrar İstanbul'a gelerek Halıcılar'da kendi adına nispetle kurduğu tekkede hizmet verdi. 1859 Kuleli Vakasına adı karıştı. Bundan dolayı sürgün yaşadı. Sonra tekrar İstanbul'a geldi. 1852 yılına kadar iki kez mürşidini ziyaret eden Hacı Feyzullah Efendi 1876'da vefat etti. Kabri İstanbul Fatih Halıcılar'dadır.¹⁴⁵

144- Menâkıb-ı Feyzullah Efendi, Üniversite Kütüphanesi, İbn-i Emîn Kısmı, T.Y., No: 2760 (<http://www.biriz.biz/evliyalr/ea0685.htm>)

145-Hüseyin Vassaf, Sefiney-i Evliya, II/310-315; Abdurrahman Memiş, Halid-i Bağdâdî ve Anadolu'da Hâlidilik, s.142-144

Memiş Efendi

Feyzullah Efendi ve oğlu Sadık Efendi'nin Kabirleri

Hacı Feyzullah Efendi'nin halifelerinden bazıları şunlardır:

a- Vidinli Hacı Sâdık Efendi (ö.1916) (Feyzullah Efendi'nin oğludur),

b- Manastırlı Hacı Talhâ Efendi,

c- Hasan Visâlî (ö. 1902) dir.

d- İstanbullu Rüstem Efendi,

e- Şair Lefkoşalı Galib (ö. 1867),

f- İbnül Emin Mahmut İnal'ın babası Mehmet Emin Paşa (ö. 1908),

Hasan Visali vasıtasıyla sürdürülen bu yolun son halkası Ankaralı Küçük Hüseyin Efendi (ö. 1930)'dir.¹⁴⁶

Hasan Visâlî Efendi'nin halîfeleri, Kalenderhâne mektebi muallimi Osman Efendi, "Küçük Hüseyin" nâmıyla meşhûr Ârif Efendi ile Hüseyin Hüsnü Efendi'dir. Hüseyin Hüsnü Efendi'nin yirmi halîfesi vardır. Bunlar;

1-Ömer Lütfi Efendi, 2-Necip Efendi, 3-Ahmet Efendi, 4-Hafız Sadettin Efendi, 5-Hafız Muhammed Efendi, 6-Hafız Nususi Efendi, 7-Hafız Kuddusi Efendi, 8-Hace Mes'ud Efendi, 9-İbrahim Şaban Efendi, 10-Ahmed Yafalı Efendi, 11-Mehmed Rıdvan Efendi, 12-Emin Edhem Efendi, 13-Debbağ Ahmed Efendi, 14-Hüseyin Efendi, 15-Mehmed Faik Efendi, 16-Necip Efendi, 17-Uşşâkî Osman Efendi, 18-Sâlih Fevzi Efendi, 19-Kadırgalı Osman Efendi, 20-Kadırgalı Mustafa Efendi.¹⁴⁷

146- Hür Mahmut Yücer, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, s.333

147- Abdurrahman Memiş, Anadolu'da Hâlidilik, s.142-4

d) KADINHANILI TOPBAŞZADE AHMED KUDSÎ EFENDİ

Memiş Efendi'nin halifelerinden olan Ahmed Kudsî Efendi'nin babasının adı Mustafa'dır. Konya'nın Kadınhanı ilçesinde doğmuştur. Konya ve İstanbul'un büyük âlimlerinde ilmini tamamladıktan sonra Mekke'ye gitti. Mekke müftüsü Seyyid Muhammed b. Hüseyin el-Kutbi'den fıkıh, hadis ve tefsir dersleri aldı. Seyyid Muhammed b. Ali es-Senüsi'den de hadis ve tasavvuf dersleri aldı. Daha sonra memleketine dönerek Konya'ya yerleşti. Tedris ve irşatla meşgul oldu.

Konya'ya gelişiyle ilgili olarak şunlar anlatılır: Şeyh Ahmed Kudsî, rüyasında Mevlana'yı görür. Mevlana Hazretleri "Civarımıza gel" diye çağırır. O da bunun üzerine Mevlana türbesi civarına yerleşir ve evlenir.

27 Aralık 1875'de Tahtatepen Karakurt mahallesinde bulunan Yeğenoğlu Medresesi'ne müderris olarak atanır.

Hadis ve Tefsir okutarak Konya'da şöhret kazanan Ahmed Kudsî, hattatlığıyla da bilinir. Alanyalı Hacı Abdülkadir'den öğrendiği hatta maharet kazanmış; birçok risale ve beş ayrı Mushaf (Kur'an) yazmıştır.

Kırk bin hadisi şerif ezberlediği için kendisine "Seyyidül-muhaddisin" denilmiştir.

"Hidayetü'l-Mürtab fi Fezailü'l-Ashab" adlı eseri İstanbul 1292'de basılmıştır. Çeşitli kaynaklardan seçilmiş nakillerden oluşan ve 20 fasıldan meydana gelen eser, ashab hakkında yanlış düşünce ve değerlendirmeleri düzeltmek amacıyla, sahabe ile ilgili hadislerden deliller

Memiş Efendi

getirerek yazılmış olup konuya ait ehlisünnetin anlayışını ortaya koymaktadır. Eser ilk defa Elmalılı Muhammed Bedreddin Yazır tarafından Türkçeye tercüme edilmiş ancak bu tercüme basılmamıştır.

Eserin Mustafa Ayyıldız tarafından yapılan çevirisi “Peygamberimiz ve Ashabı” adıyla İstanbul 1985’de Erkam yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Ahmed Kudsî’nin diğer eserleri ise kaybolmuştur.¹⁴⁸

Ahmed Kudsî Efendi yetmiş yaşlarında 1305/1889 Mevlana Türbesi’ne yakın evinde vefat ederek Mevlana Dergâhı bahçesine gömülmüştür.

Kadınhanılı Topbaşzade Ahmed Kudsî Efendi’nin Kabir Taşı

148- Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, 1/250; İsmail Lütfi Çakan, Ahmed Kudsî Efendi, TDV İslam ansiklopedisi, 2/97; Caner Arabacı, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, 409-410; Eminoğlu, Tarihçe, s.112

Cumhuriyet devrinde, Mevlana bahçesindeki düzenlemeden dolayı mezar taşı, Sırçalı Medrese'ye kaldırılmıştır.

Mezar taşı Mevlana Türbesi avlusundadır. Mezar taşında;

“Hüve'l-baki. Sultanu'l-aşıkîn seyyidü'l-muhaddisin sadat-ı meşay-i nakişibendiyyeden es-seyyid el-Hac Ahmed Kudsî el-Hâliidi rahimehullahu rahmeten vasiaten. Sene: 1306, zilhicce” yazılıdır.

Kadınhanılı Topbaşzade Ahmed Kudsî Efendi, Merhum Musa Topbaş Efendi'nin dedelerindedir.

e) HACI ABDULLAH EFENDİ (1807–1901)

1222/1807 yılında Bozkır'ın Karacahisar Köyü'nde dünyaya geldi. Babası Yegen Efendi diye tanınan Seyyid Mehmet b. Ali'dir. Annesi ise Karacaardıçlı Zeynep Hanım'dır.

Abdullah Efendi'nin Sandukası

Memiş Efendi

Abdullah Efendi, küçük yaşlarda annesini, beş yıl kadar sonra da babası Mehmet Efendi'yi kaybetti. Üvey annesinin yanında sıbyan mektebini bitirdikten sonra, babasının talebelerinden birisi onu, Hocaköy'de Memiş Efendi'nin medresesine kaydettirdi. Abdullah Efendi bundan sonra tamamen Memiş Efendi'nin terbiye ve tedrisinde yetişti.

Memiş Efendi, bu çok sevdiği talebesini, vefat eden Şeyh Nuri Efendi'nin dul kalan eşi Arife Hanım'la evlendirerek, talebe yetiştirmek üzere genç yaşında Seydişehir'e gönderdi.

1833 yıllarında Seydişehir'e gelerek müderrisliğe başlayan Abdullah Efendi, Şeyh Nuri Efendi Medresesi'nde talebe yetiştirmeye başladı. Oğlu Hâcegan Efendi de medrese tahsilini tamamlayarak babasına yardımcı oldu.

Bu sıralarda Memiş Efendi, Seydişehir'in Çavuş köyüne gelip yerleşti. Bundan sonra medresesini oğullarına bırakan Abdullah Efendi sık sık hocası Memiş Efendi'yi ziyaret etmeye ve yanında kalmaya başladı.

Memiş Efendi, zahirî ilimlerde eşsiz bir âlim olan Abdullah Efendi'ye, tasavvuf ilmini de öğretti. Abdullah Efendi, Hocasının vefatından sonra tamamen kendisini ibadet, itikâf ve ezkara verdi. Bu hâli tam on altı yıl devam etti.

Bu dönemde Nakşî şeyhi olarak ünü bütün Türkiye'ye yayıldı. Anadolu'nun dört bir tarafından halk akın akın onu ziyarete gelmeye başladı. Zamanının devlet büyüklerinin de

sevgi ve itibarını kazandı. II. Abdülhamit Han'ın bile kendisini gizlice iki defa ziyarete geldiği rivayet edilmektedir.

Kerameti zahir evliyadan kabul edilen Abdullah Efendi, bir ara hac görevini de ifa etmiş ve 1901 yılında vefat etmiştir. Hıdır Mescidi denilen bugünkü türbesinin bulunduğu yere defnedilmiştir.

Otuz altı yıl müderrislik, otuz dört yıl da Nakşîbendî Tarikatı'nın şeyhliğinde bulunan Abdullah Efendi, pek çok halife yetiştirmiş ve bunlar vasıtası ile tarikatının yayılmasına vesile olmuştur. Türbesi çok ziyaret edilen ziyaretgâhların başında gelir.

Abdülaziz Mecdi Efendi'nin naklettiğine göre, Ayaşlı Şakir Efendi'nin cezbeye tutularak tasavvuf yoluna gireceğini Abdullah Efendi önceden haber vermiştir. Şu hikmetli sözler ona aittir:

“Lisanda olan kelime-i tevhit arızidir. Ölüm halinde faydası olmaz. Tevhidin kalbî olması da lâzımdır.”

“Size zulmetmemeleri için, ehlinin gayri yanında hakikatleri söylemeyin.”

“Hakikati de ehlinden gizlemeyin. Eğer gizlerseniz, onlara zulmetmiş olursunuz.”¹⁴⁹

149- Abdurrahman Ayaz, Seydişehir Tarihi, s.85-177; Hasan Özönder, Konya Velileri, s.243-251; M.Ali Uz, Konya Alimleri, s.303; Bozkiri Sempozyumu, s.223; Altan Atan, Şeyh Hacı Abdullah Dehlevi, İslam Mecmuası, s.55-7, sayı:135, Kasım, 1994

Hacı Abdullah Efendi'nin öğrenci ve halifelerinden bazıları şunlardır;

a- Hacı Hâcegan Efendi

b- Çerkeşli Hacı Hilmi Efendi (Cidde'de vefat etti.)

c- Abdülaziz Mecdi Tolun

d- Sivaslı Ali Kemali Efendi (1920'de Delibaş ayaklanmasında şehid edilmiştir. Kabri Üçler mezarlığındadır.)

e- Ayaşlı Şakir Efendi (1917'de vefat etmiştir. Kabri Şems mezarlığında idi.)¹⁵⁰

f- Bergamalı Hacı Abdullah Efendi

g- Eskişehirli Hacı Abdullah Efendi (11 yıl aralıksız üç aylarda Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendinin yanında erbaine girmiştir.)

h- Akseki Çimili Kara Hafız Hacı Osman Efendi; (Çimili Ahmet Fevzi Efendi (1856–1952)nin babasıdır) ¹⁵¹

ı- Çumralı Hacı Hüseyin Efendi

j- Vilayet muhasebesinden Osman Efendi

k- Denizli Yatağanlı Müderris Mehmed Efendi (1842-1916).

Abdullah Efendi'nin halifelerinden olan Müderris Mehmed Efendi hakkında Prof.Dr. Cevat Akşit bir mülakatında: “-Bizim sülalemiz ilmi bakımdan Berika adlı eserin şarihi Hadimî Şeyhe bağlı. Benim dedem, onun oğlundan icazetli. Dedem hem şeyh, hem din âlimi. Dokuz tane çocuğu olmuş. Onlardan Mehmed Efendi var, süper birisi, 28 yaşında, sekiz yerden icazet almış. Dedem onu İstanbul'a göndermiş, kurra icazeti aldirmiş, tasavvuf icazeti al-

150- Mahmud Sural, 50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya, Yeni Konya, 8 Ağustos 1975

151- M.Ali Uz, Konya Alimleri, s.474

dırmış. Dedem, babamı da İstanbul'a göndermiş, hem İstanbul'dan, hem de Seydişehirli Abdullah Efendi'den tasavvuf icazeti aldirmiş¹⁵² demektedir.

Dr. Baha Akşit ve Prof Dr. M. Cevat Akşit'in büyük dedeleri olan ve Koca Şeyh diye anılan Hacı Şeyh Mehmed Efendi (1842-1916) tahsiline önce babası ile başlamış, daha sonra Hacı Karacaların Osman Efendi'den icazet almıştır. Tahsilini devam ettirmek için Konya'ya gitmiş, oradan 1862-1864 yıllarında Müsevvitze diye meşhur Abdullah Vahidi'den icazet almıştır.¹⁵³ Buradan da İstanbul'a giderek Fatih Medresesi'nde okuyup 1870'lerde Yatağan'a dönmüştür. Yatağan'a döndükten sonra, medreseye yeni binalar, hücre ve dershaneler eklemiş, camiye de tamir ederek bir süre için gerileyen medreseyi yeniden canlandırmıştır. Bu çalışmalarına kardeşleri ve oğulları da yardımcı olmuştur.

Koca Şeyh Antalya, Korkuteli, Fethiye, Muğla, Bozdoğan ve Denizli ilinde pek çok medresenin kurulmasına vasita olmuştur.

1. Cihan Harbi'nin başlaması ve seferberliğin ilanı üzerine, Yatağan Medresesi'ndeki bazı hocalar ve talebenin askere alınması sonucu medrese boşalmış, savaşın başlaması ile de öğretim büyük çapta durmuştur. Bu arada

152- www.delikanforum.net/dini-bilgi-ve-egitim/67904-cevat-aksit-hocaefendiden-hatiralar.html

153- Abdullah Vahdi b. Mustafa Fehmi efendi vf.1885 Ereğlidir. Babası ile beraber önce Hadim'e sonra Konya'ya yerleştiler. 1874'de Konya müftülüğüne getirildi. Ayrıca Cevizaltı müderrisliğini de yürütürdü. 1885'de Konya'da vefat etti. Bkz.Sadık Albayrak, Son Devir Osmanlı Uleması, 1/31; M. Ali Uz, Konya Alimleri, s.282-3

Memiş Efendi

1915 sonlarında Koca Şeyh da vefat etmiştir.

Seferberlik sırasında, askerlik çağına gelmeyen bir gurup gence Koca Şeyh'in büyük oğlu Arif Efendi ders vermişse de, devrin şartları gereği bu verimli olmamıştır. 1922'de zaferin kazanılmasından sonra talebeler gelince, yeniden hevesle tedrisata başlanmış ancak 1924 Mart'ında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreselerin bağımsız idareleri kaldırılmış, Yatağan Medresesi de fiilen kapanmıştır. Bir yıl sonra 1925 gündönümündeki büyük sel felaketinin zararlarını önlemek için, talebe hücreleri yıkılıp, kerestesiyle sed yapılmaya çalışılmış. Bunlar Yatağan Medresesi'nin sonunu getirmiştir.¹⁵⁴

Hacı Abdullah Efendi'den devam eden bazı silsileler ise şöyledir

1- Hacı Abdullah Efendi - Abdülcelil Akhisari - Muhammed Zühdü Asmacı (Manisa) - Ahmed Müştak İlbani Rebeci (Manisa)¹⁵⁵

2- Hacı Abdullah Efendi - Ahmed Hilmi Tarsusi - Hacı Abdullah Siddik Mersini - Hacı Huriye Emret - Hacı Gülsüm¹⁵⁶

3- Hacı Abdullah Efendi – Halil Develioğlu

Bu kol Biberiye Tarikatı olarak da bilinir. Halil Develioğlu önceleri Rufai, Kadiri ve Bektaşî tarikatında iken sonraları Hacı Abdullah Efendi'ye mürit olmuştur. Biberiye ta-

154- http://aksit.net/baha_aksit/tez/ailesi.html

155- 14 Haziran 2008'de Çavuş ziyareti esnasında müritlerinden aldığımız bilgidir.

156- Abdurrahman Memiş, s.141-142

rikatı denmesinin sebebi yemeklerinde acı biber yiyerek çile çıkarmalarından dolayıdır.¹⁵⁷

f) HACI AHMED EFENDİ

Antalya Akseki-Yarpuz köyünde dünyaya geldi. Hüseyin Efendi'nin oğludur. Tasavvufi icazetini Memiş Efendi'den aldı. 1842'den sonra Çumra Alibeyhüyüğü kasabasına yerleşti. Belediye karşısına halkın yardımlarıyla 28 Odalı ve 2 derslikli bir medrese yaptırdı. Dört oğlu vardı. Oğulları Mehmet ve Hüseyin efendiler müderristi. Diğer oğulları Abdulgafur ve Nuri efendilerdir. Hacı Ahmed Efendi 1884'de Alibeyhüyüğü'nde vefat etti. Kabri Alibeyhüyüğü mezarlığındadır.

Mezar taşında şunlar yazılıdır:

“Ülema-yı kiramdan Alibeyhüyüğü dersiami hanedan-ı kadimden Tarikat-ı Nakşibendiyye-i Hâlidîyye hülefasından el-Hac Ahmed Efendi. 1302 / 1884”¹⁵⁸

g) HAFIZ AHMED EFENDİ (KONYALI)

Konya'da doğdu. Şeyh Memiş Efendi'den icazet alarak halifesi oldu. Konya Müftüsü Abdülehad Efendi'nin derslerine devam ederek ilmi icazet aldı. Hat sanatını Akşehirli Mehmet Yusuf Efendi'den öğrendi. 1803'de hadis ilmi okutmak üzere Saraçzade Abdülkerim Efendi tarafından yaptırılan Saraçoğlu medresesinde uzun yıllar müderrislik görevinde bulundu. Burada pek çok öğrenci yetiştirdi. Ta-

157- Biberiye Tarikatı Hakkında; Abdurrahman Memiş, s.141-142; Ethem Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri, Biberiye maddesi, 3 Ankara 1964

158- Ahmet Şeref Ceran, Alibeyhüyüğü, s.24

Memiş Efendi

savvufu ve ilmi birlikte yürüten Şeyh Ahmed Efendi 1860 yılında Konya'da vefat etti. Kabri Sarı Yakup mezarlığındadır. Mezar taşında şöyle yazılıdır:

“el-Merhum Saraçzade Dairesi müderrisi Şeyh Ahmed en-Nakşîbendi el-Konevi el-Hâliidi. Ruhi için el fatiha. 1277”¹⁵⁹

h) SÜLEYMAN EFENDİ

Konya Ahırlı İlçesindeki Memiş Efendi'nin Halifelerinden
Süleyman Efendi'nin Türbesi

159- Veli Sabri uyar, Hattatlar, sy.95-96; Caner Arabacı, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, 374

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEMİŞ EFENDİ'NİN TORUNLARININ EĞİTİM HİZMETLERİ

Memiş Efendi

Bu bölümde Memiş Efendi'nin torunları ve aynı zamanda Bahaüddin Efendi'nin oğulları, Zeynel Abidin Efendi, Rifat Efendi ve Şeyhzade Ahmed Ziya Efendilerin Konya merkezli eğitim öğretim ve basın çalışmalarını inceledik.

Eğitim hizmetlerinde özellikle Bekir Sami Paşa'nın kurduğu Paşadairesi'nin yerine tesis edilen Islâh-ı Medaris ile basın hayatında ilmi, edebi, sosyal ve siyasi içerikli yazırlarla yer alan Meşriki İrfan ve İntibah dergilerine yer verdik.

Konya Valiliği Önünde Dua Merasimi

A- BEKİR SAMİ PAŞA MEDRESESİ (PAŞADAİRESİ) VE ISLÂH-I MEDARİS

Islâh-ı Medaris'ten önce Bekir Sami Paşa tarafından kurulan Paşadairesi, Alaaddin Tepesi ile Hükümet binası arasında, İplikçi Cami'nin karşısı ve şimdiki Merkez Bankasının bulunduğu yerde idi. Ebu Bekir Sami Paşa,¹⁶⁰ 1845'te dönemin Konya valisi idi.

Meşrutiyet dönemi Konya'sında etkili iki tarikattan biri olan Nakşibendiye-i Hâlidiliğin Konya kolu adeta bu medrese ile bütünleşmişti. Kendisi Nakşibendî tarikatine mensup olan Paşa, medreseyi de Nakşibendî tarikatı ve esaslarına hizmet amacıyla yaptırmıştı. Medresede görev yapan müderrisler, aynı zamanda Nakşibendî tarikatının önde gelen şeyhlerinden idi.¹⁶¹

Medresenin 14 odası, bir dersliği ve bir de camisi vardı. Medresenin ilk hocalarından Himmet Efendi'nin vefatından sonra Paşadairesi'nin başına Muhammed Bahaüddin Efendi getirildi.

Bekir Sami Paşa Medresesi (Paşadairesi) yıktırılarak iki katlı modern bir bina yaptıırıldı ve Islâh-ı Medaris'e dönüştürüldü. Islâh-ı Medâris, kurulduğu yer ve hocaları yönüyle Bekir Sami Paşa Medresesi'nin devamıdır.

160-Muzaffer Erdoğan, Ebu Bekir Sami Paşa, Konya Halkevi Dergisi, sy: 118-9, Ağustos 1948

161- Ali Çoban, 19. Yüzyıl Osmanlı Şeyhlerinden Bozkırılı Muhammed Bahâeddin Efendi ve "İkâzu'n-nâimîn" Adlı Eserindeki Tasavvuf Anlayışı, s.12

Alaaddin Tepesinden Valiliğe doğru Konya

İslâh-ı Medariste öğrencilik ve hocalık yapan İbrahim Hakkı Konyalı İslâh-ı Medaris'teki öğrencilik günlerini ve izlenimlerini şöyle anlatır:

“Birinci Cihan Harbinden yedi sene evvel başta Konya mebusu ve sonra ayan üyesi Şeyhzade Zeynel Abidin Efendi, kardeşi milletler arası bir ilim otoritesi olan Ziya Efendi olmak üzere Konya’da bir İslam üniversitesi’nin temelini atmak üzere faaliyete geçtiler. İslam’ı kemal zirvesinin üstüne çıkaran medreseleri ıslah etmeye karar verdiler. Sonra şeyhülislam olan Tokat mebusu Mustafa Sabri Efendi, Konya mebusu Elmalılı Küçük Hamdi (Yazır) ve Konya mebusu Ereğlili Salim Efendi’ler bütün Konya uleması (İttihat ve Terakki fırkasına satılmış birkaçı müstesna) olmak üzere bu çalışmayı desteklediler. Hayırseverlerin maddi yardımlarıyla Konya’da “İslah-ı Medaris-i İslamîyye” adlı bir öğretim müessesesi kuruldu.

Bu üniversite namzedi adından da anlaşılacağı gibi medreseleri islah edecekti. Bu müessese programında madde ilimleriyle mana ilimlerini birleştiriyordu. Yetiştireceği talebesini madde ve mana ilimleriyle cihazlandıracak iki kanatlı yapacaktı. Burada aynı zamanda Japonya ve Çin gibi kendilerine hakiki bir din arayan ülkelerde İslam'ı yayacak kudrette elemanlar yetiştirecekti. On iki senelik bir tahsilden sonra burada İslam'ın istediği çapta âlimler yetiştirecekti.

İslâh-ı Medaris'in yanında bulunan Konya Sanat Mektebi

Bu medrese dini kaynakları hakkıyla sökebilmek için garp/batı dillerinden birini öğrenmeyi ilk yıllardan programına koymuştu.

Ben bu İslam üniversite namzedinin ilk öğrencisi ve aynı zamanda benden sonraki sınıfların öğretmeniydim. Müessese Arapça öğretmenini Camiul Ezher'den getirt-

Memiş Efendi

mişti. Bu kişi son yıllarda Konya ve Beyşehir’de müftülük yapan büyük alim merhum Ömer Lütfi Efendi’ydi.

Arapça klasik usulle emsile binayla değil Berliç usulüyle kısa bir zamanda öğrenilmişti.

Matabe adlı bir tahta parçası var idi. Talebe bununla birbirini kontrol ederdi. Bu tahta parçası Türkçe konuşana verilir o da arkadaşlarından Türkçe konuşanı gizlice kollardı. Matabeyi akşama kadar çıkaramayan öğrenci ertesi gün sınıf dershanesini süpürür çeşmeden içecek suyu getirirdi. Bu bir ceza idi. İlk senenin sekiz ayından sonra bu yeni irfan yurdunda Türkçe konuşulmazdı. Kendisine matabe verilen bunun elinden çıkarmak için Türkçe konuşanları arardı. İkinci senede talebe Arapçayı öğrenmiş olurdu.

Bizim Fransızca hocamız bir Ermeni idi.

Bu medrese Konya’da Hükümet caddesinde İplikçi Câmîinin karşısındaki Konya valisi Bekir Sami Paşa’nın yaptırdığı Paşadaresi denilen medresenin eski odaları yıktırılarak yerine iki katlı olarak yaptırılmıştır.

Kütüphanesi, konferans salonları, kimya hanesi, fizik laboratuvarı, teodolit aletleri, müsenna küreleri vardı.

Medresede, müessislerinden Zeynel Abidin, Rifat ve Ziya kardeşlerin babalarından devraldıkları ve yeni neşriyatla zenginleştirdikleri çok büyük bir kütüphane bulunuyordu. Talebe bu kütüphaneden faydalanırdı.

Matbaa da kurulmuştu. Burada İslamî esaslara dayanan neşriyat yapılır gazete ve dergiler çıkartılırdı. Medrese bir gazetecilik enstitüsü gibi idi. Talebeye gazete ve mecmualara ilmi yazılar yazmaları da öğretilirdi.

Ben ilk yazımı Konya'da çıkan Meşriki İrfan gazetesinde neşretmiştim. Bu yazı Kus b. Saide'nin Ukaz Panayırı'nda söylediği Kâbe'ye asılmış nutkunun tercümesi idi.

Medresede yıldızlar ilmi, astronomi dersleri ve bunun araçları vardı. Ali Kuşçu'nun Fatih adına hazırladığı eşsiz bakır gökküresi de medresenin kütüphanesindeydi.

Ali Kuşçu'nun Fatih için hazırladığı küre

Medrese ve kütüphane yağmalandıktan sonra bu küre bir antikacının eline geçmişti. Benim neşriyatım üzerine Milli Eğitim Bakanlığınca satın alınarak İstanbul rasathanesine konulmuştur. Talebeye yıldızlar ve burçlar Alâeddin Tepesi'nden ve bazen minare şerefelerinden gösterilirdi.

Memiş Efendi

Bu dersin Hocası Şeyhzade Ziya Efendi merhumdu. Mesleklerine göre sahalarında birer otorite olan şu bilgiler müderrislik yapıyorlardı:

Şeyhzade Zeynel Abidin
Kardeşleri Rifat ve Ziya Efendiler
Konya Hukuk Mektebi müdürü Refik Bey
Hadimli Fahreddin
Kadir Şeyhzade Ali
Kudsî Efendizade Ali
Haciveyszade Mustafa Efendi...

Sonra Şeriyeye vekili ve Konya mebusu avukat Musa Kazım

Senirkentli Rıza

Kiçimuslalı avukat Ali Rıza Bey.

Şimdi bunların hepsi de Allah'ın rahmetine kavuşmuşlardır. Nur içinde yatsınlar.

Ben sınıfın birincisi ve daha sonraki sınıfların hocalarındandım. Bugün hayatta kalan arkadaşlarımdan Medine'nin büyük âlimi Saatçi Osman Efendi ile aynı zamanda talebem de bulunan cumhurbaşkanlığı senatörü Hidayet Aydın, eski Konya mebuslarından Avukat Vehbi Bilgin, başvekâlet arşivi eski uzmanlarından Mehmet Reşat ve İskenderiye üniversitesi profesörlerinden merhum şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin oğlu İbrahim Rüştü Bey'i hatırlıyorum.

Ben ikinci sınıfta iken bir güz mevsimi senelik imtihanlarımız yapılıyordu. Bu imtihanın mümeyyizleri arasında şu seçkin kişiler vardı.

Tokat mebusu ayan üyesi ve Şeyhülislam Mustafa Sabri, Konya Mebusu Elmalılı Küçük Hamdi, Konya mebusu Ereğlili Salim, Konya Mevlevihanesi şeyhi Veled Çelebi, müderris Naim Hazım Efendiler ve Konya Hukuk Mektebi müdürü Refik Bey ve Konya'nın değerli alimleri...

Mustafa Sabri Efendi, Elmalılı Hamdi Yazır, Veled Çelebi

Medresenin cadde kısmındaki büyük salonunda imtihan başlamıştı. Benden evvel birkaç arkadaşım içeriye alındılar. Sıra bana gelmişti. Ben de alındım. Evvela Hocam Ezherli Ömer Lütü Efendi ile Arapça konuştum. Mümeyyizlerin hemen hepsi de sualler sordular. Bunları Arapça cevaplandırımdı. Bir ara Mustafa Sabri Efendi'nin Zeynel Abidin Efendi'ye;

- "Hocam bunları nasıl yetiştirdiniz, nasıl okuttunuz, tebrik ederim" dediğini duydum.

Sonra bu büyük İslam alimi yerinden kalktı kara tahtaya geldi. Arapça bir şey yazdı.

- "Oku, tercüme et" dedi. 'Darihim ma dümte fi darihim' idi.

Memiş Efendi

Bu içine başka köklerden ayrı ayrı manalar olan bir güzel ve hikmetli söz idi. İçinde iki dar vardı. Birisi ev anlamında öteki de mudara kökünden emri hazır idi. Altına şu tercüme yazdım.

- “Evlerinde kaldıkça onlara müsaade et, yüzlerine gül.”

O vakte kadar hiç duymadığım ve görmediğim bu sözün tercümesi mümeyyizlerin takdirini toplamıştı.

Biraz sonra simsiyah sakallı Mustafa Sabri Efendi gibi sarığını çok iyi sarmış Küçük Hamdi Efendi tahta başına gelerek şunu yazdı:

- Arzihim ma dümte fi arzihim.

Bu hikmetli söze de birisi yer anlamında diğeri de rıza kökünden (razı et, rızalarını al) anlamında iki arz kelimesi vardı. Altına Türkçesini yazdım:

-Topraklarına devam ettikçe, topraklarında bulduğukça onların hoşnutluklarını kazan.

Sonra astronomi imtihanı başladı. Dünyanın sabit güneşin bunun etrafında döner olduğu nazariyesine hazırlanan eski görüşe göre yazılmış (Süllemü'l-eflak) adlı resimli taş basma bir astronomi kitabını Hindistan'dan getirtmiştik. Evvela bundan sualler soruldu. Ortada Fatih'in bu nazariyeye göre Ali Kuşçu tarafından hazırlanan kitabeli bakır gök küresi vardı. Evvela bu nazariyeye göre sorulanları cevaplandırdım. Sonra güneşin sabit arzın yedi arkadaşıyla onun peyki olduğu nazariyesine göre yani astronomi esaslarına dayanılarak sorulan suallere cevap verdim.

Rub irtifa tahtasıyla saatin nasıl bulunduğunu anlattım. Güneş saati hakkında mümeyyizlerin sorularına hoşuna giden cevaplar verdiğimi, onların sürekli takdirleriyle öğreniyordum.

İmtihandan sonra hastalanmışım. Mustafa Sabri Efendi ile Zeynel Abidin Efendi ve Ziya Efendiler bir London ile Yaka bağlarındaki evimize kadar geldiler. Benim hatırımı sordular. Gönlümü aldılar. Daha sonra Mustafa Sabri Efendi medresenin konferans salonunda bir konferans verdi. İslam'ın istediği tarzda adam yetiştirecek bu medreseyi çok beğendiğini gelecek sene oğlunu da buraya getireceğini söyledi. Bizi okumaya, İslam'a uygun bir şekilde okumaya teşvik etti.”¹⁶²

İslah-ı Medarise Ait Bir Belge¹⁶³

162- Mustafa M. Tiğlioğlu, Haciveyiszade Mustafa kurucu (Rh.a), Konya 1983 15-19 Basılmamış lisans tezi (Yeni Asya Gazetesi 29 Eylül -2 Ekim 1971'den naklen)

163- 1- Karaman'ın İlisra karyesinden Hafız Ahmed Vehbi Efendi bin Receb Efendi Konya İslah-i Medaris-i İslamiyyesi Dershanelerine

Memiş Efendi

Mustafa Sabri Efendi Konya'ya bu ziyaretini Ali Ulvi Kurucu'ya şöyle anlatır:

“Azizim Islâh-ı Medaris'e girdiğimizde varlığımı benliğimi sanki yeşil bir nur kapladı. Burası mektep olmakla beraber bir dergâh, bir terbiyehane bir tasfiyehane, mücahid yetiştiren bir yuva idi. Orayı böyle gördüm.

Hacı Veyis Efendi

Medine'de yerleşen saatçi Osman Efendi idi. Hatırımnda kalan bir diğeri de kütüphaneci İbrahim Hakkı Efendi'dir.

Ziya Efendi'ye:

-Ziya Efendi, bu Hocalara ne veriyorsunuz, diye gizlice bir soru sordum. Ziya Efendi:

bi'l-imtihan duhul ederek on seneden ibaret olan muddeti tahsiliyyesinin dört senesini ikmal ve bila fasıla terfii sınıf imtihanlarını aliyyu'l-a'la olarak verdiği ve sınıfının birincisi olduğu cihetle hizmeti maksura suretiyle eday-i vazife-I askeriyeye sayau ve husni ahlak lie mütehalik olduğu arz ve tasdik olunur. Fi Nisan sene 332 Konya Islah-i Medaris-i Islamiyyi Müdiri Şeyhzade (mühür) Ahmed Ziya 1314 (Ve diğeri iki mühür)

-Hocam ne verelim biz kendimiz himmete muhtaç bir dede... Biz kimseden bir şey almıyoruz. Hepsi Allah için bu memleketin evlatlarını yetiştirmeye çalışıyorlar.

Ziya Efendi böyle deyince Hocaların yüzünde parlayan nuru anladım. Bu nur, nur-u ihlas, nur-u ilahi imiş.

Ziya Efendi bu sırada Hacı Veyis Efendi'yi göstererek;

-Bu Hoca Dolav denen semtte oturur. Orada bir cami imamıdır. Kendisinden çocuklara kıraat ve tecvid okutmasını rica ettik. Ta Dolav'dan buraya iki km yayan yürüyerek derse gelir gider dedi.

Medreseyi o kadar beğendim ki Konya'dan İstanbul'a döner dönmez hanıma ilk söylediğim;

- Hanım İbrahim'i yarın Konya'ya gönderiyoruz. Bavulunu hazırla, demek oldu. Hanım;

-Hayırdır inşallah, bir tek oğlumuz var onu da tahsil için Konya'ya mı gönderiyorsun. Herkes çocuğunu tahsil için İstanbul'a gönderirken biz Konya'ya mı yollayacağız, dedi.

İki kızımız bir de oğlumuz vardı. Ben hanımın bu makul itiraz ve hayretine karşı;

-Hanım İstanbul'un şöhreti var ama benim senelerden beri hayal ettiğim medreseyi Ziya Efendi Konya'da kurmuş, dedim. Böylece bizim İbrahim'i Konya'ya gönderdik.¹⁶⁴

İbrahim Hakkı Konyalı şöyle anlatır;

“Medresenin seçkin talebeye ayrılmış yatılı odaları vardı. Bu odalardan birisi bana verilmişti. İmtihandan sonra ilk okuma devri başlamıştı. Hocamız Ziya Efendi beni çağırdı ve şunları söyledi;

- “Mustafa Sabri Efendi İstanbul’dan oğlu İbrahim’i buraya getirdi. Senin yanına vereceğiz. Sen ona derslerini tekrarlatacaksın. Arap dilini de öğreteceksin. Çünkü Mustafa Sabri Efendi senin medresedeki muvaffakiyetini çok beğenmiş. İstanbul’da mektep medrese mi yok oğlunu Konya’ya kadar getirmiştir. Bu medresemiz için övünülecek bir şeydir.” Ben:

- “Teveccühünüze çok teşekkür ederim ama ben okuyacağım kendimi yetiştireceğim af buyurun” dedim. Diğer hocalarım da aynı teklifi yaptılar; kabul etmedim.

Akşam eve döndüğüm zaman anneme babama durumu söyledim. Onlar bana:

- “Oğlum dediler, memleketin ve İslam dünyasının en büyük alimleri sana teveccüh gösteriyorlar kabul et!” dediler.

İbrahim Rüştü benim yanıma verilmişti. Davudi çok güzel bir sesi vardı. Güzel sarık sarardı. Medresenin mescidinin önünde ezan okur herkesi vecd ve istiğraka gark ederdi. Güzel Arapça öğrenmiş sınıfın çok seçkin bir öğrencisi olmuştu.

Bu arada İstanbul'da Mahmut Şevket Paşa öldürülmüştü. Siyasi çekişmeler ve ithamlar yüzünden Mustafa Sabri Romanya'ya gitme mecburiyetinde kaldı.

Hocamız Rifat Efendi'nin evinin bir kapısı da medreseye açılırdı. Sabah namazına geçerken kapımızı tıkırdatır.

Ibrahim Hakkı Konyalı, Ibrahim Rüştü Efendi

- "Kuma ya ibrahimeyn (namaza kalkın iki ibrahimler)" derdi. Kalkar Ibrahim Rüştü ezan okur, namazımızı kılardık.

Medresesin spor dersleri arasında kılıç ve kalkan oyunu vardı. Cuma günleri Alâeddin tepesinde kılıç kalkan oynardık, güreşler yapılırdı.

İttihat ve Terakki ile Hürriyet ve İtilaf Fırkasının mücadelesi İslam'ın arzuladığı çapta kurulmuş olan bu ilim müessesesini birinci cihan harbinin ilk yıllarında yıktı, dağıttı. Meskenet ve zillet içinde bocalayan İslam ülkelerine madde ile manayı kucaklaştıran böyle bir ilim müessesesi kurmaları tavsiye olunur.¹⁶⁵

165- Mustafa M. Tiğlioğlu, Haciveyiszade Mustafa kurucu (Rh.a), Konya 1983 15-19 Basılmamış lisans tezi (Yeni Asya Gazetesi 29 Eylül -2 Ekim 1971'den naklen)

Haciveyszade Mustafa Efendi Islâh-ı Medaris günlerini şöyle anlatır:

Haciveyszade Mustafa Kurucu

- Ziya Efendi bize usulü fıkıh okutuyordu. Bir gün derse başlamadan önce;

- “Arkadaşlar, içinizden kim dünkü dersleri hülasa edecek?” diye sordu.

İçimizden kimse cesaret edip dersi hülasa edemedik. Yalnız Fahri (Kulu) Hoca Efendi güzelce anlattı. Bunun üzerine Ziya Efendi sert bir dille hepimizi azarladı.

- “Çocuklar, eğer okuyacaksak ciddi okuyalım. Beni kendiniz gibi aylak adam mı sanıyorsunuz. Benim vakitlerim değerlidir. Okuyacaksanız devam edelim... Demek ki ben bu kadar zamandır bir Fahri Efendi’yi okutuyordum. Bir tek talebem varmış. Talebe işte böyle olur.”

Fahri Efendi'nin bu uyanıklığı bizi kendimize getirdi. Ondan sonra gece yarısına kadar derse çalışır öyle girdik. Hoca aniden sorsa bile geçmiş dersleri anlatabilecek halde olurduk.¹⁶⁶

Sonuç olarak İslah'ın bu kadar etkili olmasını sebepleri, İslah'ın kurucularının baba ve dedelerinin bir tarikat şeyhi olmaları, toplumda saygı ve hüsnü kabul görmeleri, ilimde kariyer olarak buldukları yüksek seviye ve doğru olanı yapma teşebbüs ve samimiyetleridir.¹⁶⁷

B- MEŞRİK-İ İRFAN VE İNTİBAH

Konya'da 1869'dan itibaren yayınına başlayan Konya adında tek bir resmi gazete vardır. Tek matbaa da hükümet konağındaki resmi matbaadır.

İkinci Meşrutiyetle birlikte özel gazete ve dergilerin sayısında bir artış olmuştur. Anadolu (1908), Hakem (1909), Meşrik-i İrfan (1909), Çiftçi (1909), Şemş (1909), Babalık (1910), Meram (1910), Osmanlı (1911), Telgraf Haberleri (1918), Öğüt (1919), İntibah (1919), İbret (1919), Halk (1922) gazeteleri ile Barika (1909), Ufk-u Atı (1911), Şahab (1911), Rehber (1913), Ocak (1917), Öksüz Yurtları (1917), Hak Yolu (1919) dergileri yayın hayatına girmiştir.¹⁶⁸

Bu gazetelerden Hakem ve Osmanlı Konya'da İttihat ve Terakki Partisi'nin sözcülüğünü yapmaktaydı.

166- Ali Ulvi Kurucu Hatıralar,1/85

167- Caner Arabacı, Konya Medreseleri, 512

168- Mehmet Önder, Konya Matbuat Tarihi, 10, Konya 1949

Memiş Efendi

Meşrik-i İrfan ise önce Ahali Partisi sonra da Hürriyet ve İtilaf Partisinin sözcülüğünü yapmaktaydı. Meşrik-i İrfan bir parti gazetesi olup İttihat ve Terakki'ye muhaliftir.

İslâh-ı Medaris-i İslamîyye'yi medreseler içinde ayrıcalıklı kılan bir yönü de medreseye ait bir matbaasının ve yayın organlarının bulunmasıdır.

İkinci meşrutiyetten sonra Konya'da çıkan üçüncü sivil gazete olan Meşrik-i İrfan¹⁶⁹ medrese bünyesinde çıkmış olup II. Meşrutiyetle başlayıp milli mücadelenin ilk yıllarında muhalefetin Konya'daki sesi olmuştur.

Meşrik-i İrfan

Meşrik-i İrfan 1 Ocak 1909'da yayın hayatına başlar. Sahibi Mazlumzade Hacı Osman, sorumlu müdür Mehmed Burhaneddin, başyazarı ise Muhammed Rifat Efendi'dir. Basıldığı yer ise Şerafettin Câmîî civarında Meşrik-i İrfan matbaasıdır.

2 yaprak 4 sahife ve 4 sütün olarak hazirlanan gazete-
de yerel gündemden ülke geneline ve dış politikaya kadar
gelişmeler anlatılır. 4. sayfa ise resmi ve özel ilanlar için
ayrılmıştır.

Alimler ve tüccarlardan oluşan 34 kişi tarafından 60
hisseli bir şirket olarak 1327 /1909 da kurulan bu şirket
basın yayın dışında ticari faaliyetlere de yönelmiştir. Mat-
baa farklı dillerde baskı yapabiliyordu. Mürettip yetiştir-
mek için ücretsiz kurslarda açılmıştı.

Gazete Konya merkez dışında Antalya ve Isparta'da da
muhabir bulundurmaktaydı.

Haber kaynağı olarak İstanbul ve taşradaki basın or-
ganlarından alıntılar yapıyordu.

İkdam, Yeni İkdam, Sabah, Yeni Gazete, Serbest Millet,
Saday-ı Tanin, Tasvir-i Efkâr, Tearüf-ü Müslimin, Beyanül-
hak (İstanbul), Tarık, İkbâl (Trabzon), Köylü (İzmir), haber
kaynakları arasındaydı.

Medreselerin ıslahı, Meşrik-i İrfan'ın üzerinde ısrarla
durduğu bir konuydu. II. Meşrutiyetin kısa süren hürriyet
havasından yararlanarak İslamî esaslar çerçevesinde ya-
yını hedeflemektedir. Yazı kadrosunun ağırlığını Islâh-ı
Medaris'in müderris ve öğrencileri oluşturmaktaydı.

Gazete zamanla eleştirisel bir tutum sergileyerek yö-
netimden şikâyet edenlerin seslerini duyurabildiği bir
platform haline geldi.

Memiş Efendi

İslâh-ı Medaris'in kurucularından Zeynel Abidin Efendi'nin siyasi çizgisi gazetesinin yayın politikalarını da etkiledi. Zeynel Abidin Efendi II. Meşrutiyette Konya'dan İttihat Terakki'den milletvekili seçilmiş fakat kısa süre sonra İttihat Terakki'den ayrılıp Ahali Partisine geçerek bu partinin kurucuları arasında yer aldı.

Konya'da geniş ve etkin bir nüfuzu olan Zeynel Abidin Efendi'nin İttihat'tan ayrılması bu partiyi çok rahatsız etti. Meşrik-ı İrfan, Hürriyet ve İtilaf Partisi kuruluncaya kadar Ahali Partisi'nin sözcülüğünü yapmıştır. Bu süreç Zeynel Abidin Efendi ile Meşrik-ı İrfan'ı İttihat Terakki'nin hedefi haline getirmiştir.

Mahmud Şevket Paşa suikastını muhalefet üzerinde baskıyı artırmak için kullanan İttihat Terakki yönetimi, Hürriyet ve İtilaf partisinin ileri gelenlerini tutuklayıp sürgüne gönderir. İslâh-ı Medaris Eylül 1917 de kapatılır. Çok zengin olan kütüphanesi yağmalanır. Ancak İslah'ın faaliyetleri medrese kapandıktan sonra da devam eder.

İttihat Terakkinin etkinliğini bitirmesinden sonra 1919 yılında İbrahim Hakkı Konyalı'nın sahibi olduğu Hak Yolu adında bir dergi daha çıkar. Dergi aynı yıl içinde kapanır. Derginin idaresi İslâh-ı Medaris'in binasıdır.

1919 yılında İntibah yayınlanmaya başlar. İlk sayı hariç dergi İslah matbaasında basılır.

Başyazarı Ahmed Ziya Efendi'dir. Mütareke yıllarında Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın canlanmasıyla İntibah da İttihat ve Terakki'ye şiddetle muhalefet yürütür. Gazete 1920 de kapanır.

İslah'ın kadrosunun bu muhalefeti, Delibaş ve Bozkır olaylarının bu kadroya mal edilmesine sebep olmuştur.

İntibah Gazetesi

Rifat Efendi ve gazeteyi çıkaran Mazlumzade Hacı Osman Delibaş olayında ‘asileri ilzam etmesi’ suçundan idam edilir. Zeynel Abidin Efendi 150’likler listesine alınarak yurtdışına sürgün edilir.¹⁷⁰

170- Hakan Aydın, II. Meşrutiyet Döneminde Konya’da İslamcı Muhalefetin Sesi: Meşrik-i İrfan S.Ü. SBE Dergisi S. 17, sf. 33-52

اصعب العباد
محمد العبد الوجادي
المصري
انور
ع

Şeyh Memiş Efendi'nin el yazısıyla imzası: "ed'afü'l ibâd
Muhammed Kudsî Hâlidî en-Nakşîbendî el-Bozkırî"

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**MEMİŞ EFENDİ'NİN
TASAVVUFÎ VE İLMÎ SİLSİLESİ
MEKTUPLARI
ŞEMÂİLİ
AHLAKI
VE
MENKİBELERİ**

Şeyh Memiş Efendi (k.s.)'nin Kabri

A- MEMİŞ EFENDİ'NİN TASAVVUFÎ SİLSİLESİ

Silsile zincir anlamına gelen Arapça bir kelimedir. Tasavvufta şeyhten yani mürşitten mürşide oradan tarikat pirine, oradan da Hz. Peygamber (s.a.v)'e kadar ulaşıldığına inanılan bey'at zincirini gösteren kitap, liste ve cetvelere verilen isimdir. Silsile ilk defa hadis ilminde kullanılmış zamanla ahlak eğitimini esas alan tasavvuf ilminde de kullanılmaya başlanmıştır. Silsileden bahseden eserlere, silsilename, şecere, tomar ve ensâb adı verilir.

Hz. Peygamber (s.a.v)'e kadar teselsülen ulaşan Nakşibendî tarikatı Hâliidiye kolunun silsilesinin yer aldığı, ders tarifini, günlük ezkar ve dualarını kaydettiği pek çok eser bulunmaktadır. Şeyh Memiş Efendi'nin yer aldığı tasavvufî silsile, bizlere eserler vasıtasıyla ulaşmıştır. Bunlardan biri Şeyh Memiş Efendi'nin oğlu ve halifeyi mutlakası Şeyh Muhammed Bahaüddin Efendi'nin "İkazu'n-Naimîn" adlı eseri, bir diğeri de yazarı belli olmayan "Silsile-i Şerîfe ve Hatm-i Hacegân ve Du'a ve Tertibi Şuğul" adlı risaledir. Memiş Efendi'nin tasavvufî silsilesini bu iki kaynak ile sunacağız.

a) İKAZU'N-NÂİMİN'DE YER ALAN SİLSİLE

Eserde Memiş Efendi'nin tasavvufî silsilesi şu şekilde yer almaktadır:

"Ben yüce Nakşbendiyye nisbetini babam ve şeyhim kutbu'l-ârifîn Muhammed Kudsî'den (k.s.) aldım.

Memiş Efendi

- O da ilk şeyhi Ödemişli Hasan Kudsi'den aldı.
O ikisi de Şeyh Kutbu's-Samedânî Hâlid el-Bağdâdî'den (k.s.) almışlardır.
O Abdullah Dehlevî'den,
O şeyhi Habîbullah Mazhar'dan,
O Seyyid Nur'dan,
O Seyfüddîn'den,
O Muhammed Ma'sum'dan,
O babası Ahmed el-Fârûk es-Sirhindî'den,
O Muhammed Bâkî'den,
O Muhammed Hâce'den,
O Derviş Muhammed'den,
O Muhammed Zâhid'den,
O Ubeydullah Ahrar'dan,
O Yakup el-Çerhî'den,
O Alâüddîn el-Attâr'dan,
O Bahâüddin Muhammed Şah-ı Nakşbend'den,
O Emir Külal'den,
O Muhammed Baba Semmâsî'den,
O Azîzân diye meşhur Ali er-Râmîtenî'den,
O Mahmud el-Encîr el-Fağnevî'den,
O Ârif er-Revgirî'den,
O Abdülhâlık Gucdüvânî'den,
O Yusuf Hemedânî'den,
O Ebû Ali Fârmedî'den,
O Ebu'l-Hasen el-Harakânî'den,
O Ebû Yezid Bistâmî'den,
O Hocası Ali es-Sindî'den,

- O Câfer-i Sâdık'tan,
- O Kâsım bin Muhammed bin Ebû Bekr es-Sıddîk'tan,
- O Selmân-ı Fârisî'den,
- O Ebû Bekr es-Sıddîk'tan (r.a.),
- O da Rasûlüllah (s.a.v.)'dan almıştır.

...Ve Şeyh Ebû Ali Fârmedî, nisbeti Ebu'l-Hasen el-Harakânî'den aldığı gibi Ebu'l-Kâsım el-Gürgânî'den,

- O Ebû Osman el-Mağribî'den,
- O Ebû Ali el-Kâtibî'den,
- O Ebû Ali er-Rudbârî'den,
- O Ebu'l-Kasım Cüneyd Bağdâdî'den,
- O Sırrı Sekatî'den,
- O Ma'ruf el-Kerhî'den,
- O İmam Ali er-Rıza'dan,
- O babası İmam Musa Kazım'dan,
- O babası Ca'fer-i Sâdık'tan,
- O babası Muhammed Bâkır'dan,
- O babası Zeynel Âbidîn'den,
- O babası İmam Hüseyin'den,
- O babası Emîru'l-Mü'minîn Ali bin Ebû Tâlib'den (r.a.),
- O da İki Cihanın Efendisi (s.a.v.)'nden almıştır. Salât ve selamın en mükemmeli O'na, diğer nebilere, âline ve ashabına olsun.

...Ve Kerhî de bu nisbeti İmam Ali er-Rıza'dan,

- O Dâvûd et-Tâî'den,
- O Habîbi Acemî'den,

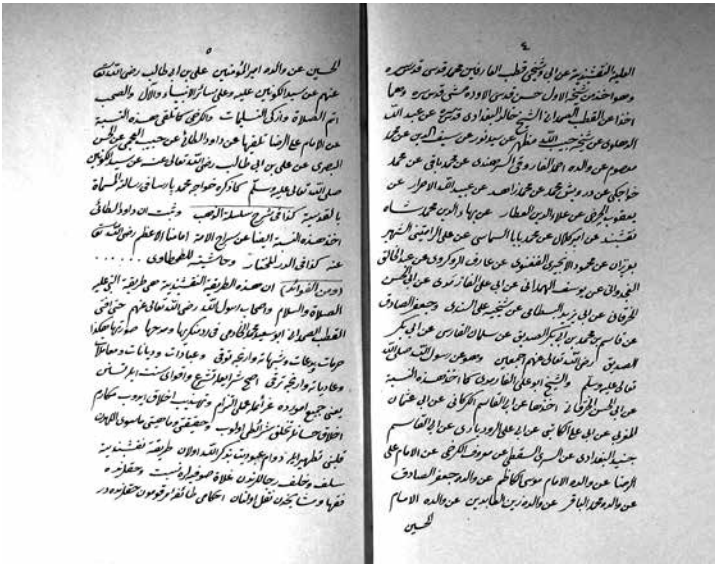

O Hasan-ı Basrî'den,

O Ali bin Ebû Tâlib'den (r.a.)

O da İki Cihanın Efendisi (s.a.v.)'nden almıştır.

Bunu Hâce Muhammed Parsa “Kudsîyye” diye isimlendirilen risalesinde zikretmiş ve “Altın Silsile” şerhinde de böylece zikredilmiştir. Ve Dâvud et-Tâî'nin bu nisbeti aynı şekilde Ümmetin kandili İmamı Azam'dan aldığı sa-bitir. Bu Dürü'l-Muhtâr'da ve Tahtâvî'nin Hâşiyesinde de böyledir.”¹⁷¹

Bahaüddin Efendi'nin “İkazu'n-Naimin” adlı eserinden silsilenin geçtiği bölüm

171- Muhammed Bahaüddin Efendi, İkazu'n-Nâimîn, 3-5, Yusufağa ktp, 9939; Ayrıca bak: Ali ÇOBAN, 19. Yüzyıl Osmanlı Şeyhlerinden Bozkırlı Muhammed Bahâeddin Efendi ve “İkazu'n-Nâimîn” Adlı Eserindeki Tasavvuf Anlayışı, Konya 2007 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

b) RİSALE “SİLSİLE-İ ŞERİFE VE HATM-İ HÂCEGÂN VE DU’A VE TERTİBİ ŞÜĞÛL (SİLSİLE-İ ALİYYE-İ BENDİYYE-İ HÂLİDİYYE)”

Şeyh Memiş Efendi’nin tasavvufî silsilesine yer veren eserlerden bir diğeri de “Silsile-i Şerife ve Hatm-i Hacegân ve Du’a ve Tertibi Şuğul” adlı risaledir. Risalede silsile ile birlikte günlük ders tarifi yapılmakta dualar belirtilmektedir.

Risale 24 sayfa, nesih hatlı ve Arap harfleri ile yazılmıştır. Konya İsmail Kaya Eğitim Vakfı (İKEV) kütüphanesi 2754 numarada bulunan ve Arapça-Farsça-Osmanlıca metinlerden oluşan eser, 1289/1872 yılında basılmıştır.

Eser, İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emîri Koleksiyonu, 1143-1144-1145 numaralarda da mevcuttur. Eserin elimizdeki nüshasında, yazarı ve basım yeri belli değildir.

Eser, Nakşî tarikatının Hâlidiye kolu silsilesini ele almaktadır. Silsile, Hz. Peygamber (s.a.v)’den başlayarak Şeyh Muhammed Kudsî el-Konevî / el-Bozkırî (Memiş Efendi)’de son bulmuştur. Şeyh Memiş Efendi, eserin iki yerinde Muhammed Kudsî, bir yerinde de Muhammed Kudsî el-Konevî diye geçmektedir.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır:

1. Silsile-i Aliyye-i Nakşîbendiyye-i Hâlidiyye

Bu bölümde Hz. Peygamber (s.a.v)’den başlayarak Muhammed Kudsî’ye kadar gelen silsile kaydedilmiştir.

2. Silsiletün Aliyyetün Manzumetün Li Cenabi Ziyaidin Mevlânâ Halid Kuddise Sirruhu

Bu bölümde yine Hz. Peygamber (s.a.v)'den başlayarak Muhammed Kudsi'ye kadarki silsile Farsça yazılmıştır.

3. Tertib-i Şuğul

Bu bölümde ise bir müridin günlük olarak yapması gereken ders tarifi verilmiştir. Ders tarifine göre mürid tenha bir yerde ayaklarını sağ tarafından çıkararak (teverrük) oturacak, 25 defa istiğfarda bulunacak, bir Fatiha ve üç İhlâs okuyup sevabını Şâh-ı Nakşîbend hazretlerine bağışlayacaktır.

Arkasından rabita-ı mevt (ölümü tefekkür) ve rabita-ı mürşid (mürşidi tefekkür) yapacaktır. Bundan sonra da rabitayı huzur yapacak ve zikrullah başlayacaktır. Zikrullah esnasında vukuf-i kalbiye dikkat edecek ve arasına “İlâhî ente maksûdî ve rızâke matlûbî” diyerek zikirdeki niyetini kontrol edecek, ibadetini ihlâsla sadece Allah için yoğunlaştıracaktır.

4. Salâvat-ı Hamse

Bu bölümde beş vakit namazdan sonra okunacak salavat zikredilmiştir.

5. Ba'de's-Subhi ve'l-Mağrib

Bu bölümde sabah ve akşam namazlarından sonra okunacak salavat zikredilmiştir.

6. Ba'de'l-Asr

Bu bölümde ikinci namazından sonra okunacak salavat zikredilmiştir.

7. Kable Salâti'l-Cum'a

Bu bölümde Cuma namazından önce 1000 defa okunacak salavat zikredilmiştir.

8. Ba'de Salâti'l-Cum'a

Bu bölümde Cuma namazından sonra 100 defa okunacak salavat zikredilmiştir.

9. Hatm-i Hâce-i Kebîr

Bu bölümde hatm-i hâceganın tarifi verilmiştir.

10. Duâ-i Hatm-i Şerîf

Bu bölümde ise hatmeden sonra okunacak duaya yer verilmiş, dua içinde Muhammed Bahaeddin Nakşîbend hazretlerinden başlayarak silsile-i şerif zikredilmiştir.

Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya adlı eserinde Şeyh Muhammed Kudsî'yi anlattığı bölümlerde bu risaleden ismini anmadan alıntılar yapmıştır.¹⁷²

Şeyh Memiş Efendi'nin tasavvufî silsilesinin ayrıntılı olarak yer aldığı Risale'nin metni ve Latin harflere çevirisi ekler bölümünde verilecektir.

172-Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya, (Yayına Hazırlayanlar: Ali Yılmaz-Mehmet)

C- DİĞER BİR SİLSİLENÂME

Muhammed Kudsî el-Bozkırî'ye ait olan “**Silsilenâme**” adlı üç sayfalık yazma eser, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi 03188/7 numarada kayıtlıdır. Arapça nesih hattı ile yazılı eserde Şeyh Muhammed Kudsî Memiş Efendi'den başlayarak Rasullullah (s.a.v) Efendimiz'e kadar tarikat silsilesi kaydedilmiş, sonuna da kısa bir dua eklenmiştir.

SİLSİLENAME

[1. sayfa]

1. ve bi-hürmeti şeyhinâ şeyhi'l-emîn, gavvâsı bahri hakkı'l-yakîn, muhyi's-sünneti ve'd-dîn, sultânî'l-evliyâ **eş-Şeyh Muhammedini'l-Emin el-Kudsiyyi el-Bozkırî kaddesallâhu teâlâ sırrahu** efâza aleynâhu;

2. ve bi-hürmeti şeyhinâ menbai'l-ahvâli melekûtiyyi ve matlai'l-envâri ceberrutiyyi ve mahzeni'l-esrârî lâhûtiyyi **Mevlânâ eş-Şeyh Hasan el-Kudsiyyi el-Koneviyyi kaddesallâhu teâlâ sırrahu**;

3. ve bi-hürmeti şeyhinâ hazreti imâmü'l-enâm kutbi'd-dâireti'l-İslâmî's-sâir fi'llâhi'r-râkii's-sâcidi zi'l-cenâheyni fi ilmi'z-zâhiri ve'l-bâtın **Mevlânâ eş-Şeyh Muhammedin Hâlidin el-Bağdâdî el-Osmânîyyi kaddesallâhu teâlâ ve efâza aleynâhu**;

4. ve bi-cezbeti kutbi'l-evliyâi ve burhânî'l-asfiyâi câmiu'l-kemâli's-sûriyyi ve'l-ma'neviyyi **Mevlânâ eş-Şeyh Abdullâh ed-Dihleviyyi kaddesallâhu sırrahu**;

5. ve bi-hürmeti'l-muallâ, el-müzekkâ, el-musaffâ, el-mutahhari **Şemsiddin Habîbullâh Cân-ı Cânân el-Mazhar kaddesallahu teâlâ sırrahu**;

6. ve bi-himmeti'l-müteşerrefi bi't-tecelliyyi'z-zâtiyyi ve's-sıfâtiyyi ve'ş-şuûniyyi seyyidi's-sâdât **Nuriddîn Muhammed el-Bedâvüniyyi** kaddesallâhu teâlâ sırrahu;

7. ve bi safveti'l-müstefreki fi'l-lucyeti bahri hakki'l-yakîn sultânî'l-evliyâi **eş-Şeyh Seyfiddin** kaddesallâhu teâlâ sırrahu;

8. ve bi lav'ati şeyhihi ve vâlidihî emîni sırrıke'l-mahtûmi şeyhi'l-meşâyihî **eş-Şeyh Muhammed Ma'sûm** kaddesallâhu teâlâ sırrahu;

[2. sayfa]

9. ve bi mükneti şeyhihi ve vâlidihî mazhari'l-acâyibi ve'l-garâibi ve menbai'l-esrâri ve'l-meânî **eş-Şeyh Ahmet el-Farukiyyi el-Serhindiyyi** el-maruf bi'l-İmâm er-Rabbâniyyi Müceddidi'l-elfi sâni kaddesallâhu teâlâ sırrahu;

10. ve bi cezbeti'l-kutbi'llezi li-sahbâi el-hubbi'z-zâtiyyi hüve's-sâfiyyi müeyyidi'd-dîni'r-raziyyi **eş-Şeyh Muhammed Bâkî Billâh** kaddesallâhu teâlâ sırrahu;

11. ve bi mecdeti'l-Mevla'l-kerîmi's-seniyyi **Mevlânâ Hâceki es-Semerkandiyyi el-Emikeniiyyi** kuddise sırrahu

12. ve bi şeyhi'l-meşâyihî **Mevlânâ Muhammed ez-Zâhid** kuddise sırrahu

13. ve bi şeyhi'l-meşâyihî **Mevlânâ Dervîş Muhammed** kuddise sırrahu

14. ve bi şeyhi'l-meşâyihî **Ubeydullah el-Ahrâr es-Semerkandiyyi** kuddise sırrahu

15. ve bi şeyhinâ **Ya'kûb el-Çerhiyyi el-Hisâriyyi** kuddise sırrahu

Memiş Efendi

16. ve bi şeyhinâ kutbu'l-aktâbi **eş-Şeyh Muhammed Alaeddin el-Attâr** kuddise sırrahu

17. ve bi şeyhinâ ve imâminâ imâmi't-tarîkati ve gavsil-halîfeti ve şemsi'l-feleki'l-hakîkati zi'l-feyzi'l-cârî ve'n-nûri's-sârî **Şâh-ı Nakşbend Muhammed Bahâeddîn Muhammed el-Uveysiyyi el-Buhâriyyi** kuddise sırrahu

18. ve bi şeyhinâ seyyidi's-sâdâtî **es-Seyyid Emîr Külâl** kuddise sırrahu

19. ve bi kutbi'l-evliyâi **Muhammed Baba es-Semmâsiyyi** kuddise sırrahu

20. ve bi Hazreti **Azîzân Ali er-Râmîteniyyi** kuddise sırrahu

21. ve bi şeyhi'l-meşâyihî **Mahmûd el-Encîr el-Fa'neviyyi** kuddise sırrahu

22. ve bi kutbi'l-evliyâi **eş-Şeyh Ârif er-Rîvgeriyyi** kuddise sırrahu

23. ve bi gavsi'l-halâiki **Abdulhâlık el-Gücdüvâniyyi** kuddise sırrahu

24. ve bi şeyhinâ gavsü's-samedânî **Yusuf el-Hemedâni** kuddise sırrahu

25. ve bi kutbi'l-evliyâi **Ebî Aliyyi el-Fâremediyyi** kuddise sırrahu

26. ve bi şeyhinâ **Ebi'l-Hasan el-Harkaniyyi** kuddise sırrahu

[3. sayfa]

27. ve bi şeyhinâ sultâni'l-ârifin **Ebî Yezîd Bestâmiyyi** kuddise sırrahu

28. ve bi kudveti imâminâ **Ca'fer bin Muhammed es-Sâdık** (sıfatu Ca'fer) radiyallâhu teâlâ anhu

29. ve bi imâminâ ileyhimâ el-müeyyid bi't-tevfık **Kâsım bin Muhammed bin Ebi Bekir es-Siddîk** radiyallâhu teâlâ anhum

30. ve bi muhibbinâ **Selmân el-Fârisiyyi** el-ma'dûd min âli'r-rasûl radiyallâhu teâlâ anhü

31. ve bi hürmeti menbai's-sıdki ve's-safâ seyyidînâ Muhammedini'l-Mustafâ sallahu aleyhi ve sellem ve bi hürmeti rûhi refîkihi ve sâhibihi fi'l-ğâri ve menbei'l-feyzi ve'l-esrâr eş-şeyhüş-şefîki's-sâdiki'l-vesîki **Hazreti Ebî Bekir es-Siddîk** radiyallâhu teâlâ anhu

32. ve nebiyyinâ **Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem.**

Allâhümme'hfaz tarîkatenâ ve hulefâenâ min firyeti'l-hussâdi ve fitneti ehli'l-fesâdi ve zid muhabbetenâ lehüm ve muhabbetehüm ve iltefâtehüm lenâ.

Allâhümme'ğfirlenâ hatayânâ veclibnâ ilâ muhabbetike bi-muhabbeti evliyâike verzukna't-tevfike ve'l-istikâmete lenâ

ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyil-azîm.

ve sallallâhu alâ seyyidînâ Muhammedin ve âlihi ve sahbihi alâ taâtike bi rahmetike yâ erhame'r-râhimîn, ecmaîn.

Sühbâne rabbike rabbi'l-izzeti 'ammâ yesifûn ve selâmün ale'l-mürselîn

Ve'l-hamdü lillahi rabbi'l-âlemîn.

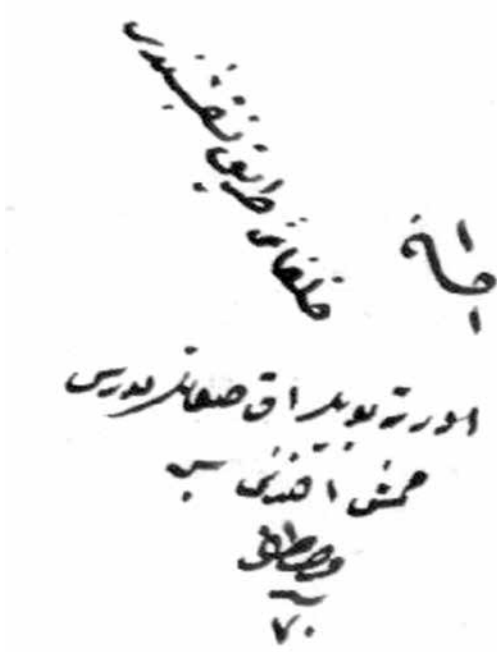
وبحرمة شيخنا الشيخ الامام عوامي حريص البصير
 محي السنة والدين سلطان الاولياء الشيخ محمد الامين
 القدرسي الموزعير قدس الله سره وافاض علينا آه
 وبحرمة شيخنا منبجواي ملكوتي ومظلي انوار خير نوري
 ومخزن اسرارك يوقد مولينا الشيخ حسن القدرسي
 القدوة قدس الله سره آه وبحرمة شيخنا حضرت
 امام الانام قطب دارينع الاسلام الشريف الله الكريم
 الساجد ذي الجناحين في علم الظاهر والباطن مولينا
 الشيخ محمد زابا البغدادي العثماني قدس الله سره وافاض
 علينا آه وبحرمة وطيب اولياء ورضاء اصفياء
 جامع النجف الاشوري والمعتوق مولينا الشيخ
 عبد الله هكوي قدس الله سره وبحرمة المعالي
 المزي المصفي المظهر شمس الدين صيب الله
 جان طائفة المظهر قدس الله سره آه وفي امة المنتخب
 بالنجف الزاينة والصفانية والسنة في سيدات آه
 نور الدين محمد الداوي قدس الله سره آه ويصوغ
 المستشرق في الله بحريص البصير سلطان الاولياء
 الشيخ سيف الدين قدس الله سره آه ويوطع شيخ
 قوالك امين سرك المكنون شيخ المشايخ الشيخ
 محمد المصطفى قدس الله سره آه وبلغنا شيخنا والدين

عبد الله

مظفر العباس والعزيب ومنه الأبرار والمعلم الشيخ احمد الغاروني
 رستم بندي المعروف بالامام الرباني محمد والاعراب الثاني قدس سره
 في محبة القطب الذي ليضاهي الهبة القاتلة هو المشايخ مؤيد الدين
 الرضوي الشيخ محمد الباقي بالله ورسوله تعالى آه وجملة الكون الكرمي
 الشيخ مولانا خواجه الشيخ قنده الاميني وبتشيخ المشايخ مولانا
 محمد زاهد قدس سره وبتشيخ المشايخ مولانا درويش محمد قدس سره
 وبتشيخ المشايخ عبيد القم القمي قدس سره وبتشيخنا يعقوب
 الخريجي الحضارتي قدس سره وبتشيخنا قطب الاقطاب الشيخ محمد
 علاء الدين الوطاري قدس سره وبتشيخنا وانا من اعمام الطريقة
 وغوث الخليفة شاه نقشبند محباء الدين محمد الاويني
 البخاري قدس سره وبتشيخنا سيد الشاذلي المتبدي امير
 خلا قدس سره وبتقطب الاولياء محمد بابا السمايني قدس سره
 وبتحضرت محمديان علي الرابطيني قدس سره وبتشيخ المشايخ
 محمود الانجيري الفغنوي قدس سره وبتغوث الخلائق
 عبد الحايون الفخرواني قدس سره وبتقطب الاولياء الشيخ غافر
 وبتشيخنا يوسف هدي قدس سره وبتقطب الاقطاب ابي علي
 ايفار مدي قدس سره وبتشيخنا ابي الحسن الخرفاني قدس سره

B- MEMİŞ EFENDİ'NİN İLMÎ SİLSİLESİ

Memiş Efendi'nin ilmî silsilesi, hadis ve fıkıh ilminden aldığı icazetleri göstermektedir. İlmî silsile, tasavvufî silsilede olduğu gibi Hz. Peygamber (s.a.v)'e kadar ulaşmaktadır. Hadis icazetleri farklı iki koldan geldiği için ikisine de yer verdik.

a) HADİS İCAZETİ SİLSİLESİ¹⁷³

Şeyh Muhammed Kudsî el-Bozkırî

Seyyid Ahmed el-Müftü el-Hadimî

173- Şeyh Ahmed Ziya Efendi'nin Ali Rıza Kudsî Efendi'ye Verdiği icazetler Koyunoğlu no: 37.023

Memiş Efendi

Seyyid Muhammed Emin el-Müftü el-Hadimî
Ebu Said el-Hadimî
Şeyh Mustafa el-Hadimî
Şeyh Muhammed et-Tarsusi
Muhammed b. Ali el-Kamil
Hayruddin Deylemi
Muhammed b. Ahmed b. Abdulkadir
Zekeriya el-Ensari
Hacer el-Askalani
Burhaneddin
Allame ibni Şihne
Siraceddin ed-Deyri
Ebulvakt Abdülevvel
Ebul Hasen Abdurrahman ed-Daveri
Abdullah es-Serahsi
Muhammed b. Yusuf Abdülaziz el-Firebri
(Muhammed b.) İsmail el-Buhari
..... Rasulullah (s.a.v)

b) HADİS İCAZETİ SİLSİLESİ¹⁷⁴

Şeyh Muhammed Kudsî
Şeyh Seyyid Hafız Muhammed Şükrü Burhanzade el-Alai
Seyyid Hac Mustafa Bahri
Şeyh Fadıl Kamil Ebul Hasan es-Sindi el-Medeni en-
Nakşîbendî
Şeyh Muhammed Hayati es-Sindi el-Medeni

174- Şehy Ahmed Ziya Efendi'nin Ali Rıza Kudsî Efendi'ye verdiği icazet Koyunoğlu Kütüphanesi No: 37.023

Muhammed b. Tahir el-Kürdi
İbrahim el-Kürdi
Abdullah el-Ahverî
Muhammed en-Nehr
Ahmed b. Muhammed en-Nehr
Şeyh Ahmed et-Tavus
Baba Yusuf el-Bahrevî
Muhammed el-Kuzanî
Yahya el-Hatlani
Muhammed b. Yusuf el-Firebri
Muhammed b. İsmail el-Buhari
muttasilen ile'n-Nebiyî sallallahu aleyhi ve selem.

c) FIKİH İCAZETİ SİLSİLESİ¹⁷⁵

...

Ahmed el-Kazabadi
Tefsîrî
Ali el-Kur'ani
Cezerî
Ahmed el-Müneccili
Seyyid Şerif (Kaddesallahu sırrah)
Mübarekşah
Allame Şirazi
Katib el-Kazvini
Fahredden Razi
Gazzâli

175- Şehy Ahmed Ziya Efendi'nin Ali Rıza Kudsî Efendi'ye Verdiği icazetten, Koyunoğlu no: 37.023

Memiş Efendi

İmamü'l-Haremeyn

Ebu't-Tayyib Muhammed b. Süleyman es-Saluki

İbrahim Mervezi

Ebu'l-Abbas Ahmed

Ebu'l-Kasım Osman

Ebu İbrahim İsmail

Ebu Abdullah Muhammed b. İdris eş-Şafi

Muhammed b. Hasan eş-Şeybani

İmamü'l-Eimme, Siracullah ve'l-Ümme Ebu Hanife Nu-
man b. Sabit rahimehullahi Teala

Hammad

İbrahim en-Nehâî

Alkame

Abdurrahman b. Ebul Esved b. Zeyd (Hz. Ali'den)

Ebu Abdurrahman Abdullah b. Habib (Hz. Ali'den)

Abdullah b. Mes'ud (ve Hz. Ali'den)

Hz. Ali

Rasulullah (s.a.v).

C- MEMİŞ EFENDİ'NİN BAZI MEKTUPLARI

Bi mennihi Teala

Hala bu muhabbetname Bozkır kazasında Karaca-hisar'da Efendimizin meclis-i gülşenlerinde biraderim İsa Efendi'ye reşid-e bad binaen. El Melik hed 8642 beduuh-23 Şaban.

Memiş Efendi

Habib-i necib manzur-u edip (Sevgili, asil soylu, edep-
li) ah fillahım (Allah dostum) sultanım hazretleri hemiş (her
zaman) estaizu billâh bih ve li'l-ahireti'l-hayra halet-i ahiri-
miz (sonraki durumumuz) halet-i ulanızdan (önceki durumu-
muzdan) hayırlı olup sidre-i mualla asluha sabitun ve feraha
fi's-semai (sonraki durumunuz önceki durumunuzdan daha
iyi olup makanız sidre-i mualla (en yüce manevi mevki))
olur. Billahi Teala “ekluhe külli hine biizni Rabbiha” işare-
tiyle hubb-u derunu kalbile nur (derin taneler yeşerir) ve be
her nefis müzdad (arttırılmış) olup her ruz-u (gün) seyr ve
her şeb-i (gece) tarab-i efzuzları (her gece ve gündüzünüz
sevinçliliği artsın) kadir nevrüz (bahar başlangıcı gibi olsun)
olup hatir-âilileri safada (hatırları gönül şenliğinde) ve gonca-
i kballeri küşad olup (saadet tomurcukları açılmış olup) cem-i
umur ve hususlarınızda muvaffak olasınız (bütün işlerinizde
başarılı olasınız). Amin Ya mucip, Ya muavin...

Bi menni Teala

Reşadetli, kerametlü, kudretli meal-i hicem (Hocam)
şeyh-i erkemim Efendim el-Hac Muhammed Efendi Haz-
retlerinin dergah-i keramilerine arıza-i abdi kemterileridir.

SOL ALT KÖŞE: Burdur beldesinde has habib-i mucib
manzur-u edip-i agay-ı dairesine müdür daire-i aliyesinde
(müdür dairesinde) sultanım filan aga hazretlerinin dergah-i
feyz aliyelerine (feyizli dergahına) reşide bad (ulaşsın)

SAĞ ALT KÖŞE: Ed'afu'l-ibad/Muhammed el-Kudsî
Hâlidî en-Nakşîbendî el-Bozkırî

1. Sadakatin ve boyun eğmenin kaynağı, akıl ve irfanın kaynağı inci ve mercanlarla bir sedeftir. Sanki 0 selam ve hediye anahtarlar ile başlıyor. Allah Teala dünya diyarında sizi daim etsin. İmanın korunması ile Allah varlığını ahiret gününde cennetin en üst makamlarına yerleştirisin, her elemenden ve kederden korusun. Sübhanın Hadimî hürmeti ile ömrünüzü uzun kılsın. Kur'an'ın hürmeti ile rahatın kapılarını sizin için açsın. Rahman'ın sevgilisi ile muradınıza ulaştırısın. Hz. Osman'ın hürmeti ile azığınızı ve takvanızı bol kılsın. Bütün enbiya ve Peygamber hürmeti ile sonunuzu iyi kılsın. Allah sizi ve bizi ahir zamanda gönderilen Peygamber sancağı altında mahşerde buluştursun. Allah Hz. Yusuf-u Kenan'ı Yakup'a buluşturduğu gibi sizi muradınız ile buluştursun. Döneceğimiz yer olan Maliku'l-Mülk olan Allah'tır. Yine Allah sizin gibiler arasından şefkatinizi yüceltsin. Âmin.

Memiş Efendi

Sözüme başlarken ey ekrem ey yüce kardeşim. İç huzurunuz nasıldır. Ve hoş kokunuz nasıldır. Allah hoş bir selamla sizi selamlasın. Amin.

Şefkatli merhametli sebab-i vücut haiz hayatımı valide azim hazretlerinin mübarek ellerinden öpeyim ve ayaklarından öpüp ve ayaklarının tozuna yüzümü bin kere bin süreyim. Mübarek hatır şeriflerini ve kalp müniflerini sual edeyim. Hemen Allahu azimuşşan sıhhatte daim eyleyip dünya gözüyle görüşmek eyleyerek eğer bu fakir ki gurbet diyarında mihnet (sıkıntı) evinde ayrıldık. İnşak ile kebab ve biryan olan sefiller kervanı ahvalinden sual olunur ise bi-hamdillahi teala sözü uzatmayalım erike-i sıhhatte (sıhhat tahtında) esnan-i aliyyede dua günü sebebiyle sultan Muhammed'e kurbunda Buhari tekke de maruf mübarek mahallede dua ile meşgul bilesiniz. Takdir-i ilahi böyle imiş.

2. Ol tarafta mağdenü'l-ulumuş-şeria ve nebii'l-ulumu'l-aliyyi (alet ilimlerinin kaynağı olan) üstat-ı kiram efendim sultanım müderris Hocamın mübarek yed-u beyzalarını takbil (ellerini öper) ve zeyl-i kerimlerini (eteklerini) bus ve kadem-i şeriflerine (ayaklarına) yüzüm sürerim. Bizi dualarında unutmasın. Hemen ancak Efendimin duası sebebiyle hangi mahalle varsak elhamdülillah adını adına hatırımızı murat ederler. Zira Efendimizin duası kimyadır (yapısıdır). İnşallah-ü teala da-i kadiminiz (duacınız olurum). Ve dahi ol tarafta Câmî'l-ahlaki'l-hamide ve amili'l-sünneti'l-ahmediyye olan efendim sultanım Ahmet Efendi Hocamın mübarek yed şeriflerini (ellerini) takbil (öper) ve

kadem-i şeriflerini (ayaklarını) bus edip (öpüp) ve dua ve kimyasını (yapısını) reca ve niyaz ederim. Ve dahi ol tarafta sehavetlü ve letafetlü Abdurrahman Efendi Hocamın yed-u beyzalarını ve didelerini bus ederim (beyaz ellerini ve gözlerini öperim). Bizi duadan dür (uzak) etmeyesiniz. Zira sizin duanıza be her hal (her zaman) muhtacım.

3. Ve dahi ol tarafta hakikatsiz biraderim diye Ayık Osman Efendi'ye ve amm-i zadem İsmail Efendi'ye selamlar olunur. Duaları rica olunur. Ve dahi ol tarafta Abdullah Efendi zade gözümün nuru Mehmet Efendi'ye selamlar olunur. Ve Aliçercililerin cümlesine selamlar olunur.

4. Benim biraderim Emir-i Buhari tekkesi öyle bir tekkedir ki her ahdin nail olmadığı bir tekkedir. Hatta şeyhülislam ve Reisülislam dahi nail olunmaz. Padişah ziyaretgâhı bir mahalle-i mübarekte kutbu ahdaktır. Gayet büyüktür. Elhamdülillah vasıtasız istedik biz nail olduk. Cem-i medar-ı meaşa (yaşayış sebeplerinin hepsi) içindedir. Eğer imtizaç edersen (kabul edersen, uyuşursan) çok saadet olur. Dua edin.

5. Benim biraderim mektubum vusulünde (mektubum ulaşınca) acele bir mektup rica ederim. Ama her ne var ki havadis oldu ise tahrir edesiniz (yazasınız). Ve mektubu Sultan yakınında Baklavacı Handa alaiye bakiye (kalan) ondan Emir-i Buhari tekkesinden gönderesiniz.

Ve dahi ol tarafta Hatip oğlu Memiş ve Seyyid oğlu Abdalbaki ve Murtaza'nın oğlu Hanbeli ve Memiş oğlu

Memiş Efendi

Muhammed ve Mümin oğlu Emir Ahmet'in oğlu Yusuf'un oğlu Abdullah ve Osman Efendi oğlu ve Fakihoğlu Molla Muhammed Efendi oğlu Osman ve Ali'ye selamlar edip ve Hocalarımın ellerini öperim. Ve Memiş oğullarına has selamlar ederim.

Ramazana yirmi gün kala İstanbul'a dâhil olduk, on gün kala tekkeye dahil olduk.

6. Ve dahi ol tarafta hemşerilerime ve teyzelerime ve eniştelere selamlar olunur. Duaları rica olunur. Ve Anakız'ın ve İbrahim'in iki gözlerini öperim. Ve dahi Çat'da validem Medine ve hemşerilerine ve pederim Muhammed ve molla dayıma ve eniştem Mustafa'ya ve bizi bilip sual eden ahibbaların cümlesine selamlar olunur. Duaları rica olunur ve Molla Muhammed'e selamlar olunur. Benim biraderim bir futulü vakitte (dar vakitte) yazıldı kusura nazar etmeyesiniz.

7. Ve dahi ol tarafta Söğütlü İbrahim Hoca'ya selam eder. Biraderlerime i'lam etmenizi (duyurmanızı) rica ederim.

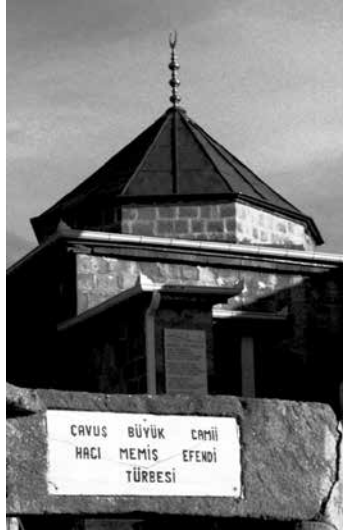
8. Ve dahi ol taraftan dertdaşım, sırdaşım, şerikim Yeğen Mehmet Efendi'ye hassaten selamlar olunur. Hatır-ı şerifleri sual olunur. Duası rica olunur. Ve dahi ol tarafta büyük ve küçük, erkek ve dişi ne kadar sual eden ahibba (ahbab, hısım, akraba) var ise mine'l-bab ile'l-mihrab cümleye kuraden fur'a da (tek tek) selamlar olunur.¹⁷⁶

D- MEMİŞ EFENDİ'NİN ŞEMALİ VE AHLAKI

Memiş Efendi'nin mübarek boyları orta ve uygun idi. Teni esmere yakın olup alnı ve kaşlarının arası açık idi. Kaşları ince ve uzun idi. Mübarek gözleri orta ve siyah idi. Burnunun ucu yüksek idi. Mübarek ağzı büyükçe ve geniş idi. Sakalı sık ve çok büyükçe idi.

Vefat ettikleri zaman beyazı karasından daha çoktu. Mübarek kemikleri iri ve kuvvetli idi. Mübarek velilik aynası olan alınlarında velilik nûru parlamakta olup heybetli bir görünüşe sahipti. Kendilerini aniden gören kimse korku ile dolardı. Gayet vakur ve sekinet sahibiydi. Asla kahkaha ile gülmezdi. Ara sıra tebessüm buyurlardı. Çok sıcak kanlı idi. Kendisi ile sohbet eden kimse asla ayrılmak istemezdi. Dilleri çok tatlı, yüzleri gayet sevimli idi.

Memiş Efendi

Memiş Efendi her zaman hakikatlerden bahseder, marifetleri açıklardı. Hiçbir zaman fuzûli konuşmaz, daima hayırla nasihat buyurlardı. Sözlerini işiten kimseye asla unutkanlık ve usanma hali gelmezdi.¹⁷⁷

Keramet eseri olarak, her kim dünya sıkıntıları ve darlıkları yönünden muzdarip olarak onun meclislerine gelmiş olsa, hemen her türlü ferahlığa kavuşur, büyük bir genişlik hissederdi. Eğer kendisinde dünya muhabbeti var idiyse, derhal yok olur, geçim sıkıntısı ve iç ıstıraplarından kurtulurdu. Netice olarak dergah-ı ilahiyyeye müteveccih, melek yüzlü bir zat oluverirdi.

Gariblere, yetimlere, miskinlere çok merhamet eden bir zat idi. Cömertlikte ve eli bollukta zamanın yeganesi idi. Dünyaya ve içindekilere iltifat göstermediği için, sureta fakir olmasına rağmen, fakirlere ve yetimlere pek çok ihsanlarda bulunurdu. Aşıkare dünya yönünden hiçbir şeye alaka göstermez, geçim için herhangi bir sebebe baş vurmazdı. Manevi zuhuratla manevi zenginlik sahibi idi.

İç ve dışta elbise ve nafakasını kendi üzerine almış olduğu 20 kişiyi aşkın bir topluluğu vardı.

Defalarca, hatta sayılmayacak şekilde, evinde misafirleri olurdu. Taşlık bir köyde otururken ve hiçbir maddi geliri yokken hepsini de doyurur ve içirirdi. Aynı zamanda giyimlerini de üzerine alırdı.

Herkesi dünya sevgisinden meneder, Allahü Teala'nın sevgisini tavsiye ederdi. Rızık için üzülop ızdırıp çeken kimseye «Rızık için üzülop ızdırıp çeken kimse insan defteri dışındadır.» buyururlardı.¹⁷⁸

Tevekkül anlayışı; Yüksek meclislerinde alimlerden bir mürid, 25 sene sefalet çektiğinden dolayı, köylere Ramazan imamlığı için çıkardı. Ona:

- Tam bir alaka ile cerre (para toplamaya) çıkma! Yanında olanla kanaat et! Allahü Zülcelal'e tevekkül et! Eğer geçmiş senenin gelirlerinden az olursa, eksikliğini tamamlayacağım, buyurdu ki, o zat da cerre çıkmadan vazgeçerek mevcutla kanaat etmek suretiyle zenginlerden oldu. Bahsolunan zat sonradan; “Senelerce sefalet çektim. Geçim darlığım vardı. Bir mal sahibi de olamadım. Şimdi ise, Allah'a hamdolsun hem sefaletten kurtuldum, hem de mal sahibi olarak zengin oldum.” diyerek devamlı bir şekilde şükrederdi.¹⁷⁹

Memiş Efendi her zaman Allah'ın emirlerini ve yasaklarını halka bildirmeye çalışırdı. Dini uğrunda canını feda etmekten çekinmezdi. Şeriata uymada çok titizlik gösterirler ve;

-Bir kişinin şeriatta ne kadar noksanı varsa bir o kadar da tarikatta noksanı olur! derlerdi.

Tarikatla şeriati bir olarak bilirdi. Herhangi bir mesele husûsunda, “Şeriatte böyle amma hakikatte ve tarikatte böyle, öyle değil” diyenlere çok kızardı.

178- Muhammed Bahaüddin, Şemsü'ş-Şümus, s.107

179- Muhammed Bahaüddin, Şemsü'ş-Şümus, s.108

Memiş Efendi

-Şeytana uyararak temiz şeriatı işlemez hale getirirler ve böylece sapıklardan olurlar! buyururlardı.¹⁸⁰

Vahdet-i vücûd konusunda; “Her şey O’dur» diyenlerden değiliz. Herşey O’ndandır diyenlerdeniz” diye açıklamalarda bulunurlardı. Yani:

-Allah’a kavuşmak için en mühim şey Allah’tan başka olanları unutmaktır. Allah’tan başka olan şeylerin varlığını inkar etmek değildir. Allah’tan başka olan şeyler var iken salık olan, fazla zikirle ve fikirle onları unuttur. Böylece şuhûdu talep edenin nazarı salikten kaybolur. Bunları birleştirmek ve başka bir şey görmemek zındıkların işidir. Bu hal vahdet-i şuhûdidir, vücûdi değildir, buyururlardı.¹⁸¹

Bu konularda açık delillerden yüz çevirerek delillere uygun Fütûhat-ı Mekkiyye’ye ve Fütûhat-ı Medeniyye’ye uygun açıklamalarda bulunurlardı.

Hulasa temiz şeriatın icrasına gayretle çalışır ve didirlerdi. Şeriatle hakikati bir bilirlerdi. Hiçbir değişikliğe razı değillerdi.

-Şeriat hakikatın ta kendisidir. Bazıları kabuk ve iç ile bir benzetme yapmışlarsa da biz buna razı değiliz. Çünkü kabuk ile iç arasında nevi bakımdan ayrılık vardır; bir kişinin şeriatte ne kadar noksanı varsa bir o kadar da tarikatta noksanı olur, buyururlardı.¹⁸²

180- Muhammed Bahaüddin, Şemsü’ş-Şümus, s.108

181- Muhammed Bahaüddin, Şemsü’ş-Şümus, s.108-109

182- Muhammed Bahaüddin, Şemsü’ş-Şümus, s.109

E- MEMİŞ EFENDİ'NİN MENKİBELERİ

Keramet göstermekten çok çekinirlerdi. Eğer keramet bir müridin kurtuluşuna sebep olacaksa çaresiz olarak açığa vururlardı.

Nitekim alimlerden çok yavaş istidada sahip bir müride, bir gün tahminen üç saatlık bir uzaklıktaki bir köyde bir kalb daralması geldi. İçinden şöyle geçiyordu:

-Alemde şeyh endişesini neden çekeyim, tarikat arzûsu ile neden bir çok zahmetlere katlanayım? Bu zorluklar niçin olsun? Bu meslekten bir şey anlayamadım. Bundan sonra ben de diğer insanlar gibi kendi işlerimle meşgul olayım, diyerek Allah korusun inkara azmetti. Bu fikirlerini hiç bir kimseye açmadan şeyhin huzuruna gelince, Memiş Efendi şaka yollu:

-Kimin şeyhi yoksa onun şeyhi şeytandır!.. değil mi? Hak yoldan çıkmaya akıllı kimse cesaret edebilir mi? buyurarak ve başka çeşitli iltifatlarla yanlış düşünceyi gönlünden çıkararak sülûke teşvik edip tekrar hidayetine himmet buyurdular. O mürid bu hadiseyi tekrar tekrar anlatarak bu kerameti nakl ederlerdi...¹⁸³

Yine Allah yolunda bulunan bir zat, rüyasında kendisini, aşıkların sultanı Yazıcızade Muhammed Efendi'nin 'Muhammediyye' adlı kitabını cild ve kağıdı ile adeta bir meyva yer gibi görüp, uyandıktan sonra şöyle bir tasavvur geçirdi.

183- Muhammed Bahaüddin, Şemsü's-Şümus, s.110

Memiş Efendi

-İnşaaallah sülûkümünden sonra Bayram-ı Veli ve Yazıcızade Muhammed Efendi hazretlerini ziyaret edeyim. Bizim feyzimiz onlardan gibi görünüyor. Sonra da onların huzurlarında sülûklar edeyim.’ Ondan sonrasını kendisi şöyle anlatıyor:

-Namaz vakti yaklaşınca namaz kılmak kastı ile cami-i şerife gitmek için hücremden çıkınca o hazret bana yö-neldi. Huzurlarına varırken aniden:

-Muhammed Efendi'nin önünde hazır olan Bayram'ı bırakıp da başka yere Bayram aramağa neden gitsin? Bazan kişinin şeyhinden olan feyzi diğer bir şeyhtenmiş gibi görünür. Bu Allah'ın hikmetindedir. Amellerinde halis ol! diyerek bana zor beyan edilen bir hal ihsan buyurdular. Bu halleri her zaman o mürid anlatırdı.¹⁸⁴

Bir müridi, süluku esnasında mizaçsız olarak sabr etmeyip memleketine gitmeyi arzû etti. Kendisine;

-Gitme! Sülûkü tamamla! Korkma! buyurdular. Buna rağmen itimad edemeyip memleketine gittiğinde gayet hasta ve ümitsiz yatarken, bir gece o hazretin yanında olduğunu rüyasında gördü.

Ondan sonrasını kendisi şöyle anlatıyor:

—Hazret elinde bir kazma ile karnımda hastalığıma sebep olan illetin üzerine bir def’a kuvvetle vurup oradan bir şey çıkardı. Uyandığım zaman hiçbir hastalığımın kalmadığını gördüm. Allah’a hamdolsun hemen iyileştim.¹⁸⁵

Memiş Efendi

Aynı kişi şöyle bir hatırasını da nakletmektedir:

- Hazretin katipliğinde bulunduğum sırada pazar günleri kalem kağıt almak için para istediğimde, hemen cebine elini atarak;

-Para kalmadı, dedi. Ardından başka bir kimseden borç para bulurum ümidiyle ortalığı araştırdı. Hiçbir kimseden bir şey temin edemedi. Ben bu hale rağmen yine para istedim. Fakat bu defa yine ellerini ceplerine sokular ve yetecek kadar parayı bana verdiler. Bu hallerini birçok defalar gördüm.¹⁸⁶

Yine talebelerinden bir zat hakkında çok alaka gösterdiği için ona;

-Sen denizin arkasına gitsen de benim elimden kurtulamazsın, buyurdu.

Çok zaman geçtikten sonra, o öğrenci denizin arkasında bir yere ilim tahsil etmeğe gitmişti. Bir gün dersini anlamadığından o gün uykuya üzüntülü ve düşünceli olarak varmıştı. Gece rüyasında dersi tamamiyle öğrenmişti. Senelerden sonra Hazreti ziyarete geldiğinde hemen te-bessüm buyurarak;

-Sana ben denizin arkasında olsan da elimden kurtulamazsın demedim mi?

İşte Hazretin bu sözlerinden sonra o mürid o gecele-yin öğrenmiş olduğu dersin Hazretin öğrettiğine dair ke-rametlerini hissettiğini sonradan hikaye etmiştir.¹⁸⁷

Bu fani dünyadan baki aleme intikal ettikleri zamandan 13 sene sonra türbe-i şerifleri bina olunurken kabri açıl-arak vücûd-ı alileri hayatta olduğu gibi, hiç bozulmadığı görülmüştür. Hayatta iken,

—Vücudunu çürüten er olmaz» buyururlardı.¹⁸⁸

187- Muhammed Bahaüddin, Şemsü'ş-Şümus, s.112

188- Muhammed Bahaüddin, Şemsü'ş-Şümus, s.112

Memiş Efendi

Devlet tarafından Konya yöresine gönderilen ve kurra olan büyük âlimlerden bir müfettiş, Bozkır kasabasına gelip Hâlidîyye tarikatına giren ve Muhammed Kudsi'den inabe alanlara zulüm ve işkence edermiş.

Bir gün Muhammed Kudsi Efendi'ye:

-Hak Teala emir buyurmuş mu ki, kullarım kullarıma inabe edin? "Ancak Rabbinize inabe" edin¹⁸⁹ buyurmuştur. İnabe Hakk'a'dır kula olmaz, demiş.

Muhammed Kudsi;

- Ey Efendi! (İla rabbiküm) deki (ila) ne için konulmuştur? buyurmuşlar.

İsmi geçen müfettiş kendilerine cevap olarak,

- Nahiv/dil bilgisi kuralına göre 'sona erdirmek' manasındır.

Muhammed Kudsi;

- Bir şey'in başlangıcı olmayınca sonu olur mu? Hakkın varlığına başlangıç ve son düşünmek caiz olmadığı gibi mümkün de değildir. Fakat Allah yolunda fani olan şeyh ve Hakk'a ulaşan şeyhin bu hali başlangıcıdır. Aynı zamanda rubûbiyyet kapısıdır. Hakk'a ulaşan şeyhe inabe Hakk'a inabedir, buyurmuşlardır. Adı geçen müfettiş, düştüğü gafletten uyandıktan sonra çok samimi ihvanlardan olmuştur.¹⁹⁰

Büyük âlimlerden Osman Efendi, Muhammed Kudsi'nin bazı büyük halifeleri ile sohbet ettiğinde, tarikata taarruz

189- Zümer, 39/54

190- Muhammed Bahaüddin, Şemsü's-Şümus, s.113

edermiş. Bir gün halifelerden bazıları, adı geçen efendiye şöyle dediler;

-Bugün Mevlana Muhammed Kudsî'ye gidelim. Osman Efendi de;

-Benim orada işim yok, diyerek bu isteği reddetti.

Sonunda onu ikna ederek;

-Muhakkak seni şeyhin huzuruna götüreceğiz dediler. Efendi;

—Giderim amma elini öpmem, dedi. Halifeler buna razı oldular. Huzura ilk önce halifeler girip ellerinden öptüler. Bir köle gibi karşılarında saf bağladılar.

Sonra Osman Efendi hücreye girdiğinde çığlık gibi bir ses çıkarıp düşüp bayıldı. Ağzından köpükler gelmeğe başladı. Ayıldıktan sonra sağına ve soluna bakıp beklerken Muhammed Kudsî;

Memiş Efendi

- Gördüğünüz burada var mı? diye sordu. Osman Efendi;

-Yok! Diye cevap verince Muhammed Kudsi;

- Sizin irşadınız bizden değildir; buyurdular.

Bu olaydan dolayı orada bulunan halifeler hayrette kaldılar. Sonra da Muhammed Kudsi'nin ellerini öptüler ve çıktılar.

Halifeler Osman Efendi'ye;

-Bu hale düşmene sebep nedir? diye sorduklarında şöyle cevap verdi:

- Hücreye girdiğimde Şeyh Efendi'yi görünce bana bir hal gelip kuvvetlice bağırdım. Kendimi kıyamet gününde hissettim. Kıyamet kopmuş, amellerimi tartıyorlar. Hiç bir iyi amelim çıkmayınca ilahi emir zuhûr edip:

-Bu kulumu cehenneme atın! Zebaniler de beni tuttular cehenneme getirdiler.

Ben ise:

- Ya İlahi, senin ilahi Kur'an'ını talim ettim. Aynı zamanda başkalarına da öğrettim. Bu kadar Peygamberimizin hadis-i şeriflerini de ezberledim. Bu kadar tefsir-i şerif okuyup kavradım. Hiçbir amelim yok mudur ya Rabbi dedim. Buyurdular ki;

-Hiçbirisi ulûhiyet katımda makbûl olmadı.

Böylece ümidim kesildi. Hiçbir tarafta şefaatchim kalmadı. Ansızın yüksek bir zat çıktı. Şekli şöyle idi: Uzun boylu, kaba cüsseli, yeşil cübbeli, büyük sarıklı, güneş yüzlü, şöyle buyurdu;

- Ya İlahi! Osman kulunu bana bağışla!

Hemen uyandım, sağa sola baktım; böyle bir zat göremedim. Bunun üzerine Efendimiz hazretleri (Allah sırrını takdis etsin), buyurdular ki;

- Sizin irşadınız bizden değildir. Yani Efendimiz Halid hazretlerinden demektir.

Osman Efendi ağlayıp yaptıklarına pişman olarak istiğfar etti. Bütün mallarını ve çeşitli kitaplarını fakirlere ve talebelere hediye edip doğruca Şam'a gitti.

Mevlana Halid hazretlerinin ayak topraklarına yüz sürdüler. Halid hazretleri Osman Efendi'ye 40 gün ile ferman buyurdu. Osman Efendi 40 gün hücrede kaldı. Sonuncu gün hücreden büyük bir gürültü çıktı. Hademelerden biri bunu Mevlana Halid hazretlerine haber verdi. Bunun üzerine Efendimiz

—Osman Efendi büyük velilerden oldu; orada duyulan ses velilerin sesi idi, buyurdular.¹⁹¹

Bir adam imtihan etmek amacı ile;

-Eğer Muhammed Kudsî olgun bir veli, faziletli bir mürşid ise, ben bir meşrû olmayan yemek pişirttim. Eğer yer-

Memiş Efendi

lense hakiki veli değildir. Eğer yemezlerse, kamil bir veli, faziletli bir mürşittir, diyerek evine davet etti.

Muhammed Kudsi saliklerden birini yanına alıp adamın evine vardilar ve hazirlanan yemeği yemek için sofraya oturdular. Salik sülük ettiği için, yani bunun gereği olarak oruçlu idi. Diğer bir hücreye halvet için gitti. Ev sahibi:

-Efendim, kulunuz hademenizi yemek için yanınıza alırsanız güzel olur”. dedi

Muhammed Kudsi:

-O bir şahindir değme leşe konmaz, buyurdular.

Hane sahibi uyanamayip salikin yanına gidip;

-Neden gelmediniz? diye sordu. Ve ardından Şeyh Efendi hazretleri sizi istiyor! dedi.

Salik buna cevap olarak;

-Efendimiz hazretleri (ks) bir umman denizidir ki, değme (olur olmaz) bir leş onu bulandırmaz.

Bu keramet üzerine hane sahibi uyanarak yaptığına pişman olup, tevbe ve istiğfar ettikten sonra müridlerin en ileri gelenlerinden oldu.¹⁹²

Şeyh Mustafa Efendi, Muhammed Kudsi'nin büyük halifelerindendi. Muhammed Kudsi'nin vefatından sonra kabirlerini tamir hususunda çok gayret sarf etti. Tamir esnasında ayak tarafından kabir açıldı. Mustafa Efendi elini açılan yerden kabre sokunca mübarek ayaklarının -vefatı uzun seneler önce olmasına rağmen- hala sıcak, soğumamış olduğunu gördü. Kabirde yatan Efendimiz hazretleri;

- Daha sıcak değil mi? buyurmuşlar. Bu sözleri işiten halife hazretleri bağırarak düşüp bayılmış. Bu halde bir müddet yatmışlar.¹⁹³

Memiş Efendi'nin türbesine bitişik olan cami, zaman içinde harap olup, ihtiyacı karşılamayınca yıkılarak yerine biraz daha geniş olarak yeniden yapılmıştı. Cami inşaatı devam ederken Beyşehirli bir kimse, kapı ve pencereleri kendisinin yaptıracağını bildirmiş. Beklemedikleri bu yardım karşısında

193- Muhammed Bahaüddin, Şemsüş-şümus, s.116-117

Memiş Efendi

-Rüyada babanı mı gördün?’ diye takıldıkları o kişi şunları söylemiş:

-5-6 yaşıma kadar felçli idim ve yürüyemiyordum. Annemle babam beni alarak Memiş Efendi’yi ziyarete gelip, sandukanın yanına yatırdılar. Kendileri de namaza durunca sandukadan bir el uzanarak beni ayağa kaldırdı. Ben de yürüyerek aşağıya inmeye başlayınca, namazlarını bozarak arkamdan yetişen annemle babama durumu anlattım. Bu yüzden merhuma minnet borcum vardı, onu ödemek istedim. ¹⁹⁴

SONUÇ

XVI. yüzyıldan itibaren devam ede gelen zahir-batın ehli mücadelesi Osmanlı devletinde iki önemli kurum olan medrese-tekke birlikteliği ile giderilmeye çalışılmıştır.¹⁹⁵

XIX. yüzyılda ulema ve meşayihin münasebetleri olumlu ve müsbet yönde gelişmiştir. Tekke meşayihi büyük oranda medrese kökenlidir. Medrese erbabı da büyük oranda bir tekkeye mensuptur. Bir tekkeye müntesip olmayanların da tasavvufla alakalı kitapları mütalaa edip inceledikleri görülmektedir.¹⁹⁶

Memiş Efendi de medrese-tekke münasebetini temsil eden önemli bir şahsiyettir. Aynı geleneği çocukları ve torunları da devam ettirerek ülkemizde önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Memiş Efendi, ahfadı ve talebeleri özellikle Konya ve çevresinde geniş etki bırakmış önderlerdendir. Memiş Efendi ve çocuklarının yürüttüğü bu hareket, Hadimî Ebu Said Mehmed Efendi, Mevlana Halid-i Bağdâdî ve Ödemişli Hasan Kudsi'nin açtığı çığır-ı irtibatlı, tasavvufî-ilmi bir harekettir ve temellerini İslamî ilimler üzerine bina etmiştir.

Konya ve İç Anadolu'da çoğunluğu müderris olan kırkı aşkın halife yetiştiren Memiş Efendi'nin etkileri Anadolu'nun dört bir yanına yayılmıştır.

195- İrfan Gündüz, Osmanlılarda Devlet Tekke Münasebetleri, s.236

196- Hür Mahmut Yücer, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, s.759

Memiş Efendi

Vefatından sonra halifelerinden Seydişehirli Hacı Abdullah Efendi, Seydişehir bölgesindeki medrese ve tekkeyi aynı usulde idare etmiştir.

Memiş Efendi'nin büyük oğlu Muhammed Bahaüddin Efendi, Konya'da Bekir Sami Paşa Medresesinde 42 yıl müderrislik yapmış, Islâh-ı Medarisin kurulmasında fikir öncülüğünde bulunmuştur. Fahri Efendi, Ahmed Ziya Efendi, Zeynel Abidin Efendi, Rifat Efendi, Hacıveysizade Mustafa Efendi gibi nice ilim ve ahlak erlerinin yetişmesinde katkısı olmuştur.

Açtıkları bu çığırda yol almayı dileyerek şefaatlerini umuyoruz. Allah (c.c) hepsinden razı olsun.

KAYNAKLAR

- 1- A. KUŞ, İ. DUVARCI, F. ŞİMŞEK, Konya'da Osmanlı Dönemi Eserleri, İstanbul, 2005
- 2- Abdulcebbar KAVAK, Mevlana Hâlidî Nakşîbendî ve Hâlidilik, İstanbul 2016.
- 3- Abdulmecid b. Muhammed el-Hanî, Hadaikul-Verdiy-ye fi Hakâikül-Acille en-Nakşîbendiyye, Kahire 1306
- 4- Abdurrahman AYZ, Seydişehir Tarihi, Makalat-ı Sey-yid Harun Veli ve Müderris, eş-Şeyh Hacı Abdullah Dehlevî, Konya, 1997
- 5- Abdurrahman MEMİŞ, Hâlidî Bağdadî ve Anadolu'da Hâlidilik, İstanbul, 2000
- 6- Ahmed Kudsî, Ashabı Kiram, İstanbul,
- 7- Ahmed Ziya, İslam Hukukunun Genel İlkeleri: Kavaid-i Külliyye Şerhi (Hazırlayan: Ali Osman Koçkuzu), Kon-ya, 1996.
- 8- Ahmet GÜRTAŞ, Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi ve Kaside-i Dâliyye'si, S.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 1999, Sayı 9
- 9- Ahmet Şeref CERAN, Alibeyhüyüğü, 1999, Konya
- 10- Ali ÇOBAN, 19. Yüzyıl Osmanlı Şeyhlerinden Bozkır-lı Muhammed Bahâeddin Efendi ve "İkâzu'n-Nâimîn" Adlı Eserindeki Tasavvuf Anlayışı, Konya – 2007 (ya-yınlanmamış Yüksek Lisans tezi)

Memiş Efendi

- 11- Ali ÇOBAN, 19. Yüzyıl Konya'sında Nakşibendilik, Konya 2019.
- 12- Ali Osman KOÇKUZU, Haydin Basalım İzlere, Konya, 2008
- 13- Ali Osman KOÇKUZU, Paşa Dairasi Fahrettin Kulu ve Haciveyiszade Mustafa Kurucu Hocaefendi'lerin hayatı, Konya, 2004
- 14- Altan ATAN, Şeyh Hacı Abdullah Dehlevi, İslam Mecmuası, 55-57, sayı:135, Kasım, 1994
- 15- Bahaddin PASLI, Şiir Şiir Seydişehir ve Seydişehirliiler, Seydişehir, 1992
- 16- Bozkır'ın Dünü ve Bugünü Sempozyumu, Konya, 2007
- 17- Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1333 (Matba-ı Amire)
- 18- Caner ARABACI, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, (1900-1924), Konya 1998.
- 19- Ethem CEBECİOĞLU, Tasavvuf Terimleri, Ankara 1964
- 20- Esra SERT, Konya Medreseleri, KTO Dergisi, Ağustos 2006
- 21- Fevzi UÇAN, Şeyh Muhammed Kudsî (Memiş) Efendi'nin Kökeni/Soyağacı, Tarihsiz el yazısı notlarından oluşmaktadır.

- 22- Hamid ALGAR, “Hâlid el-Bağdâdî”, İA (TDV), 15/284
- 23- Hamid ALGAR, Nakşîbendîlik, İstanbul, 2007
- 24- Hasan Kamil YILMAZ, Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul, 2004
- 25- Hasan ÖZÖNDER, Konya Velileri, Konya, 1990
- 26- Hayreddin KARAMAN, Bir Varmış Bir Yokmuş I-III, İstanbul, 2008
- 27- Heyet, Osmanlıca Türkçe Büyük Lugat, İstanbul 1985
- 28- Hür Mahmud YÜCER, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl), İstanbul, 2003
- 29- Hüseyin VASSAF, Sefiney-i Evliya, (Hazırlayan: M. Akkuş, A. Yılmaz), İstanbul, 2006
- 30- İbrahim Hakkı KONYALI, Abid ve Abideleriyle Karaman Tarihi, İstanbul, 1967
- 31- İbrahim Hakkı KONYALI, Konya Tarihi, Konya, 2007 (KOSKİ)
- 32- İbrahim KUTLU, XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Konya Medreseleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1992
- 33- İlhan ARMUTCUOĞLU, Kasideyi Ziyaiyye Tercümesi, Erkam Kitabevi, Konya, 1984
- 34- İlknur CANDAN, Muhammed Kudsî Bozkiri Hazretlerinin Hayatı, lisans tezi, Ankara, 2007
- 35- İrfan GÜNDÜZ, Osmanlılarda Devlet Tekke Münasebetleri, İstanbul, 1984

Memiş Efendi

- 36- İsmail BİLGİLİ, Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi nin Hayatı ve “Emâli l-Vesâyâ” Adlı Eseri, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sayı 12, Yıl 2008, sayfa, 301-344
- 37- İsmail BİLGİLİ, Konya Şeriyeye Sicillerinden Yüzkırkınıncı Defterde Kayıtlı Olaylar ve Hükümleri, Konya, 1992, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- 38- İsmail Lütfi ÇAKAN, Ahmed Kudsî Efendi, TDV İslam Ansiklopedisi, 2/97
- 39- M. Sabri UYAR, Hattatlar Armağanı, Konya Dergisi, Yıl: 11, sayı:16, 1947
- 40- M. Sabri UYAR, Konya Bilginleri, Konya Dergisi, Yıl: 11, sayı:16, 1947
- 41- Mehmet Emin EMİNOĞLU, Osmanlı Vesikalarını Okumaya Giriş, Ankara, 2007
- 42- Mehmed Emin EMİNOĞLU, Şeyh Muhammed Kudsî (ks) Memiş Efendi Hazretlerinin Tarihçesi, Konya, 2007
- 43- Mehmet Ali UZ, Konya Alim ve Velileri, Konya, 2004
- 44- Mehmet ÖNDER, Konya Maarifi Tarihi, Konya 1952.
- 45- Mehmet ÖNDER, Konya Matbuat Tarihi, Konya 1949
- 46- Mehmet Zeynel Abidin, İslamîyet ve Meşrutiyet, (Sadeleştiren: Ahmet Atalay), Konya, 1999
- 47- Memleket Gazetesi, Bozkır'ın Gönül Eri M.Kudsî Bozkırî, 26 Şubat 2006
- 48- Menâkıb-ı Feyzullah Efendi, Üniversite Kütüphânesi,

- Ibn-i Emîn Kısmı, T.Y., No: 2760 (<http://www.biriz.biz/evliyalar/ea0685.htm>)
- 49- Muhammed Bahaüddin, Şemsü'ş-Şümus- Güneşler Güneşi, (Mütercim: Hüseyin Fevzi Paşa; Sadeleştiren, Ali Fikri Yavuz, Mahmud Parlar), İstanbul, 1996
- 50- Muhammed BOZKIRÎ, Tevhid Risalesi, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, 776/2-3
- 51- Muallim Cevdet. Mektep ve Medrese, Hazırlayan: Erdoğan Erüz, <http://www.egitim.aku.edu.tr/mcevdet>
- 52- Muhammed Abdullah Hani, Adab, İstanbul,
- 53- Mustafa M. TIĞLIOĞLU, Bozkırda Açan Çiçek, Islâh-ı Medaris-i İslamîyye, İslam Mecmuası, sy. 145, Eylül, 1995
- 54- Mustafa M. TIĞLIOĞLU, Haciveyiszade Mustafa KURUCU (Rh.a), Konya 1983 S.Ü. İlahiyat Fakültesi, Basılmamış Lisans Tezi
- 55- Mustafa ÖZDAMAR, Haciveyiszade, İstanbul, 1993
- 56- Nazife ASLAN, Seydişehirli Hacı Abdullah Efendi, Lisans Tezi, Ankara, 2004
- 57- Necdet TOSUN, Bahaüddin Nakşîbend Hayatı, Görüşleri, Tarikatı, İstanbul, 2002
- 58- Sadık ALBAYRAK, Son Devir Osmanlı Uleması, İstanbul, 1980 (I-V cilt)
- 59- Salname-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Dersaadet, 1322

Memiş Efendi

- 60- Şamil İslam Ansiklopedisi, I-VIII
- 61- Veli Sabri UYAR, Hattatlar, Konya Dergisi, Sayı, 110
- 62- Yaşar SARIKAYA, Ebu Said El-Hadimî Merkez ile Taşra Arasında Bir Osmanlı Âlimi, İstanbul, 2008
- 63- Yaşar SARIKAYA, Medreseler ve Modernleşme, İstanbul, 1997
- 64- Yaşar SARIKAYA, Osmanlı Dönemi Konya'sında Medrese Kurucusu Olarak Sufiler ve Âlimler (18.-19. Yüzyıllar), KTO Dergisi, Eylül-Ekim 2007
- 65- www.delikanforum.net/dini-bilgi-ve-egitim/67904-cevat-aksit-Hocaefendiden-hatiralar.html
- 66- Zeki ATÇEKEN, Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması, Ankara, 1998
- 67- Ziya KUZ, Merhaba Gazetesi, 19 şubat, 2006

Ek-1

MÜNÂCÂT-I ERBÂİNİYYE (SİLSİLE)¹⁹⁷

Fahri Kulu Efendi

1. Zikrin enîs it hak bana! ol ism-i zât Allâh için
Dönsün yönüm senden yana şol ğayb-ı ğayb Allâh
içün (Mechûl-i na't Allâh için)

2. Pâk it beni bakıyyeden vir istikâmet nûrunu
Doğrult zafer bayrâğını Muhammed Seyfûllah için

3. Uymak nasîb it hem bize ışk-u irfân gönlümüze
Ser çeşme-i feyz-ı hüda Âl-i nebiyyullah için

4. Sohbetine sohbet bize sıdkı bütün huccet bize
Ser halka-i ehl-i vefâ sâhib Rasûlullah için

5. Selmân-ı pâk-i fârisî feyzı bizi pâk eylesün
Tâ olalım peyrev ona âle lahûki sirriçün

6. Kasımının kismetine eyle bizi vâris ilâh
Farzımızı hacb itme sen fikhî ve takvâsı için

7. Câfer-i Sâdik Seyyidin feyz-ı zülâlîne bizi
Lâyık u kaabil' eylesen sıdk-ı velâyeti için

8. Bestâmînin lütfi bütün teşnedili seyrâb ide
Sirr-i sübhânîsi için seyr-i rûhânîsi için

197- Ali Osman Koçkuzu, Haydin Basalım İzlere, s.152-156

Memiş Efendi

9. Harkânî'nin sâyesini sal bendegânın üstüne
Mes'ûd olalım tâ ebed sahv-ı mekâneti için
10. Şeyh-ı meşâyih bû Alî himmetine bağışla sen
Gafletimiz vizrini hep Rabbım ferdiyyeti için
11. Hâce Yûsûf ziyâsını eksiltme bizden Rabbenâ
Görelim nurlu izlerin teyidi, kurbetî için
12. Hâce cihânın zikrini kalbimize Nakşît hemân
Sağ kalalım ölmeyelim feyz-ı hidriyyeti için
13. Abdiyyetin âdâbını seyr-i sülûkün dâdını
Öğret bize anlat bize ârif-i şehrâhın için
14. Ni'metine şükridelim, mihnetlere sabridelim
Râh-ı rızâna gidelim hâce şeyh Mahmûdın için
15. Ni'metinin yâdı bugün aklımızı çâk idiyor
Havfimizi emne çevir hâce azîzânın için
16. Hakk-ı Rubûbiyyet bizi düşündürür yâ Rabbenâ!
Evlatların red itme sen Baba Muhammed nam-ı çün
17. Kulluğumuz tesbit idüp ahdimizi bozdurma tek
Seyyid Emîr Hâce Külâl şân-ı siyâdeti için
18. İmâmımız Şâh Nakşîbend cemâati âmin okur
Dileklerin red itme hiç Hakk-ı tarîkatı için

19. Şerîatın ulviyyetin, hakîkatın, Kudsîyyetin
Göster ilâhel âlemîn Hâce Alâüddîn için
20. Çarh-ı cihânın devr ider, böyle gider öyle gider
Hak bizleri mesrûr ider Yakubi Çerhi hayr için
21. Abdin elinde nesi var, yitmez mi hiç Mevlâsı var
Âzadlığın göstermesün Ahrar Übeydullah için
22. Akd-i muvâlât ahdini unutturma sen Rabbenâ
İstetme bize başkasın Muhammed Zâhidîn için
23. Fakirliğin lezzetini, zilletini, devletini
Ayırma bizden Rabbenâ Derviş Muhammedîn için
24. Bâğ-ı fenânın goncası, rûh-ı islâm eğlencesi
Hep sâlikiyn düşüncesi olsun Hoca Hâcegî için
25. Hüsn-i bekâ mehabbetin başlıca kalbin lezzetin
Her mü'minin saâdetin virsün hak Bâkîsi için
26. Ahd-i emed eskiliği îcabider tecdîd-i din
Rab kalbimiz yıpratmasun Ahmed Müceddidî için
27. İslâmların ismetine iffetine miknetine
İmdâdını tîz gönder (sen) Mâsum Muhammedî için
28. Seyf-i hakîkat parlaya ra'd-i tarîkat gürleye
Nutm-ı şerîat söyleye Muhammed Seyfüddîn için

Memiş Efendi

29. Mâh-ı diyânet nûrunu neşre husûfi kaldıra
Bedâveti tiz öldüre Seyyid Bedâvînî için

30. Şems-i reşâdet matlain değiştirüb yaksın çerağ
Görünsün tal'at-ı Hüdâ cân-ı cânânımız için (Şems-i
tabânımız için)

31. Dehlîz-i küfrün yansa da, fuşşun önü alinsa da
Nâkûs-ı Hak çalınsa da görsün Şah Dehlevî için (Gu-
lam Ali)

32. Milliyetin hukûkunu red it ona Rabbulbâd
Aç îmânın şûbelerin Hâlid Mevlânâmız için

33. İslâmın hüsn-i ziyneti hüsnin kudsî mâhiyeti Zühdin
Veliyyi niğmeti ŞEYH HASEN KUDSÎ lutfiçün

34. İhsânın feyyaz membâ-ı velâyetin ser mefhari
Nübüvvetin nigehteni MUHAMMED KUDSÎ lutfiçün

35. Dîn-i tevhîdin rehberi Hakk'ın mufahham bir eri
Ehlullâhın ser defteri rûhum Bahâeddîn için

36. Hayâtın rûh-ı a'zamı rûhun sirri muazzamı
Sirrin kenz-i mutalsamı şeyh Zeynülâbidîn için

37. Göster ilâhî yüzlerin silme gönülden izlerin
Affit suçun hep bizlerin Cemii Enbiyân için

38. Cihânın fânî nakşına dil-i ihvânı benditme
Tamâmen Nakşibendiyye ricâl-ı hubb-i Hakki için

39. Dahî Kâdirî ve Çeşti Ricâlullâh-ı câhî için
Sühreverdî ve Kübrevî vücûh-i evliyâsı için

40. Allah sana tuttum yüzüm ön son budur mühim sözüm
Zikrin enis it hak bana ol ism-i zât ALLAH için

Ek-2

KASİDE-İ ZİYAYİYYE TERCÜMESİ¹⁹⁸

İlhan Armutçuoğlu

Uğrarsan Medine'ye Allah için ey saba!
Sun Habib-i Huda'ya benden de bin merhaba..

Divan durup önünde sunarken selamımı,
Arzın nebatlarınca arz et ihtiramımı

Eyvah sürerse böyle hırmanım hem hasretim!
Gönlüm yanar bu gamla, büyür derd u mihnetim.

Sevkin sürükledikçe kalbim muttasıl yanar;
Estikçe Taybe'den bana bir şemme rûzigâr.

Varmağa huzuruna şevk ile feryat etsem,
Cehlinde kınayanlar, derler bunamış adam!.

198- İlhan Armutçuoğlu, Kasideyi Ziyaiyye Tercümesi, Erkam Kitabevi,
1984, Konya

Memiş Efendi

Gönlümü bilmediler hayli muzdarip yine.
Azm u sefer edince ehibba Medine'ye..

Gözlerim iki pınar, yaşlar aynı leali,
Fasl-i bahar içinde sanki dolu misali...

Yahut çorak toprağa sağanak yüklü yağış;
Gözlerden cehrem üzre sel gibi coşkun akış..

Gözyaşları andırır bazen reng-i laleyi,
Şiddetlenip tortusun hamrın attığı gibi..

Kavmim! Cünun-i aşk ile ben hastayım meğer
Kumlarda yuvarlanayım bir terk edin yeter!..

Yüzüm sunup toprağına hayru'l-halaikin,
Yok azığım yarına, ağlayım için için!..

Kervan kalktı ben yine mahpusum, muzdaribim,
Elimden tut ya Rasulallahi ya senedi!..

Kavmin peşinde hıçkırırım bir boğuk gibi,
Hingıldarım beşikte debrenur çocuk gibi...

Ihsan u lütfunu hem, kerem bahş edip bize,
Ya Nebi Ya Senedi!. şefaata hepimize!..

Sensin atası halkı, baştanbaşa kuşatan,
Ümmidle koşuşurlar, yakından hem uzaktan..

Dünya şeref bulunca vücuduna ey emin!..
Kovdu küfru zulmeti o hidayet güneşin...

Nusrat eyle kuluna gark-i kebair yine,
Nusrat etti Rabbimiz Sana Bedr u Uhudde..

Vesvese verip nefsim, haddi aştı günahım.
Kenar-i nardayım ah! Tut kollarımı şahım!

Hep ma'siyet işledim tevbe de edemedim,
Bir de nolaydı anam doğurmayaydı dedim...

Nefsim tuğyan ettikçe kime şekva edeyim
Hiç senden özge varmış melceim, mutemedim!.

Mahşerde susarsam ateş-i ma'siyetimden,
Kevserim işte Ziya!. iç ve kan serinle de!..

Behaim koşuştukça, öttükçe güvercinler,
Üzerine salâtım bezl eylesin Girdigar...

Ötüş­tükçe hep kuşlar, şevk ile ale'd-devam,
Hazin bülbül sec' ile feryad ettikçe mudam...

Göz yaşı âşıkların, sanki selsebil misal,
Aktıkça puf - hararet, çöktükçe ayn-i zulal...

Salatu selam Ona, rızana erdir bizi,
Sayılara sığmayan lütfun ile ilahi!..

Ehl-i Beyt u Tabiin, hem dahi Ashabına,
Rahmeyle akıbette, bizi şad et Rabbenal!.

MUHAMMED ZEYNEL ABİDİN EFENDİ'NİN ALI RIZA KUDSÎ EFENDİ'YE VERDİĞİ İCAZET¹⁹⁹

Bismillahirrahmanirrahim

Allah u Teala'nın kullarının en acizi Muhammed Zeynel Abidin b. Muhammed Bahaüddin b. Muhammed Kudsî el-Hâlidî en-Nakşîbendî el-Müceddidi el-Bozkırî Mevli-den el-Konevi Mevtinen. Gufire lehum. Âmin

Yazan

Mühür (Muhammed Zeynel Abidin)

(Bozkır doğumlu ve Konya'da mukim)

Şeyh Muhammed Kudsî Efendi'nin Torunu

Sonsuz Hamd u senadan Resullerin en sonu (Hate-mi), safiy ile velilerin sultani Sallallahu Aleyhi ve Selleme salâttan ve hidayet yıldızları ve güneşleri al-i ashabına selamdan sonra Allah u Teala'nın kulu ve acizlerin en acizi Muhammed Zeynel Abidin der ki:

Ben, değerli ve şerefli kardeşim Hasan Kudsî Efendi'nin oğlu Ali Rıza Efendi'ye içleri ve dışları şeriat olan Nakşîbendî, Kadiri, Kübrevi, Sühreverdi ve Çestiyeye tarikatlarının yüce usulüne göre teveccüh ve zikir telkini ile talebe eğitimi icra etmesi için izin ve icazet verdim. Sünneti Şerife'ye ve bu sünnete bağlı olanlara muvafık olarak, kıyamette kurtulmak, Mevla Celle Sultanuhu'nun rızasını kazanmak ve buna aykırı gitmemek, şehvetlere düşmemek, taati tedirgin olmadan eda etmek, mağrur olmaktan tam çekinmek şartına uygun olarak kaldığı takdirde onun red etmesi, benim reddimdir, onun kabul etmesi benim

Memiş Efendi

kabulümdür, onun eli benim elindir, onun mededi benim mededir. Kendisine ve sizlere vahdet-i vücudu red etmenizi, bu yolda çok emek sarf etmenizi, ahidlere vefa etmenizi, mevcut ile kanaat getirmenizi, bütün önemli halerinizde sizi her zaman gören rahmet sahibi gözeticiye tam güvenmenizi, Akidelerinizi yüce Fırka-i Naciye (Ehl-i Sünnete) göre devamlı düzeltmenizi tavsiye ederim.

Sahabe-i Kiramın hidayet ettikleri yolda durmanız ve sünneti seniyye üzere kalmanıza çok uğraşmanızı, Sahabe-i Kiramın çekişmelerine katılmamanızı, ona ve size tavsiye ederim. Cümlesi hakkında hüsnü zanda bulunmalısınız. Çünkü onlardır ümmeti hidayete iletenler, Kur'an-ı Kerim ile Sünneti bize aktaranlardır. Bunlara dil uzatan, kendi dininin iptalini kabul etmiş sayılır. Ondan sonra ne kalır ki. Allah u Teala'dan afiyet dileriz.

ve'l-hamdu lillahi rabbi'l-âlemîn.

(İşbu izin ve icazet vesikası) aziz ve şerefli Efendimizin hicretinin bin üç yüz kırk bir yılının Recep ayının on beşinci günü Allah u Teala'nın şerefini kıyamete kadar artırmasını dilediğim Mekke-i Mükerrerme'de yazdım.

H. 15/7/1341 (M. 3/3/1923)²⁰⁰

Ek-4

**SİLSİLE-İ ŞERÎFE VE HATM-İ HÂCEGÂN VE
DU'A VE TERTÎBİ ŞÜGÛL SİLSİLE-İ ALİYYE-İ
NAKŞİBENDİYYE-İ HÂLİDİYYE**

Allahümme yâ hayyu ya kayyûm,

Ya bedia's-semavâti ve'l-arz,

Ya mâlike'l-mülki yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm.

Allahümme inni es'elüke en tuhyiye kulûbenâ ve
besâiranâ bi nûri ma'rifetike Yâ Allah! Yâ Allah! Ya Allah!

Bi mahbûbiyyeti Mevlanâ kutbi'l-ârifin ğavvâsı bahr-i
hakkî'l-yakin, sultânî'l-muvahhidîn, muhyi't-tarîkati ve'd-
dîn EŞ-ŞEYH MUHAMMED EL-KUDSÎ Kuddise sirruhu.

Ve bi hazreti kutbil-irşâd ve rihleti'l-ebdâli ve'l-evtâdi's-
sâiri fi'llâhi'r-râki's-sâcidi zi'l-cenaheyni Ziyaiddin el-
Bağdâdî eş-şehir bi Mevlanâ Şeyh Muhammed el-Hâlid
kuddise sirruhu.

Ve bi cezbeti kutbi'l evliyâi ve burhani'l asfiyai, camii
kemâli's-suriyyi ve'l-ma'nevî eş-Şeyh Abdillâh ed-Dehlevi
kuddise sirruhu.

Ve bi hurmeti'l-muallâ, el-müzekkâ, el-musaffâ, el-
mutahhera Şemsiddin Habibillâh cân-ı canâni'l-mazhâr
kuddise sirruhu.

Memiş Efendi

Ve bi himmet'i'l-müsteşerrifi bi't-tecelli'z-zâtiyyi ve's-sifâtiyyi ve'ş-şuûni Seyyidi's-sâdâti Seyyid Muhammed el-Bedvânî kuddise sirruhu.

Ve bi safveti'l-mustağraki fi lücceti bahri hakki'l-yakîn sultani'l-evliyâi eş-Şeyh Seyfiddîn kuddise sirruhu.

Ve bi lev'ati şeyhihi ve vâlidihî emini sırrike'l-mektûmi şeyhi'l-meşâyihî Urveti'l-Vüska Muhammed el-Ma'sûm kuddise sirruhu.

Ve bi mekneti şeyhihi ve vâlidihî mazhari'l-acâyibi ve menbei'l-esrâri ve'l-meâni eş-Şeyh Ahmet el-Fârukî es-Serhindiyî el-ma'rûf bi'l-İmâmı Rabbânî müceddidi elfi's-sâni kuddise sirruhu.

Ve bi necdeti'l-kutbi'llezi li sahbâinâ el-hubbi'z-zâtiyyi hüve's-sâki müeyyidi'd-dîni'r-râzi Mevlânâ eş-Şeyh Muhammed el-Bâkî kuddise sirruhu.

Ve bi mecdeti'l-veliyyiri-kerimi's-seniyyi Mevlânâ Hâceki es-Semerkindiyî'l-Emkenî kuddise sirruhu.

Ve bi sîreti şeyhihi ve vâlidihî el-mükerremi'l-mümeccedi şeyhi'l-meşâyihî Mevlânâ Derviş Muhammed kuddise sirruhu.

Ve bi sekreti şeyhihi ve hâlihi'r-râkii's-sâcidi Mevlânâ eş-Şeyh Muhammed ez-Zâhid kuddise sirruhu.

Ve bi kurbeti mürewici'd-dîn ve mukavî'l-meşrabi'n Nakşîbendiyî el-ma'ruf bi Hâce-i Ahrâr eş-Şeyh Ubeydillâh es-Semerkindiyî kuddise sirruhu.

Ve bi rutbeti'l-mevridi li tevarûdi inâyeti'l-bâri Mevlânâ Yakub el -Çerhiyyi el-Hisâri kuddise sirruhu.

Ve bi savleti miftâhi hazâini'l-esrâri kutbu'l-aktâb eş-Şeyh Muhammed el-Buhârî el-ma'ruf bi Alâiddîn el-Attâr kuddise sirruhu.

Ve bi devleti imâmi't-tarîkati ve gavsî'l-halikati ve şemsi feleki'l-hakîkati zi'l-feyzi'l-cârî ve'n-nûri's-sâri el-ma'rûf bi Şah-ı Nakşîbend Bahâiddîn Muhammed el-Uveysi el-Buhârî kuddise sirruhu.

Ve bi cevleti menbei'l-meârifi ve'l-kemâli seyidi's-sâdâti el-Emir es-Seyyid Külâl kuddise sirruhu.

Ve bi rehbeti'l-mukbili aleyke ve limâ sivâke'n-nâsi kutbi'l-evliyâ eş-Şeyh Muhammed Baba es-Semmâsi kuddise sirruhu.

Ve bi gaybeti'l-vâlehi fi muhabbeti mevlâhu'l-ğaniyyi el-ma'rûf bi-hazreti Azîzân Hâce Ali er-Râmiteni kuddise sirruhu.

Ve bi hurmeti'l-mu'rizi ani'l-murâdi'd-dünyevîve'l-uhrevî şeyhi'l-meşâyih Mahmud el-İncir el-Fağnevi kuddise sirruhu.

Ve bi münyeti'l-müteselliki ani'l-hicâbi'l-beşeri kutbi'l-aktâb eş-Şeyh Arif er-Rivekirevi kuddise sirruhu.

Ve bi hulleti kutbi'r-rabbâni ğavsî'l-halâyiki eş-Şeyh Abdulhâlik el-Gucduvânî kuddise sirruhu.

Ve bi kuvveti'l-ğavsî's-samedâni Mevlânâ eş-Şeyh Yusuf el-Hamedâni kuddise sirruhu.

Memiş Efendi

Ve bi buğyeti'n-nişvâni min rahîki'l-hubbi's-samedi kutbi'l-aktâb Ebi Ali el-Fâremedi kuddise sirruhu.

Ve bi sabveti'l-mahbûbi's-sübhâni ğavsi'l-vâsilîn Ebi'l Hasen el-Harakâni kuddise sirruhu.

Ve bi hayreti'l-müeyyedi bi't-te'yîdi'l-ilhâmi sultâni'l-ârifîn Ebi Yezid el-Bestami kuddise sirruhu.

Ve bi huccehil-imami'l-eimmeti'l-lezi huve bi'l-hakki nâtikun el-İmâm Ca'fer İbni Muhammed es-Sâdik razıyal-lahü teala anhüma.

Ve bi nisbeti'l-imâmi'l-hümami'l-müeyyedi bi't-tevfiki Kasım İbni Muhammed İbni Ebi Bekir es-Sıddîk radiyal-lahu teala anhüm.

Ve bi kurbeti'l-ğaribi'l-ma'dud min âli'r-rasul Selman el-Farisiyyi'l-mükerremi'l-makbuli radiyallahu teala anh.

Ve bi sebkati'l-efdâli'l-eimmeti ale't-tahkiki ve esbeki-him bi't-tasdîki halîfeti Rasûlillâh ve habîbihi ve sâhibihi fi'l-ğâri Ebi Bekir es-Sıddîk radiyallahu teâlâ anh.

Ve bi hutveti menbai's-sıdkı ve's-safâi sultâni'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve mahbûbi Rabbi'l-âlemîn, sırrı'l-vücûdi ve sâhibi'l-makâmi'l-mahmûdi, efdali'l-halâyıkı MUHAMMED EL-MUSTAFA sallallahu teâlâ ve sellem aleyhi ve âlâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

Ve en tec'alenâ leke ve abdike hâilden ve tasrifenâ amma sivâke ve tûamilenâ bi'l-fadli ve'l-keremi velâ tûamilenâ bi'l-adli ve tetûbe aleynâ tevbeten nasuhâ.

ve terzukana'l-afve ve'l-âfiyete fi'd-dîni ve'd-dünya ve'l-âhireti. İnneke garîbün mücibü'd-deavâti ve sallallâhu âlâ seyyidinâ ve mevlânâ Muhammedin el-meb'usi rahmeten li'l-âlemîn ve âlâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

Ve'l-hamdülillâhi rabbi'l-alemîn.

SİLSİLETÜN ALİYYETÜN MANZUMETÜN Lİ CE-NABI ZİYAİDDİN MEVLÂNÂ HÂLİD KUDDİSE SİRRU-HU

Elhamdü lillâhi'llezi ezhara Silsilete'l-Aliyyeti'n-Nakşî-bendiyyeti'l-Hâlidıyyeti fi meşâriki'l-arzi ve meğaribihâ ke'l-budûri ve sallallâhu teâlâ ve selleme âlâ seyyidinâ ve mevlânâ Muhammed ellezi huve aslu ashâbi't-tarîki'l-mestûri ve âlâ âlihi ve ashâbihi ellezîne kânû maâdine'l-feyzi ve'l-huzûri ve'n-nûri.

Nebi Sıddîku Selman Kasımest ve Ca'fer u Tayfur
Ki ba'dez bu'l-Hasen şüd bu Aliyyü Yusufest Kencur.

Zü Abdulhâlik amed Arif ü Mahmud râ bahre
Kezişân şüd diyârî Maverâi'n-nehri kûh-i Tûr.

Ali Baba Külâl ve Nakşîbendest ü Alaaddîn
Pes ez Ya'kubi Cerhi Hâce-i Ahrâr şüd meşhur.

Muhammed Zâhid ü Dervîş u Muhammed Hâceki Bâkî
Müceddid Urvetü'l-Vüska vu Seyfiddînü Seyyid Nur.

Habibullâhi Mazhâr Şâh-ı Abdullah piri ma
Kezîşân reşki subhi î'di şûd ma raşibet deyhur.

Ziyâuddini vâhidü'l-asri Mevlânâyı mâ Hâlid
Ki bâşed cümle âlem nisbet-i ğarrayı vü ma'mûr.

Zi derya-yı fuyuzâteş MUHAMMED EL- KUDSÎ şûd sîrâb
Ez u şûd halk-ı âlem faiz-i eltafi nâ-mahsûr.

Ve sallallâhu âlâ seyyidinâ ve mevlânâ Muhammedin
nûri'n-nûr.

Sübhâne'l-meliki'l-kadîri'l-ğafûr.

MANZUM SİLSİLENİN TERCÜMESİ ²⁰¹

Nakşîbendî tarikatı silsilesini âleme anlatan, izhar eden Allah'a hamd olsun. Bu silsile, yeryüzünün doğusuna ve batısına adeta bir ay gibi hatta aylar gibi doğdu. Peygamberimiz, Efendimiz, sahibimiz, Muhammed Mustafa'ya her türlü bağlılık, salât ve selamlarımızı gönderiyoruz. Öyle Peygamber ki, söz konusu tarikat Nakşîbendî yolunun temeli odur. Onun ev halkına, sahabelerine salât selam ve bağlılıklarımızı arz ederiz.

Onlar da feyiz huzur ve nur, ışık kaynağı Hazreti

201- Bu bölümdeki silsilenin Farsça'dan Türkçe'ye çevirisi Prof. Dr. Ali Osman KOÇKUZU hocamıza aittir.

Siddîk'm evlatları, Hz. Selman, ondan sonra Kasım, Cafer Tayfur, Ebul Hasen'den sonra tarikatın büyüğü o idi. Ondan sonra Ebu Ali ve Yusuf ki Yusuf Gencûr diye tanınıyor.

Ondan sonra da Abdulhalik hazretleri geldi. O Arif ve Mahmud'a bu tarikatı verdi. Onlar da bu tarikatı öğrendiler ve bizim efendilerimiz, dostlarımız, yaranlarımız oldular. Maverâunnehr'in Tür bölgesinde bu işler oldu.

Orada Ali Baba Gülâl isimli bir zat devreye girdi. O da Nakşîbendî tarikatı büyüklerindedir. Ondan sonra Aladdin, ondan sonra Yakup Çerhî, ondan sonra Hoca Ah-rar meşhur oldular.

Muhammed Zahid, Derviş Muhammed Haceki -ki bir adı da Bakî'dir-, Müceddid, Urvetü'l-Vuska ve Seyfuddin Seyyid Nur bu yolun büyükleridir.

Habibullah Mazhar Şah, Abdullah hep bizim pirllerimiz, büyüklerimizdir. Onlardan bayram sabahının büyük nuru doğdu. Herkes onlarla değer kazandı. Bu sabah nuru adeta onların yanında mahcup oldu, utandı. Bu bayram sabahı, adeta bu büyüklerimizin açtığı nurlu yolda bir akşam karanlığı halinde kala kaldı.

İşte! Bu yoldan dinin ışığı ve yaşadığı devrin en büyük âlimi efendimiz Halid Bağdadî geldi. Onun bu büyüklere nisbeti ta Rasulullah'a kadar feyiz deryasını taşırdı.

Bundan sonra MUHAMMED KUDSÎ geldi. Muhammed Kudsî bu pınardan kana kana içti. Halid Bağdadî'den is-

Memiş Efendi

tifade etti. Artık suya ve feyze kandı, doydu. Onlar da bütün insanlar ölçüsüz sayılamayacak kadar büyük lütuflara mazhar oldular ve böylece günümüze kadar bu erişti.

Biz Efendimiz MUHAMMED MUSTAFA'ya salât ve selamlarımızı tekrar söylüyoruz. O nurların nurudur, ziyaların ziyasıdır.

Melik, kadir ve gafur olan rabbimize hamd ediyoruz. Onun şanı yücedir.

TERTİB-i ŞUĞUL (GÜNLÜK DERSLER)

Evvela tâlib-i sâdık âlâ kaderi'l-makdûr derunini hatarât-ı redieden hâli edib müstakbile'l-kible mürşidinin tarifleri veçhile aksi teverruk üzere oturup gözlerini kapayıp cemi'i havasiyle makarr-ı nur-i imân ve menba'-ı muhabbet meliki'l-mennân olan kalb-i sanev beriyyi'l-şeklin canibine müteveccih olup HakTeâlâ hazretlerini kemâl-i azamet ve mahbûbiyetiyle hâzır ve nazır mülâhaza ile tazarruan ve hufyeten 24 (yirmidört)/defa lisânen kalbe muvataatıyla "Esteğfirullah" deyip 25. (yirmibeşinci) de ila ahiri'l-istiğfari kıraat.

Ve ba'dehu bir Fatiha-i şerife ve üç ihlâs-ı şerif kıraat edip misl-i sevabını Hazret-i Şâh-ı Nakşîbend Hâce Muhammed Bahâiddîn kaddesallâhu sırrahü'l-azîz hazretlerinin ruhi aliyyelerine ihda eyleye.

Ba'dehu keyfiyet-i mevti ber vechi tafdil tefekkür ve tezekkür eyleye.

Ve ba'dehu râbita-ı şerîfeye ehil ve seccadenişîn-i irşadı ibâd olan mürşidinin ruhaniyet-i aliyyelerini vasaticebininde mûlahaza ile kalbini şeyhin kalbine mukabil tutup ve biraz kalbi ile istifaza eyleye.

Ve bu usulü şerifeye ehl-i sufiyye ıstılahlarında “Rabita-ı Şerife”²⁰² tesmiye olunur.

Ve ba'dehu tamam cem'iyetle kalbinde zat-ı bahtı bilâ keyf velâ mislin mûlahaza ederek bilâ harfin ve bilâ savtin lafzatullâhı yani “Allah, Allah” diye zikre meşgul ola.

“Ve zikrullah”²⁰³ esnasında gah gah “İlahi ente maksudi ve rızake matlubi” deyip kalbinde mutalia-i zat-ı bahtı bilâ misli mûlahazasına “vukuf-i kalbi”²⁰⁴ ve lafza-ı celâl demeye “yâd gerd”²⁰⁵ ve “ilahî ente maksudi ve rızake matlubi”²⁰⁶ demeye “baz geşt”²⁰⁷ derler.

202- Rabita: Müridin, ruhaniyetinden feyiz alacağına inanarak kâmil şeyhini zihninde tasavvur etmesidir.

203- Zikir: “Bir şeyi unutmayıp hatırdâ tutanak, bir şeyi anmak ve yâd etmek” anlamındadır. Tasavvufta, Allah'ı anmak ve ondan gafil olmaktır.

204- Vukuf-i Kalbi: Kalbin zikirle meşguliyetini temin ve gayriden ilgisini koparmak için, müridin kalbi ile Hakk'ın huzurunda bulunduğunu düşünmesi, zikrederken başını sol memesinin üzerine eğerek gönlüne yönelmesi, kalbini denetlemesi ve masıvayı sokmamaya çalışmasıdır.

205- Yâd Gerd: Zikretmek, hatırlamak manasında Farsça bir kelimedir. Tasavvufta hem dil hem de kalp ile kelime-i tevhidi zikretmek, dil bunu devamlı tekrar ederken, kalbin de bütünüyle manasına katılmasıdır.

206- İlâhî ente maksûdî ve rızâke matlûbî: Allahım! Maksadım sensin, gayem senin rızanı kazanmaktır.

207- Bâz Geşt: Vazgeçmek, geri dönmek manasında Farsça bir kelimedir. Tasavvufta zikir yaparken kelime-i tevhidin ardından “İlâhî ente maksûdî ve rızâke matlûbî” cümlesini tekrarlamak manasıdır.

SALÂVAT-I HAMSE

(Beş vakit namazdan sonra)

(3 defa) Allâhümme salli âlâ seyyidinâ Muhammedin ve âlâ âl-i seyyidinâ Muhammedin bi adedi külli dâin ve devâin ve bârik ve sellim aleyhi ve aleyhim kesira²⁰⁸ ve salli ve sellim âlâ cemi'i'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve âli küllin ecmaîn ve'l-hamdülillâhi rabbi'l-alemîn.

VE KEZA SALÂVAT-I HAMSEDE

(Beş vakit namazdan sonra)

Allahümme salli âlâ seyyidinâ Muhammedin abdike ve resûlike'n-nebiyyi'l-ümmiyyi ve âlâ âli seyyidinâ Muhammedin ve ezvâcihi ümmehâti'l-mü'minîne ve zürriyyetihî ve ehl-i beytini kemâ salleyte âlâ seyyidinâ İbrahime ve âlâ âli İbrahime fi'l-âlemine inneke hamidün mecîd.

Allahümme barik âlâ seyyidinâ Muhammedin abdike ve rasûlike'n-nebiyyi'l-ümmiyyi ve âlâ âli seyyidinâ Muhammedin ve ezvâcihi ümmehâti'l-mü'minîne ve zürriyyetihî ve ehl-i beytini kemâ bârekte âlâ seyyidinâ İbrahime ve âlâ âli İbrahime fi'l-âlemine inneke hamidün mecîd ve kemâ yelikü bi azimi şânihi ve şerefihî ve kemâlihî ve rızake anhü ve mâ tühîbbü ve terzâ lehü dâimen ebedâ. Adede ma'lumâtike ve midâde kelimâtike ve rıza nef-sike ve zinete arşike efdale salavâtin ve ekmelehâ ve

208- Üçüncü defada kesiran kesiran deyu tekrar oluna.

etemmehâ küllemâ zekereke ve zekerehü'z-zakirûne ve küllemâ ğafele an zikrike ve zikrihi'l-ğafilûne ve sellim teslîmen kezâlike ve âlâ cemi'i'l-enbiyâi ve'l-mürselîne ve âlâ âlihîm ve sahibihîm ve't-tabiîne ve âlâ ehl-i taâtike ec-maine min ehli's-semavati ve'l-arazîne ve aleynâ meahüm bi rahmetike yâ erhame'r-râhimîn.

BA'DE'S-SUBHİ VE'L-MAĞRİB

(Sabah ve akşam namazlarından sonra)

(10 Adet) Allahümme salli âlâ seyyidinâ Muhammedin ve âlâ âlihi ve ashâbihi efdale salavâtike adede ma'lumâtike

ve bârik ve sellim teslimen kezâlike.

BA'DE'L-ASRİ

(İkinci namazından sonra)

(3 defa) Şehidellâhü ennehü la ilahe illa hüve ve'l-melâiketü ve ulu'l-ilmî kaimen bi'l-kisti la ilahe illâ hüve'l-azîzü'l-hakîm. Ve ene eşhedü bimâ şehidellâhü bihi vestevdiullâhe hazihî'ş-şehâdete ve hiye li vedîatün indellâhi.

KABLE SALÂTİ'L- CUM'A

(Cuma namazından önce)

(1000 defa) Allahümme salli ve sellim âlâ şefiinâ Muhammedin ve âlâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

BA'DE SALÂTİ'L-CUM'A

(Cuma namazından sonra) (100 adet) Salavâtullâhi ve melâiketihî ve enbiyâihî ve rusulihî ve cemi'l halkihî âlâ Muhammedin ve âli Muhammedin aleyhi ve aleyhimü's-selâmü ve rahmetüllâhi ve berekâtühü.

HATM-İ HÂCE-İ KEBİR

25 Estağflrullâh²⁰⁹,

Râbita-ı Şerife,

7 Fâtihâ-i Şerife,

100 Salavât-ı Şerif.

79 Suretu "Elem Neşrah Leke",

1001 İhlâs-ı Şerif,

7 Fâtihâ-ı Şerif,

100 Salavât-ı Şerif.

DUÂ-İ HATM-İ ŞERİF

(Hatm-i hâcegandan sonra okunacak dua)

209- Hatm-i Hâcegan: Nakşî tarikatında sıkıntılı hal ve anlarda, kolaylık sağlamak ve düşmanların belâlarından kurtulmak üzere, bir düzen içerisinde bazı surelerin okunup belli miktarda zikir çekilmesi şeklinde yapılan hatmeye denir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Elhamdü lillâhi'İlezi bi nûri cemâlihi ezâe kulûbe'l-ârifîne ve bi heybeti celâlihi ahraka fuâde'l-âşıkîne ve bi letâifi inayetini ammere sırra'l-vâsilîne.

Ve's-salâtü ves-selâmü ale'n-Nebiyyi'l-ümmiyyi'l-Arabiyyi'l-Kuraşıyyi'l-Haşimiyyi'l-Mekkiyyi'l-Medeniyyi ve âlâ âlihi ve sahibihî ecmaîn.

Belliğ Allâhümme ve evsıl misle sevâbi hâzihi'l-hatmeti's-şerifeti'l-mübâreketi ba'de'l-menni aleynâ bi'l-kabûli ve'l-icâbeti hediyeten muttasiletan ve tahiyeten mütevâsiletan ilâ ruhi ve darihi ve merkadi seyyidi'l-enâm.

Ve misbâhi'z-zalâmi'l-muzallili min harri'l-hecîri bi'l-ğamâmi seyyidinâ ve senedinâ ve zührinâ ve vesîletinâ ila'llâhi teâlâ Ebi'l-Kâsımî'l-Emin Muhammedin aleyhi efdalü's-salâti ve etemmü's-selâmi ve ilâ ruhi ve darihi refîkihi ve sâhibihî fi'l-ğâri ve menba'i's-sıdki ve'l-esrâri ve mahzeni'l-feyzi ve'l-envâri's-Şeyhi's-şefiki's-sâdıki'l-vesîki Hazret! Ebi Bekrin es-Sıddîki radiyallâhü teâlâ anh.

Ve ilâ ervahi küllin mine's - sâdâti's - silsileti't-tarîkati'l - aliyyeti'n - Nakşîbendiyyeti ve'l - Kadiriyyeti ve's-Suhreverdiyyeti ve'l - Kübrevliyyeti ve'l - Çeştiyyeti kaddesallâhü teâlâ esraruhümü'l- aliyyeh.

Ve hassis Allâhümme minhüm Hazreti İmâminâ ve kıdvetinâ ila'llâhi teâlâ imâmi't-tarîkati ve gavsî'l-halîfeti

Memiş Efendi

ve şems-i feleki'l-hakîkati zi'l-feyzi'l-câri ve'n-nûri's-sâri'l-ma'rûfi bi Sahi Nakşîbend Mevlânâ eş-Şeyh Muhammed Bahâiddîni'l-Uveysiyyi'l-Buhârî kaddesellâhi teâlâ sırrahu ve efaza aleyna kemâ efaza ale'l-âlemîne feyzehu ve bereketehu ve ihsânehu ve keremehu ve lutfehu ve mededehu ve birrehu.

Ve ilâ ruhi hazreti menba'il-ârifi ve'l-kemâli seyyidi's-sâdâtı es-Seyyid Emir Hâce Külâl kuddise sirruhu.

Ve ilâ ruhi hazreti'l-mukbili aleyke ve limâ sivâke'n-nâsî kutbu'l-evliyâ eş-Şeyh Muhammed Baba es-Semâsî kuddise sirruhu.

Ve ilâ ruhi hazreti'l-vâlehi fi muhabbeti mevlâhu'l-ğaniyyi Hazreti Azîzân eş-Şeyh Ali er-Râmiteni kuddise sirruh.

Ve ilâ ruhi hazreti'l-mu'rizi ani'l-murâdi'd-dünyevîve'l-uhrevî şeyhi'l-meşâyihî eş-Şeyh Mahmudi'l-İncir el-Fağnevî kuddise sirruhu.

Ve ilâ ruhi hazreti'l-müteselliki ani'l-hicâbi'l-beşerî kutbu'l-evliyâi eş-Şeyh Arif er-Rivekiri kuddise sirruh.

Ve ilâ ruhi hazreti kutbu'r-rabbâni ve'l-gavsi's-samedânî ve'l-mahbûbi's-sübhanî reîsü'l-hâcegen Hâce-i Cihan Hâce Abdulhâliki'l-Gücdevâni kuddise sirruhu.

Ve ilâ ruhi hazreti imâmi'l-enâmi kutb-i dâireti'l-islâm muhyi's-sünen ve kami'i'l-bide'i müceddidi'd-din ve mürevvici şeriat! seyyidi'l-mürselîne seyidinâ ve melâzinâ ve müstenedinâ ve muktedânâ ve vesîletinâ ileyke ziyâi'l-hakki ve'l-milleti ve'-din zi'l-cenâheyni Mevlânâ eş-Şeyh Muhammed el-Hâlid el-Bağdadî kaddesallâhü sırrahü'l-âli

Ve efâza aleynâ kemâ efâza ale'l-âlemîne feyzahü ve bereketehü ve ihsânehü ve keremehü ve lutfehu ve mededehu ve birrehu.

Ve ilâ ruhi kutbi'l-ârifîne gavsî'l-vâsilîne ya'sûbel-muvahhidîne şeyhi'l-meşâyihî eş-Şeyhi'l-emîn gavnâsi bahri hakki'l-yakîn sultânî'l-evliyâi muhyi't-tarîkati ve'd-din EŞ-ŞEYH MUHAMMED EL-KUDSÎ EL-KONEVÎ kaddesellâhu sırrahü'l-azîz ve cezâhullâhu teâlâ annâ hayran kesiran ve ecren cezilâ.

Ve ilâ ruhi küllin min abâi küllin ve ümmehâtihim ve küllin min meşâyihî küllin ve mürîdihim ve muhlisihim ve mensûbihim ve mahsûbihim ve mu'tekidîhim ve muhibbîhim ila yevmi'd-dîn mine'l-evvelîne ve'l-âhirîne min ümmeti nebiyyinâ ve ümeme sâiri'n-nebiyyîne ve'l-mürselîne vahfaz tarîkatehüm ve hulefâenâ an firyeti'l-hussâdi ve fitnet-i ehli'l-fesâdi ve zi'd mehabbetenâ lehüm ve iltifâtehüm lenâ verzukna't-tevfîke ala tâatike ve hubbike ve hubbi yuhubbuke ve hubbi amelin yukarribunâ ila hubbike vemnün aleynâ bi'l-ikbâli ileyke ve'l-i'râzi amma sivâke vahtim lenâ bizâlike (amin).

İlâhenâ iza künte li't-tâi'ine femen li'l-âsîne ve izâ künte li'l-âmilîne femen li'l-mukassirîne ve ente rabbü'l-cemîi. Hebi'llâhümme musîenâ li muhsininâ ve tâlihenâ li sâlihînâ ve heb küllenâ seate cûdike ve rahmetike yâ vâsia'l-cûdi ve'l-mağfireh. Ve ya bâsita'l-yedeyni bi'r-rahmeti veclibnâ ilâ mehabbetike bi-mehabbeti evliyâike ve'r-zükne't-tevfîke ve'l-istikâmete âlâ tâatike.

Memiş Efendi

Allahümmensur sultânenâ sultane'd-dîn ve eyyidhu bi-cünûdi'l-gaybi ve e'inhu âlâ himâyeti beyzati'l-İslâm ve edim lehu hülefâe ehlen min zürriyyetihî âlâ memerri'l-İslâm.

Ve'nsur asakirehu fi'l-berri ve'l-bahri ve'c'alhü ve iyyâhüm esbâben bi'l-imrâni'l-bilâdi ve râhati'l-ibâdi vah-yi bihi ve bihimü's-sünnete'l-ğarrâe ve a'li bihi ve bihim menâre's-şerîati en-nebeviyyeti'z-zehrâe vahzül a'dâehü ve adüvve dîni'l-İslâm vehliki'l-yehûde ve'n-nasârâ ve'l-mecûse ve ravâfize'l-a'câmi.

Ve demmiri'l-mübtediate min sairi'r-revâfizi ve'l-havârici vakti' dâbirehüm ve elhıkkı'd-dâbbe minhüm bi'd-dârici ve sellimi'l-huccâce ve'l-ğuzâte ve'l-musâfirîne ve'l-mukîmîne ve'l-hâzirîne min ümmeti Muhammedin ecmaîn.

Ve selâmün ale'l-mürselin.

Ve'l-hamdülillâhi rabbi'l-âlemin.

“İş bu risâle-i latîfe Saferu'l-hayrin on yedisinde temsil kılınmıştır. Sene hicri 1289 (26 Nisan 1872 Cuma).”

YAZARLAR

Doç. Dr. İsmail BİLGİLİ

1966 yılında Rize Çayeli'nde doğdu. 1985'te Çayeli İmam Hatip Lisesi'ni, 1989 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi.

1992 yılında “Konya Şeriyeye Sicillerinden Yüz Kırkıncı Defterde Kayıtlı Olaylar ve Hükümleri” isimli tez ile İslam Hukukunda Yüksek Lisans, 1999 yılında “İslam Hukukunda Ma'dûmun Satışı” isimli tez ile Doktora eğitimini tamamladı.

1991-2010 yılları arasında Konya Çumra Cumhuriyet Lisesi, Konya Meram A. Naci Gücüyener İÖO, Konya Meram Zafer İÖO ile Konya Karatay Anadolu İHL okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve İHL Meslek Dersleri öğretmenliği yaptı.

2010-2011 yılları arasında Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesinde; 17 Ekim 2011- 06 Mayıs 2013 tarihlerinde Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyeliği görevinde bulundu.

13 Mayıs 2013 tarihinde başladığı Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi İslâm Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyeliği görevine Doçent ünvanıyla devam etmektedir.

Evli ve üç çocuk babasıdır.

Kitaplar:

1. ***Dini Bilgiler*** (Komisyon), Üç Elma Yayınları, Konya 2007.
2. ***Kuran'ı Anlamaya Giriş*** (Komisyon), Ekdağ Yayınları, Konya 2012.
3. ***Muhammed Kudsi el- Bozkırî (Hoca Memiş Efendi)***, Konya 2011.
4. ***İslam Hukukunda Ma'dûmun Satımı***, Konya 2011.
5. ***Müderris Hasan Kudsi Efendi ve İcazetleri***, Konya 2012.
6. ***Konya Kadı Sicili Defter 140***, Konya 2014.
7. ***Konyalı Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi (Hayatı, Şiirleri ve İcazetleri)***, Konya 2017.
8. ***İslam İbadet Esasları***, Konya 2108.
9. ***Osmanlı Tanzimat Dönemi İslam Miras Hukuku (Emâli'l-Ferâiz Örneği)***, Konya 2018.

Kitap Bölümleri:

1. **Hâmiş (Hayata Düşülen Notlar)**, “Konya’da Örnek Bir Eğitim Müessesesi ve Eğitimcisi (İslah-ı Medâris-i İslamiye ve Ahmed Ziya Efendi)”, 9-55, Palet Yayınları, Konya 2016.
2. **İslam’ın Orta Yolu (İlmihal)**, “Namaz”, Konya Büyükşehir Kültür AŞ, Konya 2018.
3. **Ermenek Araştırmaları II**, “Ermenekli Süleyman Sırrı Efendi’nin Medhal-ı Fıkh Eserinin Fıkhî Tahlili”, Palet Yayınları, Konya 2018.
4. **Bolvadin Araştırmaları I**, “Bolvadinli Müderris Yörükzâde Ahmet Fevzi Efendi’nin Mektuplarının Değerlendirmesi” Eğitim Yayınevi, Konya 2018.

5. Buhara'dan Konya'ya İrfan Mirası ve XIII. YY. Medeniyet Merkezi Konya I, "Hoca Ahmed-i Yesevî'nin Anadolu İrfanına Katkısı" Konya 2018.

Hakemli Makaleler:

1. "İslam Hukukunda Ma'dûmun Satımı", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi (İHAD)*, sy. 8, Konya 2006, s. 211-238.

2. "Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi'nin Hayatı ve "Emâli'l-Vesâyâ" Adlı Eseri", *İHAD*, sy. 12, Konya 2008, s. 301-344.

3. "Ehliyet Arızalarından İkraah Şartları ve Kısımları", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 1, Malatya 2010, s. 237-270.

4. "Son Dönem Osmanlı İslam Hukukçularından Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'nin Hasan Kudsi Efendiden Aldığı İlmî İcazet", *İTOBİAD 1*, Karabük 2012, s. 21-75.

5. "Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'nin "Ucâletü'l-Ferâiz" Adlı Eseri", *İHAD*, sy. 21, Konya 2013, s. 395-408.

6. "İslam Miras Hukukunda Kıyasın Fonksiyonu ve Kıyas Uygulamaları", *İHAD*, sy. 22, Konya 2013, s. 225-256. 7. "İslam Hukukunda Cenin Hakkı ve Onuruyla İlgili Hükümler", *İHAD*, sy. 24, Konya 2014, s. 219-240.

8. "Seyyid Mehmed Nesîb'in Hanefî Mezhebi Müdafaası", *İHAD*, sy. 26, Konya 2015, s. 483-522.

9. "Hanefî Fıkıh Medeniyetine İmam Mâtürîdî'nin Katkısı", *İHAD*, sy. 29, Konya 2017, s. 399-423.

10. "Ahi Evren'in "Letâifu'l-Ğiyâsiyye" Eseri ve Değerlendirmesi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45, 2018, s. 75-94.

11. “Türkistan’da İlmihâl Kültürünün İlk Örneği Ahmed-i Yesevî’nin Divân-ı Hikmet’indeki İbâdet İlkeleri”, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, sy.13, 2019 Bahar, ss. 33-56.

12. “Bekir Sami Paşa Nakşbendî Halidî Zaviyesinin Konya Islah-ı Medâris-i İslamiye Medresesine Dönüşümü Bağlamında Nakşbendîliğin İlmî Hayata Tesiri ve Zaviyenin Para Vakfiyesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 47, Haziran 2019.

13. “Ahmed Reşid Paşa’nın İmâm-ı A’zam’ın Siyâsî Tercüme-i Hâli Adlı Eseri ve Değerlendirmesi”, *Tahkik İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi*, 2/2 (Aralık/December 2019): 211-254.

14. “Dârü’l-Funûn Hukuk Fakültesi Müderrisi Mehmed Nesîb Bey’in “Mecelle’nin Islahına Doğru” Makalesinin Hukukî Açıdan Değerlendirmesi”, *NEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, Konya, 2021.

Uluslararası Sempozyum Bildirileri:

1. “Osmanlı Son Dönemi Nitelikli Din Adamı Yetiştirme Projesinin Bir Örneği olarak “Konya Islah-ı Medâris-i İslamiye” Medresesi”, *Uluslararası Dini Araştırmalar ve Küresel Barış Sempozyumu*, Konya 2016, I, 65-92.

2. “Necâtü’l-Ğafilîn Şerhi Şifâ’l-Mü’minîne Fikhî Açıdan Bakış”, *I. Uluslararası Ahmed Ziyaüddin Gümüştanevî Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 645-656, Gümüştane 2014.

3. “Mezhepler Arası Etkileşim ve Ebu Hanife’nin Etkisi” İsimli I. Oturum Müzakerecisi, *İmam-ı Azam ve Birlikte Yaşama Hukuku*, *Uluslararası İmam-ı Azam ve Birlikte Yaşama Hukuku Sempozyumu*, Eskişehir 2016, s. 167-172.

4. “Hoca Ahmed Yesevî’nin “Divan-ı Hikmet” Adlı

Eserine Fikhî Açıldan Bakış”, 1. Uluslararası Hoca Ahmed Yesevî Sempozyumu Bildirileri, Ankara 2017, s. 741-768.

5. **“Hoca Ahmed Yesevî’nin Hikmetleri Bağlamında Zahir-Batın Fikhî, Şeriat-Tarikat Bütünlüğü”**, II. Uluslararası Dini Araştırmalar ve Küresel Barış Sempozyumu, Konya 2017, II, 276-292.

6. **“Konya Mekteb-i Hukuk Müderrislerinden Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi ve İslam Hukuku Ders Kitapları”**, II. Uluslararası Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri, İstanbul 2016, II, 301-324.

7. **“Bir Hanefi Fakihi Olarak İmam Matüridi”**, IV. Uluslararası Şeyh Şaban-ı Veli Sempozyumu ‘Hanefilik-Matüridilik’, Kastamonu 05-07 Mayıs 2017, I, 139-150.

8. **“Bekir Sami Paşa Nakşbendî Halidî Zaviyesinin Konya İslah-ı Medâris-i İslamiye Medresesine Dönüşümü Bağlamında Nakşbendîliğin İlmî Hayata Tesiri”**, Uluslararası Bahaeddin Nakşibend ve Nakşbendilik Sempozyumu, İstanbul 2-4 Aralık 2016.

9. **“Ahi Evran’ın Letâifu’l-Gıyâsiyye Adlı Eserinin Değerlendirmesi”**, Uluslararası Ahilik Sempozyumu, Kırşehir, 05-07 Ekim 2017.

10. **“Bolvadinli Müderris Yörükzade Ahmed Fevzi Efendinin Mektuplarının Değerlendirilmesi”**, Uluslararası Bolvadin Sempozyumu, Bolvadin 13-15 Ekim 2017.

11. **“Hoca Ahmed-i Yesevî’nin Divân-ı Hikmet’inde İbadet Fikhına Verdiği Önem”**, II. Uluslararası Hoca Ahmed Sempozyumu, Ankara 25-26 Nisan 2018.

12. **“Türkistan’da İlmihal Kültürünün Arka Planı: Ahmed-i Yesevî’nin Divân-ı Hikmet’inde İslam İbadet İlkeleri”**, IV. Uluslararası Dini Araştırmalar ve Küresel Barış Sempozyumu, Türkistan 11-13 Mayıs 2018.

13. “İmam Eş’ârî’nin Fikhî Yönü”, V. Uluslararası Şeyh Şabanî Veli Eşarilik Sempozyumu, Kastamonu 4-6 Mayıs 2018.
14. “Ermenekli Süleyman Sırrı Efendi’nin *Medhal-i Fıkh Eserinin Fikhî Tahlili*”, Uluslararası Geçmişten Günümüze Ermenek ve Çevresi Sempozyumu, Ermenek 02-04 Ağustos 2018.
15. “Hoca Ahmed-i Yesevî’nin Anadolu İrfanına Katkısı”, Uluslararası Buhara’dan Konya’ya İrfan Mirası Sempozyumu, Konya 15-17 Kasım 2018.
16. “Sadreddin Konevî’nin Kırk Hadis Şerhi’ne Fikhî Bakış”, III. Uluslararası Sadreddin Konevî Sempozyumu Bildiriler kitabı (Sadreddin Konevî “Tasavvuf, Felsefe ve Din”), Aralık 2018 Konya, ss. 276-287.
17. “Ahmed Reşîd Paşa’nın *Imâm-ı A’zam’ın Siyâsî Tercüme-i Hâli Eseri Ve Değerlendirmesi*”, Uluslararası Geçmişten Günümüze Karabük ve Çevresinde Dini, İlmî ve Kültürel Hayat Sempozyumu, Karabük, 11-12 Ekim 2019.
18. “Osmanlı Son Döneminde Modern Bir Medrese Islâh-ı Medâris’in Tüzüğü”, Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu, Malatya 24-25 Ekim 2019.
19. “XX. Asır Başı İtibariyle Ezher Üniversitesi Eğitim Tarihine Bir Bakış”, Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu, Malatya 24-25 Ekim 2019.
20. “Evliya Çelebi *Seyahatname’si Bağlamında Ahmed-i Yesevî ve Eseri*”, III. Uluslararası Ahmed-i Yesevî Sempozyumu, Türkistan 11-12 Kasım 2020.

Ahmet ÇELİK

1966'da Konya Güneysınır (Karasınır)'da dünyaya geldi. Babasının adı Hasan ve annesinin adı Hatice Hanım'dır.

İlk ve ortaokulu Güneysınır'da tamamladı. Konya Endüstri Meslek Lisesi ve Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Edirne İmam Hatip Lisesi, Edirne Anadolu Lisesi, İçeri Çumra Anadolu İmam Hatip Lisesi, Meram Dr. Ali Rıza Bahadır Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Karatay Mevlana Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde öğretmenlik görevinde bulundu.

2007'den itibaren Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Projeler bölümünde çalışmaya başladı. Ulusal ve Uluslararası birçok projede yer aldı.

Konya İl Eğitim Tarihi Müzesinin kuruluşunda görev aldı. Konya Ensar Yayıncılığın editörlüğünde bulundu. Ahmed b. Hanbel'in el-Müsnedi'nin editörlüğü, tashih ve indeksi; İmam Buhari'nin "Tecrid-i Sarih" ve "Muttefekün aleyh" adlı hadis eserlerinin tashih, indeks ve konu dizininin hazırlanmasını yaptı.

Kaşıkçı Ali Rıza Efendi'nin Divan'ı, 40 Hadis Şerhi ve Rahmet Damlaları adlı eserlerinin yeniden yayına hazırlanması ve tashihini yaptı.

2008'de Nakşi-Halidi Şeyhi Muhammed Kudsî Memiş Efendi hakkındaki çalışmaları yayınlandı.

Konya Ansiklopedisi'ne 32 madde yazarlığında bulundu.

Merhaba Gazetesi, Konya Burada, Konya Barosu, KTO İpekyolu, Mahalle Mektebi, Karaman İmaret, Edirne Evladı Fatihan ve Beyaz Bulut Dergilerinde din, tarih, eğitim ve kültür üzerine birçok makalesi yayımlandı.

Hadim ve Çevresi Âlimleri Sempozyumuna (2016), Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (İstanbul, 2017), Uluslararası Sadreddin Konevi Sempozyumuna (Konya, 2018), Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Malatya 2019) ve Karabük Üniversitesinin düzenlediği “Uluslararası Orta Asya’ dan Anadolu’ya İslami İlimler” sempozyumlarına tebliği olarak katıldı.

Arapça ve İngilizce bilen Ahmet Çelik, evli ve iki çocuk babasıdır.

Yayınlanmış eserleri:

1. Dini Bilgiler Dini Bilgiler (2005).
2. İsrâ ve Miracı Anlamak (2007).
3. Efendimiz (s.a.s) (2007).
4. Kur’an-ı Anlamaya Giriş (2007).
5. Muhammed Kudsî el-Bozkıri (2008).
6. Şeyh Muhammed Kudsî ve Silsilesi (2010).
7. Muhtasar Muvatta Hadisleri (2011).
8. Peygamberimizi Tanıyalım, Anlayalım (2013).
9. İslam’ın Orta Yolu (2018).
10. İl Eğitim Tarihi Müzeleri Albümü (2018).
11. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi’nin 40 Hadis Şerhi (2019).
12. Konya Öğretmenleri (2020),
13. Konya İmam Hatip Okulu (2020).
14. Şehrimiz Konya (2021).
15. Konya Maarif Atlası (2021).

Yayınlanmış makalelerinden bazıları:

1. Konya İslah-ı Medaris-i İslamiyyesi’nin Kuruluşu, Akademik Sayfalar, 4 Şubat 2009.

2. Şeyh Muhammed Kudsî el-Bozkırî (Memiş Efendi'nin) Hayatı ve Menkıbeleri, Akademik Sayfalar, 2 Aralık 2009.
3. Bozkırılı Mustafa Parlaktürk Efendi (1916-1979), Akademik Sayfalar, 24 Şubat 2010.
4. Şeyh Muhammed Bahaeddin Efendi ve İmzalı Kitapları, Akademik Sayfalar, 28 Nisan 2010.
5. 1319/1901'de Konya İl ve İlçe Medreseleri, Akademik Sayfalar, 12-19 Mayıs 2010
6. Karasınır Temettuat Defteri, 6 Ekim 2010.
7. Ali Rıza Kudsî Efendi'nin İslah-ı Medaris'e Atanışı, Akademik Sayfalar, 19 Ocak 2011.
8. Zeynelabidin Efendi ve Siyasi Görüşleri, Akademik Sayfalar, 9 Şubat 2011.
9. Hattat Ahmet Ferid Ülgen (1897-1982), Akademik Sayfalar, 27 Nisan 2011.
10. Kaşıkçı Ali Rıza Efendi (1883-1969), Akademik Sayfalar, 11 Mayıs 2011.
11. Tasavvuf Nedir? Sufi Kimdir? Akademik Sayfalar, 19 Ekim 2011.
12. Meşrik-i İrfan Matbaası'nda Basılan Kitaplar, Akademik Sayfalar, 7 Aralık 2011.
13. Konevi Lakaplı Âlimler, Akademik Sayfalar, 1 Şubat 2012.
14. Konya Valisi Ebu Bekir Sami Paşa, Akademik Sayfalar, 24-Nisan 2013.
15. Kadınhanılı Topbaşzade Ahmet Kudsî Efendi, Akademik Sayfalar, 4 Nisan 2012.
16. Bolvadinli Yörükzade Ahmet Feyzi Efendi ve Mektupları, Akademik Sayfalar, 25 Nisan 2012.
17. Mevlana Halid el-Bağdadi, Akademik Sayfalar, 02.Mayıs 2012.

18. Konya Ulemasının İcazetleri, Akademik Sayfalar, 10 Ekim 2012.

19. Seydişehir’de Bir İcazet (Şeyh Abdullah Efendi), Akademik Sayfalar, 13.2.2013.

20. Mehmet Eminoğlu Hoca İle Son Görüşme, 27 Mart 2013.

21. Konya İslah-ı Medaris’in Kurucularından Ağrılı Mustafa Efendi Ne Zaman Vefat Etti? Akademik Sayfalar, 17 Nisan 2013.

22. Konya Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi, Akademik Sayfalar, 22 Mayıs 2013.

23. Hafız İsmail Zekai Sarsılmaz, Akademik Sayfalar, 26 Haziran 2013.

24. Dede Molla, 30 Ekim 2013.

25. 1834 Tarihli Karasınır Nüfus Defteri Akademik Sayfalar, 4 Aralık 2013.

26. Konya Daru’l-İrfan Mektebi, Akademik Sayfalar, 8 Ekim 2014.

27. Topçuzade Mehmet Arif Bey (1872-1942), 8 Ekim 2014.

28. Ali Emîrî’nin Medhiye-i Mevlânâ’sı, Akademik Sayfalar, 24 Aralık 2014.

29. Konyalı Ali Zeki Efendi, Akademik Sayfalar, 24 Haziran 2015.

30. Şeyhzade Rifat Efendi’nin Başyazıları, Akademik Sayfalar, 1 Temmuz 2015.

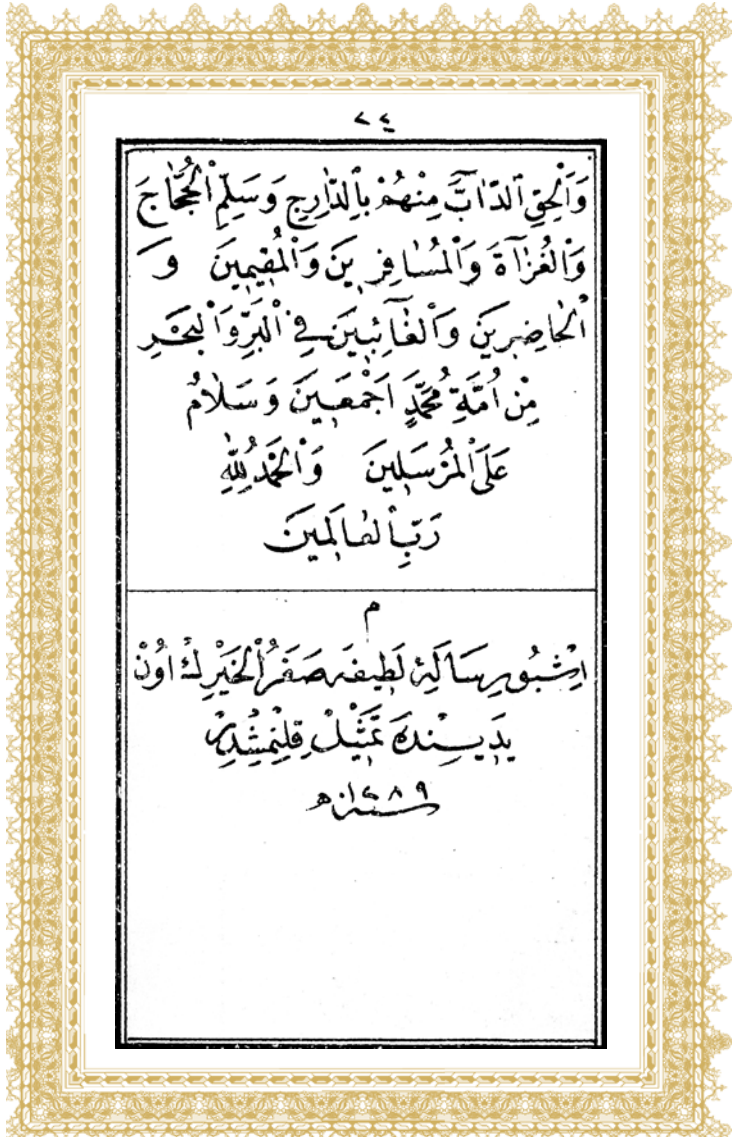
31. Konya’da Medfun Peygamberler, Akademik Sayfalar, 22 Haziran 2016.

32. Selçukludan Günümüze Sarı Yakup Mahallesi, Akademik Sayfalar, 13 Kasım 2019.

33. Öğretmen olarak Hacı Veyiszade Mustafa Efendi, Akademik Sayfalar, 5 Şubat 2020.

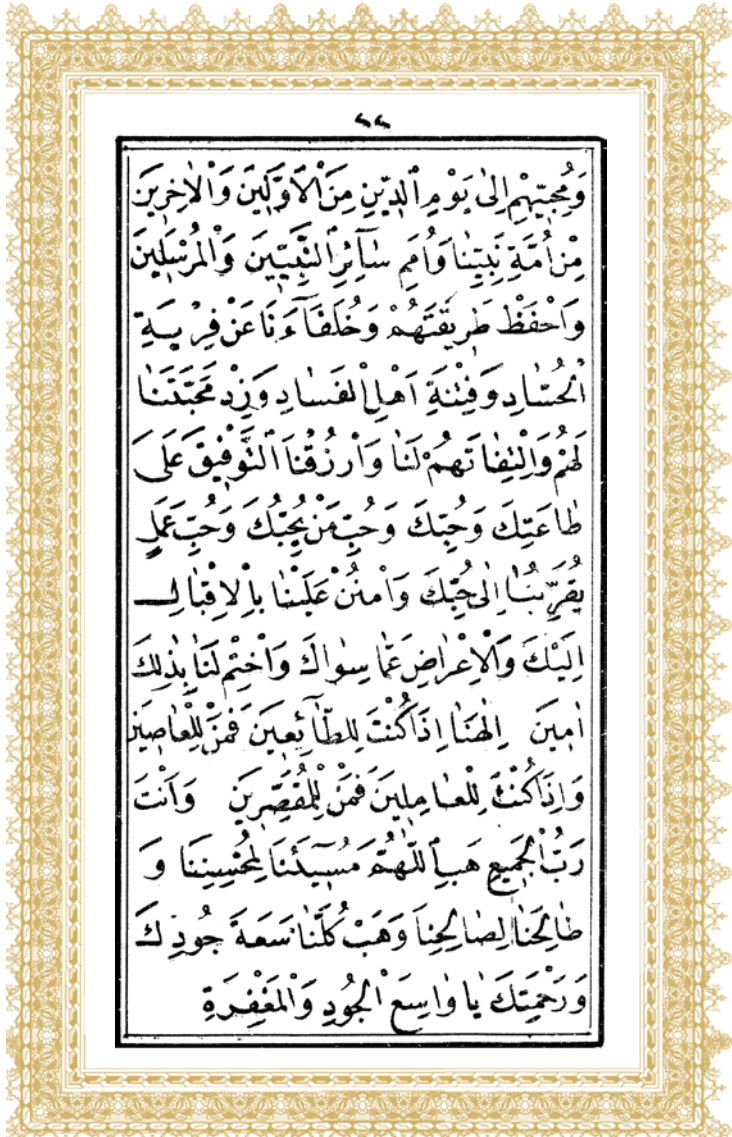
34. Ahmet Ziya Efendi'nin İzleri, Akademik Sayfalar, 1 Nisan 2020.
35. Abdülaziz Mecdi ve Hz. Mevlana İçin Yazdığı Şiirler, 8 Nisan 2020.
36. Konya'da İslami Eserler: Alaaddin Câmîî ve Karatay Medresesi, Akademik Sayfalar, 6 Mayıs 2020.
37. Hazreti Şemsi Tebrizi Hakkında İki Makale, Akademik Sayfalar, 13 Mayıs 2020.
38. Konya İmam Hatip Okulu, Akademik Sayfalar, 1 Temmuz 2020.
39. Ömer Lutfi Efendi'nin Konya İslah-ı Medaris Hakkında Arapça Makalesi, Akademik Sayfalar, 19/28, 29 Temmuz 2020.
40. Şeyh Ali Rıza Kudsî Efendi'den Bir İlahi, Akademik Sayfalar, 5 ağustos 2020.
41. Konya Sanayi Mektebi, Akademik Sayfalar, 12 Ağustos 2020.
42. Hadimli Mehmet Vehbi Efendi Kime "İnsaf Yahu" Diyor Akademik Sayfalar, 6 Ocak 2021.
43. Konyalı Abdullah Atıf'ın "İslam'da Ulum ve Fünun" Adlı Makaleleri, Akademik Sayfalar, 24 Şubat 2021.
44. Konya İslah-ı Medariste Hangi Dersler Okutulmaktaydı? Akademik Sayfalar, 31 Mart 2021.
45. Kara Hacı Mustafa el-Hadimi, Akademik Sayfalar, 28 Nisan 2021.
46. Şeyh Söylemez Dergâhı, Akademik Sayfalar, 26 Mayıs 2021.
47. Akşehirli Seyit Mahmut Hayrani, Akademik Sayfalar, 9 Haziran 2021.

٤٣

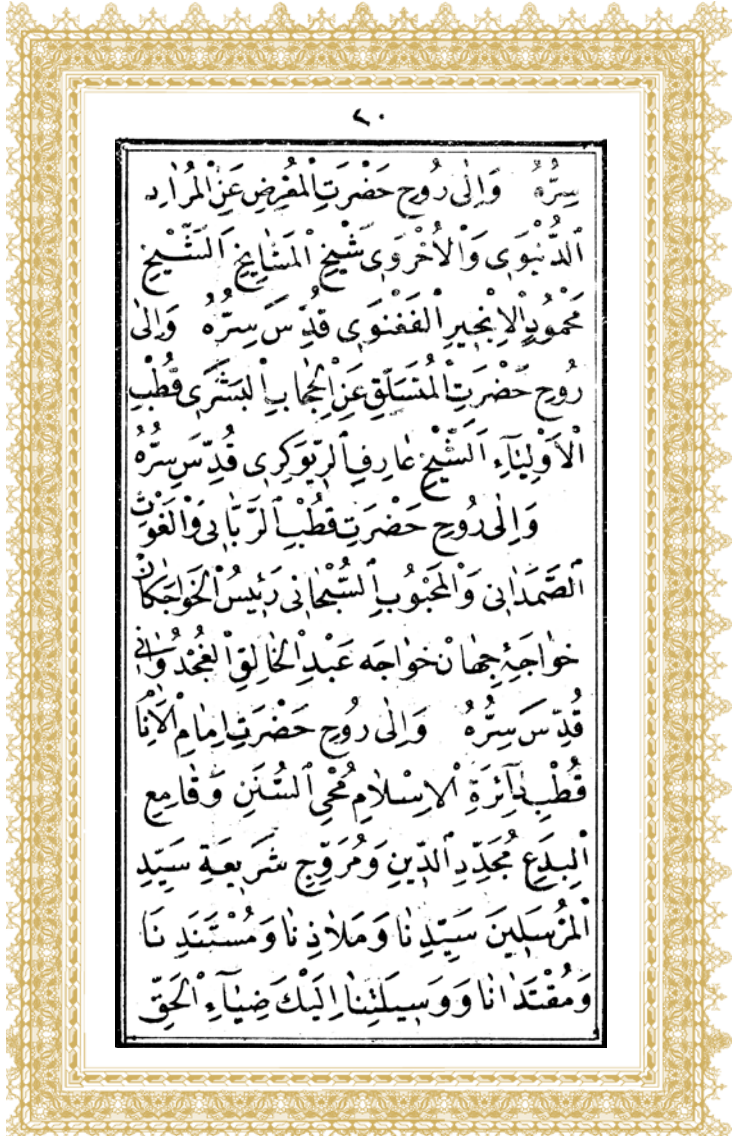
وَيَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ وَاجْلِسْنَا إِلَى مَجْلِسِكَ
 يَجْتَبِ أَوْلِيَاءَكَ وَأَرْزُقْنَا التَّوْفِيقَ وَالِاسْتِقَامَةَ
 عَلَى طَاعَتِكَ اللَّهُمَّ أَنْصِرْ سُلْطَانَنَا سُلْطَانَ
 الدِّينِ وَيَدِهِ بِمَجْنُونِ الْغَيْبِ وَأَعِنَهُ عَلَى حِمَايَةِ
 بَيْضَةِ الْإِسْلَامِ وَأِدِّمْ لَهُ خُلَفَاءَ أَهْلَ أَمْرِ
 ذُرِّيَّتِهِ عَلَى مِزَى الْإِسْلَامِ وَأَنْصِرْ عَسَاكِرَهُ
 فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَأَجْعَلْهُ وَإِيَاهُمْ أَسْبَابًا لِلْعِزِّ
 الْبَلَادِ وَرَاحَةَ الْعِبَادِ وَأَحْيِهِمْ فِيهِمْ بِالسَّنَةِ
 الْفَرَاءِ وَأَعْلِيهِمْ فِيهِمْ مَنَارَ الشَّرِيعَةِ النَّوِيَّةِ
 الرَّهْمَاءِ وَأَخْذُلْ أَعْدَاءَهُ وَعَدُوِّهِ مِنَ الْإِسْلَامِ
 وَأَهْلِكَ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَ
 رَوَافِضَ الْأَعْجَامِ وَدَمِّرِ الْمُبْتَدِعَةَ مِنْ
 سُلَاطِمِ الرِّوَاغِضِ وَالْخَوَارِجِ وَأَقْطِعْ دَارَهُمْ

وَجَبَّيْتُمْ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ
مِنْ أُمَّةٍ نَبَّيْنَا وَأُمَمٍ سَاءَ النَّبِيِّينَ وَالرُّسُلِينَ
وَاحْفَظْ طَرِيقَهُمْ وَخَلْفَاءَهُمْ نَاعَزُكَ بِرَبِّهِ
الْحُسَادِ وَفِتْنَةِ أَهْلِ الْفَسَادِ وَزِدْ تَحَبُّتَنَا
لَهُمْ وَالنِّفَاتِهِمْ لَنَا وَارْزُقْنَا التَّوْفِيقَ عَلَى
طَاعَتِكَ وَجِبِّكَ وَحُبِّ مَنْ جِبِّكَ وَحُبِّ عَمَلٍ
يَصْرِي بِأَلْحِقِكَ وَأَمِنْ عَمَلِنَا بِالْإِقْبَالِ
إِلَيْكَ وَالْأَعْرَاضِ عَمَّا سِوَاكَ وَأَخْتِمْ لَنَا بِذَلِكَ
أَمِينَ اهْتِنَا إِذَا كُنْتَ لِلطَّائِعِينَ فَزْنًا لِلْعَاصِينَ
وَإِذَا كُنْتَ لِلْعَامِلِينَ فَزْنًا لِلْقَصِيرِينَ وَأَنْتَ
رَبُّ الْجَمِيعِ هَيَّا لِلَّهِمَّ مَسِينَنَا لِحُسَيْنِنَا وَ
طَالِحِنَا لِصَالِحِنَا وَهَبْ لَنَا سَعَةَ جُودِكَ
وَرَحْمَتِكَ يَا وَاسِعَ الْجُودِ وَالْمَغْفِرَةَ

وَالْمَلَّةَ وَالَّذِينَ ذَرَى الْجَنَاحِينَ مَوْلَانَا الشَّيْخُ
 مُحَمَّدُ الْخَالِدُ الْبَغْدَادِيُّ قَدَسَ اللَّهُ سِرَّهُ الْعَالِي
 وَأَفَاضَ عَلَيْنَا كَمَا أَفَاضَ عَلَى الْعَالَمِينَ فِقْضَهُ
 وَبَرَكَتَهُ وَأِحْسَانَهُ وَكَرَمَهُ وَلُطْفَهُ وَمَدَدَهُ
 وَبِرَّهُ وَإِلَى رُوحِ قُطْبِ الْعَارِفِينَ غَوْتِ
 الْوَأَصْلِينَ بَعَثُوا الْمُؤَحِّدِينَ شَيْخَ الْمَشَائِخِ
 الشَّيْخِ الْأَمِينِ غَوَاصِّ حَقِّ الْيَقِينِ سُلْطَانَ
 الْأَوْلِيَاءِ مُحَمَّدِي الطَّرِيقَةِ وَالَّذِينَ الشَّيْخُ مُحَمَّدُ
 الْقُدْرِيُّ الْقَنُوزِيُّ قَدَسَ اللَّهُ سِرَّهُ الْعَزِيزِ
 وَجَزَاهُ اللَّهُ تَعَالَى عَنَّا خَيْرًا كَثِيرًا وَأَجْرًا
 جَزِيلًا وَإِلَى رُوحِ كُلِّ مِنْ أَوْلِيَاءِ كُلِّ وَأَمْبِيَاتِهِمْ
 وَكُلِّ مِنْ مَشَائِخِ كُلِّ وَمُهَيْدِيهِمْ وَمُخْلِصِيهِمْ وَ
 مَنَسُوبِيهِمْ وَمُحْسُوبِيهِمْ وَمُعْتَقِدِيهِمْ

قَدْ وَثَّقَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى إِمَامَ الطَّرِيقَةِ وَعَوْثِ
 الْخَلِيقَةِ وَشَمْسِ فَلَكِ الْحَقِيقَةِ ذِي الْفَيْضِ
 الْجَمَّارِيِّ وَالنُّورِ السَّارِيِّ الْمَعْرُوفِ فِي سُنَانِهِ
 نَفْسِيئَتِ مَوْلَانَا الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْثِيِّ
 الْجَمَّارِيِّ قُدْسَ رَبِّهِ تَعَالَى وَفَضْلَهُ وَأَفَاضَ عَلَيْنَا كَمَا أَفَاضَ عَلَى
 الْعَالَمِينَ فَضْلَهُ وَبَرَكَتَهُ وَاحْسَانَهُ وَكَرَمَهُ وَ
 لَطْفَهُ وَمَدَدَهُ وَبِرَّهُ وَإِلَى رُوحِ حَضْرَتِ
 مَنِيحِ الْمَعَارِفِ وَالْكَامِلِ سَيِّدِ السَّادَاتِ السَّيِّدِ
 أَمِيرِ خَوَاجِهِ كَلَالِ قُدْسِ سِرِّهِ وَإِلَى رُوحِ حَضْرَتِ
 الْمُقْبِلِ عَلَيْكَ وَإِلَى سِوَاكَ النَّاسِ قُطْبِ الْأَوْلِيَاءِ
 الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي السَّمَاوِيِّ قُدْسِ سِرِّهِ وَإِلَى
 رُوحِ حَضْرَتِ الْوَالِدِ فِي مَجْتَمَعِ مَوْلَاهُ الْغَنِيِّ
 حَضْرَتِ عَمْرِو بْنِ الشَّيْخِ عَلِيِّ الزَّامِنِيِّ قُدْسِ

وَبِحَيْثُ مَتَوَاصِلَةً إِلَى رُوحٍ وَضَرِيحٍ وَمَرْقَدِ سَيِّدِ
الْأَنَامِ وَمِصْبَاحِ الظُّلَامِ الْمُظْلَمِ مِنْ حَرِّ الْهَجِيرِ
بِالْغَامِ سَيِّدِنَا وَسِنْدِنَا وَذُرْنَانَا وَوَسِيلِنَا
إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِأَبِي الْقَاسِمِ الْأَمِينِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ
أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَأَتَمُّ السَّلَامِ وَإِلَى رُوحٍ وَ
ضَرِيحٍ رَافِقِهِ وَصَاحِبِهِ فِي الْغَارِ وَمَنْبِجِ الصِّدْقِ
وَالْأَسْرَارِ وَمُحَرِّزِ الْفَيْضِ وَالْأَنْوَارِ الشَّيْخِ
الشَّفِيقِ الصَّادِقِ الْوَثِيقِ حَضْرَتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ
رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ وَإِلَى أَرْوَاحِ كُلِّ مَنِ
السَّادَاتِ السَّلْسِلَةِ الطَّرِيقَةِ الْعَلِيَّةِ الْقَسْبِيَّةِ
وَالْقَادِرِيَّةِ وَالشُّرُورِيَّةِ وَالْكَذُوبِيَّةِ وَ
الْجَسَنِيَّةِ قَدَسَ اللَّهُ تَعَالَى أَسْرَارَهُمُ الْعَلِيَّةَ
وَخَصَّصَ اللَّهُمَّ مِنْهُمْ حَضْرَتَنَا مَنَا وَ

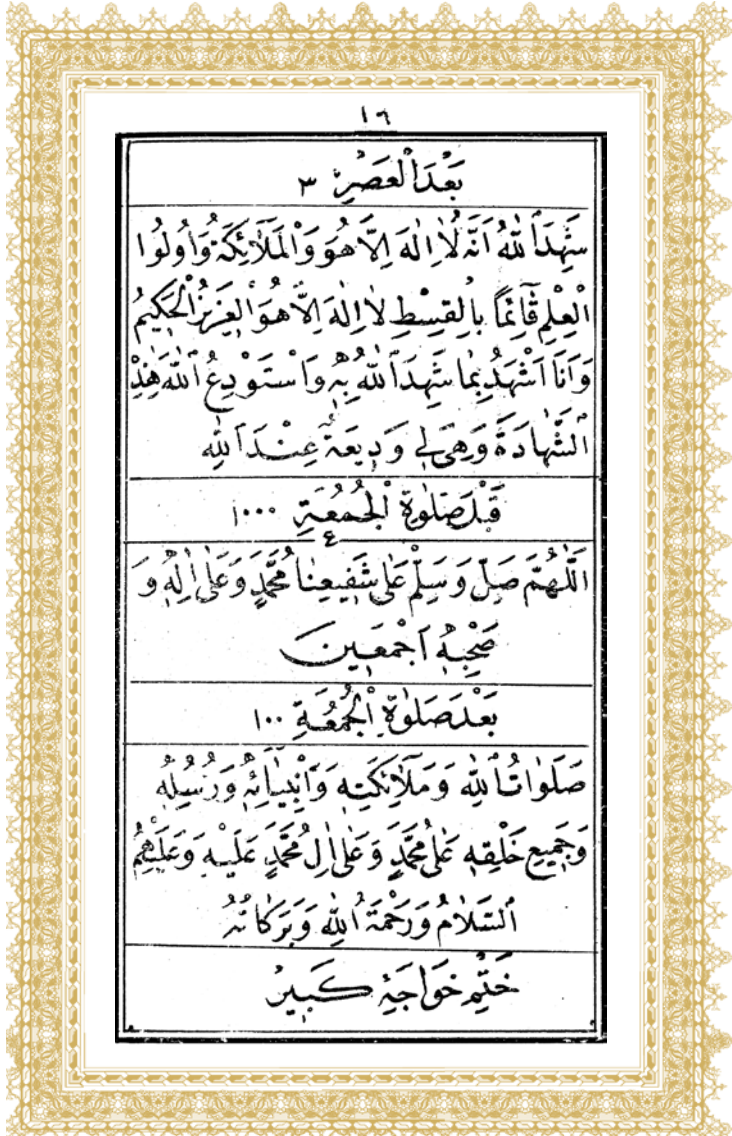

١٧

اسْتَغْفِرُكَ اللَّهُ > رَابِطَةٌ شَرِيفَةٌ فَاتِحَةٌ
 شَرِيفَةٌ ٧ صَلَوَاتٍ شَرِيفَةٍ ١٠٠ سُورَةٌ
 الْمُرْتَضَى لَكَ ٧٩ إِخْلَاصٌ شَرِيفٌ ١٠١
 فَاتِحَةٌ شَرِيفَةٌ ٧ صَلَوَاتٍ شَرِيفَةٍ ١٠٠
 دُعَاءُ خَتْمِ شَرِيفٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَحْمَدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنُورِ جَمَالِهِ أَضَاءَ قُلُوبَ الْعَارِفِينَ
 وَهَيْبَتِهِ جَلَّ لَهُ أَحْرَقَ قُلُوبَ الْعَاشِقِينَ وَبِلَطَائِفِ
 عِنَايَاتِهِ عَمَّرَ سِرَّ الْوَاصِلِينَ وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ
 عَلَى النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الْعَرَبِيِّ الْقُرَشِيِّ الْهَاشِمِيِّ الْمَكِّيِّ الْمَدِينِيِّ
 وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ بَلِّغِ اللَّهُمَّ وَأَوْصِلِ
 مِثْلَ نَوَائِبِ هَذِهِ الْخَتْمَةِ الشَّرِيفَةِ الْمُبَارَكَةِ بَعْدَ
 الْمَنْ عَلَيْنَا بِالْقَبُولِ وَالْإِجَابَةِ هُدًى مَتَّصِلَةً

لِيُقْبِعَ عَظِيمَ شَانِهِ وَسُرْفِهِ وَكَأَلِهِ وَرِضَاكَ عَنْهُ
 وَمَا حُجِبَ وَرَضِيَ لَهُ دَائِمًا أَبَدًا عَدَدَ مَعْلُومَاتِكَ
 وَمِدَادِ كَلِمَاتِكَ وَرِضَا نَفْسِكَ وَرِزْنَةَ عَرَشِكَ
 أَفْضَلَ صَلَوَاتٍ وَأَكْلَاهَا وَأَمْتَهَا كَمَا ذَكَرَكَ وَذَكَرَهُ
 الذَّاكِرُونَ وَكُلَّمَا عَمِلَ عَمَلًا مِنْ ذِكْرِكَ وَذِكْرَهُ الْغَافِلُونَ
 وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَذَلِكَ وَعَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ
 وَعَلَى آلِهِمْ وَصَحْبِهِمْ وَالنَّارِعِينَ وَعَلَى أَهْلِ طَاعَتِكَ
 أَجْمَعِينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ وَعَبِيدِنَا
 مَعَهُمْ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

بَعْدَ الصُّبْحِ وَالْمَغْرِبِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ
 أَفْضَلَ صَلَوَاتِكَ عَدَدَ مَعْلُومَاتِكَ وَبَارِكْ
 وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَذَلِكَ

عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ كَثِيرًا ۚ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى
جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْأَكْلِ الْجَمْعِينَ
وَأَلْحَدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
وَكَذَا صَلُّوا نَحْنَهُ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ
النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ
أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا
صَلَّيْتَ عَلَى سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي
الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَ
عَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ
وَذُرِّيَّتِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى سَيِّدِنَا
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ وَكَأَنَّ

او چینی نفع ده کثیرا کثیرا دوتو کثیرا کثیرا اولون

پیلن

أَهْلِ صُوفِيَّتِهِ إِصْطِلَاحًا لِرَبِّكَ رَابِطًا شَرِيفًا
 تَسْمِيَةً أَوْ نُورًا وَبَعْدَهُ تَمَامٌ جَمِيعَتُهُ هـ
 قَلْبِنَا ذَاتِ بَحْتِي بِلَا كَيْفٍ وَلَا مِثْلٍ مُلَاحَظَ
 إِيدْرَكَ بِلَا حَرْفٍ وَلَا صَوْتٍ لَفْظَةَ اللَّهِ
 يَعْنِي اللَّهُ اللَّهُ دِيُونُ ذِكْرِهِ مَشْغُولٌ أُولَهُ
 وَذِكْرُ اللَّهِ أَشْأَسُنْدُهُ كَاهُ كَاهُ الْهَيْئَةِ مَقْصُودُهُ
 وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي دِيُونُ قَلْبِنَا مُطَالَعَةُ
 ذَاتِ بَحْتٍ بِلَا مِثْلٍ مُلَاحَظَهُ سِنَهُ وَقُوفُ قَلْبِي
 وَلَفْظُهُ جَلَالُ دِيْمِكَ يَا ذَكَرْتَهُ وَالْهَيْئَةُ
 مَقْصُودُ وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي دِيْمِكَ يَا ذَكَرْتَهُ

صَلَاةٌ خَمْسَةٌ ۳

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا
 مُحَمَّدٍ بَعْدَ رُكُلِ ذَاةٍ وَدَوَاءٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ

دَفَعَهُ لِسَانًا قَلْبَهُ مُوَاطِئْتَهُ اسْتَغْفِرَ اللَّهُ
دِيُوبِكْرِي بِسَجْدَةٍ إِلَى الْآخِرِ اسْتَغْفِرَ رِقَابًا
وَبَعْدَهُ بِرَفَائِحِهِ شَرِيفِهِ وَأَوْجِ اِخْلَاصِ
شَرِيفِ قِرَاءَتَيْهِ وَبِغَيْبِ تَوَابِي حَضْرَتِ
شَاهِ نَقْشِبَنْدِ خَوَاجَه مُحَمَّدِ بَهَاءِ الدِّينِ قَدَسَ
اللَّهُ سِرَّهُ الْعَزِيزِ حَضْرَتِ لَيْلِي رُوحِ عَلَيْهِ
لَيْلِي اِهْدِ اَيْلِيَهْ بَعْدَ كَيْفِيَّتِي مَوْتِي بِرُوحِهِ
تَفْصِيلِ تَفَكُّرٍ وَتَذَكُّرٍ اَيْلِيَهْ وَبَعْدُ رَابِطَهْ
شَرِيفَهْ يَهْ اَهْلَ وَسْبَجَادَهْ نَشِيْنِ اِرْشَادِ
عِبَادِ اَوْلَانِ مُرْشِدِ بِيْنِكَ رُوحَانِيَّتِ عَلَيْهِ
لَيْلِي وَسَيْطِ جَيْبِيْنِكَ مَلَا حَظَهْ اَيْلِيَهْ قَلْبِي
سَخِيْكَ قَلْبِيَهْ مُقَابِلِ طُوبَى وَبِرَازِ قَلْبِيَهْ
اسْتِغْفَا ضَهْ اَيْلِيَهْ وَبِاَصُوْلِ شَرِيفَهْ يَهْ

۱۱

أَزْوَئِدُ خَلْقِ عَالَمٍ فَائِزِ الطَّائِفِ نَا مَحْصُورٍ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ نُورِ النُّورِ
سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقَدِيرِ الْغَفُورِ

مَرْتَبِ شُغْلٍ

أَوْلَا طَالِبِ صَادِقٍ عَلَى قَدَرِ الْمَقْدُورِ دُرِّ رُؤْيَى
خَطَرَاتِ رَدِيهِ دَنْ خَالِي أَيْدٍ وَبِ مُسْتَقْبَلِ
الْقَبْلَةِ مُرْشِدِيكَ تَعْرِيفِي وَجِهَلَهُ عَكْسِ
تَوَرَّكَ أَوْزَرَهُ أَوْ تَوَرُّوبِ كَوْزَلِي قِيَابِ
جَمِيعِ حَوَائِجِهِ مَقَرِّ نُورِ إِيمَانٍ وَمَنْبِغِ مَحَبَّتِ
مَلِكِ الْمُتَمَنَّانِ أَوْلَانَ قَلْبِ صَنْوَبِرِي الشُّكْلِ
جَانِبِهِ مُنَوَّجِهِ أَوْلُوبِ حَقِّ تَهَالِي حَضْرَتِي
كَأَلِ عِظَمَتِ وَمَحْبُوبِيَّتِهِ حَاضِرِ وَنَاظِرِ
مَلَا حِظَةَ إِيْلَهُ تَضَرَّعًا وَخُفْيَةً يَكْرَمِي دُورِ

نَبِيَّ صِدِّيقِ سَلْمَانَ قَاسِمَتُ وَجَعْفَرُ وَطَيْفُورُ
كَيْ بَعْدَازِ بَوَّالْحَسَنِ سُدُّ بَوَّالْعَلِيِّ وَيُوسُفُ سُدُّ كُفْرُ
رُعْبُدُ الْخَالِقِ مَدْعَارِفُ وَمُحَمَّدُ رَا بَهْرَهُ
كِرْيَشَانِ سُدُّ دِيَارِ مَا وَرَاءَ النَّهْرِ كُوهِ طُورُ
عَلِيٍّ يَا بَاكِلَالُ وَنَقَشِ بِنَدَسْتِ وَعَلَاءِ الدِّينِ
بِسَارِ بَعْقُوبِ چِرَجِي خَوَاجَهٗ أَحْرَارِ شُدُّ مَشْهُورُ
مُحَمَّدُ زَاهِدُ دُرُوشِ مُحَمَّدِ خَوَاجِكِي بَا قِي
مُجِدُّ دَعْرُوهٗ الْوُثْقِي وَسَيْفِ الدِّينِ سَيْدُ
جَنِيبِ اللَّهِ مَطْهَرِ شَاهِ عَبْدِ اللَّهِ بِرِي مَا
كِرْيَشَانِ رَشِكِ صُغَيْرِ عِيدِ شُدُّ مَا رَا سَبْتِ بَحْجُورُ
ضِيَاءِ الدِّينِ وَجِدِّ الْعَصْرِ مَوْلَانَا يَا مَا خَالِدِ
كَيْ بَا شُدُّ جَمَلَهٗ عَالَمِ نَسَبَتِ عَرَايِ أَوْ مَعْمُورُ
زِدِّ رِيَايِ فَيُوضَاتِشِ مُحَمَّدِ قَدْسِي شُدُّ سِيرَابِ

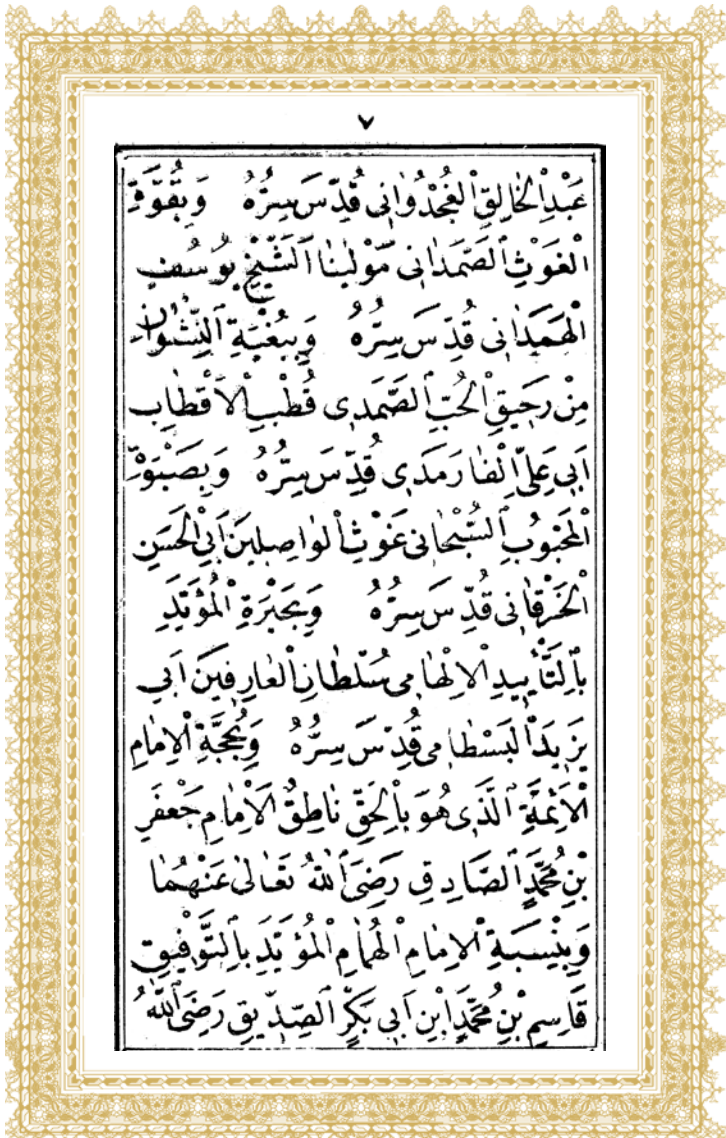
بِالْعَدْلِ وَتَوْبِ عَلَيْنَا تَوْبَةً نَصُوحًا وَرَزَقًا
 الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدِّينِ وَالْدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
 إِنَّكَ قَرِيبٌ مُجِيبٌ لِّلدَّعَوَاتِ وَصَلَّى اللهُ عَلَى
 سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ الْمَبْعُوثِ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ
 وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 سَلِسِلَةُ عَلَيْنَا مَنْظُومَةٌ لِّجَنَابِضِيَاءِ
 اللَّهِ يَوْمَلِينَا خَالِدِينَ قَدْسٌ سُرِّي

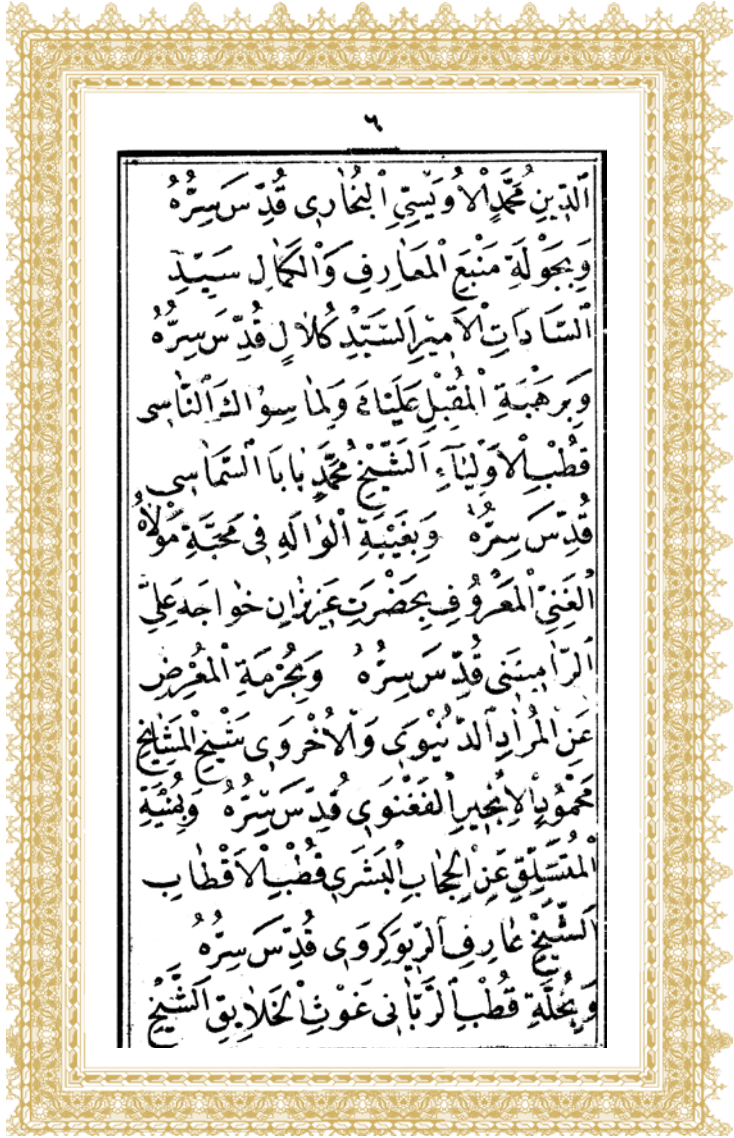
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَظْهَرَ سَلِسِلَةَ الْعَلِيَّةِ النَّقِيبَةِ
 الْخَالِدِيَّةِ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا كَالْبُدُورِ
 وَصَلَّى اللهُ تَعَالَى وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا
 مُحَمَّدٍ الَّذِي هُوَ أَصْلُ أَصْحَابِ الطَّرِيقِ السُّطُورِ
 وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الَّذِينَ كُنَّا نُوَامِعَادُ
 الْفَيْضِ وَالْمَحْضُورِ وَالنُّورِ

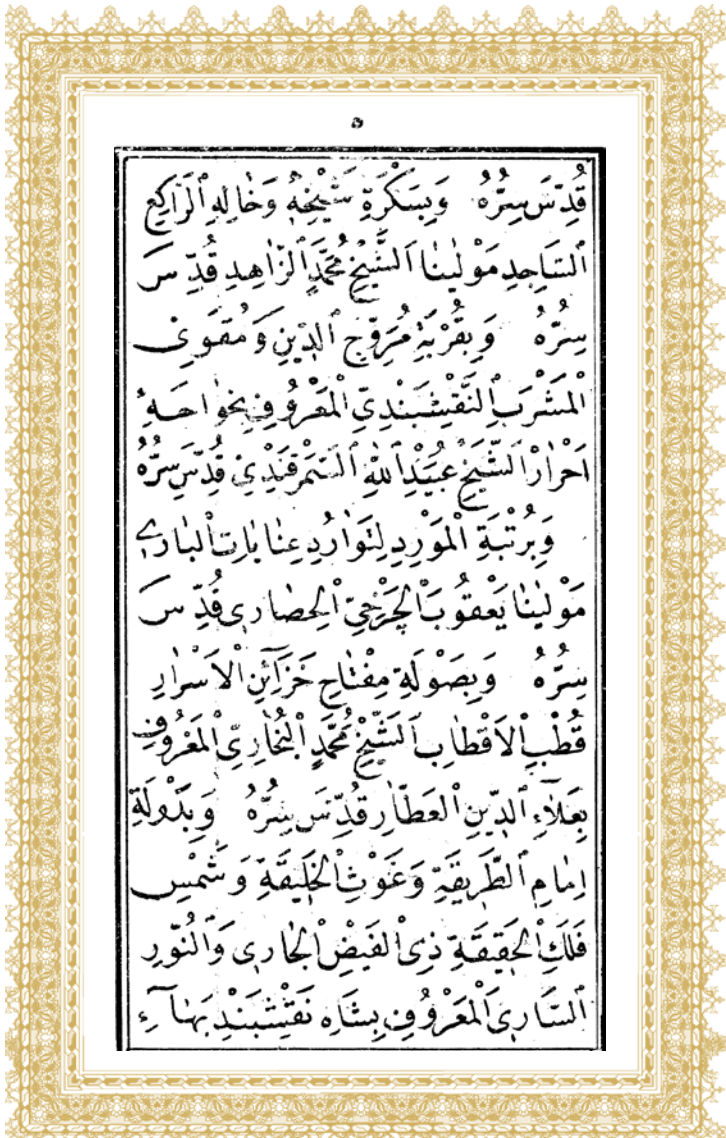

٨

تَعَالَى عَنْهُمْ وَبِقُرْبَةِ الْغَرِيبِ الْمَعْدُورِ مِنْ
إِلَى الرَّسُولِ سَلَامَانَ الْغَارِ سَيِّدِ الْكِرَامِ الْمَقْبُولِ
رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ وَسَبَقَةَ أَفْضَلِ الْأُمَمَةِ
عَلَى التَّحْقِيقِ وَأَسْبَقَهُمْ بِالتَّصَدِيقِ خَلِيفَتِهِ
رَسُولِ اللَّهِ وَجَبِيئِهِ وَصَاحِبِهِ فِي الْغَارِ
أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ
وَبِحُطْوَةِ مَنْبَعِ الصِّدْقِ وَالصَّفَاءِ سُلْطَانِ
الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَمَجْزُوبِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
سَيِّدِ الْوُجُودِ وَصَاحِبِ الْمَقَامِ الْمَحْمُودِ أَفْضَلِ
الْخَلَائِقِ مُحَمَّدِ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى وَسَلَّمْ
عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَأَنْتَجَمْنَا
لَكَ وَعَبْدِكَ خَالِدًا وَتَصَرَّفْنَا عَمَّا سَأَلْنَاكَ وَ
تُعَامِلْنَا بِالْفَضْلِ وَالْكَرَمِ وَلَا تُعَامِلْنَا

قُدْسِ سِرِّهِ وَبَلْوَعَةِ شَيْخِهِ وَوَالِدِهِ أَمِيرِ
سِرِّكَ الْمَكْنُونِ شَيْخِ الْمَشَائِخِ الْعَزْوَةِ الْوُثْقَى
مُجِدِّ الْمُعْصُومِ قُدْسِ سِرِّهِ وَبِمَكْنَةِ شَيْخِهِ
وَوَالِدِهِ مَظْهَرِ الْعَجَائِبِ وَمَنْبَعِ الْأَسْرَارِ
وَالْمَعَانِي الشَّيْخِ أَحْمَدَ الْفَارُوقِ السَّرْهَنْدِيِّ
الْمَعْرُوفِ بِالْإِمَامِ الرَّبَّانِيِّ مُجِدِّ دَلْفِ الثَّانِي
قُدْسِ سِرِّهِ وَبِمَجْدَةِ الْقُطْبِ الَّذِي
لِصَهْبَانِيَا الْحَيَا الَّذِي هُوَ السَّاقِ مَوْيِدِ
الَّذِينَ الرَّضِيِّ مَوْلَانَا الشَّيْخِ مُجِدِّ الْبَاقِي
قُدْسِ سِرِّهِ وَبِمَجْدَةِ الْوَلِيِّ الْكَرِيمِ السَّنِّي
مَوْلَانَا حَوَاجِكِي السَّمَرْقَنْدِيِّ الْأَمْنِيِّ قُدْسِ
سِرِّهِ وَبِسِيرَةِ شَيْخِهِ وَوَالِدِهِ الْمَكْرَمِ
الْمُجِدِّ شَيْخِ الْمَشَائِخِ مَوْلَانَا دَرُوَيْشِ مُجِدِّ

وَبِحَضْرَتِ قُطْبِ الْإِرْشَادِ وَرِحْلَةِ الْإِبْدَالِ وَ
 الْأَوْتَادِ السَّائِرِ فِي اللَّهِ الزَّائِعِ السَّاجِدِ ذِي
 الْجَنَاحِينَ ضِيَاءِ الدِّينِ الْبَغْدَادِيِّ الشَّهِيرِ
 بِمَوْلَانَا الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ قُدْسِ سِرِّهِ وَ
 جَذْبَةِ قُطْبِ الْأَوْلِيَاءِ وَبُرْهَانَ الْأَصْفِيَاءِ
 جَامِعِ كَالِ الصُّورِيِّ وَالْمَعْنَوِيِّ الشَّيْخِ عَبْدِ
 اللَّهِ الدَّهْلَوِيِّ قُدْسِ سِرِّهِ وَبِحَضْرَةِ الْمُعَلِّيِّ الْمَرْكِيِّ
 الْمُصَفِيِّ الْمُطَهَّرِ شَمْسِ الدِّينِ جَيْبِ اللَّهِ جَابِرِ
 جَانَانِ الْمُطَهَّرِ قُدْسِ سِرِّهِ وَبِهِمَّ الْمُسْتَشْفَى
 بِالْجَمَلِيِّ الذَّاتِيِّ وَالصِّفَاتِيِّ وَالشُّوْنِيِّ سَيِّدِ
 السَّنَادَاتِ سَيِّدِ مُحَمَّدِ الْبَدَاوِيِّ قُدْسِ سِرِّهِ
 وَبِصَفْوَةِ الْمُسْتَشْفَى فِي بُحْبُوحِ حَقِّ الْقَدْرِ
 سُلْطَانِ الْأَوْلِيَاءِ الشَّيْخِ سَيْفِ الدِّينِ

**SİLSİLE-İ ŞERİFE
HATM-İ HÂCEGÂN
DU'A
VE
TERTÎB-İ ŞUĞUL**

(Metni)

**Konya
İsmail Kaya Eğitim Vakfı
(İKEV)
Kütüphanesi
No: 2754**

Muhammed Kudsî El Bozkırî

**Zahiri ve ahlaki eğitimi birlikte yürüten
müdürris mürşitlerden olan**

Memiş Efendi,

**XIX. yüzyılda Konya'nın Bozkır nahiyesinde yaşamış,
bıraktığı ilmi gelenek ve yetiştirdiği öğrencilerle etkisi
Cumhuriyetli yıllara, oradan da günümüze kadar intikal etmiş
seçkin şahsiyetlerindendir.**

Memiş Efendi,

**medrese ve tekke geleneğini bünyesinde güzelce birleştirerek
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in İlim ve Ahlak eğitimini
beraber yürütme modelini
Hadimi Hazretleri'nden sonra
Konya bölgesinde devam ettirmiştir.**

KUDSİ

**İLİM, EĞİTİM, ARAŞTIRMA
VE YARDIMLAŞMA VAKFI
KÜLTÜR YAYINLARI**

ÜCRETSİZDİR